

Christus vivit

Postsynodale exhortatie van Paus Franciscus
aan de jongeren en aan heel het volk van God.

En verder *Dare il meglio di sé, Het beste van jezelf geven*,
een document over het christelijk perspectief op sport
en de menselijke persoon.

DE GEAUTORISEERDE NEDERLANDSE VERTALING

KERKELIJKE DOCUMENTATIE

2019 / NUMMER 1

POSTSYNODALE APOSTOLISCHE EXHORTATIE

I CHRISTUS VIVIT

VAN DE HEILIGE VADER FRANCISCUS
AAN DE JONGEREN EN AAN HEEL HET VOLK VAN GOD

II HET BESTE VAN JEZELF GEVEN

EEN DOCUMENT OVER HET CHRISTELIJK PERSPECTIEF
OP SPORT EN DE MENSELIJKE PERSOON,
VAN HET DICASTERIE VOOR LEKEN,
GEZIN EN LEVEN

Kerkelijke Documentatie is een uitgave van het
Secretariaat Rooms-Katholiek Kerkgenootschap

Colofon

Kerkelijke documentatie is een uitgave van de afdeling Pers & Communicatie van het Secretariaat van het Rooms-Katholiek Kerkgenootschap (SRKK).

© 2019 Liberia Editrice Vaticana/SRKK

Vertaling uit het Italiaans: drs. H.M.G. Kretzers
Eindredactie: A. Kruse MA, SRKK, voor *Dare il meglio di sé*, met dank aan pastoor A.G.M. Monnikhof. Eindredactie *Christus vivit* door drs. W. van den Dool. Vertaling onder auspiciën van de Doctrinaire Commissie namens de Nederlandse Bisschoppenconferentie.
Trefwoordenlijst *Christus vivit*: Gerrie en Thijs Conen.
Afbeelding omslag: Ramon Mangold, WJD 2019 in Panama
Vormgeving omslag: Adveniat
Verdere vormgeving en druk: Libertas Pascal, Utrecht
Algehele samenstelling: A. Kruse MA, SRKK

ISBN: 978-94-93161-04-7

Prijs: € 15,00 (incl. porto, excl. behandelingskosten)

Deze uitgave kan worden besteld bij het bisdom van Breda:
Veemarkstraat 48, 4811 ZH Breda, e-mail: bestel@rkk.nl.
Kerkelijke Documentatie op internet: www.rkkerk.nl

INHOUDSOPGAVE

CHRISTUS VIVIT	
AAN DE JONGEREN EN AAN HEEL HET VOLK VAN GOD	9
HOOFDSTUK EEN	11
WAT ZEGT HET WOORD VAN GOD OVER JONGEREN?	11
In het Oude Testament	11
In het Nieuwe Testament	12
HOOFDSTUK TWEE	17
DE ALTIJD JONGE JEZUS CHRISTUS	17
De jeugd van Jezus	17
Zijn jeugd verlicht ons	20
De jeugd van de Kerk	22
Een Kerk die zich laat vernieuwen	22
Een Kerk die let op de tekenen van de tijd	23
Maria, het meisje van Nazaret	25
Heilige jongeren	27
HOOFDSTUK DRIE	31
JULLIE ZIJN HET NU VAN GOD	31
Positief geformuleerd	31
Vele soorten jeugd	32
Enkele dingen die jongeren overkomen	33
Jongeren in een wereld in crisis	34
Verlangens, wonden en pogingen	37
De digitale omgeving	39
De migranten als paradigma van onze tijd	41
Een einde maken aan iedere vorm van misbruik	43
Er is een uitweg	46

HOOFDSTUK VIER	50
DE GROOTSE BOODSCHAP AAN ALLE JONGEREN	50
Een God die liefde is	50
Christus redt je	53
Hij leeft!	55
De Geest geeft leven	57
HOOFDSTUK VIJF	59
WEGEN VAN DE JEUGD	59
De tijd van dromen en keuzes	59
Het verlangen om te leven en te ervaren	62
In vriendschap met Christus	64
Groei en rijping	67
Wegen van broederschap	70
Geëngageerde jongeren	71
Moedige missionarissen	74
HOOFDSTUK ZES	77
JONGEREN MET WORTELS	77
Laat je niet uit de aarde losrukken.	77
Jouw relatie met ouderen	80
Dromen en visioenen	81
Samen risico's nemen	83
HOOFDSTUK ZEVEN	86
DE JONGERENPASTORAAL	86
Een synodale pastoraal	86
De grote lijn in de benadering	88
Een adequate omgeving	91
De pastorale zorg van de onderwijsinstellingen	93
Verschillende terreinen van pastorale ontwikkeling	95
Een volkse jongerenpastoraal	98
Altijd missionaris	101
De begeleiding door de volwassenen	102

HOOFDSTUK ACHT	106
DE ROEPING	106
De oproep tot vriendschap met Hem	106
Jouw er zijn voor de ander	108
Liefde en gezin	110
Het werk	112
Roepingen tot een bijzondere wijding	115
HOOFDSTUK NEGEN	117
DE ONDERSCHIEDING	117
Hoe onderscheid je je roeping?	118
De oproep van de Vriend	120
Luisteren en begeleiding	121
EN OM AF TE SLUITEN... EEN WENS	125
HET BESTE VAN JEZELF GEVEN	127
EEN DOCUMENT OVER HET CHRISTELIJK PERSPECTIEF OP SPORT EN DE MENSELIJKE PERSOON, VAN HET DICASTERIE VOOR LEKEN, GEZIN EN LEVEN	
HOOFSTUK EEN	129
DE REDENEN EN DE DOELEINDEN VAN HET DOCUMENT	129
Om het beste van jezelf te geven	129
1.1 De redenen van het document	129
<i>Hoe zou de Kerk er geen interesse voor kunnen hebben?</i>	131
<i>Het belang van de pastoraal in de sport: een wezenlijk educatieve taak</i>	130
1.2 De Kerk en de sport tot in onze tijd	133
<i>Niet een christelijke sport, maar een christelijke visie op sport</i>	135
1.3 Het doel van het document	135

HOOFDSTUK TWEE	138
HET VERSCHIJNSEL SPORT	138
2.1 Het ontstaan van de moderne sport	139
2.2 Wat is sport?	143
2.3 De contexten van de sport	147
HOOFDSTUK DRIE	150
SPORT VOOR DE MENS	150
3.1 Lichaam, ziel en geest	150
3.2 Vrijheid, regels, creativiteit en samenwerking	152
<i>Fair play</i>	156
3.3 Individualisme en team	157
3.4 Opoffering	158
3.5 Vreugde	160
3.6 Harmonie	162
3.7 Moed	164
3.8 Gelijkheid en respect	165
3.9 Solidariteit	167
3.10 Sport maakt ontvankelijk voor het zoeken naar de ultieme betekenis van het leven	168
<i>De ultieme betekenis vanuit christelijk standpunt</i>	170
HOOFDSTUK VIER	172
DE UITDAGINGEN IN HET LICHT VAN HET EVANGELIE	172
4.1 Een menselijke en juiste sport	170
<i>Het bevorderen van de menselijke waarden in de sport</i>	172
<i>Kritiek op ontsporingen</i>	173
4.2 Gedeelde verantwoordelijkheid voor een goede sport	175
4.3 Vier specifieke uitdagingen voor de ontwikkeling	177
<i>Afbreuk doen aan het lichaam</i>	177
<i>Doping</i>	179
<i>Corruptie</i>	180
<i>Supporters en toeschouwers</i>	180

HOOFDSTUK VIJF	182
DE SLEUTELROL VAN DE KERK	182
5.1 De Kerk is thuis in de sport	182
<i>Een verantwoordelijke aanwezigheid</i>	183
<i>Een Kerk die eropuit gaat</i>	184
<i>Een moderne Hof van de Heidenen</i>	184
5.2 De Sport is thuis in de Kerk	185
<i>De sport als educatieve ervaring</i>	185
<i>Sport en katholieke opvoeding</i>	186
<i>Sport om een cultuur van ontmoeting en vrede te genereren</i>	187
<i>Sport als werk van barmhartigheid</i>	187
<i>Sport scheidt een cultuur van inclusie</i>	188
5.3 De terreinen van de pastoraal van de sport	189
<i>De ouders als eerste opvoeders</i>	189
<i>Scholen en universiteiten</i>	190
<i>Amateur sportclubs en sportverenigingen</i>	191
<i>Professionele sport</i>	191
<i>De media als brug</i>	192
<i>Specialistische wetenschappen</i>	193
<i>Nieuwe plaatsen voor sport</i>	193
5.4 De zorg voor hen die pastoraal werkzaam zijn in de sport	194
<i>De opvoeders in de sport</i>	194
<i>Gezinnen en ouders</i>	195
<i>Vrijwilligers</i>	195
<i>Priesters en Godgewijde personen</i>	195
5.5 Enkele fundamentele elementen voor een pastoraal project door middel van sport	196
<i>De schoonheid van de sport ten dienste van de opvoeding</i>	196
<i>Sport om het opvoedkundig pact opnieuw op te bouwen</i>	196
<i>Sport ten dienste van de mensheid</i>	197
<i>Het spel aan de basis van de sport</i>	198
<i>Teamwork tegen individualisme</i>	198
<i>Sport is voor allen</i>	199
<i>Een ecologische visie op de sport</i>	199

SLOT

201

TREFWOORDENLIJST CHRISTUS VIVIT

203

CHRISTUS VIVIT

AAN DE JONGEREN EN AAN HEEL HET VOLK VAN GOD

1. Christus leeft. Hij is onze hoop en de mooiste jeugd van deze wereld. Alles wat Hij aanraakt, wordt jong, wordt nieuw, vult zich met leven. Daarom zijn de eerste woorden die ik tot iedere christelijke jongere wil richten: Hij leeft en wil dat jij leeft!

2. Hij is in jou, Hij is met jou en gaat nooit weg. Hoe zeer jij je ook wilt verwijderen, naast jou staat de Verrezene, die jou roept en op jou wacht om opnieuw te beginnen. Wanneer jij je door neerslachtigheid, gevoelens van wrok, angst, twijfels of mislukkingen oud voelt, zal Hij er zijn om je weer kracht en hoop te geven.

3. Aan alle christelijke jongeren schrijf ik met genegenheid deze apostolische exhortatie, dat wil zeggen een brief die herinnert aan enkele overtuigingen van ons geloof en tegelijkertijd bemoedigt om te groeien in heiligheid en in inzet voor de eigen roeping. Aangezien het een mijlpaal is in de context van een synodale weg, richt ik mij echter tegelijkertijd tot heel het Volk van God, de herders en de gelovigen, omdat de reflectie over en voor de jongeren ons allen uitdaagt en stimuleert. Daarom zal ik in enkele paragrafen rechtstreeks tot de jongeren spreken en in andere een meer algemene benadering voorstellen voor de kerkelijke onderscheiding.

4. Ik heb mij laten inspireren door de rijkdom van de reflecties en de dialogen van de synode van vorig jaar. Ik zal hier niet alle bijdragen kunnen opnemen, die u kunt lezen in het Slotdocument, maar ik heb getracht bij het opstellen van deze brief de voorstellen die mij de belangrijkste leken, op te nemen. Op deze manier zal mijn woord worden verrijkt

door de duizenden stemmen van gelovigen uit de hele wereld, die hun mening aan de synode hebben doen toekomen. Ook niet-gelovige jongeren die met hun reflecties hebben willen deelnemen, hebben kwesties ter sprake gebracht die voor mij nieuwe vragen hebben opgeworpen.

HOOFDSTUK EEN

WAT ZEGT HET WOORD VAN GOD OVER JONGEREN?

5. Laten wij weer enkele schatten uit de Heilige Schrift naar boven halen waar verschillende malen wordt gesproken over jongeren en over hoe de Heer hen tegemoet gaat.

In het Oude Testament

6. In een tijd waarin jongeren weinig in tel waren, laten enkele teksten zien dat God met andere ogen kijkt. Wij zien bijvoorbeeld dat Jozef bijna de kleinste van de familie was (vgl. Gen. 37, 2-3). Toch deelde God hem in een droom grootse dingen mee en hij overtrof al zijn broers in belangrijke opdrachten, toen hij ongeveer twintig jaar was (vgl. Gen. 37-47).

7. In Gideon herkennen wij de oprechtheid van de jongeren, die niet de gewoonte hebben om de werkelijkheid te verbloemen. Toen hem werd gezegd dat de Heer met hem was, antwoordde hij: “Indien de Heer met ons is, waarom is ons dit alles dan overkomen?” (Re. 6, 13). God werd door dit verwijt echter niet geïrriteerd en verdubbelde zijn inzet: “Gij zijt sterk genoeg om Israël uit hun macht te bevrijden” (Re. 6, 14).

8. Samuël was een onzekere jonge man, maar de Heer sprak met hem. Dankzij het advies van een volwassene opende hij zijn hart om te luisteren naar Gods roepstem: “Spreek, Heer, uw dienaar luistert” (1 Sam. 3, 9.10). Daarom was hij een groot profeet die op belangrijke ogenblikken voor zijn vaderland is opgekomen. Ook koning Saul was een jonge man, toen de Heer hem riep om zijn zending te vervullen (vgl. 1 Sam. 9, 2).

9. Koning David is uitgekozen, toen hij een jongen was. Toen de profeet Samuël de toekomstige koning van Israël aan het zoeken was, presenteerde een man hem als kandidaten zijn oudere en meer ervaren zonen. De profeet zei echter dat de uitverkorene de jonge David was, die de schapen hoedde (vgl. 1 Sam. 16, 6-13), omdat “een mens naar het uiterlijk kijkt, maar de Heer naar het hart” (v. 7). De heerlijkheid van de jeugd ligt meer in het hart dan in fysieke kracht of in de indruk die men bij anderen wekt.

10. Toen Salomo zijn vader moest opvolgen, voelde hij zich verloren en hij zei tot God: “Ik ben maar een jongen en weet nog niet wat ik doen of laten moet” (1 Kon. 3, 7). De stoutmoedigheid van de jeugd bracht hem er echter toe God om wijsheid te vragen en hij wijdde zich aan zijn missie. Iets dergelijks overkwam ook de profeet Jeremia, die geroepen werd zijn volk wakker te schudden, toen hij zeer jong was. In zijn angst zei hij: “Ach, Heer, mijn God, ik kan niet spreken; ik ben veel te jong” (Jer. 1, 6), maar de Heer vroeg hem dat niet te zeggen (vgl. Jer. 1, 7) en hij voegde eraan toe: “Wees niet bang voor hen, want Ik ben bij u om u te redden” (Jer. 1, 8). De toewijding van de profeet Jeremia aan zijn missie laat zien wat mogelijk wordt, als de frisheid van de jeugd en de kracht van God zich verenigen.

11. Een Joods meisje dat in dienst van de buitenlandse militair Naäman was, greep gedreven door haar geloof in om hem te helpen genezen van zijn ziekte (vgl. 2 Kon. 5, 2-6). De jonge Ruth was een voorbeeld van edelmoedigheid, toen zij bij haar schoonmoeder bleef die in ongenade was gevallen (vgl. Ruth 1, 1-18) en toonde ook haar grote moed om met haar leven verder te gaan (vgl. Ruth 4, 1-17).

In het Nieuwe Testament

12. Een parabel van Jezus (vgl. Luc. 15, 11-32) vertelt dat de “jongste” zoon uit het huis van zijn vader wilde vertrekken naar een ver land (vgl. vv. 12-13). Maar zijn dromen over autonomie veranderden in losbandigheid en liederlijkheid (vgl. v. 13) en hij ervoer de hardheid van eenzaamheid en

armoede (vgl. vv. 14-16). Hij was echter in staat van gedachten te veranderen om opnieuw te beginnen (vgl. vv. 17-19) en besloot om zich op te richten (vgl. v. 20). Het is kenmerkend voor het hart van een jongere om open te staan voor verandering, in staat te zijn om zich weer op te richten en zich door het leven te laten onderrichten. Hoe kan men de zoon bij deze nieuwe onderneming niet begeleiden bij deze nieuwe weg die hij in zijn leven inslaat? De oudere broer had al een oud hart en liet zich beheersen door hebzucht, egoïsme en afgunst (vgl. vv. 28-30). Jezus prijst de jonge zondaar die de goede weg weer inslaat, meer dan degene die gelooft dat hij trouw is, maar niet de geest van liefde en barmhartigheid beleeft.

13. Jezus, de eeuwig jonge, wil ons een altijd jong hart geven. Het Woord van God vraagt van ons: “Doet het oude zuurdeeg weg om vers deeg te worden” (1 Kor. 5, 7). Tegelijkertijd nodigt Hij ons uit om “de oude mens” af te leggen en ons met de “nieuwe” mens te bekleden (vgl. Kol. 3, 9.10).¹ En wanneer Hij uitlegt wat het betekent zich te bekleden met de “zich vernieuwende” (v. 10) jeugd, zegt Hij dat dit betekent gevoelens te hebben van “tederheid, goedheid, deemoed, zachtheid en geduld, elkaar te verdragen en te vergeven als de een tegen de ander een grief heeft” (Kol. 3, 12-13). Dit betekent dat ware jeugd bestaat in het hebben van een hart dat in staat is lief te hebben. Daarentegen maakt alles wat ons van de ander scheidt, de ziel oud. Daarom concludeert hij: “Bovenal bekleedt u met de liefde als de band van de volmaaktheid” (Kol. 13, 14).

14. We zien dat het Jezus niet beviel dat volwassenen met minachting naar de jongsten keken of hen op een despotische manier in dienst hielden. Integendeel, Hij vroeg: “Wie onder u de voornaamste is, moet als de jongste wezen” (Luc. 22, 26). Voor Hem bracht de leeftijd geen privileges met zich mee en dat iemand jonger was, betekende niet dat hij minder waard was of minder waardigheid bezat.

---

1 Hetzelfde Griekse woord dat “nieuw” betekent, wordt gebruikt om “jong” uit te drukken.

15. Het Woord van God zegt dat jongeren moeten worden behandeld “als broeders” (1 Tim. 5, 1) en het beveelt de ouders aan: “Tergt uw kinderen niet, opdat zij de moed niet verliezen” (Kol. 3, 21). Een jongere mag niet worden ontmoedigd; karakteristiek voor hem is van grootse dingen te dromen, weidse horizons te zoeken, meer te wagen, de wereld willen veroveren, veeleisende voorstellen weten te aanvaarden en het beste van zichzelf willen geven om iets beters op te bouwen. Daarom dring ik er bij de jongeren op aan dat zij zich niet de hoop laten ontnemen en herhaal ik tegen ieder: “Niemand mag uw jeugd gering achten” (1 Tim. 4, 12).

16. Tegelijkertijd wordt de jongeren echter aanbevolen: “Onderwerpt u aan de ouderen” (1 Petr. 5, 5). De Bijbel nodigt altijd ertoe uit om een diep respect te hebben voor de ouderen, omdat zij een schat aan ervaring hebben, de successen en de mislukkingen, de vreugden en de smarten van het leven, de verwachtingen en de teleurstellingen hebben ervaren en in de stilte van hun hart zeer veel geschiedenissen bewaren die ons kunnen helpen niet de fout in te gaan en niet bedrogen te worden door valse illusies. Het woord van een wijze oudere nodigt ertoe uit om bepaalde grenzen te respecteren en zich op het juiste ogenblik te beheersen. “Spoor ook de jonge mannen aan om altijd verstandig te zijn” (Tit. 2, 6). Het is niet juist te vervallen in de cultus van de jeugd of een jeugdige houding die de anderen minacht om hun jaren of omdat zij van een andere tijd zijn. Jezus zei dat een wijze persoon nieuwe en oude dingen uit zijn schat te voorschijn weet te halen (vgl. Mat. 13, 52). Een wijze jongere stelt zich open voor de toekomst, maar is altijd in staat iets uit de ervaring van anderen op zijn waarde te schatten.

17. In het evangelie van Marcus verschijnt iemand die, wanneer Jezus hem herinnert aan de geboden, zegt: “Dat alles heb ik onderhouden van mijn jeugd af” (10, 20). De psalm zei het al: “Want Gij, mijn Heer, Gij zijt mijn verwachting, mijn hoop zijt Gij, Heer, sinds mijn vroegste jeugd. [...] Van jongs af, o God, heb ik het ondervonden, en nu nog prijs ik uw daden” (Ps. 71, 5.17). Men hoeft er geen spijt van te hebben zijn jeugd eraan te besteden goed te zijn, zijn hart te openen voor de Heer, op een andere

manier te leven. Niets van dit alles ontnemt ons onze jeugd, integendeel, het versterkt en vernieuwt haar: “Uw jeugd verjongt zich als een arend” (vgl. Ps. 103, 5). Daarom klaagde de heilige Augustinus: “Laat heb ik u lief gekregen, Schoonheid, zo oud en zo nieuw! Laat heb ik u lief gekregen!”.² Maar die rijke man die in zijn jeugd aan God trouw was geweest, liet het toe dat de jaren zijn dromen wegnamen, en hij gaf er de voorkeur aan gehecht te blijven aan zijn goederen” (vgl. Mk. 10, 22).

18. Daarentegen verschijnt er in het evangelie van Matteüs een jongeman (vgl. Mt. 19, 20.22) die bij Jezus komt om meer te vragen (vgl. v.20) met die open geest die kenmerkend is voor jongeren, op zoek naar nieuwe horizons en grote uitdagingen. In werkelijkheid was zijn geest niet zo jong, omdat hij zich al had vastgeklampt aan rijkdom en comfort. Met de mond beweerde hij iets meer te willen, maar toen Jezus hem vroeg edelmoedig te zijn en zijn goederen te verdelen, realiseerde hij zich dat hij niet in staat was zich los te maken van wat hij bezat. Uiteindelijk “toen de jongeman deze raad hoorde, ging hij ontdaan heen” (v. 22) heen. Hij had afstand gedaan van zijn jeugd.

19. Het evangelie spreekt ons ook over enkele verstandige jonge vrouwen, die bereid en oplettend waren, terwijl andere werden afgeleid en waren ingeslapen (vgl. Mat. 25, 1-13). Men kan immers zijn eigen jeugd doorbrengen met afleiding, oppervlakkig levend, half in slaap, niet in staat om diepe relaties te onderhouden en tot de kern van het leven door te dringen. Op deze wijze is dit een voorbereiding op een arme toekomst zonder inhoud. Of men kan zijn jeugd gebruiken door zich te wijden aan mooie en grootse dingen en zo een toekomst voor te bereiden die vol leven en innerlijke rijkdom is.

20. Als je de innerlijke kracht, de dromen, het enthousiasme, de hoop en de edelmoedigheid hebt verloren, dan presenteert Jezus zich aan jou, zoals Hij zich presenteerde aan de gestorven zoon van de weduwe en met heel zijn kracht als de Verrezenen spoort de Heer je aan: “Jongeman, Ik zeg je, sta op!” (Luc. 7, 14).

---

2 *Belijdenissen*, X, 27: PL 32, 795.

21. Ongetwijfeld zijn er veel andere teksten van het Woord van God die voor ons deze levensfase kunnen verhelderen. Wij zullen in de komende hoofdstukken enkele hiervan analyseren.

HOOFDSTUK TWEE

DE ALTIJD JONGE JEZUS CHRISTUS

22. Jezus is “jong onder de jongeren om het voorbeeld van de jongeren te zijn en hen aan de Heer toe te wijden”.³ Daarom heeft de synode gezegd dat “de jeugd een originele en stimulerende periode van het leven is, die Jezus zelf heeft beleefd en geheiligd”.⁴ Wat vertelt ons het evangelie over de jeugd van Jezus?

De jeugd van Jezus

23. De Heer “gaf de geest” (Mat. 27, 50) aan een kruis, toen Hij iets ouder dan dertig jaar was (vgl. Luc. 3, 23). Het is belangrijk zich te realiseren dat Jezus een jongeman is geweest. Hij heeft zijn leven gegeven in een fase die vandaag wordt gedefinieerd als die van een jongvolwassene. In de bloei van zijn jeugd begon Hij zijn openbare zending en zo “is een licht opgegaan” (Mat. 4, 16), vooral toen Hij zijn leven gaf tot het einde toe. Dit einde is niet geïmproviseerd, integendeel, heel zijn jeugd is op elk van de ogenblikken ervan een kostbare voorbereiding geweest, omdat “alles in het leven van Jezus teken van zijn mysterie is”⁵ en “heel het leven van Jezus een verlossingsmysterie is”.⁶

24. Het evangelie heeft het niet over de kinderjaren van Jezus, maar vertelt ons enkele gebeurtenissen uit zijn adolescentie en jeugd, Matteüs plaatst deze periode van de jeugd van de Heer tussen twee gebeurtenissen:

---

3 De heilige Ireneüs, *Tegen de ketterijen*, II, 4: PG 7, 784.

4 Slotdocument van de 15de Algemene Gewone Vergadering van de bisschoppensynode, 60. Van nu af aan zal dit document worden geciteerd met de afkorting SD. Men kan het vinden op: http://www.vatican.va/roman_curia/_synod/documents/rc_synod_doc_20181027-doc-final-instrumentum-xvassemblea-giovani-it.html, de Nederlandse vertaling is te vinden op www.rkkerk.nl

5 *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 515.

6 *Ibid.*, 517

de terugkeer van zijn gezin naar Nazareth na de tijd van hun ballingschap en zijn doop in de Jordaan, waar Hij zijn openbare zending is begonnen. De laatste beelden van Jezus als kind zijn dat van een kleine vluchteling in Egypte (vgl. Mat. 2, 14-15) en vervolgens dat van iemand die is teruggekeerd naar zijn vaderstad Nazareth (vgl. Mat. 2, 19-23). De eerste beelden van Jezus als jongvolwassene zijn die welke hem ons laten zien tussen de menigte aan de rivier de Jordaan, wanneer Hij is gekomen om zich te laten dopen door zijn neef Johannes de Doper als een van de velen van zijn volk (vgl. Mat. 3, 13-17).

25. Dat doopsel was niet zoals dat van ons, dat ons binnenleidt in het leven van de genade, maar het is een wijding geweest, voordat Hij begon aan de grote zending van zijn leven. Het evangelie zegt dat zijn doopsel een reden tot vreugde en welbehagen van de Vader is geweest: “Gij zijt mijn Zoon, de welbeminde” (Luc. 3, 22). Onmiddellijk verscheen Jezus vol van de Heilige Geest en werd Hij door de Geest naar de woestijn gevoerd. Op deze wijze was Hij gereed om te gaan prediken en wonderen te doen, om te bevrijden en te genezen (vgl. Luc. 4, 1-14). Iedere jongere wordt, wanneer hij zich geroepen voelt om op deze aarde een zending te vervullen, uitgenodigd in zijn binnenste dezelfde woorden te herkennen die God tot hem richt: “Jij bent mijn geliefde zoon”.

26. Onder deze verhalen vinden wij er een dat Jezus laat zien als een adolescent. Dat is de terugkeer met zijn ouders naar Nazareth, nadat zij Hem verloren waren en in de tempel hadden teruggevonden (vgl. Luc. 2, 41-51). Hier staat dat “Hij aan hen onderdanig was” (Luc. 2, 51), omdat Hij zijn familie niet had verloochend. Lucas voegt hieraan onmiddellijk toe dat Jezus “opgroeide en in wijsheid en welgevalligheid bij God en de mensen toenam” (Luc. 2, 52). Dat wil zeggen, Hij was zich aan het voorbereiden en in die periode zijn relatie met de Vader en de anderen aan het verdiepen. De heilige Johannes Paulus II heeft uitgelegd dat Hij niet alleen fysiek groeide, maar dat “er in Jezus ook een geestelijke groei is geweest”, omdat “de volheid van genade in Jezus is gerelateerd aan zijn leeftijd: er was altijd volheid, maar een groeiende volheid met het toenemen van de leeftijd”.⁷

---

7 Catechese (27 juni 1990), 2-3: *Insegnamenti* 13, 1 (1990), 1680-1681.

27. Op grond van deze gegevens uit het evangelie kunnen wij stellen dat Jezus zich in de periode van zijn jeugd “aan het vormen” was, Hij zich aan het voorbereiden was om het plan van de Vader te verwezenlijken. Zijn adolescentie en zijn jeugd hebben Hem gericht op die hoogste zending.

28. In zijn adolescentie en jeugd was zijn relatie met de Vader die van geliefde Zoon; aangetrokken door de Vader, groeide Hij op en hield zich bezig met zijn zaken: “Wist ge dan niet dat Ik in het huis van mijn Vader moest zijn?” (Luc. 2, 49). Maar we moeten niet denken dat Jezus een eenzame adolescent of een jongere was die aan zichzelf dacht. Zijn relatie met de mensen was die van een jongere die heel het leven deelde van een gezin dat in het dorp goed was geïntegreerd. Hij had het werk van zijn vader geleerd en was als timmerman vervolgens in zijn plaats gekomen. Daarom wordt Hij in het evangelie bij een gelegenheid “de zoon van de timmerman” (Mat. 13, 55) en een andere keer eenvoudigweg “de timmerman” (Mar. 6, 3) genoemd. Dit detail laat zien dat Hij evenals de anderen een jongere van het dorp was en dat Hij heel normale relaties onderhield. Niemand beschouwde Hem als vreemd of afgezonderd van de anderen. Juist om die reden konden de mensen, toen Jezus zich presenteerde om te prediken, niet verklaren waar Hij die wijsheid vandaan had: “Is dat dan niet de zoon van Jozef?” (Luc. 4, 22).

29. Feit is dat “Jezus niet opgroeide in een gesloten en exclusieve relatie met Maria en Jozef, maar zich graag bewoog in de familiekring waar verwanten en vrienden waren”.⁸ Wij begrijpen zo waarom op het ogenblik van de terugkeer van de pelgrimstocht naar Jeruzalem de ouders gerust waren, omdat zij dachten dat die jongen van twaalf jaar (vgl. Luc. 2, 42) vrij tussen de mensen liep, ofschoon zij hem de hele dag niet zagen: “in de mening dat Hij zich bij de karavaan bevond, gingen zij een dagreis ver” (Luc. 2, 44). Jezus was daar - zo dachten zij -, Hij kwam en ging te midden van de anderen, Hij maakte plezier met zijn leeftijdgenoten, luisterde naar de verhalen van de volwassenen en deelde de vreugde en het verdriet van de karavaan. De door Lucas gebruikte Griekse term voor de karavaan van

---

8 Postsyn, apost. exhort. *Amoris laetitia* (19 maart 2016), 182: AAS 108 (2016), 384.

de pelgrims - *synodia* - wijst precies op deze “gemeenschap op weg”, waarvan de Heilige Familie deel uitmaakt. Dankzij het vertrouwen van zijn ouders beweegt Jezus zich vrij en leert met al de anderen op weg te gaan.

Zijn jeugd verlicht ons

30. Deze aspecten van Jezus’ leven kunnen een inspiratie vormen voor iedere jongere die opgroeit en zich erop voorbereidt zijn zending te vervullen. Dat brengt met zich mee volwassen te worden in de relatie met de Vader, in het bewustzijn een van de leden te zijn van het gezin en van de gemeenschap, en zich ervoor open te stellen met de Geest vervuld te worden en door Hem te worden gebracht tot het vervullen van de zending die God toevertrouwt, de eigen roeping. Niets van dit alles zou genegeerd moeten worden in de jongerenpastoraal om geen projecten te creëren die de jongeren van het gezin en de wereld isoleren of hen veranderen in een geselecteerde en tegen iedere besmetting beschermde minderheid. Wij hebben veeleer projecten nodig die hen versterken, begeleiden en richten op een ontmoeting met de anderen, op de edelmoedige dienst, de missie.

31. Jezus verlicht jullie, jongeren, niet van veraf of van buitenaf, maar uitgaande van zijn eigen jeugd, die Hij met jullie deelt. Het is zeer belangrijk te kijken naar de jonge Jezus die de evangelies ons laten zien, omdat Hij echt één van jullie ‘was en we in Hem veel aspecten kunnen herkennen die typerend zijn voor jonge harten. Wij zien Hem bijvoorbeeld in de volgende kenmerken: “Jezus heeft een onvoorwaardelijk vertrouwen in de Vader gehad, Hij heeft de vriendschap met zijn leerlingen gekoesterd en zelfs op de ogenblikken van crisis is Hij er trouw aan gebleven. Hij heeft een diep medelijden laten zien ten opzichte van de zwaksten, in het bijzonder de armen, de zieken, de zondaars en de buitengeslotenen. Hij heeft de moed gehad de religieuze en politieke autoriteiten van zijn tijd het hoofd te bieden; Hij heeft de ervaring gekend zich onbegrepen en afgedankt te voelen; Hij heeft de angst voor het lijden ondervonden en de

kwetsbaarheid van het Lijden gekend; Hij heeft zijn blik op de toekomst gericht en daarbij zich aan de veilige handen van de Vader en aan de kracht van de Geest toevertrouwd. In Jezus kunnen alle jongeren zich terugvinden”.⁹

32. Anderzijds is Jezus verreezen en wil Hij ons laten deelnemen aan de nieuwhed van zijn verrijzenis. Hij is de ware jeugd van een verouderde wereld en ook de jeugd van een heelal dat in “barensweeën” (Rom. 8, 22) erop wacht om met zijn licht en zijn leven te worden bekleed. Dicht bij Hem kunnen wij drinken van de ware bron, die onze dromen, onze grote projecten, onze grote idealen levend houdt en die ons aanzet tot de verkondiging van een leven dat de moeite waard is om te leven. In twee merkwaardige details van het evangelie van Marcus kunnen wij de oproep tot de ware jeugd van de Verrezenen zien. Enerzijds verschijnt tijdens het lijden van de Heer een angstige jongeman die Jezus trachtte te volgen, maar naakt wegvlochtte (vgl. 14, 51-52), een jongeman die niet de kracht had alles te riskeren om de Heer te volgen. Daarentegen zien wij dicht bij het lege graf een jongeman “in een wit gewaad” (16, 5), die ertoe uitnodigde de angst te overwinnen en de vreugde van de verrijzenis verkondigde (vgl. 16, 6-7).

33. De Heer roept ons om sterren in de nacht van andere jongeren te ontsteken; Hij nodigt ons uit om naar de echte sterren te kijken, die zo verschillende tekenen die Hij ons geeft, opdat wij niet stil blijven staan, maar de zaaier nadoen die naar de sterren keek om de akker te kunnen ploegen. God ontsteekt voor ons sterren, opdat wij verder kunnen gaan: “Alle sterren stralen verheugd, elk vanaf zijn eigen plaats. Hij roept ze en ze zeggen: ‘Hier zijn wij!’ (Bar. 3, 34-35). Maar Christus zelf is voor ons het grote licht van hoop en de gids in onze nacht, omdat Hij “de stralende morgenster” (Apok. 22, 16) is.

---

9 SD 63.

De jeugd van de Kerk

34. Jong zijn is meer een toestand van het hart dan een leeftijd. Derhalve kan een oude instelling zoals de Kerk zich vernieuwen en weer jong worden in verschillende stadia van haar zeer lange geschiedenis. Inderdaad hoort zij in haar meest tragische ogenblikken de oproep om naar het wezenlijke van de eerste liefde terug te keren. Deze waarheid in herinnering roepend stelde het Tweede Vaticaans Concilie dat “zij verrijkt door een lange geschiedenis die altijd in haar leeft, en op weg naar de menselijke vervolmaking in de tijd en naar de uiteindelijke bestemming van de geschiedenis en het leven, de ware jeugd van de wereld is”. In haar is het mogelijk Christus, “metgezel en vriend van de jongeren”, te ontmoeten.

Een Kerk die zich laat vernieuwen

35. Laten wij de Heer vragen dat Hij de Kerk bevrijdt van hen die haar oud willen laten worden, haar willen fixeren op het verleden, afremmen, onbeweeglijk maken. Laten wij ook vragen dat Hij haar bevrijdt van een andere verleiding: geloven dat zij jong is, omdat zij toegeeft aan alles wat de wereld haar biedt, geloven dat zij zich vernieuwt, omdat zij haar boodschap verbergt en zich aanpast aan de anderen. Nee, zij is jong, wanneer zij zichzelf is, wanneer zij iedere dag steeds de nieuwe kracht ontvangt van het Woord van God, de eucharistie, de tegenwoordigheid van Christus en de kracht van zijn Geest. Zij is jong wanneer ze voortdurend in staat is terug te keren naar haar bron.

36. Het is waar dat wij, leden van de Kerk, geen vreemde types hoeven te zijn. Allen moeten zich broeders, zusters en naasten kunnen voelen, zoals de apostelen, die “bij het hele volk in de gunst stonden” (Hand. 2,47; vgl. 4,21.33; 5,13). Maar wij moeten tegelijkertijd de moed hebben om anders te zijn, andere dromen te laten zien dan deze wereld ons biedt, te getuigen van de schoonheid van edelmoedigheid, dienstbaarheid, zuiverheid, kracht, vergeving, trouw aan de eigen roeping, gebed, strijd voor gerechtigheid en algemeen welzijn, liefde voor de armen, sociale vriendschap.

37. De Kerk van Christus kan altijd in de verleiding komen het enthousiasme te verliezen, omdat zij niet luistert naar de roepstem van de Heer met alle risico's van dien voor het geloof en de bereidheid om alles te geven zonder de gevaren te tellen, en er weer toe overgaat valse wereldse zekerheden te zoeken. Het zijn juist de jongeren die haar kunnen helpen om jong te blijven, niet te vervallen in verloedering, niet stil te blijven staan, niet trots te worden, niet te veranderen in een sekte, armer te zijn en in staat tot getuigenis, de laatsten en de afgeschrevenen nabij te zijn, te strijden voor de gerechtigheid, zich met nederigheid te laten bevragen. Zij kunnen de Kerk de schoonheid van de jeugd brengen, wanneer zij "het vermogen stimuleren om zich te verheugen over wat zij begint, om te geven zonder iets terug te krijgen, zich te vernieuwen en te verdelen om er rijker door te worden".¹⁰

38. Wie van ons niet jong meer is, heeft gelegenheden nodig om dicht bij hun stem en hun stimulans te zijn en "nabijheid scheidt de voorwaarden waardoor de Kerk een ruimte voor dialoog en boeiend getuigenis van broederschap is".¹¹ Wij moeten meer ruimtes scheppen waar de stem van de jongeren weerklinkt: "Luisteren maakt een uitwisseling van gaven mogelijk in een context van empathie. [...] Tegelijkertijd stelt het de voorwaarden voor een verkondiging van het evangelie die het hart werkelijk op een indringende en vruchtbare wijze raakt".¹²

Een Kerk die let op de tekenen van de tijd

39. "Ook al lijken God, godsdienst en Kerk voor veel jongeren holle woorden, voor de figuur van Jezus zijn zij gevoelig, wanneer die op een aantrekkelijke en doeltreffende wijze wordt gepresenteerd".¹³ Daarom is het noodzakelijk dat de Kerk niet te zeer op zichzelf gefocust is, maar vooral Jezus Christus weerspiegelt. Dit brengt met zich mee dat zij nederig erkent

---

10 Ibid.

11 SD 1.

12 Ibid., 8.

13 Ibid., 50.

dat sommige concrete dingen moeten veranderen, en daarom is het nodig kennis te nemen van de visie en zelfs de kritiek van de jongeren.

40. Op de synode werd erkend dat “een aanzienlijk aantal jongeren om de meest uiteenlopende redenen niets van de Kerk vraagt, omdat zij haar van geen betekenis achten voor hun bestaan. Sommigen vragen daarentegen uitdrukkelijk met rust gelaten te worden, omdat zij haar aanwezigheid als lastig en zelfs irritant ervaren. Deze vraag komt dikwijls niet voort uit een niet-kritische en impulsieve verachting, maar is ook gebaseerd op serieuze en respectabele redenen: seksuele en economische schandalen, het onvoorbereid zijn van de gewijde bedienaren die niet op juiste wijze met de gevoeligheid van jongeren weten om te gaan, weinig zorg bij de voorbereiding van de homilie en de presentatie van het Woord van God, de passieve rol die wordt toegekend aan de jongeren binnen de christelijke gemeenschap, de moeite van de Kerk om ten opzichte van de hedendaagse maatschappij rekenschap af te leggen van de eigen doctrinaire en ethische standpunten”.¹⁴

41. Ook al zijn er jongeren die tevreden zijn, wanneer zij een Kerk zien die zich in alle deemoed zeker voelt van haar gaven en ook in staat is een loyale en broederlijke kritiek uit te oefenen, andere jongeren vragen om een Kerk die meer luistert, die niet voortdurend de wereld aan het veroordelen is. Zij willen geen zwijgende en timide Kerk zien, maar evenmin een Kerk die voortdurend in oorlog is om twee of drie thema's die haar obsederen. Om in de ogen van de jongeren geloofwaardig te zijn, dient zij soms de nederigheid terug te krijgen en eenvoudigweg te luisteren, hierbij te erkennen dat anderen een licht brengen dat haar kan helpen het evangelie beter te ontdekken. Een Kerk in het defensief, die de nederigheid vergeet, die ophoudt te luisteren, die zich niet ter discussie laat stellen, verliest haar jeugd en verandert in een museum. Hoe kan zij zo de dromen van de jongeren verwelkomen? Hoewel zij de waarheid van het evangelie bezit, betekent dat niet dat zij deze volledig heeft begrepen; zij moet veeleer altijd groeien in het begrijpen van deze onuitputtelijke schat.¹⁵

---

¹⁴ Ibid. 53.

¹⁵ Vgl. Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, dogm. const. *Dei Verbum*, 8.

42. Een al te angstige en star gestructureerde Kerk kan bijvoorbeeld voortdurend kritisch staan tegenover alle discoursen over de verdediging van vrouwenrechten en voortdurend de risico's en de mogelijke fouten van zulke eisen naar voren brengen. Daarentegen kan een levende Kerk reageren door aandacht te schenken aan de legitieme aanspraken van de vrouwen die meer gerechtigheid en gelijkheid verlangen. Zij kan de geschiedenis in herinnering brengen en een lang patroon van autoritair gedrag van de kant van mannen, onderwerping, verschillende vormen van slavernij, misbruik en macho-geweld erkennen. Met deze blik zal zij in staat zijn deze aanspraken op rechten zich eigen te maken en met overtuiging haar bijdrage te leveren voor een grotere wederkerigheid tussen mannen en vrouwen, ook al is zij het niet eens met alles wat sommige feministische groeperingen voorstellen. In deze lijn heeft de synode de verplichting van de Kerk willen vernieuwen “tegen alle discriminatie en geweld op seksuele gronden”.¹⁶ Dit is de reactie van een Kerk die zich jong houdt en zich laat bevragen en stimuleren door de gevoeligheid van de jongeren.

Maria, het meisje van Nazaret

43. In het hart van de Kerk staat Maria. Zij is het grote model voor een jonge Kerk die Christus fris en gewillig wil volgen. Toen zij zeer jong was, ontving zij de boodschap van de engel en zij liet niet na vragen te stellen (vgl. Luc. 1, 34). Maar zij had een bereidwillige ziel en zei: “Zie de dienstmaagd des Heren” (Luc. 1, 38).

44. “De kracht van het “ja” van de jonge Maria maakt altijd indruk. De kracht van dat “uw wil geschiede”, dat zij tegen de engel zei. Dat is iets anders geweest dan een passief of berustend aanvaarden. Het is iets anders geweest dan een “ja” als om te zeggen: “Goed, laten we eens kijken wat er gebeurt”. Maria kende deze uitdrukking “laten wij eens kijken wat er gebeurt” niet. Zij was vastbesloten, zij heeft begrepen waarom het ging en heeft “ja” gezegd zonder eromheen te draaien. Het is iets geweest dat meer

16 SD 150.

is, iets dat anders is. Het is het “ja” geweest van iemand die betrokken wil raken en risico wil nemen, die alles wil inzetten zonder een andere garantie dan de zekerheid te weten draagster van een belofte te zijn. En ik vraag aan ieder van jullie: voelen jullie je dragers van een belofte? Welke belofte draag ik in mijn hart om me voor in te zetten? Maria zou ongetwijfeld een moeilijke zending hebben, maar de moeilijkheden waren geen reden om “nee” te zeggen. Er zouden zeker complicaties zijn, maar het zouden niet dezelfde complicaties zijn die zich voordoen, wanneer lafheid ons verlamt omdat we niet alles bij voorbaat helder hebben of hebben verzekerd. Maria heeft geen levensverzekering afgesloten! Maria heeft zichzelf op het spel gezet en daarom is zij sterk, daarom is zij een *influencer*, is zij de *influencer* van God. Het “ja” en het verlangen om te dienen zijn sterker geweest dan de twijfels en de moeilijkheden”.¹⁷

45. Zonder toe te geven aan uitvluchten of illusies, “wist zij de smart van haar Zoon te begeleiden, [...] Hem met haar blik te ondersteunen en Hem met haar hart te beschermen. Een smart die zij leed, maar die haar niet deed buigen. Zij is de sterke vrouw van het “ja” geweest, die ondersteunt en begeleidt, beschermt en omarmt. Zij is de grote bewaakster van de hoop. [...] Van haar leren wij “ja” zeggen tegen het vasthoudende geduld en de creativiteit van hen die de moed niet verliezen en opnieuw beginnen”.¹⁸

46. Maria was het meisje met een grote ziel die juichte van vreugde (vgl. Luc. 1, 47), zij was het meisje met de door de Heilige Geest verlichte ogen, dat met geloof het leven beschouwde en alles in haar hart bewaarde (vgl. Luc. 2, 19.51). Zij was die bezorgde vrouw, klaar om te vertrekken, die, toen zij wist dat haar nicht haar nodig had, niet aan eigen plannen dacht, maar zich “met spoed” (Luc. 1, 39) naar de bergachtige streek op weg begaf.

---

17 Toespraak op de avondwake met de jongeren bij de 34ste Wereldjongerendag in Panama (26 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 28-29 januari 2019, 6.

18 Gebed aan het einde van de kruisweg bij de 34ste Wereldjongerendag in Panama (25 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 27 januari 2019, 12.

47. Toen het nodig was haar kind te beschermen, trok zij met Jozef naar een ver land (vgl. Mat. 2, 13-14). Daarom bleef zij te midden van de leerlingen, in gebed verenigd en in afwachting van de Heilige Geest (vgl. Hand. 1, 14). Zo is in haar tegenwoordigheid een jonge Kerk geboren met haar apostelen die erop uittrekken om een nieuwe wereld geboren te laten worden (vgl. Hand. 2, 4-11).

48. Dat meisje is vandaag de Moeder die waakt over ons, haar kinderen, die in het leven vaak moe en behoeftig op weg zijn, maar met het verlangen dat het licht van de hoop niet dooft. Dat is wat wij willen, dat het licht van de hoop niet dooft. Onze Moeder kijkt naar dit volk op pelgrimstocht, een volk van jongeren dat zij liefheeft, dat haar zoekt door in het eigen hart stilte te scheppen ondanks het feit dat er langs de weg zoveel lawaai, gesprekken en afleidingen zijn. Maar voor de ogen van Maria is er alleen maar ruimte voor hoopvolle stilte. En zo verlicht Maria opnieuw onze jeugd.

Heilige jongeren

49. Het hart van de Kerk is ook vol heilige jongeren die hun leven voor Christus hebben gegeven, velen zelfs tot aan de marteldood toe. Zij zijn kostbare weerspiegelingen van de jonge Christus geweest, die schitteren om ons te stimuleren en ons uit onze slaperigheid te halen. De synode benadrukte dat “veel heilige jongeren de kenmerken van hun jeugd in heel hun schoonheid hebben doen stralen en in hun tijd ware profeten van de verandering zijn geweest; hun voorbeeld laat zien waartoe jongeren in staat zijn, wanneer zij zich openstellen voor de ontmoeting met Christus”.¹⁹

50. “Door de heiligheid van de jongeren kan de Kerk haar geestelijk vuur en haar apostolische kracht vernieuwen. De balsem van de heiligheid, voortgebracht door een deugdzzaam leven van zoveel jongeren, kan de wonden van de Kerk en de wereld genezen en ons weer terugbrengen naar

---

19 SD 65.

die volheid van de liefde waartoe wij altijd geroepen zijn: de heilige jongeren zetten ons ertoe aan terug te keren tot onze eerste liefde (vgl. Apok. 2, 4).²⁰ Er zijn heiligen die het volwassen leven niet hebben gekend en ons het getuigenis hebben nagelaten van een andere wijze van het beleven van de jeugd. Laten wij uit verschillende perioden enkelen van hen die, ieder op zijn eigen wijze, de heiligheid hebben beleefd, in herinnering brengen.

51. In de 3de eeuw was de heilige Sebastianus een jonge hoofdman van de pretoriaanse garde. Men vertelt dat hij overal over Christus sprak en zijn metgezellen probeerde te bekeren, totdat men hem opdroeg zijn geloof te verloochenen. Omdat hij daar niet mee instemde, zonden zij een regen pijlen op hem af, maar hij overleefde en bleef Christus zonder angst verkondigen. Ten slotte geselden ze hem om hem te vermoorden.

52. Toen de heilige Franciscus van Assisi heel jong en vol dromen was, hoorde hij de oproep van Jezus om arm zoals Hij te zijn en de Kerk met zijn getuigenis te herstellen. Hij zag met vreugde van alles af en hij is de heilige van de universele broederschap, de broer van allen, die de Heer loofde om zijn schepselen. Hij stierf in 1226.

53. De heilige Jeanne d'Arc werd in 1412 geboren. Zij was een jonge boerin, die ondanks haar jonge leeftijd streed om Frankrijk te verdedigen tegen de indringers. Onbegrepen vanwege haar uiterlijk en haar manier van het beleven van het geloof, stierf zij op de brandstapel.

54. De zalige Andrew Phû Yên was een jonge Vietnamees uit de 17de eeuw. Hij was catechist en hielp de missionarissen. Hij werd gevangengenomen om zijn geloof en omdat hij het niet wilde verloochenen, werd hij gedood. Hij stierf, "Jezus" zeggend.

55. In dezelfde eeuw werd de heilige Kateri Tekakwitha, een jonge leek, geboren in Noord-Amerika, vervolgd om het geloof en op haar vlucht legde zij door dichte bossen te voet meer dan driehonderd kilometer af. Zij wijdde zich toe aan God en stierf, zeggend: "Jezus, ik heb U lief".

---

²⁰ Ibid., 167.

56. De heilige Dominicus Savio droeg al zijn lijden aan Maria op. Toen de heilige Johannes Bosco hem leerde dat heiligheid altijd blij zijn met zich meebrengt, opende hij zijn hart voor een aanstekelijke vreugde. Hij trachtte zijn meer gemarginaliseerde en zieke metgezellen nabij te zijn. Hij stierf in 1857 op de leeftijd van veertien jaar “Wat voor een wonder zie ik” zeggend.

57. De heilige Teresia van het Kind Jezus werd in 1873 geboren. Op de leeftijd van vijftien jaar slaagde zij erin, veel moeilijkheden overwinnend, in te treden in een karmelietessenklooster. Zij leefde de kleine weg van het totale vertrouwen in de liefde van de Heer en nam zich daarbij voor met haar gebed het vuur van de liefde dat de Kerk beweegt, te voeden.

58. De zalige Ceferino Namuncurá was een Argentijnse jongere, zoon van een belangrijk hoofd van de inheemse volkeren. Hij werd seminarist bij de salesianen, met een sterk verlangen om terug te keren naar zijn stam om daar Jezus Christus te brengen. Hij stierf in 1905.

59. De zalige Isidorus Bakanja was een leek in de Kongo, die getuigenis aflegde van zijn geloof. Hij werd lang gemarteld, omdat hij andere jongeren het christendom had voorgehouden. Hij stierf in 1909, zijn beul vergeving schenkend.

60. De zalige Pier Giorgio Frassati, gestorven in 1925, “was een jongere met een aanstekelijke blijdschap, een blijdschap die ook op kon tegen zeer veel moeilijkheden in zijn leven”.²¹ Hij zei de liefde van Jezus die hij in de communie ontving, te willen vergoeden door de armen te bezoeken en te helpen.

61. De zalige Marcel Callo was een Franse jongeman die in 1945 stierf. Hij werd in Oostenrijk gevangengezet in een concentratiekamp, waar hij te midden van harde arbeid zijn medegevangenen sterkte in het geloof.

---

21 De heilige Johannes Paulus II, Toespraak tot de jongeren in Turijn (13 april 1980), 4: *Insegnamenti* 3, 1 (1980), 905.

62. De zalige jonge vrouw Chiara Badano, die in 1990 stierf, “heeft ervaren hoe verdriet kan worden veranderd door de liefde [...]. De sleutel tot haar rust en haar vreugde was het volledige vertrouwen in de Heer en ook de aanvaarding van de ziekte als mysterieuze uitdrukking van zijn wil tot haar welzijn en dat van allen”.²²

63. Mogen zij, samen met zoveel jongeren die vaak in stilte en anonimiteit het evangelie ten diepste hebben beleefd, voor de Kerk ten beste spreken, opdat zij vol van blijde, moedige en geëngageerde jongeren is die de wereld nieuwe getuigenissen van heiligheid geven.

---

²² Benedictus XVI, *Boodschap voor de 27ste Wereldjongerendag* (15 maart 2012): AAS 104 (2012), 359.

HOOFDSTUK DRIE

JULLIE ZIJN HET NU VAN GOD

64. Na het Woord van God te hebben leren kennen, kunnen wij ons er niet toe beperken te zeggen dat de jongeren de toekomst van de wereld zijn: zij zijn het heden, zij verrijken het met hun bijdrage. Een jongere is geen kind meer; hij bevindt zich in een fase van het leven waarop hij verschillende verantwoordelijkheden op zich begint te nemen en daarbij samen met de volwassenen deelneemt aan de ontwikkeling van het gezin, de maatschappij, de Kerk. De tijden veranderen echter en de vraag keert terug: hoe zijn de jongeren van vandaag, wat gebeurt er nu met de jongeren?

Positief geformuleerd

65. De synode heeft erkend dat de gelovigen van de Kerk niet altijd de houding van Jezus hebben. In plaats van dat wij bereid zijn zeer aandachtig naar hen te luisteren, “overheerst soms de neiging om voorverpakte antwoorden te geven zonder de vragen van de jongeren in hun nieuwheid naar voren te laten komen en de uitdaging ervan te begrijpen”.²³ Wanneer de Kerk anderzijds de rigide ‘kaders loslaat en zich ervoor openstelt om bereidwillig en aandachtig gehoor te schenken aan de jongeren, verrijkt deze empathie haar, omdat “het de jongeren in staat stelt aan de gemeenschap hun eigen bijdrage te leveren en haar te helpen een nieuwe fijngevoeligheid te verkrijgen en zich nog ongekende vragen te stellen”.²⁴

66. Tegenwoordig lopen wij, volwassenen, het risico een lijst te maken van rampen, van gebreken van de jeugd van onze tijd. Sommigen zullen ons misschien toejuichen, omdat wij deskundig lijken in het vinden van

---

23 SD 8.

24 Ibid.

negatieve aspecten en gevaren. Maar wat zou het resultaat van deze houding zijn? Een steeds grotere afstand, minder nabijheid, minder wederzijdse hulp.

67. Een aandachtige blik van wie geroepen is om vader, herder en leider van de jongeren te zijn, bestaat in het vinden van de kleine vlam die blijft branden, het riet dat dreigt te breken, maar nog niet gebroken is (vgl. Jes. 42, 3). Het is het vermogen wegen te vinden waar anderen alleen maar muren zien, het is mogelijkheden weten te herkennen waar anderen alleen maar gevaren zien. Zo is de blik van God de Vader, in staat om de kiemen van het goede, gezaaid in het hart van de jongeren, op hun waarde te schatten en te voeden. Het hart van iedere jongere moet daarom worden beschouwd als “heilige grond”, drager van zaden van goddelijk leven, waarvoor wij “onze sandalen moeten uitdoen” om te kunnen naderen tot het Mysterie en het te verdiepen.

Vele soorten jeugd

68. Wij zouden de kenmerken van de jongeren van vandaag kunnen proberen te beschrijven, maar vóór alles wil ik een opmerking van de synodevaders opnemen: “De samenstelling van de synode maakte de aanwezigheid en de bijdrage van de verschillende regio’s van de wereld zichtbaar en toonde hoe mooi het is universele Kerk te zijn. Zelfs in een context van groeiende globalisering, vroegen de synodevaders om de aandacht te vestigen op de vele verschillen tussen contexten en culturen, ook binnen eenzelfde land. Er bestaat een veelheid aan jongerenwerelden, en wel zo dat men in sommige landen de neiging heeft om de term “jeugd” in het meervoud te gebruiken. Bovendien vormt de door de onderhavige synode in aanmerking genomen leeftijdscategorie (16-29 jaar) niet een homogeen geheel, maar bestaat uit groepen die in specifieke omstandigheden leven”.²⁵

---

25 Ibid., 10.

69. Al vanuit demografisch standpunt bezien zijn er in enkele landen veel jongeren, terwijl andere een zeer laag geboortecijfer hebben. Echter, “een ander verschil komt voort uit de geschiedenis, waardoor de landen en de continenten van de oude christelijke traditie, waarvan de cultuur de draagster is van een herinnering die niet verloren mag gaan, verschillen van de landen en continenten die door andere religieuze tradities worden gekenmerkt en waar het christendom in de minderheid is en soms pas recent aanwezig is”.²⁶ Bovendien moet men de jongeren onderscheiden “die leven aan de rand van de maatschappij of in een rurale wereld en die te lijden hebben van vormen van uitsluiting en afwijzing”.²⁷

70. Er zijn veel andere verschillen waarvan een gedetailleerde beschrijving hier ingewikkeld zou zijn. Daarom lijkt het mij niet gepast stil te blijven staan bij het bieden van een uitputtende analyse van de jongeren in de wereld van vandaag, van hoe ze leven en van wat hun overkomt. Maar omdat ik er niet om heen kan naar de werkelijkheid te kijken, zal ik in het kort enkele bijdragen noemen die vóór de synode zijn binnengekomen, en andere die ik gedurende het verloop ervan heb kunnen verzamelen.

Enkele dingen die jongeren overkomen

71. De jeugd is niet een object dat in abstracte termen kan worden geanalyseerd. In werkelijkheid bestaat “de jeugd” niet, er bestaan jongeren met hun concrete levens. In de wereld van vandaag, vol vooruitgang, zijn zeer veel van deze levens blootgesteld aan lijden en manipulatie.

---

²⁶ Ibid., 11.

²⁷ Ibid., 12.

Jongeren in een wereld in crisis

72. De synodevaders hebben met droefheid laten blijken dat “veel jongeren leven in oorlogsgebieden en geweld ondergaan in vele verschillende vormen: ontvoering, afpersing, georganiseerde criminaliteit, mensenhandel, slavernij en seksuele uitbuiting, verkrachting enz. Andere jongeren hebben ten gevolge van hun geloof moeite om een baan in hun maatschappij te vinden en ondergaan verschillende soorten van vervolging tot aan de dood toe. Er zijn veel jongeren die gedwongen of bij gebrek aan alternatieven hun leven doorbrengen met het bedrijven van misdaden en geweld: kindsoldaten, gewapende en criminele bendes, drughandel, terrorisme enz. Dit geweld knakt veel jonge levens. Misbruik en verslaving, evenals geweld en ontsporing, behoren tot de redenen waarom jonge mensen in de gevangenis komen, met een bijzondere frequentie bepaalde etnische en maatschappelijke groeperingen”.²⁸

73. Veel jongeren worden geïndoctrineerd, geïnstrumentaliseerd en gebruikt als kanonnenvoer of stoottroepen om anderen te vernietigen, te intimideren of belachelijk te maken. En het ergste is nog dat velen veranderen in individualistische subjecten, die vijandig en onverschillig staan ten opzichte van anderen, en zo een gemakkelijke prooi worden van ontmenselijkende voorstellen en destructieve plannen, uitgewerkt door politieke groeperingen of economische machten.

74. “Nog talrijker in de wereld zijn de jongeren die te lijden hebben van vormen van maatschappelijke marginalisering en uitsluiting om religieuze, etnische of economische redenen. Wij herinneren aan de moeilijke situatie van de adolescenten en jongeren die zwanger raken, en de plaag van de abortus, evenals de verbreiding van HIV, de verschillende vormen van verslaving (drugs, gokken, pornografie enz.) en de situatie van de straatkinderen en de straatjongens- en meisjes die geen huis, gezin en economische middelen hebben”.²⁹ En wanneer het vrouwen betreft, worden deze situaties van marginalisering dubbel zo droevig en moeilijk.

---

28 Ibid., 41.

29 Ibid., 42.

75. Wij kunnen geen Kerk zijn die niet huilt ten overstaan van deze drama's van haar jonge kinderen. Wij moeten er nooit aan wennen, omdat wie niet weet te huilen, geen moeder is. Wij willen huilen, opdat ook de maatschappij meer moeder is, opdat zij in plaats van te doden leert te baren, opdat zij een belofte van leven is. Laten wij huilen, wanneer wij ons de jongeren herinneren die zijn gestorven ten gevolge van de ellende en het geweld, en vragen wij aan de maatschappij te leren een solidaire moeder te zijn. Dat verdriet gaat niet weg, het begeleidt ons bij elke stap, omdat de werkelijkheid niet kan worden verborgen. Het ergste dat wij kunnen doen, is het recept van de verwereldlijkte geest toepassen die erin in bestaat de jongeren te verdoven met andere berichten, met andere vormen van verstrooiing, met banaliteiten.

76. Misschien “weten degenen, die min of meer een leven zonder noden leiden, niet hoe ze moeten huilen. Bepaalde werkelijkheden van het leven ziet men alleen maar met door tranen gereinigde ogen. Ik nodig ieder van jullie uit om zich af te vragen: heb ik leren huilen? Wanneer zie ik een hongerig kind, een gedrogeerd kind op straat, een dakloos kind, een in de steek gelaten kind, een misbruikt kind, een door de maatschappij als slaaf gebruikt? Of is mijn huilen het grillige huilen van wie huilt, omdat hij iets meer zou willen hebben?”³⁰ Probeer te leren huilen om de jongeren die het slechter hebben dan jij. Barmhartigheid en medelijden worden ook uitgedrukt in tranen. Als je dat niet lukt, vraag dan de Heer dat Hij het je geeft tranen te vergieten voor het lijden van anderen. Wanneer je weet te huilen, alleen dan zul je in staat zijn van harte iets voor anderen te doen.

77. Soms is het verdriet van bepaalde jongeren hartverscheurend; het is een verdriet dat men niet met woorden kan uitdrukken; het is een verdriet dat ons als een klap in het gezicht treft. Deze jongeren kunnen alleen tegen God zeggen dat ze erg lijden, dat het voor hen te moeilijk is verder te gaan, dat ze in niemand meer geloven. In deze hartverscheurende kreet verschijnen echter ook de woorden van Jezus: “Zalig de treurende, want zij zullen getroost worden” (Mat. 5, 4). Er zijn jongeren die erin geslaagd

---

30 Toespraak tot de jongeren in Manilla (18 januari 2015): *L'Osservatore Romano*, 19-20 januari 2015, 7.

zijn voor zich een pad in het leven te openen, omdat deze goddelijke belofte hen heeft bereikt. Moge er altijd een christelijke gemeenschap zijn die een jongere die lijdt, nabij kan zijn om deze woorden te laten weerklinken met gebaren, omarmingen en concrete hulp!

78. Weliswaar verschaffen de machtigen enige hulp, maar vaak tegen hoge kosten. In veel arme landen is de economische hulp van enkele rijkere landen of enkele internationale organisaties gewoonlijk gebonden aan de acceptatie van westerse ideeën inzake seksualiteit, huwelijk, leven of maatschappelijke gerechtigheid. Deze ideologische kolonialisatie schaadt in het bijzonder de jongeren. Tegelijkertijd zien wij hoe een zekere publiciteit de mensen leert steeds ontevreden te zijn en bijdraagt aan een wegwerp-cultuur, waarin de jongeren zelf uiteindelijk “wegwerpmateriaal” worden.

79. De cultuur van vandaag laat het model van een persoon zien dat nauw verbonden is met het beeld van de jongere. Wie jong is, wie behandelingen laat verrichten om de sporen van de tijd te laten verdwijnen, voelt zich mooi. Jonge lichamen worden in de publiciteit voortdurend gebruikt om te verkopen. Het schoonheidsideaal is een jeugdige model, maar laten wij opletten, dat dit niet een lofprijzing is gericht tot de jongeren. Het betekent alleen maar dat de volwassenen de jeugd voor zichzelf willen stelen, niet dat zij de jongeren respecteren, liefhebben en voor hen zorgen.

80. “Sommige jongeren voelen de familietradities echter als onderdrukkend en ontvluchten daaraan onder de druk van een geglobaliseerde cultuur, die hen soms zonder referentiepunten laat. In andere delen van de wereld is er daarentegen tussen jongeren en volwassenen geen echt generatieconflict, maar wel een wederzijdse vervreemding. Soms trachten de volwassenen de waarden die de fundamenten van het bestaan vormen, niet over te dragen of slagen hier niet in, of zij nemen een zogenaamde jeugdige stijl aan en ondermijnen aldus de relatie tussen de generaties. Op deze wijze loopt de relatie tussen jongeren en volwassenen gevaar op het affectieve vlak te blijven zonder een educatieve en culturele dimensie te raken”.³¹ Wat doet dat de jongeren kwaad, hoewel sommigen zich dit niet

---

31 SD 34.

realiseren! De jongeren zelf hebben onze aandacht erop gevestigd dat dit de overdracht van het geloof geweldig in de weg staat “in de landen waar geen vrijheid van uiting is, waar het de jongeren [...] niet is toegestaan deel te nemen aan het leven van de Kerk”.³²

Verlangens, wonden en pogingen

81. De jongeren erkennen dat het lichaam en de seksualiteit essentieel zijn voor hun leven en de groei van hun identiteit. In een wereld die uitsluitend de seksualiteit beklemtoont, is het echter moeilijk een goede relatie met het eigen lichaam te behouden en sereen affectieve relaties te beleven. Om deze en andere redenen is de seksuele moraal vaak “een oorzaak van onbegrip en verwijdering van de Kerk, in zoverre als ze wordt opgevat als een gemeenschap die oordeelt en veroordeelt”. Tegelijkertijd “uiten” de jongeren “een uitdrukkelijke wens naar debat over vragen betreffende het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke identiteit, de wederkerigheid tussen mannen en vrouwen en de homoseksualiteit”.³³

82. In onze tijd “hebben de ontwikkelingen van de wetenschap en de biomedische technologieën een grote invloed op de perceptie van het lichaam, door het idee te wekken dat het lichaam onbegrensd te veranderen is. Het vermogen om in te grijpen in het DNA, de mogelijkheid om kunstmatige elementen in het organisme in te brengen (*cyborg*) en de ontwikkeling van de neurowetenschappen vormen een grote rijkdom, maar doen tegelijkertijd antropologische en ethische vragen rijzen”.³⁴ Zij kunnen ons laten vergeten dat het leven een gave is, dat wij geschapen zijn en beperkt zijn, dat wij gemakkelijk geïnstrumentaliseerd kunnen worden door degenen die de technologische macht bezitten.³⁵ “Bovendien verspreidt zich in sommige milieus van jongeren de fascinatie voor risicovol gedrag als middel om zichzelf te verkennen, sterke emoties te zoeken en erkenning

---

32 Document van de presynodale vergadering ter voorbereiding van de 15de Algemene Gewone Vergadering van de bisschoppensynode (24 maart 2018), I, 1.

33 SD 39.

34 Ibid., 37.

35 Vgl. encycl. *Laudato si'* (24 mei 2015), 106; AAS 107 (2015), 889-890.

te krijgen. [...] Deze verschijnselen, waaraan de nieuwe generaties worden blootgesteld, vormen een obstakel voor een rustige rijping”.³⁶

83. Bij de jongeren vinden wij in hun ziel ook het stempel van gekregen slagen, mislukkingen, trieste herinneringen. Vaak “zijn het wonden van de nederlagen van de eigen geschiedenis, van gefrustreerde verlangens, van ondergane discriminatie en ongerechtigheden, van het zich niet bemind of erkend voelen”. “Er zijn vervolgens de morele wonden, de last van eigen fouten, het schuldgevoel omdat je verkeerd hebt gedaan”.³⁷ Jezus stelt zich tegenwoordig in deze kruisen van jongeren om hun zijn vriendschap, zijn troost, zijn genezend gezelschap aan te bieden en de Kerk wil zijn instrument zijn op dit traject naar de innerlijke genezing en de vrede van het hart.

84. Bij sommige jongeren herkennen wij een verlangen naar God, ook als hun beeld van Hem niet met alle contouren van de God van de openbaring overeenstemt. Bij anderen kunnen wij een verlangen naar broederschap herkennen, wat niet gering is. Bij velen bestaat er een echt verlangen om de vermogens die hen gegeven zijn, te ontwikkelen om de wereld iets te bieden. Bij sommigen zien wij een bijzondere artistieke gevoeligheid of een zoeken naar harmonie met de natuur. Bij anderen kan er misschien een grote behoefte zijn aan communicatie. Bij velen van hen zullen wij een diep verlangen naar een ander leven vinden. Het zijn authentieke uitgangspunten, innerlijke energieën die met openheid wachten op een woord van stimulering, licht en bemoediging.

85. De synode heeft in het bijzonder drie thema's van groot belang behandeld en ik wil de betreffende conclusies in dezen letterlijk opnemen, ook al zullen deze nog van ons vragen voort te gaan met verdere analyses en een meer adequaat en doeltreffend vermogen te ontwikkelen om te antwoorden.

---

36 SD 37.

37 Ibid., 67.

De digitale omgeving

86. “De huidige wereld wordt gekenmerkt door de digitale omgeving. Brede lagen van de mensheid zijn er gewoonlijk en voortdurend mee bezig. Het is niet langer alleen een kwestie van “gebruik” van communicatiemiddelen, maar van het leven in een op uitgebreide schaal gedigitaliseerde cultuur, die ingrijpende gevolgen heeft voor het begrip van tijd en ruimte, de perceptie van zichzelf, van de ander en de wereld, de wijze van communiceren, leren, informatie inwinnen, in relatie treden met de ander. Een benadering van de werkelijkheid die de neiging heeft de voorkeur te geven aan het beeld ten opzichte van het luisteren en het lezen, beïnvloedt de wijze van leren en de ontwikkeling van de kritische zin”.³⁸

87. Het internet en de sociale netwerken hebben een nieuwe wijze van communiceren en banden aan te knopen geschapen en “zijn een plein waar jongeren veel tijd doorbrengen en elkaar gemakkelijk ontmoeten, ook al hebben niet allen in gelijke mate toegang daartoe, in het bijzonder in sommige streken van de wereld. Zij vormen hoe dan ook een buitengewone gelegenheid voor dialoog, ontmoeting en uitwisseling tussen personen en bieden bovendien toegang tot informatie en kennis. Bovendien is de digitale context er een van sociaal-politieke deelname en actief burgerschap en kan de circulatie van onafhankelijke informatie vergemakkelijken, die in staat is de meest kwetsbare personen effectief te beschermen door de schendingen van hun rechten openbaar te maken. In veel landen zijn het internet en de sociale netwerken intussen een onontbeerlijke plaats om de jongeren te bereiken en hen, ook bij pastorale en pastorale initiatieven en activiteiten, erbij te betrekken”.³⁹

88. Om dit verschijnsel in zijn totaliteit echter te begrijpen is het noodzakelijk te erkennen dat het zoals iedere menselijke werkelijkheid beperkingen en gebreken kent. Het is niet gezond communicatie te verwarren met puur virtueel contact. Immers, “de digitale omgeving is ook een

---

38 Ibid., 21.

39 Ibid., 22.

terrein van eenzaamheid, manipulatie, uitbuiting en geweld tot aan het extreme geval van het *dark web* toe. Digitale media kunnen mensen blootstellen aan het gevaar van verslaving, isolement en voortschrijdend verlies van contact met de concrete werkelijkheid, waardoor de ontwikkeling van authentieke intermenselijke relaties belemmerd wordt. Er verspreiden zich nieuwe vormen van geweld via de sociale media, zoals cyberpesten; het web is ook een kanaal voor de verspreiding van porno en voor de uitbuiting van personen met een seksueel doel of door middel van gokspelen”.⁴⁰

89. Men mag niet vergeten dat “er in de digitale wereld reusachtige economische belangen in het spel zijn, die in staat zijn even subtiele als indringende vormen van controle te verwezenlijken en zo mechanismen van manipulatie van de gewetens en het democratische proces tot stand te brengen. Het functioneren van veel platforms bevordert uiteindelijk vaak de ontmoeting tussen personen die op dezelfde manier denken en zo een confrontatie tussen de verschillen verhinderen. Deze gesloten circuits vergemakkelijken de verspreiding van onjuiste informatie en berichten en wakkeren zo vooroordelen en haat aan. De toename van *fake news* is de uitdrukking van een cultuur die het gevoel voor waarheid heeft verloren en de feiten onderwerpt aan persoonlijke belangen. De reputatie van de personen wordt op het spel gezet door oppervlakkige processen online. Het verschijnsel raakt ook de Kerk en haar herders”.⁴¹

90. In een document, dat 300 jongeren uit heel de wereld vóór de synode hadden voorbereid, hebben zij erop gewezen dat “online relaties onmenselijk kunnen worden. De digitale ruimten maken ons blind voor de broosheid van de ander en verhinderen onze zelfreflectie. Problemen zoals pornografie verstoren de perceptie die de jongeren hebben van de menselijke seksualiteit. De op deze wijze gebruikte technologie creëert een parallelle bedrieglijke werkelijkheid die de menselijke waardigheid negeert”.⁴² Het ondergedompeld worden in de virtuele wereld heeft een soort “digitale

---

40 Ibid., 23.

41 Ibid., 24.

42 Document van de presynodale vergadering ter voorbereiding van de 15de Algemene Gewone Vergadering van de bisschoppensynode (24 maart 2018), I, 4.

migratie” begunstigd, dat wil zeggen een verwijdering van het gezin, van de culturele en religieuze waarden, die veel mensen brengt naar een wereld van eenzaamheid en van uitvinden van zichzelf, en wel zo dat ze een gebrek aan wortels ervaren, hoewel ze fysiek op dezelfde plaats blijven. Het nieuwe en overvolle leven van de jongeren, die hun eigen persoonlijkheid proberen te bevestigen, ziet zich tegenwoordig met een nieuwe uitdaging geconfronteerd: interactie hebben met een werkelijke en virtuele wereld, waar alleen zij in binnendringen als in een onbekend continent. De jongeren van vandaag zijn de eersten die deze synthese tussen wat persoonlijk is, wat specifiek is voor een cultuur en wereldwijd geldt, tot stand te brengen. Dit vereist echter dat zij erin slagen van een virtueel contact over te gaan op een goede en gezonde communicatie.

De migranten als paradigma van onze tijd

91. Hoe kunnen wij de zoveel jongeren vergeten die direct betrokken zijn bij de migratie? “Migratie is op wereldniveau een structureel verschijnsel en niet een voorbijgaande noodsituatie. Migraties kunnen plaatsvinden binnen hetzelfde land of tussen verschillende landen. De zorg van de Kerk betreft in het bijzonder diegenen die vluchten voor oorlog, geweld, politieke of religieuze vervolging, natuurrampen als gevolg van klimaatverandering of uiterste armoede: velen van hen zijn jongeren. Over het algemeen zijn zij op zoek naar mogelijkheden voor zichzelf of voor hun familie. Zij dromen van een betere toekomst en willen de voorwaarden scheppen om die te realiseren”.⁴³ De migranten herinneren “ons aan de oorspronkelijke toestand van het geloof, dat we namelijk “vreemdelingen en pelgrims op aarde” (Heb. 11, 13) zijn”.⁴⁴

92. Andere migranten worden “aangetrokken door de cultuur in het Westen, soms irrealistische verwachtingen koesterend die hen blootstellen aan zware teleurstellingen. Gewetenloze mensenhandelaren, die vaak verbonden zijn aan drugs- en wapenkartels, buiten de zwakheden van de

---

43 SD 25.

44 Ibid.

migranten uit, die op hun weg steeds weer geweld, mensenhandel, psychologisch en zelfs fysiek misbruik en onbeschrijflijk leed tegenkomen. Er dient te worden gewezen op de bijzondere kwetsbaarheid van niet begeleide, minderjarige migranten en op de situatie van hen die gedwongen zijn veel jaren door te brengen in vluchtelingenkampen of lang in doorvoerlanden geblokkeerd blijven zonder hun studie voort te kunnen zetten of hun talenten tot uitdrukking te kunnen brengen. In sommige landen van aankomst roepen de migratieverschijnselen onrust en angst op, die vaak voor politieke doeleinden aangewakkerd en misbruikt worden. Zo verspreidt zich een xenofobe mentaliteit van zich afsluiten en op zichzelf terugtrekken, waarop met vastberadenheid gereageerd dient te worden”.⁴⁵

93. “De jongeren die emigreren, ervaren een scheiding van de eigen omgeving van hun herkomst en vaak ook een culturele en religieuze ontworteling. De breuk betreft ook de oorspronkelijke gemeenschappen, die de krachtigste en meest ondernemende leden verliezen, en de gezinnen, in het bijzonder wanneer één van de ouders of beiden migreren en daarbij hun kinderen achterlaten in het land van oorsprong. De Kerk heeft een belangrijke rol als aanspreekpunt voor de jongeren van deze gebroken gezinnen. Maar de geschiedenissen van de migranten zijn er ook van ontmoeting tussen personen en culturen: voor de gemeenschappen en de maatschappijen waar zij aankomen, zijn zij een kans voor verrijking en integrale menselijke ontwikkeling van allen. De initiatieven van verwelcoming die verwijzen naar de Kerk, hebben vanuit dit gezichtspunt een belangrijke rol en kunnen de gemeenschappen die in staat zijn ze te verwezenlijken, revitaliseren”.⁴⁶

94. “Dankzij de verschillende herkomst van de deelnemers van de synode is het thema van de migranten vanuit een groot aantal perspectieven belicht, in het bijzonder van de landen van vertrek en van de landen van aankomst. Bovendien heeft de alarmerende kreet weerklonken van de Kerken waarvan de leden gedwongen worden aan oorlog en vervolging te ontsnappen en die in deze gedwongen migraties een bedreiging van hun

---

45 Ibid., 26.

46 Ibid., 27.

eigen bestaan zien. Juist het feit dat zij al deze verschillende perspectieven omvat, maakt het de Kerk mogelijk ten opzichte van de maatschappij een profetische rol te spelen op het gebied van migratie”.⁴⁷ Ik vraag in het bijzonder de jongeren niet verstrikt te raken in de netten van hen die hen willen opzetten tegen andere jongeren die in hun land aankomen door hen te beschrijven als gevaarlijke subjecten en alsof ze niet dezelfde onvervreemdbare waardigheid van ieder mens zouden hebben.

Een einde maken aan iedere vorm van misbruik

95. In de afgelopen tijd is er met kracht gevraagd te luisteren naar de kreet van de slachtoffers van verschillende soorten van misbruik, begaan door sommige bisschoppen, priesters, religieuzen en leken. Deze zonden “veroorzaken in hen die er het slachtoffer van zijn, onder wie veel jongeren, leed dat het hele leven kan duren en dat geen enkel berouw kan genezen. Dit verschijnsel is in de maatschappij verspreid, raakt ook de Kerk en is een ernstige belemmering voor haar missie”.⁴⁸

96. Weliswaar “is de plaag van seksueel misbruik van minderjarigen een verschijnsel dat helaas van oudsher in alle culturen en maatschappijen is verspreid”, vooral binnen de families zelf en in verschillende instellingen, waarvan de omvang in het bijzonder “dankzij de verandering van de gevoeligheid van de publieke opinie” naar voren is gekomen. “De universele verbreiding van deze plaag bevestigt hoe zwaarwegend het voor onze samenlevingen is”, maar “doet niets af van het afschuwelijke karakter ervan binnen de Kerk” en “de Kerk ziet in de gerechtvaardigde woede van de mensen een weerspiegeling van de toorn van God, die verraden en in het gezicht geslagen is”.⁴⁹

---

47 Ibid., 28.

48 Ibid., 29.

49 Toespraak aan het einde van de ontmoeting over “De bescherming van minderjarigen in de Kerk” (24 februari 2019): *L'Osservatore Romano*, 25-26 februari 2019, 10.

97. “De synode herhaalt de vastbesloten inzet voor het nemen van rigoureuze preventieve maatregelen om een herhaling ervan te verhinderen, te beginnen bij de selectie en de vorming van degenen aan wie de taken van verantwoordelijkheid en opvoeding zullen worden toevertrouwd”.⁵⁰ Tegelijkertijd moet de vastbeslotenheid om de “zo noodzakelijke acties en sancties”⁵¹ toe te passen niet opgegeven worden. En dit alles met de genade van Christus. Er is geen weg terug.

98. “Er bestaan verschillende soorten misbruik: machtsmisbruik, economisch misbruik, misbruik van het geweten, seksueel misbruik. Het is duidelijk dat er een taak ligt om de vormen van machtsuitoefening waarop deze geënt zijn, uit te roeien en het gebrek aan verantwoordelijkheid en transparantie waarmee veel gevallen zijn behandeld, tegen te gaan. Het verlangen naar dominantie, het gebrek aan dialoog en transparantie, de vormen van dubbelleven, de geestelijke leegte, evenals de psychische zwakheden zijn het terrein waarop de corruptie gedijt”.⁵² Klerikalisme is een permanente verleiding voor priesters, die “het ontvangen ambt eerder” interpreteren “als een uit te oefenen macht dan als een belangeloze en edelmoedig aan te bieden dienst; en dat leidt ertoe dat men denkt tot een groep te behoren die alle antwoorden in bezit heeft en er geen behoefte meer aan heeft te luisteren en iets te leren”.⁵³ Ongetwijfeld stelt klerikalisme gewijde personen bloot aan het risico het respect te verliezen voor de heilige en onvervreembare waarde van iedere persoon en zijn vrijheid.

99. Samen met de deelnemers aan de synode wil ik mijn “dankbaarheid tot uitdrukking brengen jegens degenen die de moed hebben gehad om het geleden kwaad tot uitdrukking te brengen: zij helpen de Kerk zich bewust te worden van hetgeen is gebeurd, en van de noodzaak met vastberadenheid te reageren”.⁵⁴ Een bijzondere erkentelijkheid verdient echter “de

---

50 SD, 29.

51 Brief aan het Volk van God (20 augustus 2018): *L'Osservatore Romano*, 20-21 augustus 2018, 7.

52 SD 30.

53 Toespraak tot de eerste algemene vergadering van de Algemene Gewone Vergadering van de bisschoppensynode (3 oktober 2018): *L'Osservatore Romano*, 5 oktober 2018, 8.

54 SD 31.

eerlijke inzet van talloze vrouwelijke en mannelijke leken, priesters, mannelijke en vrouwelijke godgewijde personen en bisschoppen die iedere dag zich eerlijk en toegewijd opofferen voor de dienst aan de jongeren. Hun werk is een woud dat groeit zonder lawaai te maken. Ook velen onder de jongeren die aanwezig waren op de synode, hebben hun dankbaarheid getoond voor degenen door wie ze begeleid zijn, en hebben de grote behoefte aan rolmodellen opnieuw bevestigd”.⁵⁵

100. Godzijdank zijn de priesters die zich schuldig hebben gemaakt aan deze verschrikkelijke misdaden, niet de meerderheid, die in plaats daarvan wordt gevormd door degenen die een trouw en edelmoedig ambt vervullen. Ik vraag de jongeren zich door deze meerderheid te laten stimuleren. Als jullie een priester zien die gevaar loopt, omdat hij de vreugde van zijn ambt heeft verloren, omdat hij affectieve compensatie zoekt of de verkeerde weg is ingeslagen, heb dan in elk geval de moed om hem te herinneren aan zijn verplichting jegens God en zijn volk, verkondig hem zelf het evangelie en moedig hem aan om op de juiste weg te blijven. Door zo te doen zullen jullie een onschatbare hulp bieden op een fundamenteel gebied: preventie die het mogelijk maakt een herhaling van deze gruweldaden te voorkomen. Deze donkere wolk wordt ook een uitdaging voor de jongeren die Jezus Christus en zijn Kerk liefhebben, omdat zij veel kunnen bijdragen aan het genezen van deze wonde, als zij hun vermogen inzetten om te vernieuwen, eisen te stellen, samenhang en getuigenis te verlangen, weer te dromen en opnieuw te beginnen.

101. Dit is niet de enige zonde van de leden van de Kerk, waarvan de geschiedenis veel schaduwzijden laat zien. Onze zonden zijn voor de ogen van allen zichtbaar; zij weerspiegelen zich meedogenloos in de rimpels van het duizendjarige gelaat van onze Moeder en Lerares. Zij is immers sinds tweeduizend jaar op weg en deelt daarbij “de vreugde en de hoop, het verdriet en de angst van de mensen”.⁵⁶ En zij gaat haar weg, zoals zij is, zonder haar toevlucht te nemen tot enige vorm van plastische chirurgie.

---

55 Ibid.

56 Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie, past. const. *Gaudium et spes*, 1.

Zij is niet bang de zonden van haar leden te laten zien, die sommigen van hen soms proberen te verbergen ten overstaan van het brandende licht van het Woord van het evangelie, dat reinigt en zuivert. En zij houdt niet op iedere dag met schaamte te herhalen: “God, ontferm u over mij in uw barmhartigheid, [...] altijd heb ik mijn vergrijp voor ogen” (Ps. 51, 3.5). Laten wij er echter aan denken dat men de Moeder niet in de steek laat, wanneer zij gewond is, integendeel, men begeleidt haar, opdat zij al haar kracht en vermogen uit zich haalt om steeds opnieuw te beginnen.

102. Midden in deze tragedie, die ons terecht in de ziel treft, “reikt de Heer Jezus, die zijn Kerk nooit in de steek laat, haar de kracht en de instrumenten aan voor een nieuwe weg”.⁵⁷ Zo “kan” dit duistere ogenblik “met de kostbare hulp van de jongeren werkelijk een gelegenheid zijn voor een hervorming met een historische betekenis”⁵⁸ om zich open te stellen voor een nieuw Pinksteren en een fase te beginnen van zuivering en verandering die de Kerk een vernieuwde jeugd verleent. Maar de jongeren kunnen veel meer helpen, als zij zich van harte een deel voelen van het “het heilige en geduldige gelovige Volk van God, ondersteund en bezielde door de Heilige Geest”, omdat “juist dit heilige Volk van God ons zal bevrijden van de plaag van het klerikalisme, dat een vruchtbare bodem is voor al deze gruwelen”.⁵⁹

Er is een uitweg

103. In dit hoofdstuk ben ik stil blijven staan bij de werkelijkheid van de jongeren in de wereld van vandaag. Enkele andere aspecten zullen naar voren komen in de volgende hoofdstukken. Zoals ik al heb gezegd, pretendeer ik niet volledig te zijn met deze analyse. Ik spoor de gemeenschappen aan met respect en serieus een onderzoek te verwezenlijken naar de eigen levenswerkelijkheid van de jeugd om de meest adequate pastorale wegen te kunnen onderscheiden. Ik wil dit hoofdstuk echter niet afsluiten zonder enkele woorden tot ieder van jullie te richten.

---

57 SD 31.

58 Ibid., 31.

104. Ik herinner je aan de blijde boodschap die ons op de morgen van de verrijzenis is gegeven: dat er in alle duistere en droevige situaties waarover wij het hebben, een uitweg is. De digitale wereld kan je bijvoorbeeld weliswaar blootstellen aan het gevaar je in jezelf op te sluiten, van isolement of leeg genoeg. Maar vergeet niet dat er jongeren zijn die ook op deze terreinen creatief en soms geniaal zijn. Dit is het geval met de jonge eerbiedwaardige Carlo Acutis.

105. Hij wist heel goed dat deze mechanismen van de communicatie, de reclame en de maatschappelijke netwerken nuttig gebruikt kunnen worden om ons tot subjecten te maken die in slaap zijn gevallen, afhankelijk van de consumptie en de nieuwigheden die wij kunnen kopen, geobsedeerd door vrije tijd, opgesloten in negativiteit. Hij heeft echter de nieuwe communicatietechnieken weten te gebruiken om het evangelie door te geven, om waarden en schoonheid te communiceren.

106. Hij is niet in de val gelopen. Hij zag dat veel jongeren, ook al leken zij verschillend, in feite uiteindelijk gelijk zijn aan de anderen, wanneer zij achterna lopen wat de machtigen hun door de mechanismen van consumptie en bedwelming opdringen. Op deze manier laten zij de gaven die de Heer hun heeft gegeven, niet ontluiken, bieden zij deze wereld niet de zo persoonlijke en unieke vermogens aan die God in ieder heeft gezaaid. Zo gebeurt het, zei Carlo, dat “allen als origineel worden geboren, maar als fotokopieën sterven”. Laat het niet gebeuren dat je dat overkomt.

107. Laat niet toe dat ze je de hoop en de vreugde afnemen, dat ze je bedwelmen om je als slaaf van hun belangen te gebruiken. Durf meer te zijn, want je zijn is belangrijker dan al het andere. Je hoeft niet te bezitten of er goed uit te zien. Je kunt erin slagen dat te zijn waarvan God, jouw Schepper, weet dat je dat bent, als je erkent dat je tot veel geroepen bent. Roep de Heilige Geest aan en ga met vertrouwen naar het grote doel: de heiligheid. Op deze manier wordt je geen kopie maar kun je ten volle jezelf zijn.

---

59 Toespraak aan het einde van de ontmoeting over “De bescherming van minderjarigen in de Kerk” (24 februari 2019): L'Osservatore Romano, 25-26 februari 2019, 11.

108. Daarom dien je iets fundamenteels te erkennen: jong zijn betekent niet alleen zoeken naar vluchtige genoegens en oppervlakkige successen. Wil de jeugd de zin vervullen die deze heeft voor je levensloop, dan moet het een tijd zijn van edelmoedige gave, oprechte toewijding, offers die moeilijk, maar uiteindelijk vruchtbaar zijn. En zoals een grote dichter zei:

*“Als ik om te herkrijgen wat ik heb herkregen,
eerst verliezen moest wat ik verloor,
als ik om te bereiken wat ik heb bereikt,
eerst moest verdragen wat ik heb verdragen,*

*als ik om nu verliefd te zijn
eerst gewond moest worden,
vind ik het juist te hebben geleden wat ik heb geleden,
vind ik het juist te huilen waarom ik heb gehuild.*

*Want ik heb na alles vastgesteld
dat men van het genotene niet goed geniet,
als men tevoren niet erom heeft geleden.*

*Want na alles heb ik begrepen
dat wat de boom aan bloesem heeft,
leeft van wat het onder de aarde heeft”.*⁶⁰

109. Als je jong bent, maar je je zwak, moe of teleurgesteld voelt, vraag dan aan Jezus je te vernieuwen. Met Hem vermindert de hoop nooit. Hetzelfde kun je doen, als je je overstelpt voelt met ondeugden, slechte gewoontes, egoïsme of ziekelijke gemakzucht. Jezus, vol van leven, wil je helpen zodat het de moeite waarde is jong te zijn. Zo zul je de wereld niet de bijdrage onthouden die jij alleen kunt geven, omdat je uniek en onherhaalbaar bent zoals je bent.

---

60 Francisco Luis Bernárdez, “Soneto”, in *Cielo de tierra*, Buenos Aire, 1937.

110. Ik wil je er echter ook aan herinneren dat “het heel moeilijk is te vechten tegen de eigen begeerte en de listen en de verleidingen van de duivel en de egoïstische wereld, als wij geïsoleerd zijn. Het is zo’n bombardement, dat ons verleidt, dat wij, als wij te zeer alleen zijn, gemakkelijk de zin voor de werkelijkheid, de innerlijke helderheid verliezen en bezwijken”.⁶¹ Dit geldt vooral voor de jongeren, omdat jullie samen een bewonderenswaardige kracht hebben. Wanneer jullie enthousiast raken voor een gemeenschappelijk leven, zijn jullie in staat tot grote offers voor de ander en de gemeenschap. Isolement verzwakt je daarentegen en stelt je bloot aan de ergste kwaden van onze tijd.

---

61 Apost exhort. *Gaudete et exsultate* (19 maart 2018), 140.

HOOFDSTUK VIER

DE GROOTSE BOODSCHAP AAN ALLE JONGEREN

111. Afgezien van alle omstandigheden wil ik alle jongeren nu het belangrijkste verkondigen, het eerste waarover men nooit zou mogen zwijgen. Het betreft een boodschap die drie grote waarheden bevat, die wij allen altijd, steeds weer moeten horen.

Een God die liefde is

112. Vóór alles wil ik tot ieder de eerste waarheid zeggen: “God houdt van je”. Als je deze al hebt gehoord, maakt dat niet uit; ik wil je eraan herinneren: God houdt van je. Twijfel daar nooit aan, wat je ook in het leven overkomt. In welke omstandigheid dan ook, je wordt oneindig bemind.

113. Misschien is de ervaring met het vaderschap die je hebt gehad, niet de beste geweest, je aardse vader is misschien ver weg en afwezig, dominant en bezitterig geweest; of hij is eenvoudigweg niet de vader geweest aan wie je behoefte had. Ik weet het niet. Maar dit kan ik je met zekerheid zeggen: je kunt je met alle veiligheid werpen in de armen van je goddelijke Vader, de God die je het leven heeft gegeven en die je het ieder ogenblik geeft. Hij zal je stevig ondersteunen en je zult tegelijkertijd voelen dat hij jouw vrijheid ten volle respecteert.

114. In zijn Woord vinden wij veel uitdrukkingen van zijn liefde. Het is alsof hij op zoek is naar verschillende manieren om deze te tonen om te zien of een van die woorden jouw hart kan bereiken.

Hij doet zich bijvoorbeeld soms voor als de liefhebbende ouders die spelen met hun kinderen: “Met zachte leidsels heb Ik hen getrokken, met banden van liefde. Ik was voor hen als degenen die een kind optilt en tegen zijn wang houdt” (Hos. 11, 4).

Soms verschijnt Hij vol van de liefde van de moeders die oprecht van hun kinderen houden, met een intense liefde die niet in staat is te vergeten en in de steek te laten: “Zal een vrouw haar zuigeling vergeten, een liefhebbende moeder het kind van haar schoot? En zelfs als die het zouden vergeten, Ik vergeet je nooit!” (Jes. 49, 15).

Hij laat zich zelfs zien als een verliefde die zover gaat dat hij de geliefde persoon laat tatoeëren in de palm van zijn hand om haar gezicht altijd dichtbij te hebben: “Zie, in mijn handpalmen heb Ik je geschreven” (Jes. 49, 16).

Andere keren onderstreept Hij de kracht en de standvastigheid van zijn liefde, die zich niet laat overwinnen: “Al wijken de bergen en wankelen de heuvels, mijn trouw wijkt niet van u, en mijn vredesverbond wankelt nooit” (Jes. 54, 10).

Of Hij zegt ons dat wij van oudsher verwacht zijn, omdat wij op deze wereld niet toevallig verschenen zijn. Alvorens te bestaan waren wij een plan van zijn liefde: “Mijn liefde voor jou duurt eeuwig, Ik blijf je altijd trouw” (Jer. 31, 3).

Of Hij laat ons merken dat Hij onze schoonheid weet te zien, de schoonheid die niemand anders kan herkennen: “Zó kostbaar ben je in mijn ogen, zó waardig en ik houd van je.” (Jes. 43, 4).

Of Hij brengt ons ertoe te ontdekken dat zijn liefde niet droevig is, maar pure vreugde, die zich hernieuwt, als wij ons door Hem laten beminnen: “de Heer, je God, is binnen je muren, een reddende held. Hij zal opgetogen zijn van blijdschap om jou en zijn liefde opnieuw laten blijken. Luidkeels roept Hij zijn vreugde om jou uit” (Sef. 3, 17).

115. Voor Hem ben jij werkelijk kostbaar; jij bent niet onbetekenend; jij bent belangrijk voor Hem, omdat jij het werk bent van zijn handen. Daarom besteedt Hij aandacht aan jou en herinnert zich jou met genegenheid. Je moet vertrouwen hebben in de “herinnering van God: zijn geheugen is geen “harde schijf”, die al onze data registreert en opslaat, zijn geheugen is een teder hart van medelijden, dat vreugde vindt in het definitief wissen van ieder spoor van kwaad in ons”.⁶² Hij wil geen rekening houden met je fouten en zal je in elk geval helpen om ook iets te leren van je misstappen. Omdat Hij van je houdt. Probeer een ogenblik stil te zijn en laat je door Hem liefhebben. Probeer alle innerlijke stemmen en kreten tot zwijgen te brengen en blijf een ogenblik in zijn omarming van liefde.

116. Het is een liefde “die zich niet opdringt en niet verplettert, een liefde die niet marginaliseert en niet tot stilzwijgen brengt en niet zwijgt, een liefde die niet vernedert en niet onderwerpt. Het is de liefde van de Heer, een dagelijkse liefde, discreet en respectvol, ze houdt van de vrijheid en bevrijdt, ze is een liefde die geneest en verheft. Het is de liefde van de Heer, die meer weet van weer opstaan dan van vallen, meer van verzoening dan van verbieden, meer van een nieuwe gelegenheid geven dan van veroordelen, van toekomst dan van verleden”.⁶³

117. Wanneer zij je iets vraagt of wanneer zij eenvoudigweg de uitdagingen toelaat die het leven je stelt, verwacht zij dat jij haar ruimte geeft om je ertoe aan te zetten verder te gaan, om je aan te sporen, om je te doen rijpen. Het hindert haar niet dat jij tegen haar je twijfels tot uitdrukking brengt, wat haar zorgen baart, is dat jij niet met haar spreekt, dat jij je niet eerlijk openstelt voor de dialoog met haar. De Bijbel vertelt dat Jakob met God vocht (vgl. Gen. 32, 25-31), maar dat verwijderde hem niet van de weg van de Heer. In werkelijkheid is Hij het zelf die ons aanspoort: “Komt, laat ons de zaak afhandelen” (Jes. 1, 18). Zijn liefde is zo werkelijk, zo waar, zo

---

62 Homilie in de mis van de 31ste Wereldjongerendag in Krakau (31 juli 2016): AAS 108 (2016), 923.

63 Toespraak bij de openingsceremonie van de 34ste Wereldjongerendag in Panama (24 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 26 januari 2019, 12.

concreet dat zij ons een relatie vol oprechte en vruchtbare dialoog aanbiedt. Zoek ten slotte de omarming van je hemelse Vader in het liefdevolle gezicht van zijn moedige getuigen op aarde!

Christus redt je

118. De tweede waarheid is dat Christus om je te verlossen uit liefde zichzelf heeft gegeven tot het einde toe. Zijn geopende armen op het kruis zijn het kostbaarste teken van een vriend die in staat is tot het uiterste te gaan: “Hij die de zijnen in de wereld bemind had, gaf hun een bewijs van zijn liefde tot het uiterste toe” (Joh. 13, 1).

De heilige Paulus zei dat hij leefde in vertrouwen op de liefde die alles heeft gegeven: “Voor zover ik nu leef in het vlees, leef ik in het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en zichzelf heeft overgeleverd voor mij” (Gal. 2, 20).

119. De Christus die ons op het kruis heeft gered van onze zonden, blijft ons vandaag met dezelfde macht van zijn totale zelfgave redden en verlossen. Kijk naar zijn kruis, klamp je vast aan Hem, laat je verlossen, omdat “zij die zich laten redden door Hem, worden bevrijd van de zonde, de treurigheid, de innerlijke leegte, het isolement”.⁶⁴ En als je zondigt en je verwijdert, doet Hij je opnieuw opstaan met de macht van zijn kruis. Vergeet nooit dat “Hij ons zeventig maal zevenmaal vergeeft. De ene na de andere keer neemt Hij ons weer op zijn schouders. Niemand zal ons de waardigheid kunnen ontnemen die deze oneindige en onwankelbare liefde ons verleent. Hij maakt het ons mogelijk het hoofd op te richten en opnieuw te beginnen, met een tederheid die ons nooit teleurstelt en voor ons altijd weer de vreugde kan herstellen”.⁶⁵

---

64 Apost. Exhort. *Evangeli gaudium* (24 november 2013), 12: AAS 105 (2013), 1019.e

65 *Ibid.*, 3: 1020.

120. Wij “zijn gered door Jezus: omdat Hij ons bemint en niet anders kan. Wij kunnen Hem van alles aandoen, maar Hij bemint ons en Hij redt ons. Want alleen wat wordt bemind, kan worden gered. Alleen wat wordt omarmd, kan worden veranderd. De liefde van de Heer is groter dan al onze tegenwerpingen, al onze broosheden en al onze bekrompenheden. Maar juist door middel van onze tegenwerpingen, zwakheden en klein-geestigheden wil Hij deze liefdesgeschiedenis schrijven. Hij heeft de verloren zoon omarmd, Hij heeft Petrus omarmd na zijn verloocheningen en Hij omarmt ons altijd, altijd, altijd na onze zonden door ons te helpen opstaan en weer op de been te komen. Want de echte zonde, - let hierop - de echte zonde is blijven liggen en zich niet laten helpen”.⁶⁶

121. Zijn vergeving en zijn redding zijn niet iets dat wij hebben gekocht of dat wij met onze werken of inspanningen zouden moeten verwerven. Hij vergeeft en bevrijdt ons om niet. Zijn zelfgave op het kruis is zo iets groots dat wij daarvoor niet kunnen, noch moeten betalen, wij moeten het alleen maar aanvaarden met immense dankbaarheid en met de vreugde zo te worden bemind, voordat wij het ons kunnen voorstellen: “Hij heeft ons het eerst liefgehad” (1 Joh. 4, 19).

122. Door de Heer beminde jongeren, hoeveel zijn jullie waard, als jullie door het kostbaar bloed van Christus zijn verlost! Beste jongeren, jullie “hebben geen prijs! Jullie zijn geen stukken die verkocht moeten worden op een veiling! Laat je alsjeblieft niet kopen, laat je niet verleiden, laat je niet knechten door de vormen van ideologische kolonisatie die ons op vreemde ideeën brengen en ons uiteindelijk tot slaven maken, afhankelijk, mensen die in het leven mislukt zijn. Jullie hebben geen prijs, jullie moeten het bij jezelf altijd herhalen “ik ben niet op een veiling, ik heb geen prijs. Ik ben vrij! Ik ben vrij! Word op deze vrijheid verliefd, die de vrijheid is die Jezus ons biedt”.⁶⁷

---

66 Toespraak in de avondwake van de 34ste Wereldjongerendag in Panama (26 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 28-29 januari 2019, 6.

67 Toespraak bij de ontmoeting met de jongeren tijdens de synode (6 oktober 2018): *L'Osservatore Romano*, 8-9 oktober 2018, 7.

123. Kijk naar de geopende armen van de gekruisigde Christus, laat je steeds opnieuw redden. En wanneer je nadert om je zonden te belijden, geloof dan vast in zijn barmhartigheid, die je bevrijdt van schuld. Aanschouw zijn bloed, met zoveel liefde vergoten, en laat je daardoor reinigen. Zo zul je steeds opnieuw herboren kunnen worden.

Hij leeft!

124. Er is echter een derde waarheid, die onlosmakelijk verbonden is met de vorige: Hij leeft! Het is noodzakelijk hieraan vaak te herinneren, omdat wij het risico lopen Jezus alleen maar als een goed voorbeeld uit het verleden te nemen, als een herinnering, als iemand die ons tweeduizend jaar geleden heeft gered. Dat zou voor ons geen nut hebben; dat zou ons niet veranderen; dat zou ons niet bevrijden. Hij die ons overlaadt met zijn genade, Hij die ons bevrijdt, Hij die ons verandert, Hij die ons geneest en ons troost, is iemand die leeft. Het is de verrezen Christus, vol bovennatuurlijke vitaliteit, bekleed met oneindig licht. Daarom zei de heilige Paulus: "Als Christus niet is verrezen, is uw geloof waardeloos" (1 Kor. 15, 17).

125. Als Hij leeft, dan kan Hij te allen tijde echt in je leven aanwezig zijn om het met licht te vullen. Zo zullen er nooit meer eenzaamheid en verlatenheid zijn. Zelfs als iedereen weg zou gaan, zal Hij er zijn, zoals Hij heeft beloofd: "Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der wereld" (Mat. 28, 20). Hij vult alles met zijn onzichtbare aanwezigheid en waar je ook gaat, Hij zal op je wachten. Want Hij is niet alleen gekomen, maar komt en zal iedere dag blijven komen om je uit te nodigen naar een steeds nieuwe horizon te gaan.

126. Aanschouw Jezus, gelukkig, overstromend van vreugde. Geniet met je Vriend die heeft getriomfeerd. Ze hebben de heilige, de gerechtige, de onschuldige gedood, maar Hij heeft overwonnen. Het kwaad heeft niet het laatste woord. Evenmin zal in jouw leven het kwaad het laatste woord

hebben, omdat jouw Vriend, die van je houdt, in jou wil triomferen. Jouw Verlosser leeft.

127. Als Hij leeft, is dit een garantie dat het goede zich een weg kan banen in ons leven en dat onze inspanningen tot iets zullen dienen. Dan kunnen wij ophouden met ons te beklagen en vooruitkijken, omdat men met Hem altijd vooruit kan kijken. Dat is de zekerheid die we hebben. Jezus leeft in eeuwigheid. Vastgeklampt aan Hem, zullen wij leven en door alle vormen van dood en geweld die zich langs de weg verbergen, ongedeerd heenkomen.

128. Iedere andere oplossing zal zwak en tijdelijk blijken. Misschien zal zij voor enige tijd nuttig zijn en vervolgens zullen wij weer weerloos, verlaten, aan weer en wind blootgesteld zijn. Met Hem is daarentegen het hart verankerd in een basale zekerheid, die buiten alles blijft. De heilige Paulus zegt dat Hij met Christus verenigd wil zijn om “Hem te kennen, de kracht van zijn opstanding gewaar te worden” (Fil. 3, 10). Hij is de macht die zich vele malen ook in jouw bestaan zal manifesteren, omdat Hij gekomen is om je leven te geven, “en wel in overvloed” (Joh. 10, 10).

129. Als je erin slaagt de schoonheid van deze boodschap in je hart te waarderen en je te laten vinden door de Heer; als je je door Hem laat beminnen en redden; als je met Hem bevriend raakt en met de levende Christus begint te praten over de concrete dingen van je leven, zal dit de grote ervaring zijn, zal het de fundamentele ervaring zijn die jouw christelijk leven zal ondersteunen. Dat is ook de ervaring die je zult kunnen delen met andere jongeren. Want “aan het begin van het christen-zijn staat niet een ethische beslissing of een grootse gedachte, maar de ontmoeting met een gebeurtenis, met een Persoon die aan het leven een nieuwe horizon en daarmee zijn doorslaggevende richting geeft”.⁶⁸

---

68 Benedictus XVI, encycl. *Deus caritas est* (25 december 2005), 1: AAS 98 (2006), 217.

De Geest geeft leven

130. In deze drie waarheden - God houdt van je, Christus is je redder, Hij leeft - verschijnt God de Vader en verschijnt Jezus. Waar de Vader en Jezus zijn, is ook de Heilige Geest. Hij bereidt de harten voor en opent ze, opdat zij deze boodschap aannemen, Hij houdt deze ervaring van redding levend, Hij zal je helpen om in deze vreugde te groeien, als je Hem laat handelen. De Heilige Geest vult het hart van de verreezen Christus en van daaruit wordt Hij in je leven uitgestort als een bron. En wanneer je Hem opneemt, doet de Heilige Geest je steeds meer binnengaan in het hart van Christus, opdat jij steeds meer vervuld bent van zijn liefde, zijn licht en zijn kracht.

131. Roep iedere dag de Heilige Geest aan, dat Hij in jou voortdurend de ervaring van de grootse boodschap vernieuwt. Waarom niet? Je verliest niets en Hij kan je leven veranderen, Hij kan het verlichten en het een betere koers geven. Hij verminkt je niet, neemt je niets af, integendeel, Hij helpt je op de beste wijze te vinden wat je nodig hebt. Heb je liefde nodig? Die vind je niet in bandeloosheid door anderen te gebruiken, ze te bezitten of te overheersen. Je zult haar vinden op een wijze die je werkelijk gelukkig zal maken. Zoek je intensiteit? Die vind je niet beleven door bezittingen op te hopen, geld uit te geven, wanhopig achter de dingen van deze wereld aan te gaan. Het zal op een veel mooiere en veel meer voldoening gevende wijze komen, als je je laat leiden door de Heilige Geest.

132. Zoek je hartstocht? Zoals een mooi gedicht zegt: "Word verliefd!" (of sta jezelf toe om verliefd te worden), omdat "niets belangrijker kan zijn dan God ontmoeten. Dat wil zeggen, word verliefd op Hem op een definitieve en absolute wijze. Datgene waarop je verliefd raakt, neemt je verbeeldingskracht in beslag en laat ten slotte overal zijn sporen achter. Het zal bepalen wat je 's morgens uit bed zal doen opstaan, wat je bij zonsopgang zult doen, hoe je je weekends zult doorbrengen, wat je leest, wat je weet, wat je hart breekt en wat je overweldigt van vreugde en dankbaarheid. Word verliefd! Blijf in de liefde! Alles zal anders zijn".⁶⁹ Deze liefde

---

69 Pedro Arupe. *Enamórate*.

voor God, die het hele leven met hartstocht vervult, is mogelijk dankzij de Heilige Geest, omdat “Gods liefde in ons hart is uitgestort door de Heilige Geest die ons werd geschonken” (Rom. 5, 5).

133. Hij is de bron van de beste jeugd. Want wie vertrouwt op de Heer, “is een boom aan een rivier met wortels tot in het water. Hij heeft geen last van de hitte, zijn bladeren blijven groen” (Jer. 17, 8). Terwijl “wie jong is moe wordt en uitgeput raakt [...] vernieuwen zij die bouwen op de Heer, hun kracht en slaan hun vleugels als adelaars uit; zij lopen en worden niet moe, zij rennen en raken niet uitgeput” (Jes. 40, 30-31).

HOOFDSTUK VIJF

WEGEN VAN DE JEUGD

134. Hoe beleeft men de jeugd, wanneer wij ons laten verlichten en veranderen door de grootse boodschap van het evangelie? Het is belangrijk zich deze vraag te stellen, omdat jeugd meer is dan een succes, het is een gave van God: “Jong zijn is een genade, een geluk”.⁷⁰ Het is een gave die wij nutteloos kunnen verspillen, of dankbaar kunnen aanvaarden en ten volle kunnen beleven.

135. God is de schepper van de jeugd en is in iedere jongere werkzaam. De jeugd is een gezegende tijd voor de jongere en een zegening voor de Kerk en de wereld. Het is een vreugde, een lied van hoop en een zegening. De jeugd waarden betekent deze periode in het leven zien als een kostbaar ogenblik en niet als een voorbijgaande fase waarin de jongeren zich gedreven voelen naar de volwassen leeftijd.

De tijd van dromen en keuzes

136. Ten tijde van Jezus was het achter zich laten van de kindertijd een overgang in het leven waar men naar uitkeek en die zeer feestelijk werd gevierd. Toen Jezus een “kind” (Mk. 5, 39) het leven teruggaf, liet hij nog iets anders met haar gebeuren. Hij deed haar groeien door haar als “jong meisje” (Mk. 5, 41) aan te spreken. Toen Hij tot haar zei “Meisje, Ik zeg je, sta op” (*talita koemi*), maakte Hij haar tegelijkertijd meer verantwoordelijk voor haar leven door voor haar de deuren naar de jeugd te openen.

---

⁷⁰ De heilige Paulus VI, Toespraak voor de zaligverklaring van Nunzio Sulprizio (1 december 1963): AAS 56 (1964) 28.

137. “De jeugd, een fase van de ontwikkeling van de persoonlijkheid, wordt gekenmerkt door dromen die vorm krijgen, door relaties die steeds meer vastigheid en balans krijgen, door pogingen en experimenten, door keuzes die geleidelijk een levensproject opbouwen. In deze fase van het leven zijn de jongeren geroepen om stappen voorwaarts te doen zonder hun wortels af te snijden, autonomie op te bouwen, maar niet in eenzaamheid”.⁷¹

138. Gods liefde en onze relatie met de levende Christus verhinderen ons niet te dromen, vragen niet van ons onze horizon te versmallen. Integendeel, deze liefde spoort ons aan, stimuleert ons, richt ons op een beter en mooier leven. Het woord “onrust” vat veel van deze aspiraties in de harten van de jongeren samen. Zoals de heilige Paulus VI zei, “is er juist in de onvoldaanheid die jullie kwelt [...] een element van licht”.⁷² Onvoldane onrust opent samen met de verbazing over de nieuwigheden die aan de horizon verschijnen, de weg naar de durf die hen ertoe drijft het eigen leven in handen te nemen en verantwoordelijk te worden voor een missie. Deze gezonde onrust, die vooral in de jeugd ontwaakt, blijft het kenmerk van ieder hart dat jong, beschikbaar en open blijft. Ware innerlijke vrede gaat samen met deze diepe onvoldaanheid. De heilige Augustinus zei: “Heer, gij hebt ons geschapen tot U en ons hart is onrustig, totdat het rust in U”.⁷³

139. Enige tijd geleden heeft een vriend mij gevraagd wat ik zie, wanneer ik denk aan een jongere. Mijn antwoord was: “Ik zie een jongen of een meisje dat zijn of haar eigen weg zoekt, iemand die wil vliegen met de voeten, die zich toewendt naar de wereld en naar de horizon kijkt met ogen vol hoop, vol toekomst en ook vol illusies. Een jongere gaat met twee voeten zoals volwassenen, maar anders dan volwassenen, die ze naast elkaar houden, heeft de jongere altijd de een voor de ander, klaar om te vertrekken, om weg te schieten. Altijd naar voren gericht. Het hebben over jongeren betekent het hebben over beloften en betekent het hebben over

---

71 SD 65.

72 Homilie in de mis met de jongeren in Sydney (2 december 1970): AAS 63 (1971), 64.

73 *Belijdenissen*, I, 1: PL 32, 661.

vreugde. De jongeren hebben zoveel kracht, zij zijn in staat met hoop te kijken. Een jongere is een belofte van leven die een zekere graad van vasthoudendheid in zich heeft; hij bezit voldoende dwaasheid om zich illusies te maken en voldoende vermogen om te kunnen genezen van de teleurstelling die eruit kan voortkomen”.⁷⁴

140. Sommige jongeren wijzen misschien deze levensfase af, omdat ze kind zouden willen blijven of verlangen naar verlenging van de adolescentie voor onbepaalde tijd en uitstel van beslissingen”; “de angst voor het definitieve brengt zo een soort besluiteloosheid voort. De jeugd kan echter niet in de wachtstand blijven staan: zij is de leeftijd van de beslissingen en hierin bestaat nu juist zijn aantrekkingskracht en zijn grootste taak. Jongeren nemen beslissingen op professioneel, maatschappelijk, politiek gebied en andere radicalere beslissingen die aan hun bestaan een bepaalde vorm zullen geven”.⁷⁵ Zij nemen ook beslissingen over liefde, de keuze van een partner of het krijgen van de eerste kinderen. Deze thema’s zullen wij nader uitwerken in de laatste hoofdstukken, die gewijd zijn aan de persoonlijke roeping en de onderscheiding ervan.

141. Maar tegenover de dromen die beslissingen inspireren, “is er” altijd “de dreiging van het klagen”, de berusting. Laten wij dat aan hen die de “klaaggodin” volgen, overlaten! [...] het is bedrog: het doet je de verkeerde weg nemen. Wanneer alles vast lijkt te zitten en te stagneren, wanneer de persoonlijke problemen ons verontrusten, het maatschappelijk onbehagen niet de verschuldigde antwoorden vindt, is het niet goed om op te geven. De weg is Jezus: Hem in onze “boot” te laten stappen en uit te varen met Hem! Hij is de Heer! Hij verandert het perspectief van het leven. Het geloof in Christus leidt tot grotere hoop, tot een zekerheid die niet alleen gebaseerd is op onze kwaliteiten en vaardigheden, maar op het Woord van God, op de uitnodiging die van Hem komt, zonder al te veel menselijke berekeningen te maken en zonder zich zorgen te maken om te controleren of de werkelijkheid die je omgeeft, samen valt met je zekerheden. Vaar uit, treed buiten jezelf!”.⁷⁶

---

74 *God is jong. Een gesprek met Thomas Leoncini*, Milaan 2018, 16.

75 SD 68.

76 Toespraak tot de jongeren in Cagliari (22 september 2013): AAS 105 (2013), 904-905.

142. Wij moeten volharden op de weg van de dromen. Daarom moeten we uitkijken voor een verleiding die ons vaak parten kan spelen: de angst. Deze kan een grote vijand worden, wanneer zij ons ertoe brengt ons over te geven, omdat wij ontdekken dat de resultaten niet onmiddellijk zijn. De mooiste dromen krijgt men met hoop, geduld en inzet en afzien van haast. Tegelijkertijd moet men zich niet laten blokkeren door onzekerheid, moet men geen angst hebben om risico's te nemen en fouten te maken. Wij moeten veeleer angst hebben om verlamd te leven, als levende doden, gereduceerd tot mensen die geen leven hebben, omdat zij geen risico willen nemen, omdat zij hun verplichtingen niet nakomen of bang zijn om fouten te maken. Ook als je een fout maakt, kun je altijd weer je hoofd opheffen en opnieuw beginnen, omdat niemand het recht heeft je de hoop te ontnemen.

143. Jongeren, zie niet af van het beste van je jeugd, observeer het leven niet vanaf een balkon. Verwar geluk niet met een bank en breng heel je leven niet door voor een scherm. Verlaag je evenmin tot het trieste schouwspel van een achtergelaten voertuig. Wees geen geparkeerde auto, laat je dromen veeleer ontluiken en neem beslissingen. Neem risico's, ook als je je zult vergissen. Overleef niet met een bedwelmde ziel en kijk niet naar de wereld, alsof je toerist bent. Laat je horen! Verdrijf de angst die je verlamt om geen gemummificeerde jongeren te worden. Leef! Geef jezelf het beste van het leven! Open de deur van de kooi en vlieg weg! Ga alsjeblieft niet voortijdig met pensioen.

Het verlangen om te leven en te ervaren

144. Dit gericht zijn op de toekomst waarvan men droomt, betekent niet dat de jongeren volledig op de toekomst zijn gericht, omdat er tegelijkertijd in hen een sterk verlangen is om het heden te beleven, maximaal de mogelijkheden die dit leven hun geeft, uit te buiten. Deze wereld is vol schoonheid! Hoe zouden wij de gaven van God kunnen minachten?

145. Anders dan velen denken, wil de Heer dit verlangen om te leven niet verzwakken. Het is goed te herinneren aan hetgeen een wijze in het Oude Testament leerde: “Mijn zoon, als ge iets bezit, bedien u ervan en doe uzelf tegoed, zoveel als gij kunt [...]. Laat een gelukkige dag u niet ontsnappen” (Sir. 14, 11.14). De ware God, die welke je bemint, wil dat je gelukkig bent. Daarom vinden wij in de Bijbel ook deze raad, die wordt gericht tot de jongeren: “Jongeman, geniet van je jeugd en neem het ervan zolang je nog jong bent. Doe wat je hart je ingeeft. [...] Zet alle zorgen van je af” (Pr. 11, 9-10). Want het is God die “ons alles rijkelijk geeft om ervan te genieten” (1 Tim. 6, 17).

146. Hoe kan iemand God dankbaar zijn die niet in staat is te genieten van zijn kleine dagelijkse geschenken, die niet weet stil te blijven staan bij de eenvoudige en aangename dingen die hij bij elke stap tegenkomt? Want “niemand is slechter dan hij die zichzelf gierig behandelt” (Sir. 14, 6). Het gaat er niet om onverzadelijk te zijn, steeds geobsedeerd door oneindige genoegens. Integendeel, want dit zou je verhinderen het heden te beleven. Het gaat erom dat je weet je ogen te openen en stil te blijven staan om ten volle en dankbaar iedere kleine gave van het leven te beleven.

147. Het is duidelijk dat het Woord van God je uitnodigt om het heden te beleven, en niet alleen om morgen voor te bereiden: “Maakt u dus niet bezorgd voor de dag van morgen, want de dag van morgen zorgt voor zichzelf. Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen leed” (Mat. 6, 34). Dit betekent echter niet dat je je stort in een onverantwoorde losbandigheid die je leeg en altijd onvoldaan laat, maar ten volle het heden beleven door je energie voor goede dingen te gebruiken, door broederschap te beoefenen, door Jezus te volgen en iedere kleine vreugde van het leven te waarderen als een gave van Gods liefde.

148. Naar aanleiding hiervan zou ik eraan willen herinneren dat kardinaal François-Xavier Nguyễn Van Thuân, toen hij gevangen werd gezet in een concentratiekamp, niet wilde dat zijn dagen alleen maar bestonden uit het wachten en hopen op een toekomst. Hij koos ervoor “het

huidige ogenblik te beleven door het met liefde te vullen”; en de manier waarop hij dit verwezenlijkte, was dit: “Ik grijp de gelegenheden aan die zich iedere dag voordoen om gewone handelingen op een buitengewone wijze te verrichten”.⁷⁷ Beleef, terwijl je vecht om je dromen te verwezenlijken, ten volle het heden, schenk het geheel en vul het ieder ogenblik met liefde. Want het is waar dat deze dag van je jeugd de laatste kan zijn en dan is het de moeite waard deze te beleven met alle verlangen en alle diepgang die maar mogelijk zijn.

149. Dat geldt ook voor de moeilijke ogenblikken, die tot in de diepte beleefd moeten worden om erin te slagen hun boodschap te verstaan. Zoals de Zwitserse bisschoppen leren: “Hij is daar waar wij dachten dat Hij ons in de steek had gelaten en dat er geen enkele mogelijkheid van redding meer was. Het is een paradox, maar lijden, duisternis, zijn voor veel christenen [...] plaatsen van een ontmoeting met God geworden”.⁷⁸ De wens om te leven en nieuwe ervaringen op te doen wordt ook door jongeren met fysieke, psychische en zintuiglijke handicaps gevoeld. Ook al kunnen zij niet altijd dezelfde ervaringen op doen als hun leeftijdgenoten, zij beschikken over verrassende, onvoorstelbare middelen die soms de gewone overtreffen. De Heer Jezus overlaadt hen met andere gaven, die de gemeenschap geroepen is op waarde te schatten, opdat zij zijn plan van liefde voor ieder van hen kunnen ontdekken.

In vriendschap met Christus

150. Hoe je ook leeft en hoeveel ervaringen je ook opdoet, je zult niet de diepste betekenis van je jeugd verstaan, je zult de ware volheid van het jong zijn niet kennen, als je niet elke dag de grote Vriend ontmoet, als je niet in vriendschap met Jezus leeft.

---

⁷⁷ *Vijf broden en twee vissen. Vanuit het lijden in de gevangenis een vreugdevol geloofsgetuigenis*, Milaan 2014, 20.

151. Vriendschap is een geschenk van het leven en een gave van God. Door vrienden zuivert de Heer ons en doet Hij ons rijpen. Tegelijkertijd zijn de trouwe vrienden die ons in moeilijke ogenblikken terzijde staan, een weerspiegeling van de genegenheid van de Heer, van zijn troost en zijn liefdevolle aanwezigheid. Vrienden hebben leert ons om ons open te stellen, te begrijpen, te zorgen voor de ander, uit onze gemakzucht en het isolement te treden, het leven te delen. Daarom “is een trouwe vriend niet te betalen” (Sir. 6, 15).

152. Vriendschap is geen vluchtige en voorbijgaande, maar een stabiele, hechte, trouwe relatie, die in de loop van de tijd rijpt. Het is een relatie van genegenheid die ons één doet voelen, en tegelijkertijd is het een genereuze liefde die ons ertoe brengt het welzijn van de vriend te zoeken. Ook al kunnen vrienden heel verschillend zijn van elkaar, er zijn altijd enkele dingen gemeenschappelijk die hen ertoe brengen zich elkaar nabij te voelen, er is een intimiteit die wordt gedeeld in oprechtheid en vertrouwen.

153. Vriendschap is zo belangrijk dat Jezus zelf zich presenteert als vriend: “Ik noem u geen dienaars meer, maar u heb ik vrienden genoemd” (Joh. 15, 15). Door de genade die Hij ons schenkt, worden wij zo verheven dat wij daadwerkelijk zijn vrienden zijn. Met dezelfde liefde die Hij in ons uitstort, kunnen wij Hem liefhebben, zijn liefde uitbreiden tot anderen, in de hoop dat ook zij hun plaats zullen vinden in de door Jezus gestichte gemeenschap van vriendschap.⁷⁹ En hoewel Hij als Verrezen al volledig gelukkig is, is het mogelijk tegenover Hem vrijgevig te zijn en Hem te helpen zijn Rijk in deze wereld op te bouwen door zijn instrumenten te zijn om zijn boodschap te brengen, zijn licht en vooral zijn liefde voor de ander (vgl. Joh. 15, 16). De leerlingen hebben geluisterd naar de oproep van Jezus tot vriendschap met Hem. Het was een uitnodiging die hen niet dwong, maar op delicate wijze tot hun vrijheid was gericht: “Gaaf mee om het te zien”, zei Hij tegen hen, en zij “gingen mee en zagen waar Hij zich ophield. Die dag bleven ze bij Hem” (Joh. 1, 39). Na die intieme en onverwachte ontmoeting lieten zij alles achter en gingen met Hem mee.

---

78 Zwitserse bisschoppenconferentie, *Prendre le temps: pour toi, pour moi, pour nous*, 2 februari 2018.

79 Vgl. de heilige Thomas van Aquino, *Summa Theologiae* II-II, q. 23, art. 1.

154. Vriendschap met Jezus is onverbreeklijk. Hij laat ons nooit in de steek, ook al lijkt Hij soms het stilzwijgen te bewaren. Wanneer wij Hem nodig hebben, laat Hij zich door ons vinden (vgl. Jer. 29, 14) en staat ons ter zijde overal waar wij gaan (vgl. Re. 1, 19). Want Hij verbreekt nooit een verbond. Hij vraagt ons Hem niet te verlaten: “Blijft in Mij, zoals Ik in u” (Joh. 15, 4). Maar als wij ons verwijderen, “blijft Hij trouw, want zichzelf verloochenen kan Hij niet” (2 Tim. 2, 13).

155. Met een vriend praten we, delen wij de meest geheime dingen. Ook met Jezus spreken we. Het gebed is een uitdaging en een avontuur. En wat voor avontuur! Het stelt ons in staat Hem beter te leren kennen, diep in Hem binnen te treden en te groeien in een steeds sterkere eenheid. Het gebed stelt ons in staat Hem alles te vertellen wat ons overkomt en vol vertrouwen te rusten in zijn armen en tegelijkertijd schenkt het ons ogenblikken van kostbare intimiteit en genegenheid, waarbij Jezus zijn leven in ons uitstort. Door te bidden “spelen wij zijn spel”, geven wij Hem ruimte, “zodat Hij kan handelen en kan binnenkomen en kan overwinnen”.⁸⁰

156. Zo kunnen we ertoe komen een voortdurende eenheid met Hem te ervaren, die alles overtreft wat wij met andere personen kunnen beleven: “Ikzelf leef niet meer, Christus is het die leeft in mij” (Gal. 2, 20). Beroof je jeugd niet van deze vriendschap. Je zult Hem niet alleen aan je zijde voelen, wanneer je bidt. Je zult herkennen dat Hij met je mee gaat op ieder ogenblik. Probeer Hem te ontdekken en je zult de mooie ervaring beleven dat je je altijd vergezeld weet. Dat is wat de leerlingen van Emmaus hebben beleefd, toen Jezus, terwijl zij op weg waren en gedesoriënteerd met elkaar spraken, zich liet zien en “met hen mee liep” (Luc. 24, 15). Een heilige zei dat “het christendom niet een geheel is van waarheden waarin men moet geloven, van wetten die men moet navolgen, van verboden. Zo maakt het een afstotelijke indruk. Het christendom is een Persoon die mij zo heeft liefgehad dat Hij aanspraak maakt op mijn liefde. Het Christendom is Christus”.⁸¹

---

80 Toespraak tot de vrijwilligers van de 34ste Wereldjongerendag in Panama (27 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 28-29 januari 2019, 11.

81 De heilige Oscar A. Romero, Homilie (6 november 1977): *Su pensamiento*, I-II, San Salvador 2000, 312.

157. Jezus kan alle jongeren van de Kerk in één droom verenigen, “een grootse droom en een droom die in staat is allen erbij te betrekken. De droom waarvoor Jezus zijn leven op het kruis heeft gegeven en de Heilige Geest zich heeft uitgestort en de dag van Pinksteren heeft gemarkeerd met vuur in het hart van iedere man en iedere vrouw, in het hart van iedereen [...] Hij heeft hem ingegrift in de hoop dat die ruimte vindt om te groeien en zich te ontwikkelen. Een droom, een droom Jezus genaamd, gezaaid door de Vader: God zoals Hij, zoals de Vader, gezonden door de Vader met het vertrouwen dat hij zal groeien en leven in ieder hart. Een concrete droom, die een Persoon is, die in onze aderen stroomt, die het hart doet opschrikken en opspringen”.⁸²

Groei en rijping

158. Veel jongeren geven om hun lichaam en proberen daarbij de fysieke kracht of het uiterlijk te ontwikkelen. Anderen spannen zich in om hun vermogens en kennis te versterken en op deze wijze voelen zij zich zekerder. Sommigen mikken hoger, zij streven ernaar om zich meer in te zetten en zoeken naar een geestelijke ontwikkeling. De heilige Johannes zei: “Ik heb u geschreven, jongemannen, omdat jullie sterk zijn en Gods woord in jullie woont” (1 Joh. 2, 14). De Heer zoeken, zijn Woord bewaren, proberen met het eigen leven hierop te antwoorden, groeien in de deugden, dat maakt de harten van de jongeren sterk. Daarom is het noodzakelijk de “verbinding” met Jezus te behouden, “online” met Hem te blijven, zodat je niet alleen in geluk en heiligheid zult groeien met je krachten en je geest. Net zoals je ervoor zorgt dat je de verbinding met internet niet verliest, zorg je ervoor dat jouw verbinding met de Heer actief is, en dat betekent de dialoog niet verbreken, naar Hem luisteren, Hem je zaken vertellen, en wanneer je geen heldere ideeën hebt over wat je zou moeten doen, vraag Hem dan: “Jezus, wat zou U doen in mijn plaats?”.⁸³

---

82 Toespraak bij de openingsceremonie van de 34ste Wereldjongerendag in Panama (24 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 26 januari 2019, 12.

83 Vgl. ontmoeting met de jongeren in het nationale heiligdom van Maipuu, Santiago de Chile (17 januari 2018): *L'Osservatore Romano*, 19 januari 2018, 7.

159. Ik hoop dat jij jezelf zo kunt waarderen, jezelf zo serieus kunt nemen dat je je geestelijke groei zoekt. Behalve het voor de jeugd kenmerkende enthousiasme, is er ook de schoonheid van het zoeken naar “gerechtigheid, geloof, liefde en vrede” (2 Tim. 2, 22). Dat betekent niet je spontaneiteit, je frisheid, je enthousiasme, je tederheid verliezen. Want volwassen worden betekent niet de beste waarden van deze levensfase achterlaten. Anders zou de Heer je op een dag kunnen verwijten: “Ik denk terug aan de trouw van je jeugd, aan de liefde van je bruidstijd; hoe je Mij gevolgd bent in de woestijn” (Jer. 2, 2).

160. Anderzijds moet ook een volwassene rijpen zonder de waarden van de jeugd te verliezen. Omdat in werkelijkheid iedere levensfase een permanente genade is, bevat zij een waarde die niet voorbij mag gaan. Een goed beleefde jeugd blijft als innerlijke ervaring en in het volwassen leven maakt men haar zich eigen, wordt zij verdiept en blijft haar vruchten geven. Als het kenmerkend is voor de jeugd zich aangetrokken te voelen door het oneindige dat zich opent en dat begint,⁸⁴ een risico van het volwassen leven met zijn zekerheden en gemakken is het steeds meer verwaarlozen van deze horizon en het verliezen van de waarde die eigen is aan de jeugdijaren. Het tegendeel zou daarentegen moeten gebeuren: rijpen, groeien en het eigen leven organiseren zonder de aantrekkingskracht, de ruimere openheid, de fascinatie voor een werkelijkheid die altijd iets meer is, te verliezen. Op ieder ogenblik van het leven zullen wij onze jeugd kunnen vernieuwen en doen toenemen. Toen ik mijn ambt als paus ben begonnen, heeft de Heer mijn horizon verruimd en mij een vernieuwde jeugd gegeven. Hetzelfde kan een paar overkomen dat sinds vele jaren is getrouwd, of een monnik in zijn klooster. Er zijn dingen die in de jaren moeten bezinken, maar deze rijping kan samengaan met een vuur dat zich vernieuwt, met een steeds jong hart.

---

84 Vgl. Romano Guardini, *Le età della vita*: Opera omnia IV/1, Brescia 2015, 209.

161. Opgroeien wil zeggen de kostbaarste dingen die de jeugd je schenkt, bewaren en voeden, maar het betekent tegelijkertijd openstaan voor het zuiveren van wat niet goed is, en voor het ontvangen van nieuwe gaven van God, die je oproept te ontwikkelen wat waarde heeft. Soms kunnen minderwaardigheidscomplexen je ertoe brengen je gebreken en zwakheden niet te zien en op deze wijze kun je je afsluiten voor groei en rijping. Laat je liever beminnen door God, die je liefheeft zoals je bent, je waardeert en respecteert, maar je ook steeds meer biedt: diepere vriendschap met Hem, meer vuur in het gebed, meer dorst naar zijn Woord, meer verlangen om Christus te ontvangen in de eucharistie, meer verlangen om zijn evangelie te beleven, meer innerlijke kracht, meer vrede en geestelijke vreugde.

162. Ik herinner je er echter aan dat je niet heilig en voltooid kunt zijn door anderen te kopiëren. Het navolgen van de heiligen betekent nooit hun wijze van zijn en van het beleven van de heiligheid kopiëren. “Er zijn getuigenissen die nuttig zijn om ons te stimuleren en te motiveren, maar niet opdat wij die trachten te imiteren, want dat zou ons zelfs kunnen verwijderen van de unieke en specifieke weg die de Heer voor ons voorzien heeft”.⁸⁵ Jij moet ontdekken wie je bent en jouw persoonlijke wijze om heilig te zijn ontwikkelen, onafhankelijk van wat de anderen zeggen en denken. Heilig worden wil zeggen in vollere mate zichzelf worden, wat God heeft willen dromen en scheppen: geen kopie. Jouw leven moet een profetische stimulans zijn die anderen inspireert, die een spoor in deze wereld achterlaat, het unieke spoor dat alleen jij kunt achterlaten. Als je daarentegen kopieert, berooft je deze aarde, en ook de hemel, van wat niemand anders in jouw plaats kan bieden. Ik herinner eraan dat de heilige Johannes van het Kruis in zijn Geestelijk Hooglied schreef dat ieder “op zijn wijze” moest profiteren van zijn geestelijke raad⁸⁶, omdat God zelf zijn genade heeft willen tonen “aan sommigen op de ene en aan anderen op een andere manier”.⁸⁷

---

85 Apost. exhort. *Gaudete et exsultate* (19 maart 2018), 11.

86 *Cantico Spirituale* B, Prologo, 2.

87 *Ibid.*, XIV-XV, 2.

Wegen van broederschap

163. Jouw geestelijke groei komt vooral tot uitdrukking in de broederlijke, edelmoedige, barmhartige liefde. De heilige Paulus zei het: “Moge de Heer u overvloedig doen toenemen in de liefde voor elkaar en voor allen, zoals ook onze liefde uitgaat naar u” (1 Tess. 3, 12). Moge jij steeds meer de “extase” beleven die bestaat in het buiten jezelf treden om het welzijn van anderen te zoeken, zelfs tot het geven van je leven toe.

164. Wanneer een ontmoeting met God “extase” wordt genoemd, dan is dat omdat deze ons buiten onszelf haalt en ons verheft, gegrepen als we zijn door de liefde en de schoonheid van God. Maar men kan ons ook buiten onszelf doen treden om de verborgen schoonheid in ieder mens te herkennen, zijn waardigheid en zijn grootheid als beeld van God en kind van de Vader. De Heilige Geest wil ons ertoe brengen buiten onszelf te treden, de ander met liefde te omarmen en zijn welzijn te zoeken. Daarom is het altijd beter het geloof samen te beleven en onze liefde in een gemeenschapsleven tot uitdrukking te brengen door met andere jongeren onze genegenheid, onze tijd, ons geloof en onze onrust te delen. De Kerk biedt veel en verschillende ruimten om het geloof in gemeenschap te beleven, omdat samen alles gemakkelijker is.

165. De opgelopen wonden kunnen je leiden tot de verleiding van het isolement, om je in jezelf terug te trekken, tot het opkroppen van gevoelens van wrok; houd echter nooit op te luisteren naar Gods oproep tot vergeving. Zoals de bisschoppen van Rwanda goed hebben onderwezen, “vraagt de verzoening met de ander vóór alles erom in hem de schittering van het beeld van God te ontdekken. [...] In deze optiek is het van vitaal belang de zondaar te onderscheiden van zijn zonde en belediging om te komen tot een authentieke verzoening. Dat betekent dat je het kwaad dat de ander je aandoet, haat, maar je hem blijft liefhebben, omdat je zijn zwakheid erkent en in hem het beeld van God ziet”.⁸⁸

---

88 Bisschoppenconferentie van Rwanda, Brief van de katholieke bisschoppen aan de gelovigen gedurende het bijzonder jaar van de verzoening in Rwanda, Kigali (18 januari 2018), 17.

166. Soms verzwakken de energie, de dromen en het enthousiasme van de jeugd als gevolg van de verleiding om ons in onszelf op te sluiten, in onze problemen, gekwetste gevoelens, gejammer en gerieflijke omstandigheden. Laat je dit niet overkomen, want je zult van binnen voor je tijd oud worden. Iedere levensfase heeft zijn schoonheid en het mag de jeugd niet ontbreken aan een gemeenschappelijke utopie, aan het vermogen om samen te dromen, aan de grote horizonten waarnaar wij samen kijken.

167. God houdt van de vreugde van de jongeren en Hij nodigt hen vooral uit tot de vreugde die men in broederlijke gemeenschap beleeft, tot dat hoger genieten van wie weet te delen, omdat “het zaliger is te geven dan te ontvangen” (Hand. 20, 35) en “God van een blijmoedige gever houdt” (2 Kor. 9, 7). Broederlijke liefde vermenigvuldigt ons vermogen om ons te verheugen, omdat zij ons in staat stelt te genieten van het welzijn van anderen: “Verblijdt u met de blijden” (Rom. 12, 15). Mogen de spontaniteit en de impuls van je jeugd steeds meer veranderen in de spontaniteit van de broederlijke liefde, in de frisheid die ons altijd laat handelen met vergeving, met vrijgevigheid, met het verlangen om een gemeenschap te vormen. Een Afrikaans spreekwoord zegt: “Als je snel wilt zijn, loop dan alleen. Als je ver wil komen, loop dan met de anderen”. Laten wij ons de broederschap niet laten ontnemen.

Geëngageerde jongeren

168. Geconfronteerd met een werkelijkheid die zo vol geweld en egoïsme is, kunnen jongeren inderdaad het risico lopen zich in kleine groepen op te sluiten en zich zo aan de uitdagingen van het leven in de maatschappij, een weidse, stimulerende wereld met zoveel noden, te onttrekken. Zij menen dat zij een broederlijke liefde beleven maar misschien is hun groep een eenvoudige verlenging van hun ik. Dat wordt erger als de roeping van de leek alleen maar wordt opgevat als een dienst binnen de Kerk (lectoren, acolieten, catechisten, enz.), waarbij men vergeet dat de roeping van de leek vóór alles de naastenliefde in het gezin en de maatschappelijke of

politieke naastenliefde is: het is een concreet engagement gebaseerd op het geloof voor de opbouw van een nieuwe samenleving; het is een leven te midden van de wereld en de samenleving om haar op verschillende niveaus te evangeliseren, om de vrede, het samenleven, de gerechtigheid, de mensenrechten, de barmhartigheid te laten groeien en zo het Koninkrijk van God in de wereld te verbreiden.

169. Ik stel de jongeren voor om verder te gaan dan vriendengroepen en “maatschappelijke vriendschap” op te bouwen, het algemeen welzijn na te streven. Maatschappelijke vijandschap verwoest. En een gezin gaat ten gronde aan vijandschap. Een land gaat ten gronde aan vijandschap. De wereld gaat ten gronde aan vijandschap. De grootste vijandschap is oorlog. Heden ten dage zien wij dat de wereld ten gronde gaat aan oorlog. Want ze zijn niet in staat aan tafel te gaan zitten en met elkaar te praten. [...] Wees in staat maatschappelijke vriendschap op te bouwen”.⁸⁹ Het is niet gemakkelijk, we moeten altijd iets opgeven, we moeten onderhandelen, maar als wij dit doen, als wij aan het welzijn van allen denken, kunnen wij de magnifieke ervaring opdoen de geschillen opzij te zetten om samen te strijden voor een gemeenschappelijk doel. Als wij erin slagen bij deze zorgvuldige en soms moeizame inzet om bruggen te bouwen, een vrede te stichten die goed voor allen is, punten van overeenkomst te midden van zoveel verschillen te vinden, is dit het wonder van de cultuur van de ontmoeting dat jongeren met hartstocht durven te beleven.

170. De synode heeft erkend dat “maatschappelijke inzet een specifiek kenmerk is van de jongeren van vandaag, ook al heeft die een andere vorm dan bij voorbije generaties. Naast sommige onverschilligen zijn er vele anderen die bereid zijn zich in te zetten voor initiatieven van vrijwilligerswerk, actief burgerschap en maatschappelijke solidariteit; zij moeten worden begeleid en aangemoedigd om de talenten, de competenties en de creativiteit van de jongeren naar boven te laten komen en het van hun kant op zich nemen van verantwoordelijkheden aan te moedigen. Maatschappelijke inzet en direct contact met de armen blijven een

---

89 Groet aan de jongeren van het Culturele Centrum Padre Félix Varela all'Avana (20 september 2015): *L'Osservatore Romano*, 21-22 september 2015, 6.

fundamentele gelegenheid voor de ontdekking of verdieping van het geloof en voor een onderscheiding van de eigen roeping. [...] Ook is er gewezen op de bereidheid tot een inzet op politiek gebied voor de opbouw van het algemeen welzijn”.⁹⁰

171. Vandaag hebben Godzijdank jongerengroepen van parochies, scholen, bewegingen of universitaire groepen de gewoonte de ouderen en zieken gezelschap te gaan houden of arme wijken te bezoeken, of gaan zij samen behoeftigen helpen in de zogenaamde “nachten van de naastenliefde”. Vaak merken zij dat wat ze bij deze activiteiten ontvangen, meer is dan wat ze geven, omdat je leert en veel rijper wordt, wanneer je de moed hebt in contact te komen met het lijden van anderen. Bovendien is er bij de armen een verborgen wijsheid en kunnen zij met eenvoudige woorden ons helpen om waarden te ontdekken die wij niet zien.

172. Andere jongeren nemen deel aan sociale programma's die erop gericht zijn huizen te bouwen voor wie dakloos is of vervuilde gebieden te saneren of hulp bijeen te brengen voor de meest behoeftigen. Het zou goed zijn als deze gemeenschappelijke energie niet alleen zou worden aangewend bij sporadische acties, maar op een vaste wijze met duidelijke doeleinden en een goede organisatie die een meer duurzame en doeltreffende activiteit helpt te verwezenlijken. De mensen van de universiteit kunnen zich verenigen op interdisciplinaire wijze om hun kennis toe te passen op de oplossing van maatschappelijke problemen en bij deze taak kunnen ze zij aan zij werken met jongeren van andere kerken en andere godsdiensten.

173. Zoals bij het wonder van Jezus kunnen de broden en de vissen van de jongeren zich vermenigvuldigen (vgl. Joh. 6, 4-13). Zoals in de parabel gebeurt, worden de kleine zaadjes van de jongeren bomen en vruchten die geoogst moeten worden (vgl. Mat. 13, 23.31-32). Dit alles uitgaande van de levende bron van de eucharistie, waarin ons brood en onze wijn worden veranderd om ons eeuwig Leven te geven. Aan de jongeren wordt een immense en moeilijke taak toevertrouwd. Met het geloof in de Verrezene

---

90 SD 46.

zullen zij die met creativiteit en hoop op zich nemen door zich altijd dienstbaar op te stellen, zoals de dienaren van dat huwelijksfeest, de verbaasde medewerkers bij het eerste teken van Jezus, die alleen maar de aanwijzing van zijn Moeder volgden: “Doet maar wat Hij u zeggen zal” (Joh. 2, 5). Barmhartigheid, creativiteit en hoop doen het leven groeien.

174. Ik wil je aanmoedigen dit engagement op je te nemen, omdat ik weet dat “je hart, een jong hart, een betere wereld wil bouwen. Ik volg het wereldnieuws en zie dat veel jongeren in vele delen van de wereld de straat op zijn gegaan om het verlangen te uiten naar een rechtvaardiger en broederlijker beschaving. Jongeren op straat. Het zijn jongeren die de hoofdrolspelers van de verandering willen zijn. Laat anderen alsjeblieft niet de hoofdrolspelers van de verandering zijn! Jullie zijn het die de toekomst hebben! Door jullie komt de toekomst in de wereld. Jullie vraag ik ook hoofdrolspelers te zijn van deze verandering. Blijf apathie overwinnen door een christelijk antwoord te bieden op de maatschappelijke en politieke onrust die zich in verschillende delen van de wereld voordoet. Ik vraag jullie bouwers van de wereld te zijn, aan het werk te gaan voor een betere wereld. Beste jongeren, kijk alsjeblieft niet naar het leven “vanaf het balkon”, plaats je er midden in. Jezus is niet op het balkon gebleven, Hij is erin gaan staan; kijk niet naar het leven “vanaf het balkon”, treed erin binnen, zoals Jezus heeft gedaan”.⁹¹ Maar vecht vooral op de een of andere wijze voor het algemeen welzijn, wees dienaars van de armen, wees hoofdrolspelers van de revolutie van de naastenliefde en de dienstbaarheid, in staat om weerstand te bieden aan de ziekte van consumentisme en oppervlakkig individualisme.

Moedige missionarissen

175. In liefde voor Christus zijn jongeren geroepen overal met hun eigen leven getuige te zijn van het evangelie. De heilige Alberto Hurtado zei dat “apostel zijn niet betekent een onderscheidingsteken in het knoops gat van

---

91 Toespraak in de avondwake van de 28ste Wereldjongerendag in Rio de Janeiro (27 juli 2013): AAS 105 (2013), 663.

je colbert dragen; het betekent niet praten over de waarheid, maar haar beleven, belichamen, veranderen in Christus. Apostel zijn bestaat niet in het dragen van een fakkel in de hand, in het bezitten van licht, maar in licht zijn [...] Het evangelie [...] is meer een voorbeeld dan een les. De in geleefd leven veranderde boodschap”.⁹²

176. De waarde van het getuigenis betekent niet dat het woord tot zwijgen moet worden gebracht. Waarom praat je niet over Jezus, waarom vertel je anderen niet dat Hij ons de kracht geeft om te leven, dat het mooi is om met Hem te spreken, dat het goed voor ons is om over zijn woorden te mediteren? Jongeren, laat de wereld je niet meeslepen om alleen maar negatieve of oppervlakkige zaken te delen. Wees in staat tegen de stroom in te gaan en deel Jezus, deel het geloof dat Hij je heeft gegeven. Ik wens jullie toe dat jullie in je hart dezelfde onweerstaanbare impuls voelen die de heilige Paulus bewoog, toen hij zei: “Wee mij, als ik het evangelie niet verkondig!” (1 Kor. 9, 16).

177. “Waar zendt Jezus ons heen? Er zijn geen grenzen, er zijn geen beperkingen: Hij zendt ons naar allen. Het evangelie is voor allen en niet voor enkelen. Het is niet alleen voor hen die ons dichterbij, ontvankelijker, gastvrijer lijken. Het is voor allen. Wees niet bang om te gaan en Christus te brengen in iedere omgeving tot aan de periferie van de maatschappij, ook aan wie meer veraf, onverschilliger lijkt. De Heer zoekt allen, Hij wil dat allen de warmte van zijn barmhartigheid en zijn liefde voelen”.⁹³ En Hij nodigt ons uit om zonder angst mee te gaan met de missionaire verkondiging waar we ook zijn en met wie we ook zijn, in de wijk, bij de studie, bij de sport, wanneer we uitgaan met vrienden, wanneer we vrijwilligerswerk doen of op het werk, het is altijd goed en zinvol de vreugde van het evangelie te delen. Dat is de wijze waarop de Heer tot allen nadert. En Hij wil jullie, jongeren, als zijn instrumenten om licht en hoop uit te stralen, want Hij wil rekenen op jullie moed, jullie frisheid en jullie enthousiasme.

---

92 *Ustedes son la luz del mundo, Discurso en el Cerro San Cristóbal*, Chili, 1940: <https://www.padrealbertohurtado.cl/escritos-2/>.

93 Homilie in de mis van de 28ste Wereldjongerendag in Rio de Janeiro (28 juli 2013): AAS 105 (2013), 665.

178. Men kan niet verwachten dat de zending gemakkelijk en comfortabel is. Sommige jongeren hebben hun leven gegeven, omdat zij hun missionaire gedrevenheid niet wilden afremmen. De bisschoppen van Korea hebben zich als volgt uitgedrukt: “Wij hopen graankorrels en instrumenten te kunnen zijn voor het heil van de mensheid door het voorbeeld van de martelaren te volgen. Ook al is ons geloof klein als een mosterdzaadje, God zal het doen groeien en het als instrument gebruiken voor zijn heilswerk”.⁹⁴ Vrienden, wacht niet tot morgen om mee te werken aan de verandering van de wereld met jullie energie, jullie durf en jullie creativiteit. Jullie leven is geen “intussen”. Jullie zijn het nu van God, die wil dat jullie vruchtbaar zijn.⁹⁵ Want “het is door te geven dat men krijgt”⁹⁶ en de beste manier om een goede toekomst voor te bereiden, is goed het heden met toewijding en edelmoedigheid te beleven.

---

94 Katholieke bisschoppenconferentie van Korea, Pastorale brief ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van de marteldood gedurende de Byeong-in-vervolging (30 maart 2016).

95 Vgl. homilie in de mis voor de 34ste Wereldjongerendag in Panama (27 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 28-29 januari 2019, 12.

96 Gebed, “Signore, fa' di me uno strumento della tua pace”, geïnspireerd door de heilige Franciscus van Assisi.

HOOFDSTUK ZES

JONGEREN MET WORTELS

179. Soms heb ik jonge, mooie bomen gezien die hun takken steeds hoger naar de hemel verhieven en een lied van hoop leken. Later, na een storm, vond ik ze omgevallen, dood. Want ze hadden weinig wortels, zij hadden hun takken uitgespreid zonder diep wortel te schieten in de grond, en zo zijn ze bezweken aan de aanvallen van de natuur. Daarom doet het me pijn te zien dat sommigen jongeren voorstellen een toekomst zonder wortels op te bouwen, alsof de wereld nu begint. Want “het is onmogelijk dat iemand groeit, als hij geen sterke wortels heeft die helpen met beide benen vast op de grond te staan. Het is gemakkelijk “weg te vliegen”, wanneer men geen plaats heeft om zich te hechten, om zich te vestigen”.⁹⁷

Laat je niet uit de aarde losrukken.

180. Deze kwestie is niet secundair en het lijkt me passend er een kort hoofdstuk aan te wijden. Wanneer we dit begrijpen kunnen we onderscheid maken tussen de vreugde van de jeugd en een valse cultus ervan, die sommigen gebruiken om de jongeren te verleiden en hen te gebruiken voor hun doeleinden.

181. Stel je dit voor: als iemand jullie een voorstel doet en jullie zeggen de geschiedenis te negeren, de schat van de ouderen niet te koesteren, alles wat voorbij is, te verachten en alleen maar naar de toekomst te kijken die hij je aanbiedt, is dat dan misschien niet een gemakkelijke manier om jullie te lokken met zijn voorstel om jullie alleen maar te laten doen wat hij je zegt? Die persoon heeft het nodig dat jullie leeg, ontworteld, wantrouwig ten opzichte van alles zijn, opdat jullie alleen maar zijn beloften

---

97 Toespraak in de avondwake van de 34ste Wereldjongerendag in Panama (26 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 28-29 januari 2019, 6.

kunnen vertrouwen en je aan zijn plannen kunnen onderwerpen. Zo werken ideologieën van verschillende kleur die alles wat anders is vernietigen (of deconstrueren) en zo zonder tegenstand kunnen domineren. Daartoe hebben ze jongeren nodig die de geschiedenis verachten, de geestelijke en menselijke rijkdom afwijzen die door de generaties heen is doorgegeven, die alles wat aan hen is voorafgegaan, negeren.

182. Tegelijkertijd gebruiken deze manipulators een ander middel: een aanbidding van de jeugd, alsof alles wat niet jong is, verfoeilijk en achterhaald zou zijn. Het jeugdige lichaam wordt het symbool van deze nieuwe cultus, derhalve wordt alles wat te maken heeft met dat lichaam, ongelimiteerd verafgoed en begeerd, en wat niet jong is, wordt met minachting bekeken. Dat is echter een wapen dat uiteindelijk vóór alles de jongeren omlaaghaalt en hen berooft van werkelijke waarden, en hen gebruikt om persoonlijk, economisch of politiek voordeel te behalen.

183. Beste jongeren, laat niet toe dat ze je jeugd gebruiken om een oppervlakkig leven te bevorderen dat schoonheid met schijn verwart. Ontdek in plaats daarvan dat er schoonheid is in de arbeider die vuil en onverzorgd terugkeert naar huis, maar met de vreugde dat hij brood voor zijn kinderen heeft verdiend. Er is een buitengewone schoonheid in de gemeenschap van een gezin dat rond de tafel verzameld is, en in het brood dat royaal gedeeld wordt, ook al is de tafel zeer arm. Er is schoonheid in de ongekapte en wat oudere echtgenote die verder dan haar krachten en haar gezondheid toelaten, blijft zorgen voor haar zieke man. Hoewel de lente van de verkering lang geleden is, is er een schoonheid in de trouw van de echtparen die elkaar liefhebben in de herfst van het leven, en in de ouden die hand in hand lopen. Er is een schoonheid die verder gaat dan het uiterlijk of de esthetiek van de mode in iedere man en iedere vrouw die hun persoonlijke roeping met liefde beleven in een belangeloze dienst voor de gemeenschap, het vaderland, in het edelmoedige werk voor het geluk van het gezin, die bezig zijn met het harde anonieme onbetaalde werk om de maatschappelijke vriendschap te herstellen. Deze schoonheid, die herinnert aan die van Christus op het kruis, ontdekken, laten zien en duidelijk

laten uitkomen, betekent de grondslagen leggen voor ware solidariteit en een cultuur van de ontmoeting.

184. Samen met de strategieën van de valse cultus van de jeugd en het uiterlijk, wordt er tegenwoordig een spiritualiteit zonder God gepromoot, een affectiviteit zonder gemeenschap en zonder inzet voor degene die lijdt, een angst voor de armen, gezien als gevaarlijke personen, en een reeks aanbiedingen die pretenderen je te laten geloven in een paradijsachtige toekomst die steeds verder zal worden uitgesteld. Ik wil jullie niets niet aanbieden en met heel mijn genegenheid wil ik jullie ervoor waarschuwen je te laten overheersen door deze ideologie, die jullie niet jonger zal maken, maar jullie zal veranderen in slaven. Ik stel jullie een andere weg voor, die uit vrijheid, enthousiasme, creativiteit, nieuwe horizonten bestaat, waarbij we tegelijkertijd de wortels verzorgen die voeden en ondersteunen.

185. In dit perspectief wil ik onderstrepen dat “veel uit niet-westerse streken afkomstige synodevaders erop wijzen hoe in hun landen de globalisering authentieke vormen van culturele kolonisatie met zich meebrengt die de jongeren losmaakt van hun culturele en religieuze wortels waaruit ze voortkomen. Er is een inzet van de Kerk nodig om hen bij deze overgang te begeleiden, zonder dat zij de kostbaarste kenmerken van hun eigen identiteit verliezen”.⁹⁸

186. Vandaag zijn wij getuigen van een tendens om de jongeren te “homogeniseren”, de aan hun plaats van herkomst eigen verschillen op te heffen, hen te veranderen in manipuleerbare, in serie vervaardigde subjecten. Zo brengt men een culturele verwoesting tot stand die even erg is als het uitsterven van dier- en plantensoorten.⁹⁹ Daarom heb ik in een boodschap aan de in Panama verenigde inheemse jongeren hen aangespoord “de zorg op zich te nemen voor de wortels, omdat de kracht die jullie zal doen groeien, bloeien en vrucht dragen, komt van de wortels”.¹⁰⁰

---

98 SD 14.

99 Vgl. encycl. *Laudato si'* (24 mei 2015), 145: AAS 107 (2015), 906.

100 Videoboodschap voor de ontmoeting op wereldniveau van de inheemse jongeren in Panama (17-21 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 19 januari 2019, 8.

Jouw relatie met ouderen

187. Op de synode is gezegd dat “jongeren gericht zijn op de toekomst en het leven met energie en dynamiek onder ogen zien. Zij [...] neigen soms ertoe weinig aandacht te schenken aan de herinnering aan het verleden waaruit zij voortkomen, in het bijzonder aan de zovele gaven die hun zijn doorgegeven door hun ouders, grootouders, de culturele bagage van de maatschappij waarin zij leven. De jongeren helpen om de levende rijkdom van het verleden te ontdekken door eraan te herinneren en deze te gebruiken voor hun eigen keuzes en mogelijkheden is een ware daad van liefde voor hen met het oog op hun groei en de keuzes die zij moeten maken”.¹⁰¹

188. Het Woord van God beveelt aan om het contact met de ouderen niet te verliezen, om van hun ervaring te kunnen profiteren: “Zoek het gezelschap van de ouderen en luister trouw naar hun wijsheid. [...] Als je een verstandig mens vindt, ga hem dan al vroeg in de morgen bezoeken en laat je voet de drempels van zijn deuren uitslijten” (Sir. 6, 34.36). In ieder geval moeten de lange jaren die zij hebben geleefd, en alles wat hun in het leven is overkomen, ons ertoe brengen naar hen met respect te kijken: “Sta op voor een grijsaard” (Lev. 19, 32), omdat “het sieraad van de jongemannen hun kracht is, de luister van de bejaarden hun grijze haren zijn” (Spr. 20, 29).

189. De Bijbel vraagt aan ons: “Luister naar uw vader: hij heeft u verwekt; en minacht niet uw moeder, als zij oud is geworden” (Spr. 23, 22). Het gebod om vader en moeder te eren is “het eerste gebod dat gepaard gaat met een belofte” (Ef. 6, 2; vgl. Ex. 20, 12; Deut. 5, 16; Lev. 19, 3) en de belofte is “opdat het je welga en je lang moge leven op aarde” (Ef. 6, 3).

190. Dat betekent niet dat je het met alles wat ze zeggen eens moet zijn, of dat je al hun acties moet goedkeuren. Een jongere zou altijd een kritische geest moeten hebben. De heilige Basilius de Grote beval de jongeren met verwijzing naar de oude Griekse auteurs aan hen te achten, maar

---

101 SD 35.

alleen dat aan te nemen wat zij ons aan goeds kunnen leren.¹⁰² Het gaat er eenvoudigweg om een wijsheid te vergaren die van generatie op generatie wordt doorgegeven, een wijsheid die samen kan gaan met menselijke gebreken en die niet verdient te verdwijnen ten overstaan van de nieuwigheden van de consumptiemaatschappij en de markt.

191. Voor de wereld is een breuk tussen generaties nooit van nut geweest en zal dat ook niet zijn. Het zijn sirenenzangen van een toekomst zonder wortels, zonder verworteling. Het is de leugen die je wil laten geloven dat alleen wat nieuw is, goed en mooi is. Het bestaan van relaties tussen de generaties houdt in dat men in de gemeenschappen een collectief geheugen bezit, aangezien iedere generatie het onderricht van de voorafgaande generaties weer opneemt en zo de opvolgers een erfenis nalaat. Dat vormt referentiekaders om een nieuwe maatschappij hecht te verankeren. Zoals het oude spreekwoord zegt: “Als de jongere de kennis zou hebben en de oudere de kracht, zou er niets zijn dat men niet zou kunnen doen”.

Dromen en visioenen

192. In de profetie van Joël vinden wij een boodschap die het ons mogelijk maakt dit op een zeer mooie manier te begrijpen. Er staat: “Hierna zal Ik mijn geest uitstorten over alle mensen, uw zonen en uw dochters zullen profeteren, uw grijsaards dromen zien, uw jonge mannen visioenen krijgen” (Joël, 3, 1; vgl. Hand. 2, 17). Als de jongeren en de ouderen zich openstellen voor de Heilige Geest, brengen zij samen een prachtige combinatie tot stand. De ouderen dromen en de jongeren hebben visioenen. Hoe vullen de twee zaken elkaar aan?

193. De ouderen hebben dromen die verweven zijn met herinneringen, beelden van zoveel beleefde dingen, getekend door de ervaring en de jaren. Als de jongeren geworteld zijn in de dromen van de ouderen, slagen zij erin de toekomst te zien, kunnen zij visioenen hebben die voor hen de

---

102 Vgl. *Brief aan de jongeren*, I, 2: PG 31, 565.

horizon openen en hun nieuwe wegen tonen. Maar als de ouderen niet dromen, kunnen de jongeren de horizon niet meer duidelijk zien.

194. Het is mooi om tussen de dingen die onze ouders hebben bewaard, enkele herinneringen te vinden die ons in staat stellen om ons in te denken wat onze opa's en oma's voor ons hebben gedroomd. Alvorens geboren te worden heeft ieder mens van zijn grootouders als geschenk de zegen van een droom vol liefde en hoop ontvangen: die van een beter leven. En als hij van een van zijn grootouders die niet gekregen zou hebben, dan heeft zeker een overgrootvader deze gedroomd en was hij blij voor hem, wanneer hij in de wieg naar zijn kinderen en vervolgens naar zijn kleinkinderen keek. De oerdroom, de scheppingsdroom van God onze Vader, gaat aan het leven van al zijn kinderen vooraf en begeleidt het. Het herinneren aan deze zegen, die zich van generatie tot generatie uitstrekt, is een kostbare erfenis, die wij levend moeten weten te houden om haar op onze beurt door te geven.

195. Daarom is het goed de ouderen lange verhalen te laten houden, die soms mythologisch, fantasievol lijken - het zijn dromen van ouderen -, maar vaak vol kostbare ervaring, welsprekende symbolen, verborgen boodschappen zitten. Deze verhalen kosten tijd en vragen van ons dat we belangeloos bereid zijn om ze met geduld te beluisteren en te interpreteren, omdat zij niet passen in een boodschap op sociale media. Wij moeten accepteren dat alle wijsheid waaraan wij voor het leven behoefte hebben, niet kan worden ingepast binnen de grenzen die worden opgelegd door de huidige communicatiemiddelen.

196. In het boek *La saggezza del tempo*¹⁰³ heb ik enkele verlangens tot uitdrukking gebracht in de vorm van vragen: "Wat vraag ik aan de ouderen, tot wie ik mezelf ook reken? Ik vraag dat wij bewakers zijn van de herinnering. Wij, opa's en oma's, moeten een koor vormen. Ik stel me ouderen voor als het permanente koor van een belangrijk geestelijk heilig-

---

103 Vgl. Papa Francesco, A. Spadaro, *La saggezza del tempo. In dialogo con papa Francesco sulle grandi questioni della vita*, 2018

dom, waarin de smeebeden en de lofgezangen de hele gemeenschap ondersteunen, die werkt en strijdt op het terrein van het leven”.¹⁰⁴ Het is mooi dat “jonge mannen en jonge meisjes, grijsaards en kinderen, allen bijeen, nu de naam van de Heer prijzen” (Ps. 148, 12-13).

197. Wat kunnen wij, ouderen, de jongeren geven? “Wij kunnen de jongeren van vandaag die hun mengsel van heroïsche ambities en onzekerheden beleven, eraan herinneren dat een leven zonder liefde een onvruchtbaar leven is”.¹⁰⁵ Wat kunnen wij hun zeggen? “Wij kunnen de jongeren van vandaag zeggen dat angst voor de toekomst overwonnen kan worden”.¹⁰⁶ Wat kunnen wij hun leren? “Wij kunnen de jongeren die buitengewoon bezorgd zijn om zichzelf, leren dat men een grotere vreugde ervaart in het geven dan in het ontvangen en dat de liefde niet alleen met woorden, maar ook met werken wordt getoond”.¹⁰⁷

Samen risico's nemen

198. De liefde die zich geeft en actief is, maakt vaak fouten. Degene die handelt, die iets waagt, begaat vaak fouten. In dit opzicht kan het getuigenis van Maria Gabriela Perin interessant blijken, die vanaf haar geboorte vaderloos was: zij denkt na over de manier waarop dit haar leven heeft beïnvloed, in een relatie die niet heeft geduurd, maar van haar een moeder en nu een oma heeft gemaakt: “Wat ik weet, is dat God geschiedenissen schept. In zijn genialiteit en barmhartigheid neemt Hij onze triomfen en mislukkingen en weeft prachtige wandtapijten vol ironie. De achterkant van de stof kan wanordelijk lijken met zijn door elkaar lopende draden - de gebeurtenissen in ons leven - en misschien is het die kant die ons geen rust laat, wanneer wij twijfels hebben. De goede kant van het tapijt laat echter een schitterende geschiedenis zien en dat is de kant die God ziet”.¹⁰⁸ Wanneer bejaarde personen aandachtig naar het leven kijken, begrijpen zij

---

104 Ibid., 12.

105 Ibid., 13.

106 Ibid.

107 Ibid.

108 Ibid., 162-163.

vaak instinctief wat er achter de door elkaar lopende draden zit en herkennen wat God op creatieve manier, zelfs met onze fouten, tot stand brengt.

199. Als wij samen op gaan, jongeren en ouderen, zullen wij goed geworteld kunnen zijn in het heden en vanuit deze positie met het verleden en de toekomst kunnen omgaan: het verleden ontmoeten om van de geschiedenis te leren en de wonden te genezen die ons soms beïnvloeden; de toekomst ontmoeten om het enthousiasme te voeden, dromen te doen ontspruiten, profetieën op te wekken, verwachtingen te doen bloeien. Op deze wijze verenigd zullen wij van elkaar kunnen leren, de harten verwarmen, onze geest inspireren met het licht van het evangelie en onze handen nieuwe kracht geven.

200. De wortels zijn geen ankers die ons aan andere tijden binden en ons verhinderen in de huidige wereld present te zijn om iets nieuws geboren te laten worden. Zij zijn integendeel een referentiepunt die het ons toestaat te groeien en aan de nieuwe uitdagingen te beantwoorden. Derhalve heeft het evenmin nut “dat wij gaan neerzitten om met nostalgie aan de voorbije tijden terug te denken. Wij moeten met realisme en liefde onze cultuur ter harte nemen en haar met het Evangelie vullen. Wij worden vandaag uitgenodigd de Blijde Boodschap van Jezus aan de nieuwe tijden te verkondigen. Wij moeten onze tijd met zijn mogelijkheden en risico's, met zijn vreugden en verdriet, met zijn rijkdommen en zijn beperkingen, met zijn successen en zijn fouten liefhebben”.¹⁰⁹

201. Op de synode heeft een van de toehoorders, een jongeman van de Samoa-eilanden, gezegd dat de Kerk een kano is waarin de ouderen helpen koers te houden door de stand van de sterren te interpreteren en de jongeren krachtig roeien, terwijl zij zich voorstellen wat hen later wacht. Laten wij ons niet van de weg af laten brengen, noch door jongeren die denken dat de volwassenen een verleden zijn dat er niet meer toe doet, dat al achterhaald is, noch door volwassenen die altijd menen te weten hoe

---

109 Eduardo Pironio, Boodschap aan de Argentijnse jongeren bij de nationale jongerenontmoeting in Cordoba (12-15 september 1985), 2.

jongeren zich zouden moeten gedragen. Laten wij veeleer allen in dezelfde kano stappen en samen zoeken naar een betere wereld, onder de steeds nieuwe impuls van de Heilige Geest.

HOOFDSTUK ZEVEN

DE JONGERENPASTORAAL

202. De jongerenpastoraal heeft, zoals wij gewend waren deze te realiseren, de golf van de maatschappelijke en culturele veranderingen ondergaan. Jongeren vinden vaak in de gebruikelijke structuren geen antwoorden op hun zorgen, hun eisen, hun problemen en hun wonden. De verbreiding en de groei van verenigingen en bewegingen met bij voorkeur jeugdige kenmerken kunnen worden geïnterpreteerd als een actie van de Geest, die nieuwe wegen opent. Het is echter nodig hun deelname aan de gehele pastoraal van de Kerk te verdiepen, en er is behoefte aan een grotere gemeenschap onder hen en een betere coördinatie van hun handelen. Ook al is het niet altijd gemakkelijk de jongeren aan te spreken, komen twee aspecten duidelijk naar voren: het besef dat de hele gemeenschap hen evangeliseert, en de dringende noodzaak dat de jongeren een grotere rol spelen in het pastorale aanbod.

Een synodale pastoraal

203. Ik wil onderstrepen dat de jongeren zelf actoren van de jongerenpastoraal zijn, vergezeld en begeleid, maar vrij om met creativiteit en durf steeds nieuwe wegen te vinden. Dientengevolge zou het overbodig zijn hier stil te blijven staan bij het voorstellen van een soort handboek van de jongerenpastoraal of een praktische gids van de pastoraal. Het gaat er veeleer om zijn toevlucht te nemen tot de slimheid, het genie en de kennis die de jongeren zelf hebben van de gevoeligheid, de taal en de problemen van de andere jongeren.

204. Zij laten ons de noodzaak zien om nieuwe stijlen en nieuwe strategieën aan te nemen. Bijvoorbeeld, terwijl de volwassenen proberen alles gepland te hebben, met periodieke vergaderingen en vaste dienstroosters, voelt het grootste gedeelte van de jongeren zich weinig aangetrokken door deze pastorale schema's. De jongerenpastoraal heeft er behoefte aan een grotere flexibiliteit te verwerven en de jongeren uit te nodigen voor evenementen die hun soms een plaats bieden waar zij niet alleen vorming krijgen, maar die hun ook gelegenheid geeft het leven te delen, feest te vieren, te zingen, te luisteren naar concrete getuigenissen en de gemeenschappelijke ontmoeting met de levende God te ervaren.

205. Anderzijds zou het zeer wenselijk zijn nog meer goede praktijken te verzamelen: die methodologieën, die talen, die motivaties die werkelijk aantrekkelijk waren om jongeren dichter bij Christus en de Kerk te brengen. Het is niet belangrijk van welke kleur ze zijn, "conservatief of progressief", "van recht of van links". Belangrijk is alles te verzamelen dat goede resultaten heeft gegeven en effectief is om de vreugde van het evangelie over te brengen.

206. De jongerenpastoraal kan alleen maar synodaal zijn, dat wil zeggen in staat om vorm te geven aan het "samen op weg zijn" en dit impliceert een "waardering voor de charisma's die de Geest schenkt overeenkomstig de roeping en de rol van ieder van de leden [van de Kerk], door een dynamiek van medeverantwoordelijkheid.[...] Bezield door deze geest, zullen wij op weg kunnen gaan naar een participatieve en medeverantwoordelijke Kerk die in staat is de rijkdom van de verscheidenheid waaruit zij bestaat, te waarderen en daarbij ook dankbaar de bijdrage verwelkomt van de lekenengelovigen, inclusief jonge mensen en vrouwen, van het Godgewijde leven van vrouwen en mannen en van groepen, verenigingen en bewegingen. Niemand moet aan de kant worden gezet of zichzelf aan de kant kunnen zetten".¹¹⁰

---

110 SD 123.

207. Op deze wijze zullen wij door van elkaar te leren, beter de wonderbaarlijke veelzijdige werkelijkheid weerspiegelen die de Kerk van Jezus Christus moet zijn. Zij kan de jongeren nu juist aantrekken, omdat zij geen monolithische eenheid is, maar een netwerk van verschillende gaven die de Geest onophoudelijk in haar uitstort en haar zo steeds nieuw maakt ondanks haar gebreken.

208. Op de synode zijn veel concrete voorstellen naar voren gekomen om de jongerenpastoraal te vernieuwen en haar te bevrijden van benaderingen die niet doeltreffend meer zijn, omdat zij niet de dialoog aangaan met de huidige cultuur van de jongeren. Het is duidelijk dat ik hier niet alles bijeen kan brengen; enkele hiervan kan men vinden in het Slotdocument van de synode.

De grote lijn in de benadering

209. Ook zou ik alleen in het kort willen onderstrepen dat de benadering van de jongerenpastoraal een tweevoudige grote lijn laat zien. De ene is het zoeken, de uitnodiging, de oproep die nieuwe jongeren trekt naar de ervaring van de Heer. De andere is de groei, de ontwikkeling van een traject van rijping van degene die die ervaring al heeft opgedaan.

210. Voor wat het eerste punt betreft, het zoeken, vertrouw ik op het vermogen van de jongeren zelf, die weten hoe ze aantrekkelijke manieren kunnen vinden om uit te nodigen. Zij weten festivals, sportcompetities te organiseren en weten ook te evangeliseren op de sociale netwerken met berichten, liederen, video's en andere bijdragen. Wij moeten alleen de jongeren stimuleren en hun vrijheid van handelen geven, opdat zij enthousiast raken voor de missie op de terreinen van de jongeren. De eerste verkondiging kan een diepgaande geloofservaring opwekken gedurende een retraite die een schokeffect teweegbrengt, een conversatie in een bar, in een ogenblik van stilte op de faculteit, of door middel van een van Gods

onpeilbare wegen. Maar het belangrijkste is dat iedere jongere de moeder vindt om het zaad van de eerste verkondiging te zaaien in de vruchtbare grond van het hart van een andere jongere.

211. Bij dit zoeken dient de taal van de nabijheid een bevoorrechte plaats te hebben, de taal van de belangeloze, relationele en existentiële liefde die het hart raakt, het leven bereikt, hoop en verlangens wekt. Men moet de jongeren benaderen met de grammatica van de liefde, niet met proselitisme. De taal die de jongeren begrijpen, is die van hen die leven geven, die er wegens hen en voor hen zijn, en van hen die ondanks eigen beperkingen en eigen zwakheden zich inspannen het geloof op een coherente wijze te beleven. Tegelijkertijd moeten wij met een grotere gevoeligheid ernaar zoeken hoe wij het *kerygma* kunnen belichamen in de taal van de jongeren van vandaag.

212. Voor wat de groei betreft, zou ik een belangrijke waarschuwing willen geven. Op sommige plaatsen gebeurt het dat, nadat in de jongeren een intense ervaring met God, een ontmoeting met Christus opgeroepen werd die hun harten raakte, hun vormingsbijeenkomsten worden aangeboden waarin alleen maar doctrinaire en morele kwesties worden behandeld: over het kwaad in de wereld van vandaag, over de Kerk, over de sociale leer, over de kuisheid, over het huwelijk, over geboortecontrolle en andere thema's. Het resultaat is dat veel jongeren zich vervelen, het vuur van de ontmoeting met Christus en de vreugde van Hem te volgen verliezen, velen de weg verlaten en anderen droefgeestig en negatief worden. Laten wij de bezorgdheid om een grote hoeveelheid doctrinaire inhoud over te dragen tot rust brengen en laten wij vooral proberen de grote ervaringen die het christelijk leven ondersteunen, op te wekken en wortel te doen schieten. Zoals Romano Guardini zei: "In de ervaring van een grote liefde [...] wordt alles wat er gebeurt, deel daarvan".¹¹¹

---

111 *L'essenza del cristianesimo*, Brescia 1984, 12.

213. Ieder vormingsproject, ieder groeitraject voor jongeren moet zeker een doctrinaire en morele vorming bevatten. Het is evenzeer belangrijk dat dit om twee hoofdzaken draait: een is de verdieping van het *kerygma*, de fundamentele ervaring van de ontmoeting met God door de gestorven en verrezen Christus. De andere is de groei in de broederlijke liefde, in het gemeenschapsleven, in de dienst.

214. Ik heb in *Evangelii gaudium* hierop zeer de nadruk gelegd en ik denk dat het de moeite waard is hieraan te herinneren. Enerzijds zou het een ernstige fout zijn te denken dat in de jongerenpastoraal “het *kerygma* wordt opgegeven ten gunste van een vorming die verondersteld wordt meer “solide” te zijn. Er is niets dat solider, dieper, zekerder, consistenten en wijzer is dan deze verkondiging. Heel de christelijke vorming is allereerst een verdieping van het *kerygma* dat steeds meer en steeds beter gestalte krijgt”.¹¹² Daarom zou de jongerenpastoraal altijd ogenblikken moeten bevatten die de persoonlijke ervaring van de liefde van God en de levende Jezus Christus helpen vernieuwen en verdiepen. Dat zal zij doen door uit verschillende bronnen te putten: getuigenissen, liederen, ogenblikken van aanbidding, ruimte voor geestelijke overweging met de Heilige Schrift en ook met verschillende prikkels door middel van de sociale netwerken. Maar deze vreugdevolle ervaring van ontmoeting met de Heer mag nooit worden vervangen door een soort “indoctrinatie”.

215. Anderzijds moet iedere aanpak van de jongerenpastoraal duidelijk verschillende middelen en bronnen omvatten om de jongeren te helpen te groeien in broederschap, als broeders en zusters te leven, elkaar te helpen, gemeenschap te vormen, de ander te dienen, de armen nabij te zijn. Als de broederlijke liefde het “nieuwe gebod” (Joh. 13, 34) is, als zij de “gehele wet vervult” (Rom. 13, 10), als zij datgene is wat het beste onze liefde voor God toont, dan moet zij een belangrijke plaats innemen in ieder plan van vorming en groei van de jongeren.

---

112 Nr. 165: AAS 105 (2013), 1089.

Een adequate omgeving

216. In al onze instellingen moeten wij veel meer ons vermogen tot hartelijke ontvangst ontwikkelen en versterken, omdat veel jongeren die komen, zich diepgaand verweesd voelen. En ik verwijs niet naar bepaalde conflicten in het gezin, maar naar een ervaring die op dezelfde wijze kleine kinderen, jongeren, moeders, vaders en zonen en dochters betreft. Voor zeer veel hedendaagse weeskinderen, onze tijdgenoten - misschien voor onszelf - zouden gemeenschappen als de parochie en de school wegen van belangeloze liefde en ontwikkeling, van bevestiging en groei moeten bieden. Veel jongeren voelen zich vandaag kinderen van de mislukking, omdat de dromen van hun ouders en grootouders in vlammen zijn opgegaan op de brandstapel van het onrecht, van het maatschappelijk geweld, van het “redde wie zich redden kan”. Wat een ontworteling! Als de jongeren zijn opgegroeid in een wereld die bestaat uit ashopen, is het niet gemakkelijk voor hen het vuur van de grote verlangens en projecten brandend te houden. Als ze zijn opgegroeid in een woestijn van zinloosheid, hoe zullen zij het verlangen hebben om zich op te offeren om te zaaien? De ervaring van de discontinuïteit, de ontworteling en het wegvallen van basale zekerheden, begunstigd door de hedendaagse mediacultuur, brengen dat gevoel van diepgaande verweesdheid voort waarop wij moeten antwoorden met het scheppen van broederlijke en aantrekkelijke ruimten waar men leeft met zin.

217. Een “thuis” scheppen is uiteindelijk “een gezin vormen”; het is leren zich verenigd te voelen met anderen in relaties die niet louter utilitaristisch of functioneler zijn, zó verenigd dat men het leven als een beetje menselijker ervaart. Een thuis scheppen is het mogelijk maken dat de profetie gestalte krijgt en onze uren en dagen minder onherbergzaam, minder onverschillig en anoniem worden. Het is banden smeden die worden opgebouwd met eenvoudige, dagelijkse gebaren die wij allen kunnen maken. Wij weten allen heel goed, dat een thuis de medewerking van allen behoeft. Niemand mag hier onverschillig tegenover staan of hier niet mee te maken willen hebben, omdat ieder een noodzakelijke bouw-

steen is voor de bouw ervan. Dit houdt in dat men de Heer vraagt dat Hij ons de genade geeft om geduld te leren hebben, elkaar te leren vergeven, te leren iedere dag opnieuw te beginnen. En hoe vaak moeten we vergeven en opnieuw beginnen? Zevenmaal zeventig keer, alle keren dat het nodig is. Sterke relaties scheppen vereist het vertrouwen dat elke dag gevoed wordt met geduld en vergeving. En zo komt het wonder tot stand van het ervaren dat men hier opnieuw geboren wordt; hier worden wij allen opnieuw geboren, omdat wij Gods liefkozing werkelijk voelen die het ons laat dromen van een menselijkere en daarom goddelijkere wereld”.¹¹³

218. In dit kader moeten wij in onze instellingen de jongeren geschikte plaatsen aanbieden die zij naar eigen believen kunnen inrichten en waar zij vrij in en uit kunnen gaan, plaatsen waar ze zich welkom voelen en waar ze spontaan heen kunnen gaan, met vertrouwen, om andere jongeren te ontmoeten, zowel op ogenblikken van lijden of verving, als wanneer zij hun vreugde willen vieren. Iets dergelijks hebben sommige parochieclubs of andere jongerencentra, wat in veel gevallen de omgeving is waar jongeren vriendschap ervaren en verliefd worden, waar ze elkaar kunnen ontmoeten, muziek, recreatieactiviteiten, sport en ook reflectie en gebed kunnen delen, met kleine subsidies en een verschillend aanbod. Op deze wijze baant de onontbeerlijke verkondiging van persoon tot persoon zich een weg, die door geen enkel pastoraal middel of strategie kan worden vervangen.

219. “Vriendschap en confrontatie, vaak ook in min of meer gestructureerde groepen, bieden de gelegenheid om maatschappelijke en relationele vaardigheden te versterken in een context waarin men niet wordt geëvalueerd en beoordeeld. De groepservaring vormt ook een grote bron voor het delen van het geloof en voor de wederzijdse hulp bij het getuigen. Jongeren zijn in staat andere jongeren te begeleiden en een waar apostolaat te beleven te midden van eigen vrienden”.¹¹⁴

---

113 Toespraak bij het bezoek aan het Huis van de Barmhartige Samaritaan in Panama (27 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 28-29 januari 2019, 10.

114 SD 36.

220. Dat betekent niet dat zij zich isoleren en ieder contact met de parochiegemeenschappen, de bewegingen en de andere kerkelijke instellingen verliezen. Maar zij zullen beter passen in open gemeenschappen, die leven in het geloof, ernaar verlangen Jezus Christus uit te stralen, blij, vrij, broederlijk en geëngageerd zijn. Die gemeenschappen kunnen de kanalen zijn waar zij voelen dat het mogelijk is waardevolle relaties te cultiveren.

De pastorale zorg van de onderwijsinstellingen

221. De school is ongetwijfeld een platform om kinderen en jongeren te benaderen. Zij is de bevoorrechte plaats voor de ontwikkeling van de persoon en daarom heeft de christelijke gemeenschap daarvoor altijd een grote aandacht gehad, zowel door het vormen van docenten en managers als door het oprichten van eigen scholen van iedere soort en ieder niveau. Op dit terrein heeft de Geest talloze charisma's en getuigenissen van heiligheid opgewekt. De school heeft echter dringende behoefte aan een zelfkritiek, als men de resultaten van de pastorale zorg van veel onderwijsinstellingen in ogenschouw neemt, een pastorale zorg die gefocust is op godsdienstonderricht dat vaak niet in staat blijkt om duurzame geloofservaringen op te wekken. Bovendien zijn er katholieke scholen die alleen maar georganiseerd lijken om het bestaande te behouden. De angst voor verandering maakt hen onbekwaam om de onzekerheid te verdragen en drijft hen ertoe zich af te sluiten voor de werkelijke of denkbeeldige gevaren die elke verandering in zich draagt. De school die veranderd is in een "bunker", die beschermt tegen de fouten "van buiten", is de karikaturale uitdrukking van deze neiging. Dit beeld weerspiegelt op een uitdagende wijze wat veel jongeren ervaren op het ogenblik dat zij sommige opvoedingsinstellingen verlaten: een onoverkomelijk verschil tussen wat ze hebben geleerd, en de wereld waarin ze leven. Ook het religieuze en morele aanbod dat ze hebben ontvangen, heeft hen niet voorbereid om te gaan met een wereld die dit belachelijk maakt, en ze hebben geen manieren geleerd om te bidden en het geloof te beleven op een manier die in het ritme van deze maatschappij gemakkelijk volgehouden kan worden.

Eigenlijk bestaat een van de grootste vreugden van een opvoeder erin een leerling te zien die zich ontwikkelt tot een sterke, geïntegreerde persoon, die een belangrijke rol kan spelen en in staat is te geven.

222. De katholieke school blijft wezenlijk als ruimte voor de evangelisatie van de jongeren. Het is belangrijk rekening te houden met enkele inspirerende criteria waar in de apostolische constitutie *Veritatis gaudium* op wordt gewezen met het oog op een vernieuwing en opnieuw lanceren van scholen en universiteiten die missionair “in beweging komen”, zoals: ervaring van het *kerygma*, dialoog op alle niveaus, interdisciplinariteit en transdisciplinariteit, bevordering van de cultuur van de ontmoeting, de dringende noodzaak “een netwerk op te bouwen” en de keuze voor de laatsten, voor hen die de maatschappij dumpst en weggooit.¹¹⁵ En ook het vermogen de kennis van het hoofd, het hart en de handen te integreren.

223. Anderzijds mogen wij de geestelijke vorming niet scheiden van de culturele vorming. De Kerk heeft altijd voor de jongeren ruimte willen ontwikkelen voor de beste cultuur. Zij moet hier niet van afzien, omdat de jongeren er recht op hebben. “Vooraf vandaag betekent recht op cultuur de wijsheid beschermen, dat wil zeggen menselijke en humaniserende kennis. Al te vaak wordt men geconditioneerd door banale en voorbijgaande modellen van leven, die ertoe aanzetten succes tegen lage kosten na te jagen waarbij offers in diskrediet gebracht worden en de voorstelling ingeprent wordt dat studie geen nut heeft, als zij niet onmiddellijk iets concreets oplevert. Nee, studie dient ertoe om zich vragen te stellen, zich niet door banaliteit te laten bedwelen, zin in het leven te zoeken. Men moet aanspraak maken op het recht de zovele sirenen die vandaag van dit zoeken afhouden, niet de overhand te laten krijgen. Om niet te bezwijken voor het gezang van de sirenen, die de zeelieden betoverden en tegen de rotsen te pletter deden slaan, liet Odysseus zich vastbinden aan de mast van het schip en stopte de oren van zijn reisgenoten dicht. Orpheus deed echter iets anders om tegen het gezang van de sirenen in te gaan: hij hief een mooiere melodie aan, die de sirenen betoverde. dat is jullie grote taak:

---

115 Vgl. apost. const. *Veritatis gaudium* (8 december 2017), 4: AAS 110 (2018), 7-8.

op de verlamdende deuntjes van het culturele consumentisme antwoorden met dynamische en sterke keuzes, met onderzoek, kennis en met delen”.¹¹⁶

Verschillende terreinen van pastorale ontwikkeling

224. Veel jongeren kunnen leren om te genieten van stilte en intimiteit met God. Ook is het aantal groepen toegenomen die bijeenkomen om het Allerheiligste te aanbidden en met het Woord van God te bidden. Men mag de jongeren niet onderschatten, alsof ze niet in staat zouden zijn zich open te stellen voor een contemplatief aanbod. Men moet alleen de juiste stijl en wijze vinden om hen te helpen toegang te krijgen tot deze ervaring van een zo hoge waarde. Voor wat de terreinen van de eredienst en het gebed betreft, “vragen de katholieke jongeren in verschillende contexten om voorstellen voor gebed en sacramentele ogenblikken die in staat zijn hen in hun dagelijks leven in een frisse, authentieke en vreugdevolle liturgie af te halen”.¹¹⁷ Het is belangrijk de sterkste ogenblikken van het liturgisch jaar op hun waarde te schatten, in het bijzonder de Goede Week, Pinksteren en Kerstmis. Ook andere feestelijke ontmoetingen die de routine onderbreken en de vreugde van het geloof helpen ervaren, bevallen hun zeer.

225. Een bevoorrechte gelegenheid om te groeien en zich ook open te stellen voor de goddelijke gave van het geloof en de naastenliefde is het dienen: veel jongeren voelen zich aangetrokken door de mogelijkheid anderen te helpen, vooral kinderen en armen. Vaak is deze dienst de eerste stap om het christelijk en kerkelijk leven te ontdekken of te herontdekken. Veel jongeren worden moe van onze programma's van doctrinaire en ook geestelijke vorming en soms maken zij aanspraak op de mogelijkheid om een actievere rol in te nemen bij activiteiten die anderen ten goede komen.

---

116 Toespraak bij de ontmoeting met de studenten en de academische wereld op Piazza San Domenico in Bologna (1 oktober 2017): AAS 109 (2017), 1115.

117 SD 51.

226. Wij mogen de artistieke uitdrukkingsvormen, zoals het theater, de schilderkunst en andere niet vergeten. “Het belang van de muziek is heel bijzonder; het vertegenwoordigt een echt milieu waarin de jongeren constant ondergedompeld zijn, evenals een cultuur en een taal die in staat zijn emoties te wekken en de identiteit te vormen. De taal van de muziek vertegenwoordigt ook een pastoraal middel dat in het bijzonder de liturgie en een vernieuwing ervan bevraagt”.¹¹⁸ Zingen kan een grote stimulans zijn voor de weg van de jongeren. De heilige Augustinus zei: “Zing, maar loop; verlicht je werk met gezang, bemin de luiheid niet; zing en loop. [...] Als je verder gaat, loop je; maar ga verder in het goede, in het juiste geloof, in de goede werken: zing en loop”.¹¹⁹

227. “Even veelbetekenend is het belang dat de sportbeoefening onder de jongeren heeft, waarvan de Kerk vanuit het potentieel op het gebied van opvoeding en vorming niet moet onderschatten, waarin ze een sterke aanwezigheid moet behouden. De sportwereld moet worden geholpen de dubbelzinnigheden te overwinnen die zij doormaakt, zoals het mythologiseren van kampioenen, de verslaving aan de commerciële manier van denken en de ideologie van het succes ten koste van alles”.¹²⁰ Aan de basis van de sportieve ervaring ligt “de vreugde: de vreugde om te bewegen, de vreugde samen te zijn, de vreugde om het leven en de gaven die de Schepper ons elke dag geeft”.¹²¹ Anderzijds hebben sommige Kerkvaders het voorbeeld van de training van sportslieden gebruikt om de jongeren aan te moedigen te groeien in kracht en luiheid en gemak te beheersen. Toen de heilige Basilius de Grote zich tot de jongeren richtte, nam hij het voorbeeld van de inspanning die de sport vereist en prentte hun zo het vermogen in om zich op te offeren om te groeien in de deugden: “Na zich duizenden offers te hebben opgelegd om met alle middelen hun fysieke kracht te vermeerderen door in de inspannende oefeningen van de sport-school te zweten, [...] en, om het kort te houden, na ervoor gezorgd te hebben dat heel de periode die aan de grote strijd voorafgaat, alleen maar

---

118 Ibid. 47.

119 Sermo 256, 3: PL 38, 1193.

120 SD 47.

121 Toespraak tot een delegatie van “Special Olympics International” (16 februari 2017): *L'Osservatore Romano*, 17 februari 2017, 8.

een voorbereiding is, [...] gaan zij tot op het uiterste van hun fysieke en psychische krachten om een krans te winnen [...]. En wij, voor wie in het andere leven zulke buitengewone prijzen verwachten die geen enkele taal op waardige wijze kan beschrijven, denken we misschien dat we die kunnen verkrijgen door een luizenleventje te leiden en de kantjes ervan af te lopen?”¹²²

228. Bij veel adolescenten en jongeren roept het contact met de schepping een bijzondere fascinatie op en ze zijn gevoelig voor de bescherming van het milieu, zoals in het geval van de scouts en andere groepen die dagen in de natuur, kampen, wandelingen, excursies en campagnes voor het milieu organiseren. In de geest van de heilige Franciscus van Assisi zijn dit ervaringen die een weg kunnen aangeven om toegang te krijgen tot de school van de universele broederschap en het contemplatieve gebed.

229. Deze mogelijkheden en verschillende andere die openstaan voor de evangelisatie van de jongeren, moeten ons niet doen vergeten dat er naast de veranderingen van de geschiedenis en van de sensibiliteit van de jongeren gaven van God zijn die altijd actueel zijn, die een kracht bevatten die alle tijdperken en omstandigheden overstijgt: het altijd levende en effectieve Woord van de Heer, de aanwezigheid van Christus in de Eucharistie, die ons voedt, het sacrament van de vergeving, dat ons bevrijdt en sterkt. Wij kunnen ook de onuitputtelijke geestelijke rijkdom vermelden die de Kerk bewaart in het getuigenis van haar heiligen en in het onderricht van de grote geestelijke meesters. Ook al moeten wij de verschillende fases respecteren en soms geduldig wachten op het juiste ogenblik, wij kunnen niet anders dan de jongeren uitnodigen tot deze bronnen van nieuw leven, wij hebben niet het recht hen zoveel goeds te onthouden.

---

122 *Brief aan de jongeren*, VIII, 11-12: PG 31, 580.

Een volkse jongerenpastoraal

230. Naast het gewone geplande pastorale werk dat parochies en bewegingen verwezenlijken, is het heel belangrijk ruimte te maken voor een “volkse jongerenpastoraal”, die een andere stijl, andere tijden, een ander ritme, een andere methodologie heeft. Zij bestaat in een ruimere en flexibelere pastoraal die op de verschillende plaatsen waar de jongeren zich concreet bewegen, de natuurlijke leiding en de charisma’s stimuleert die de Heilige Geest al onder hen heeft gezaaid. Allereerst gaat het erom niet zoveel belemmeringen op te werpen, normen, controles en verplichte kaders te stellen aan de gelovige jongeren die natuurlijke leiders in de wijken en de verschillende situaties zijn. Wij moeten ons ertoe beperken hen te begeleiden en te stimuleren en daarbij een beetje meer te vertrouwen in de fantasie van de Heilige Geest, die werkt zoals Hij wil.

231. Wij hebben het over leiders die echt ‘dicht bij het volk’ staan, geen elitaire of in kleine groepen van uitverkorenen opgesloten leiders. Willen zij in staat zijn een in de wereld van de jongeren populaire pastoraal tot leven te brengen, is het noodzakelijk “te leren de gevoelens van de mensen gewaar te worden, hun woordvoerders te zijn en te werken voor de bevordering ervan”.¹²³ Wanneer wij het hebben over “volk”, moet men hieronder niet zozeer de structuren van de maatschappij of van de Kerk verstaan, maar veeleer het geheel van personen die niet als individuen onderweg zijn, maar als een nauw verbonden gemeenschap van en voor allen, die het niet kan toestaan dat de armsten en de zwaksten achterblijven: “Het volk wil dat allen deelhebben aan de gemeenschappelijke goederen, en het aanvaardt het zich aan te passen aan het tempo van de laatsten om samen aan te komen”.¹²⁴ Leiders van het volk zijn derhalve zij die het vermogen hebben om allen erbij te betrekken en daarbij op de weg van de jongeren de armsten, de zwaksten, de meest beperkten en gewonden op te nemen. Zij voelen zich niet ongemakkelijk of bang vanwege de gewonde en gekruisigde jongeren.

---

123 Argentijnse bisschoppenconferentie, *Declaración de San Miguel*, Buenos Aires, 1969, X, 1.

124 Rafael Tello, *La nueva evangelización*, Tomo II (Anexos I y II), Buenos Aires, 2013, 11.

232. In diezelfde lijn moeten wij vooral bij jongeren die niet zijn opgegroeid in christelijke gezinnen of instellingen en zich op een weg van langzame rijping bevinden, het mogelijk goede stimuleren.¹²⁵ Christus heeft ons gewaarschuwd niet te doen alsof alles alleen maar graan is (vgl. Mat. 13, 24-30). Soms, door te verlangen naar een steriele, pure, door abstracte ideeën gekenmerkte, ver van de wereld afstaande en tegen elke vlek beschermde jongerenpastoraal reduceren wij het evangelie tot een smakeloos, onbegrijpelijk, afstandelijk aanbod dat losstaat van de jongerencultuur en alleen maar geschikt is voor een christelijke jongerenelite die zich anders voelt, maar in werkelijkheid in een isolement zonder leven of vruchtbaarheid ronddobbert. Samen met het onkruid dat wij afwijzen, ontwortelen of verstikken wij zo duizenden kiemen die ondanks hun beperkingen proberen te groeien.

233. In plaats van “hen te verstikken met een geheel aan regels die van het christendom een beperkend en moralistische beeld geven, zijn wij geroepen te investeren in hun durf en hen op te leiden om hun verantwoordelijkheden op zich te nemen, in de zekerheid dat ook fouten, mislukkingen en crises ervaringen zijn die hun menszijn versterken kunnen”.¹²⁶

234. Op de synode heeft men ertoe aangespoord een jongerenpastoraal op te bouwen die in staat is inclusieve ruimtes te scheppen, waar plaats is voor ieder type van jongeren en waar werkelijk zichtbaar wordt dat wij een Kerk zijn met open deuren. Het is ook niet nodig dat men alle onderricht van de Kerk volledig aanvaardt om deel te kunnen nemen aan sommige van onze ruimtes die bestemd zijn voor de jongeren. Een open houding jegens allen die het verlangen en de bereidheid hebben om geconfronteerd te worden met de door God geopenbaarde waarheid, is genoeg. Sommige vormen van het pastorale aanbod kunnen vereisen dat je al een bepaalde weg van geloof hebt afgelegd, maar wij hebben behoefte aan een jongerenpastoraal die dicht bij het volk staat, die de deuren openzet en ruimte geeft

---

125 Vgl. apost. exhort. *Evangelii gaudium* (24 november 2013), 44-45: AAS 105 (2013), 1038-1039.
126 SD 70.

aan allen en aan ieder met hun twijfels, trauma's, problemen en hun zoeken naar identiteit, met hun fouten, verhalen, ervaringen van zonde en al hun moeilijkheden.

235. Er moet ook ruimte zijn voor “al degenen die een andere visie op het leven hebben, een ander geloof belijden of verklaren vreemd te staan tegenover een religieus perspectief. Alle jongeren zijn zonder uitzondering in Gods hart en derhalve ook in het hart van de Kerk. Wij erkennen echter eerlijk dat deze woorden die op onze lippen weerklinken, niet altijd werkelijk in ons pastorale handelen tot uitdrukking komen: vaak blijven wij opgesloten in onze omgeving, waar hun stem ons niet bereikt, of wijden wij ons aan minder veeleisende en meer bevredigende activiteiten en verstikken wij de gezonde pastorale onrust die ons uit onze vermeende zekerheden doet treden. En toch vraagt het evangelie van ons te wagen en wij willen dat doen zonder aanmatiging en zonder te doen aan proselitisme, door te getuigen van de liefde van de Heer en alle jongeren van de wereld de hand te reiken”.¹²⁷

236. Wanneer de jongerenpastoraal ophoudt elitair te zijn en accepteert “dichtbij het volk” te zijn, is dat een langzaam, respectvol, geduldig, vertrouwd, onvermoeibaar proces met compassie. Op de synode is het voorbeeld van de leerlingen van Emmaus voorgehouden (vgl. Luc. 24, 13-35), dat ook model kan staan voor wat er gebeurt in de jongerenpastoraal.

237. “Jezus gaat met de twee leerlingen mee die de zin van wat er met Hem is gebeurd, niet hebben begrepen en zich van Jeruzalem en de gemeenschap verwijderen. Om in hun gezelschap te zijn legt Hij de weg met hen af. Hij stelt vragen aan hen en luistert geduldig naar hun verhaal over de gebeurtenissen om hen te helpen *herkennen* wat zij meemaken. Dan verkondigt Hij hun liefdevol en energiek het Woord en brengt hen ertoe de gebeurtenissen die zij hebben meegemaakt, te *interpreteren* in het licht van de Schriften. Hij neemt hun uitnodiging om bij hen te verblijven

---

127 Ibid., 117.

bij het vallen van de avond aan: Hij gaat hun nacht binnen. Bij het luisteren wordt hun hart warm en hun geest verlicht, bij het breken van het brood gaan hun ogen open. Zijzelf *kiezen ervoor* onverwijld opnieuw de weg in tegengestelde richting te nemen om terug te keren naar de gemeenschap en daarmee de ervaring van de ontmoeting met de Verrezene te delen”.¹²⁸

238. De verschillende uitingen van volksvroomheid, vooral pelgrimstochten, trekken jongeren aan die zich niet gemakkelijk invoegen in kerkelijke structuren en zijn een concrete uitdrukking van het vertrouwen in God. Deze vormen van het zoeken naar God, die vooral aanwezig zijn bij de armste jongeren, maar ook in andere sectoren van de maatschappij, moeten niet geringschattend behandeld worden, maar moeten aangemoedigd en gestimuleerd worden. Want volksvroomheid “is een legitieme manier om het geloof te beleven”¹²⁹ en de “uitdrukking van het spontaan missionair handelen van het Volk van God”.¹³⁰

Altijd missionaris

239. Ik wil eraan herinneren dat het niet noodzakelijk is een lang traject af te leggen, opdat de jongeren missionarissen worden. Ook de zwaksten, de meest beperkten en gewonden kunnen dat op hun manier zijn, omdat men altijd moet toestaan dat het goede wordt gecommuniceerd, ook al gaat dat samen met veel zwakheden. Een jongere die op pelgrimstocht gaat om de Moeder Gods om hulp te vragen en een vriend of kameraad uitnodigt om hem te vergezellen, verricht met dit eenvoudige gebaar een kostbare, missionaire handeling. Samen met de volkse jongerenpastoraal is onafscheidelijk een volksnabije, oncontroleerbare zending aanwezig, die alle kerkelijke planmatigheden doorbreekt. Laten wij deze begeleiden, aanmoedigen, maar laten we er niet naar streven haar te zeer te reguleren.

---

128 Ibid., 4.

129 Apost. exhort. *Evangelii gaudium* (24 november 2013), 124: AAS 105 (2013), 1072.

130 Ibid., 122: 1071.

240. Als wij weten hoe we moeten luisteren naar wat de Geest ons zegt, kunnen wij niet veronachtzamen dat de jongerenpastoraal altijd een missionaire pastoraal moet zijn. Jongeren worden rijk, wanneer zij hun verlegenheid overwinnen en de moed vinden om de huizen te gaan bezoeken. Op deze manier komen ze in contact met het leven van de mensen, leren ze verder te kijken dan het eigen gezin en de eigen groep, beginnen ze het leven te begrijpen in een ruimer perspectief. Tegelijkertijd versterken zich hun geloof en hun gevoel van tot de Kerk behoren. Jongerenmissies, die gewoonlijk na een periode van voorbereiding tijdens de vakantieperiodes georganiseerd worden, kunnen een vernieuwing van de geloofservaring en ook serieuze aanzetten voor een roeping teweegbrengen.

241. Jongeren zijn echter in staat nieuwe vormen van zending te creëren op de meest verschillende terreinen. Omdat zij zich bijvoorbeeld zo goed bewegen op de sociale netwerken, moet men hen erbij betrekken om God, broederschap en engagement daar in te brengen.

De begeleiding door de volwassenen

242. Jongeren hebben er behoefte aan te worden gerespecteerd in hun vrijheid, maar zij hebben er ook behoefte aan begeleid te worden. Het gezin zou de eerste plaats van begeleiding moeten zijn. De jongerenpastoraal stelt een levensproject voor dat is gebaseerd op Christus: het bouwen van een huis, van een gezin, gebouwd op de rots (vgl. Mat. 7, 24-25). Dat gezin, dat project zal zich voor het grootste gedeelte van hen concretiseren in het huwelijk en de huwelijksliefde. Daarom is het noodzakelijk dat de jongerenpastoraal en de gezinsspastoraal een natuurlijke continuïteit vormen door gecoördineerd en geïntegreerd te werken om het proces van de roeping op een adequate wijze te kunnen begeleiden.

243. De gemeenschap speelt een zeer belangrijke rol bij de begeleiding van de jongeren en het is de gehele gemeenschap die zich verantwoordelijk moet voelen om hen op te nemen, te motiveren, aan te moedigen en te stimuleren. Dat houdt in dat naar de jongeren met begrip, achting en genegenheid wordt gekeken en men hen niet voortdurend beoordeelt of van hen een volmaaktheid eist die niet aan hun leeftijd beantwoordt.

244. Op de synode “hebben velen gewezen op een gebrek aan deskundige personen die zich aan de begeleiding wijden. Geloven in de theologische en pastorale waarde van het luisteren, brengt een heroverweging met zich mee om de vormen te vernieuwen waarmee gewoonlijk het priesterambt tot uitdrukking wordt gebracht, en een onderzoek van zijn prioriteiten. Bovendien erkent de synode de noodzaak godgewijde personen en leken, mannen en vrouwen voor te bereiden, die gekwalificeerd zijn voor de begeleiding van jongeren. Het charisma van het luisteren dat de Heilige Geest in de gemeenschappen doet ontstaan, zou ook een vorm van institutionele erkenning voor het kerkelijk dienstwerk kunnen krijgen”.¹³¹

245. Verder is het vooral nodig om jongeren te begeleiden die zich aandienen als potentiële leiders, zodat zij kunnen worden gevormd en voorbereid. De jongeren die vóór de synode bijeengekomen zijn, hebben gevraagd om de ontwikkeling “van nieuwe leiderschapsprogramma’s voor de vorming en de voortdurende ontwikkeling van jonge leidinggevendenden. Sommige jonge vrouwen nemen een gebrek waar aan vrouwelijke referentiefiguren binnen de Kerk, waaraan ook zij hun intellectuele en beroepsmatige talenten willen geven. Bovendien zijn wij van mening dat seminaristen en religieuzen nog meer in staat zouden moeten zijn jongeren te begeleiden die dergelijke verantwoordelijke posities bekleden”.¹³²

246. De jongeren zelf hebben ons beschreven wat de kenmerken zijn die zij hopen te vinden in degenen die hen begeleiden en ze hebben dit zeer duidelijk uitgedrukt: “Tot de kwaliteiten van een dergelijke begeleider

---

131 SD 9.

132 Document van de presynodale vergadering ter voorbereiding van de 15de Algemene Gewone Vergadering van de bisschoppenconferentie (24 maart 2018), 12.

behoort: een gelovige christen zijn die zich in de Kerk en de wereld engageert; voortdurend op zoek zijn naar heiligheid; een vertrouwing zijn die niet oordeelt, actief luisteren naar de behoeften van jongeren en adequate antwoorden geven; vol liefde zijn en zelfbewust; de eigen grenzen kennen en ervaren zijn in de vreugden en het verdriet van het geestelijk leven. Een eigenschap van primair belang bij begeleiders is het erkennen van het eigen mens-zijn, ofwel dat zij menselijke wezens zijn en dat ze dus fouten maken - geen volmaakte personen, maar zondaars die vergeving ontvangen. Soms worden begeleiders op een voetstuk geplaatst en hun val kan een verwoestend effect hebben op het vermogen van de jongeren om zich te blijven inzetten in de Kerk. Begeleiders zouden jongeren niet moeten begeleiden, alsof dezen passieve volgelingen waren, maar naast hen lopen, en hen in staat stellen om actieve deelnemers aan de reis te zijn. Zij moeten de vrijheid respecteren die deel uitmaakt van het onderscheidingsproces van een jongere, en hun de instrumenten aanreiken om dit zo goed mogelijk te doen. Een begeleider moet diep overtuigd zijn van het vermogen van een jongere deel te nemen aan het leven van de Kerk. Een begeleider moet de zaden van het geloof in de jongeren koesteren zonder te verwachten onmiddellijk de vruchten van het werk van de Heilige Geest te zien. De rol van begeleider is niet en mag niet alleen voorbehouden zijn aan priesters en godgewijde personen, maar ook leken moeten in de gelegenheid worden gesteld om deze te vervullen. Alle begeleiders zouden een degelijke basisvorming moeten krijgen en zich moeten inzetten voor een permanente vorming”.¹³³

247. Ongetwijfeld zijn de onderwijsinstellingen van de Kerk een gemeenschappelijke omgeving voor begeleiding die het mogelijk maakt veel jongeren oriëntatie te geven, vooral wanneer “zij trachten alle jongeren te verwelkomen, onafhankelijk van hun religieuze keuzes, culturele herkomst en persoonlijke, familiale of maatschappelijke situatie. Zo levert de Kerk een fundamentele bijdrage aan de integrale opvoeding van de jongeren in de meest uiteenlopende delen van de wereld”.¹³⁴ Zij zouden onrechtmatig hun functie beperken, als ze strikte criteria zouden vaststel-

---

133 Ibid., 10.

134 SD 15.

len voor de toelating van studenten of voor hun verblijf, omdat ze zo veel jongeren een begeleiding zouden ontnemen die hen zou helpen hun leven te verrijken.

HOOFDSTUK ACHT

DE ROEPING

248. Het woord “roeping” kan in ruime zin begrepen worden als oproep van God. Het bevat de oproep tot leven, de oproep tot vriendschap met Hem, de roeping tot heiligheid enzovoort. Dit heeft een grote waarde, omdat het heel ons leven plaatst voor de God die ons bemint. En dit stelt ons in staat te begrijpen dat niets de vrucht is van een zinloze chaos, maar dat alles onderdeel kan worden van een antwoord aan de Heer, die een schitterend plan voor ons heeft.

249. In de exhortatie *Gaudete et exsultate* wilde ik ingaan op de roeping van allen om te groeien ter ere van God en heb ik mij voorgenomen “de roeping tot heiligheid te laten klinken en te proberen deze vorm te geven in de huidige context met zijn risico’s, uitdagingen en mogelijkheden”.¹³⁵ Het Tweede Vaticaans Concilie heeft ons geholpen het besef van deze, tot ieder gerichte roeping te hernieuwen: “Alle gelovigen, tot welke levensvorm en -staat zij ook behoren, zijn, ieder op zijn manier, door de Heer geroepen tot de volmaakte heiligheid, die niets anders is dan de volmaakte heid van de Vader zelf”.¹³⁶

De oproep tot vriendschap met Hem

250. Fundamenteel is te onderscheiden en te ontdekken dat wat Jezus van iedere jongere wil, allereerst zijn vriendschap is. Dat is de fundamentele onderscheiding. In de dialoog van de verrezen Heer met zijn vriend Simon Petrus was de grote vraag: “Simon, zoon van Johannes, hebt gij Mij lief?”. (Joh. 21, 16). Met andere woorden: wil je Mij als vriend? De zending

---

135 Nr. 2.

136 Dogm. const. *Lumen gentium* 11.

die Petrus krijgt om te zorgen voor zijn schapen en lammeren, zal altijd verband houden met deze belangeloze liefde, met deze liefde in vriendschap.

251. En als een tegenvoorbeeld nodig is, laten we dan denken aan de mislukte ontmoeting en botsing tussen de Heer en de rijke jongeling, die ons duidelijk zegt dat wat die jongeman niet had begrepen, de liefdevolle blik van de Heer was (vgl. Mk. 10, 21). Hij ging bedroefd heen na een goede ingeving te zijn gevolgd, omdat hij er niet in geslaagd was zich los te maken van de vele dingen die hij bezat (vgl. Mat. 19, 22). Hij miste de kans op wat zeker een grote vriendschap had kunnen zijn. En wij zullen nooit weten wat die ene jongeling die Jezus met liefde had aangekeken en die Hij de hand had gereikt, voor ons had kunnen zijn en wat hij had kunnen doen voor de mensheid.

252. Het verhaal Jezus ons schenkt, is een liefdesgeschiedenis, een levensverhaal dat zich wil vermengen met het onze en wortel wil schieten in de grond van ieder. Dat leven is niet een redding die “in een cloud hangt” en er op wacht om gedownload te worden, noch een nieuwe “app” die moet worden ontdekt, of een geestelijke oefening als vrucht van technieken van persoonlijke groei. Evenmin is het leven dat God ons biedt, een tutorial waarmee wij het laatste nieuws kunnen leren. Het heil dat God ons schenkt, is een uitnodiging om deel uit te maken van een liefdesgeschiedenis die zich verstrengelt met onze geschiedenissen; die leeft en onder ons geboren wil worden, opdat wij vrucht kunnen dragen waar wij zijn, zoals wij zijn en met wie wij zijn. Daar komt de Heer om te planten en zichzelf te planten”.¹³⁷

---

137 Toespraak in de avondwake met de jongeren bij de 34ste Wereldjongerendag in Panama (26 januari 2019): *L'Osservatore Romano*, 28-29 januari 2019, 6.

Jouw er zijn voor de ander

253. Ik zou nu willen blijven stilstaan bij de roeping die verstaan wordt in de specifieke zin van de roeping tot de missionaire dienst aan de ander. Wij zijn door de Heer geroepen om deel te nemen aan zijn scheppingswerk en daarbij onze bijdrage te leveren aan het algemeen welzijn op grond van de vermogens die wij hebben gekregen.

254. Deze missionaire roeping heeft betrekking op onze dienst aan de ander. Want ons leven op aarde bereikt zijn volheid, wanneer het verandert in een gave. Ik herinner eraan dat “de zending naar het hart van het volk niet een deel is van mijn leven of een sieraad dat ik kan afdoen, niet een aanhangsel of één moment onder de vele in mijn bestaan. Het is iets dat ik niet uit mijn wezen kan uitroeien, wil ik mijzelf niet vernietigen. Ik ben een missie op deze aarde en daarom bevind ik mij in deze wereld”.¹³⁸ Daarom moeten wij bedenken dat ieder pastoraat op roeping is gericht, ieder vorming op roeping is gericht en iedere spiritualiteit op roeping is gericht.

255. Jouw roeping bestaat niet alleen in de activiteiten die je moet doen, ook al komt die daarin tot uitdrukking. Het is iets meer, het is een traject dat veel krachtsinspanningen en acties zal leiden in de richting van het dienen. Daarom is het bij de onderscheiding van een roeping belangrijk te zien of iemand in zichzelf de vaardigheid herkent die nodig is voor deze specifieke dienst aan de samenleving.

256. Dit verleent die taken een zeer grote waarde, omdat zij niet langer meer een optelsom zijn van handelingen die worden verricht om geld te verdienen, om bezig te zijn of om anderen een genoeg te doen. Dit alles vormt een roeping, omdat wij geroepen zijn; er is iets meer dan alleen een pragmatische keuze van onze kant. Tenslotte gaat het erom te erkennen waarvoor ik gemaakt ben, waartoe ik op deze aarde ben, wat het plan van de Heer voor mijn leven is. Hij zal mij niet alle plaatsen, tijden en details

---

138 Apost. exhort. *Evangelii gaudium* (24 november 2013), 273; AAS 105 (2013), 1130.

aangeven die ik met verstand zal kiezen, maar er zal zeker een oriëntatie in mijn leven zijn die Hij mij moet tonen, omdat Hij mijn Schepper is, mijn pottenbakker, en ik moet luisteren naar zijn stem om mij door Hem te laten vormen en te laten dragen. Dan zal ik zijn wat ik moet zijn, en zal ik ook trouw zijn aan mijn persoonlijke werkelijkheid.

257. Om de eigen roeping te verwezenlijken is het noodzakelijk al wat men is, te ontwikkelen, te doen ontkiemen en te verzorgen. Het gaat er niet om zichzelf uit te vinden, zichzelf uit het niets te scheppen, maar zichzelf te ontdekken in het licht van God en zijn eigen wezen te laten bloeien. “In Gods plan is iedere mens geroepen om zich te ontwikkelen, omdat ieder leven een roeping is”.¹³⁹ Jouw roeping richt je erop om het beste uit jezelf te halen ter ere van God en tot welzijn van de anderen. Het gaat er niet alleen om dingen te doen, maar ze te doen met een betekenis, met een doel. Naar aanleiding hiervan zei de heilige Alberto Hurtado tegen de jongeren dat zij de koers zeer serieus moeten nemen: “Op een schip wordt een nonchalante stuurman op staande voet ontslagen, omdat wat hij in handen heeft, te heilig is. En letten wij in het leven op onze koers? Wat is jouw koers? Als het nodig zou zijn iets meer over dit idee te blijven nadenken, vraag ik ieder van jullie hieraan het hoogste belang te hechten, omdat hierin slagen eenvoudigweg gelijk is aan succes hebben; hierin falen staat eenvoudigweg gelijk aan mislukken”.¹⁴⁰

258. Dit “er zijn voor de ander” in het leven van iedere jongere is gewoonlijk verbonden met twee fundamentele vragen: de vorming van een nieuw gezin en werk. Verschillende enquêtes onder jongeren bevestigen nogmaals dat dit de twee grote thema’s zijn waarop hun verlangens gericht zijn en waarmee zij zich bezighouden. Beide moeten onderwerp zijn van een bijzondere onderscheiding. Laten wij in het kort hierbij blijven stilstaan.

---

139 De heilige Paulus VI, encycl. *Populorum progressio* (26 maart 1967), 15: AAS 19 (1967), 265.

140 *Meditación de Semana Santa para jóvenes*, geschreven aan boord van een vrachtschip, op de terugweg van de Verenigde Staten, 1946: <https://www.padrealberto.hurtado.cl/escritos-2/>.

Liefde en gezin

259. Jongeren voelen sterk de roep tot liefde en dromen ervan de juiste persoon te ontmoeten met wie zij een gezin kunnen vormen en samen een leven kunnen opbouwen. Ongetwijfeld is het een roeping die God zelf door gevoelens, verlangens, dromen voorstelt. Bij dit thema ben ik lang blijven stilstaan in de exhortatie *Amoris laetitia* en ik nodig de jongeren uit om in het bijzonder de hoofdstukken 4 en 5 te lezen.

260. Ik denk er graag aan dat “twee christenen die trouwen, in hun liefdesgeschiedenis de oproep van de Heer hebben herkend, de roeping om uit twee, man en vrouw, één vlees, één leven te vormen. En het sacrament van het huwelijk omgeeft deze liefde met de genade van God, wortelt haar in God zelf. Met deze gave, met de zekerheid van deze oproep kunnen we veilig beginnen; we zijn nergens bang voor, we kunnen samen alles aan!”.¹⁴¹

261. In dit verband herinner ik eraan dat God ons geslachtelijk heeft geschapen. Hijzelf “heeft de seksualiteit geschapen, wat een schitterend geschenk is voor zijn schepsels”.¹⁴² Binnen de roeping tot het huwelijk moeten wij erkennen en er dankbaar voor zijn dat “seksualiteit, seks, een gave van God is. Niks taboe. Het is een gave van God, een gave die de Heer ons schenkt. Zij heeft twee doeleinden: elkaar liefhebben en leven voortbrengen. Het is een hartstocht, het is de hartstochtelijke liefde. Ware liefde is hartstochtelijk. Wanneer de liefde tussen man en vrouw hartstochtelijk is, brengt zij je ertoe je leven te geven voor altijd. Altijd. En dit te geven met lichaam en ziel”.¹⁴³

262. De synode heeft onderstreept dat “de familie voor de jongeren het belangrijkste referentiepunt blijft vertegenwoordigen. Kinderen waarderen de liefde en de zorg van de kant van hun ouders; familiebanden gaan hen

---

141 Ontmoeting met de jongeren van Umbrië in Assisi (4 oktober 2013): AAS 105 (2013), 921.

142 Postsyn. apost. exhort. *Amoris laetitia* (19 maart 2016), 150: AAS 108 (2016), 369.

143 Audiëntie voor de jongeren van het bisdom Grenoble-Vienne, Frankrijk (17 september 2018): *L'Osservatore Romano*, 19 september 2018, 8.

ter harte en zij hopen erin te slagen op hun beurt een gezin te stichten. Ongetwijfeld kan de toename van scheidingen van tafel en bed, echtscheidingen, tweede verbintenissen en eenoudergezinnen bij de jongeren groot leed en identiteitscrises veroorzaken. Soms moeten zij verantwoordelijkheden op zich nemen die niet in verhouding staan tot hun leeftijd en hen dwingen voortijdig volwassen te worden. De grootouders bieden vaak een beslissende bijdrage in genegenheid en religieuze opvoeding: met hun wijsheid zijn zij een beslissende schakel in de verhouding tussen de generaties”.¹⁴⁴

263. Deze moeilijkheden die men in de familie van oorsprong tegenkomt, brengen veel jongeren er zeker toe zich af te vragen of het de moeite waard is een nieuw gezin te stichten, trouw te zijn, edelmoedig te zijn. Ik wil tegen jullie zeggen, dat het zeker de moeite waard is om te wedden op het gezin en dat jullie daarin de beste stimulansen zullen vinden om te rijpen en de mooiste vreugden om te delen. Laat ze je niet de kans ontnemen om serieus lief te hebben. Laat je niet misleiden door hen die een leven van individualistische onmatigheid voorhouden, dat uiteindelijk leidt tot isolement en de ergste eenzaamheid.

264. Vandaag heerst er een cultuur van het voorlopige, die een illusie is. Geloven dat niets definitief kan zijn, is een bedrog en een leugen. Vaak “wordt gezegd dat tegenwoordig het huwelijk “uit de mode” is. [...] In de cultuur van het voorlopige, het relatieve, prediken velen dat het belangrijke is te “genieten” van het ogenblik, dat het niet de moeite waard is om je voor het hele leven te engageren, om definitieve keuzes te maken. [...] Ik vraag jullie daarentegen revolutionair te zijn, ik vraag jullie tegen de stroom in te gaan; ja, ik vraag jullie in opstand te komen tegen deze cultuur van het voorlopige, die eigenlijk gelooft dat jullie niet in staat zijn verantwoordelijkheid te nemen, gelooft dat je niet in staat bent om werkelijk lief te hebben”.¹⁴⁵ Ik heb daarentegen vertrouwen in jullie; daarom moedig ik jullie aan om voor het huwelijk te kiezen.

---

144 SD 32.

145 Ontmoeting met de vrijwilligers van de 28ste Wereldjongerendag in Rio de Janeiro (28 juli 2013): *Insegnamenti*, 1, 2 (2013), 125.

265. Op het huwelijk moet je je voorbereiden en dat vraagt erom zichzelf op te voeden, de beste deugden, vooral de liefde, het geduld, het vermogen tot dialoog en dienstbaarheid te ontwikkelen. Het houdt ook in de eigen seksualiteit op te voeden, zodat het steeds minder een instrument is om de ander te gebruiken en steeds meer een vermogen om zich volledig op een exclusieve en edelmoedige wijze aan een persoon te geven.

266. De bisschoppen van Colombia hebben ons geleerd dat “Christus weet dat gehuwden niet perfect zijn en dat zij er behoefte aan hebben hun zwakheid en onstandvastigheid te overwinnen, zodat hun liefde kan groeien en kan blijven duren in de tijd. Daarom schenkt Hij de echtgenoten zijn genade, die tegelijkertijd licht en kracht is, die hen in staat stelt hun plan voor het huwelijksleven te realiseren, in overeenstemming met Gods plan”.¹⁴⁶

267. Voor degenen die niet tot het huwelijk of het Godgewijde leven geroepen zijn, is het nodig om zich altijd te herinneren dat de eerste en belangrijkste roeping de roeping van het doopsel is. Niet gehuwde personen, ook al is dat niet hun keuze, kunnen op een bijzondere wijze getuigen worden van die roeping op hun weg van persoonlijke groei.

Het werk

268. De bisschoppen van de Verenigde Staten van Amerika hebben in alle duidelijkheid geconstateerd dat de jeugd, wanneer zij eenmaal de meerderjarige leeftijd heeft bereikt, “dikwijls het binnentreden in de wereld van de arbeid markeert. “Wat doe je voor de kost?” is een voortdurend onderwerp van gesprek, omdat werk een zeer belangrijk deel is van hun leven. Voor jongvolwassenen is deze ervaring zeer fluïde, omdat zij van het ene werk naar het andere gaan en ook van de ene naar de andere carrière. Het werk kan het gebruik van de tijd bepalen en wat zij kunnen doen of kopen. Het kan ook de kwaliteit en de kwantiteit van de vrije tijd

---

146 Bisschoppenconferentie van Colombia, *Mensaje Cristiano sobre el matrimonio* (14 mei 1981).

bepalen. Het werk bepaalt en beïnvloedt de identiteit en het zelfbeeld van een jongvolwassene en is een fundamentele plaats waar zich vriendschappen en andere relaties ontwikkelen, omdat men gewoonlijk niet alleen werkt. Jongeren, mannen en vrouwen, spreken over werk als het vervullen van een functie en als iets dat betekenis geeft. Het stelt de jongeren in staat aan hun praktische behoeften te voldoen, en - wat nog belangrijker is - naar de zin en de verwezenlijking van hun dromen en ideeën te zoeken. Ook als het werk hen niet zou kunnen helpen om hun dromen te realiseren, is het belangrijk voor jongvolwassenen een visie te ontwikkelen, om te leren hoe men op een werkelijk persoonlijke en voldoening schenkende wijze werkt voor hun leven en Gods roeping blijft onderscheiden”.¹⁴⁷

269. Ik nodig de jongeren uit om niet te verwachten dat ze kunnen leven zonder te werken, afhankelijk van de hulp van anderen. Dat is niet goed, omdat “arbeid een noodzaak is, een deel is van de zin van het leven op deze aarde, een manier van groeien, menselijke ontwikkeling en persoonlijke vervulling. In deze zin moet het helpen van de armen met geld altijd een voorlopige oplossing zijn om het hoofd te bieden aan noodsituaties”.¹⁴⁸ Daaruit volgt dat “de christelijke spiritualiteit samen met de contemplatieve verwondering over de schepselen die wij bij de heilige Franciscus van Assisi vinden, ook een rijk en gezond idee heeft ontwikkeld over arbeid, zoals wij bijvoorbeeld kunnen vinden in het leven van de zalige Charles de Foucauld en zijn leerlingen”.¹⁴⁹

270. De synode heeft onderstreept dat de wereld van de arbeid een gebied is waarin jongeren “vormen van uitsluiting en marginalisering ervaren. De eerste en ernstigste is de jeugdwerkeloosheid, die in sommige landen buitensporige niveaus bereikt. Behalve dat gebrek aan werk hen arm maakt, fnuikt dit in de jongeren het vermogen om te dromen en te hopen en berooft het hen van de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de maatschappij. In veel landen hangt deze toestand af van het feit dat sommige delen van de jonge bevolking niet

---

147 Bisschoppenconferentie van de Verenigde Staten, *Sons and daughters of Light: A Pastoral Plan for Ministry with Young Adults*, 12 november 1996, I, 3.

148 Encycl. *Laudato si'* (24 mei 2015), 128: AAS 107 (2015), 898.

149 Ibid. 125: 897.

over voldoende professionele vaardigheden beschikken, ook vanwege tekorten in het onderwijs- en opleidingsstelsel. Vaak is de precare situatie van jongeren op de arbeidsmarkt een gevolg van economische belangen die de arbeid uitbuiten".¹⁵⁰

271. Het is een zeer delicate kwestie die de politiek moet beschouwen als een urgente problematiek, in het bijzonder vandaag, nu de snelheid van de technologische ontwikkelingen samen met de obsessie voor het verminderen van de arbeidskosten snel ertoe kan leiden ontelbare arbeidsplaatsen te vervangen door machines. Het gaat om een fundamentele kwestie van de maatschappij, omdat werk voor een jongere niet eenvoudigweg een activiteit is die erop gericht is inkomen te genereren. Het is een uitdrukking van de menselijke waardigheid, het is een manier van volwassen worden en maatschappelijke integratie, het is een voortdurende stimulans om in termen van verantwoordelijkheid en creativiteit te groeien, het is een bescherming tegen de neiging tot individualisme en gemakzucht, en het is ook God eer brengen door de ontwikkeling van de eigen vermogens.

272. Een jongere heeft niet altijd de mogelijkheid om te beslissen waaraan hij zijn krachten moet wijden, aan welke taken hij zijn energie en vermogen tot innovatie moet besteden. Want naast de eigen verlangens en nog veel meer naast de eigen vermogens en de onderscheiding die een persoon kan doen rijpen, zijn er de harde beperkingen van de werkelijkheid. Weliswaar kun je niet leven zonder te werken en moet je soms accepteren wat je vindt te doen, maar geef je dromen nooit op, begraaf nooit definitief een roeping, geef je nooit gewonnen. Blijf altijd zoeken naar - op zijn minst - gedeeltelijke of onvolmaakte manieren om dat te beleven wat je in jouw onderscheiding herkent als een authentieke roeping.

273. Wanneer iemand ontdekt dat God hem ergens toe roept, dat hij voor iets is gemaakt - het kan zijn het verzorgen van zieken, timmerwerk, communicatie, techniek, onderwijs, kunst of ieder ander werk -, dan zal hij in staat zijn zijn beste vermogens tot opoffering, edelmoedigheid en toewijding te laten ontluiken. Weten dat men de dingen niet alleen doet om ze te

---

150 SD 40.

doen, maar met een betekenis als antwoord op een oproep die weerklinkt in het diepst van het eigen wezen om de ander iets te geven, zorgt ervoor dat deze activiteiten het eigen hart een bijzondere ervaring van vervulling bieden. Dat is wat het oude Bijbelboek Kohelet (Prediker) zei: “Zo beseftte ik dat het voor de mens nog het beste is te genieten van zijn werk” (3, 22).

Roepingen tot een bijzondere wijding

274. Als wij uitgaan van de overtuiging dat de Geest roepingen tot het priesterschap en het religieuze leven blijft opwekken, kunnen wij vol vertrouwen “opnieuw de netten uitwerpen” in de naam van de Heer. Wij kunnen - en moeten - de moed hebben om tegen iedere jongere te zeggen: bevrage de mogelijkheid om deze weg te volgen.

275. Soms heb ik jongeren dit voorstel gedaan, die mij bijna spottend hebben geantwoord met de woorden: “Nee, ik ga werkelijk die richting niet uit”. Enkele jaren later zaten echter sommigen van hen op een seminarie. De Heer kan zijn belofte niet ontrouw worden zijn Kerk zonder herders te laten, zonder wie zij niet zou kunnen leven, noch haar zending vervullen. En als sommige priesters geen goed getuigenis geven, zal de Heer hierom niet ophouden te roepen. Integendeel, Hij verdubbelt de inzet, omdat Hij niet ophoudt voor zijn geliefde Kerk te zorgen.

276. Bij de onderscheiding van een roeping moet men de mogelijkheid om zich aan God toe te wijden in het priesterschap, het religieuze leven of andere vormen van toewijding niet uitsluiten. Waarom zou je dit uitsluiten? Wees er zeker van dat, als je een roeping van God herkent en die volgt, dat volheid aan je leven zal geven.

277. Jezus gaat te midden van ons, zoals Hij deed in Galilea. Hij trekt door onze straten, staat stil en kijkt ons in de ogen, zonder haast. Zijn oproep is aantrekkelijk, boeiend. Vandaag zorgen echter de onrust en de snelheid van de zovele prikkels die ons ons bestormen, ervoor dat er geen

ruimte is voor de innerlijke stilte waarin men de blik van Jezus gewaarwordt en luistert naar zijn oproep. In de tussentijd ontvang je veel goed verpakte voorstellen, die er mooi en intens uitzien, maar mettertijd je leeg, moe en alleen achterlaten. Laat dit je niet overkomen, omdat de wervelwind van deze wereld je meesleept in een wedloop zonder zin, zonder richting, zonder duidelijke doeleinden, en zo zullen veel van je krachtsinspanningen verspild worden. Ga liever op zoek naar de ruimtes van rust en stilte die je in staat stellen om na te denken, te bidden, beter te kijken naar de wereld om je heen. Dan kun je samen met Jezus herkennen wat je roeping op deze aarde is.

HOOFDSTUK NEGEN

DE ONDERSCHIEDING

278. Bij de onderscheiding in het algemeen ben ik al blijven stilstaan in de apostolische exhortatie *Gaudete en exsultate*. Sta mij toe om enkele van die overwegingen te hernemen en ze toe te passen op de onderscheiding van de eigen roeping in de wereld.

279. Ik herinner eraan dat “allen, maar in het bijzonder de jongeren, worden blootgesteld aan een voortdurend *zappen*. Het is mogelijk op twee of drie schermen tegelijk te navigeren en tegelijkertijd op verschillende virtuele niveaus interactie te hebben. Zonder de wijsheid van de onderscheiding kunnen wij gemakkelijk veranderen in marionetten, die overgeleverd zijn aan de actuele trends”.¹⁵¹ En “dit blijkt in het bijzonder belangrijk, wanneer iets nieuws in je leven verschijnt en men dus moet onderscheiden of het nieuwe wijn is die van God komt, of iets nieuws waarmee de geest van de wereld of de geest van de duivel ons bedriegt”.¹⁵²

280. “Ook al sluit” deze onderscheiding “de rede en de voorzichtigheid in, ze gaat ze te boven, omdat het erom gaat een glimp op te vangen van het mysterie van het unieke en eenmalige plan dat God met ieder heeft. [...] Op het spel staat de betekenis van mijn leven ten overstaan van de Vader, die mij kent en mij liefheeft, de ware Vader, voor Wie ik mijn bestaan kan geven, die betekenis, die niemand beter kent dan Hij”.¹⁵³

281. In dit kader is de vorming van het geweten gesitueerd, die het mogelijk maakt dat de onderscheiding groeit in diepgang en trouw aan God: “Het geweten vormen is de weg van heel het leven, waarin men leert dezelfde gevoelens te koesteren als Jezus Christus door de criteria van zijn

---

151 Apost. exhort. *Gaudete et exsultate* (19 maart 2018), 167.

152 Ibid., 168.

153 Ibid., 170.

keuzes en de bedoelingen van zijn handelen zich eigen te maken (vgl. Fil. 2, 5)".¹⁵⁴

282. Deze vorming houdt in zich laten veranderen door Christus en tegelijkertijd "een gewone beoefening van het goede, die wordt getoetst in het gewetensonderzoek: een oefening waarbij het niet alleen maar gaat om de zonden te identificeren, maar ook het werken van God te herkennen in de eigen dagelijkse ervaring, in de gebeurtenissen van de geschiedenis en de culturen waarin men is opgenomen, in het getuigenis van zoveel andere mannen en vrouwen die ons zijn voorgegaan of ons met hun wijsheid begeleiden. Dit alles helpt om te groeien in de deugd van de voorzichtigheid en daarbij de algehele gerichtheid van het bestaan in concrete keuzes vorm te geven in het serene bewustzijn van de eigen gaven en eigen beperkingen".¹⁵⁵

Hoe onderscheid je je roeping?

283. Een uitdrukking van het onderscheidingsvermogen is de inzet om de eigen roeping te herkennen. Het is een taak die ruimtes van eenzaamheid en stilte vereist, omdat het een zeer persoonlijke beslissing betreft, die niemand anders in onze plaats kan nemen: "Hoewel de Heer op zeer verschillende wijzen tot ons spreekt gedurende ons werk, door middel van anderen en op ieder ogenblik, kan men niet zonder de stilte van het langdurige gebed om beter die taal gewaar te worden, om de werkelijke betekenis te interpreteren van de ingevingen die wij denken te hebben ontvangen, om angsten tot rust te brengen en het geheel van het eigen bestaan in het licht van God opnieuw te ordenen".¹⁵⁶

284. Deze stilte is niet een vorm van isolement, omdat "men eraan dient te denken dat de biddende onderscheiding voort moet komen uit de bereidheid tot luisteren: naar de Heer, naar de anderen, naar de werkelijkheid zelf die ons steeds op een nieuwe wijze uitdaagt. Alleen wie bereid is te

---

154 SD 108.

155 Ibid.

156 Apost. exhort. *Gaudete et exsultate* (19 maart 2018), 171.

luisteren, heeft de vrijheid om zijn eigen gedeeltelijke en ontoereikende standpunt te verwerpen. [...] Zo ben je werkelijk bereid een oproep te aanvaarden die je zekerheden doorbreekt, maar je tot een beter leven brengt, omdat het niet voldoende is dat alles goed gaat, dat alles rustig is. Het kan zijn dat God ons iets meer aanbiedt en wij in onze comfortabele verstrooidheid het niet herkennen”.¹⁵⁷

285. Wanneer het erom gaat de eigen roeping te onderscheiden, is het noodzakelijk zich verschillende vragen te stellen. Je moet niet beginnen met je af te vragen waar je het meeste zou kunnen verdienen of waar je meer maatschappelijke roem of prestige zou kunnen verwerven, evenmin moet je beginnen met je af te vragen welke taken je het grootste genoegen zouden doen. Om je niet te vergissen is het nodig van perspectief te veranderen en je af te vragen: ken ik mezelf afgezien van mijn uiterlijk en mijn gevoelens? Weet ik wat mijn hart vreugde schenkt en wat het droevig stemt? Wat zijn mijn sterke en mijn zwakke punten? Hierop volgen onmiddellijk andere vragen: hoe kan ik beter de wereld en de Kerk dienen en nuttig ervoor zijn? Wat is mijn plaats op deze aarde? Wat zou ik de maatschappij kunnen bieden? Hierop volgen andere, zeer realistische vragen: heb ik de noodzakelijke capaciteiten om die dienst te verlenen? Of, zou ik ze kunnen verwerven en ontwikkelen?

286. Deze vragen moeten niet zozeer worden gesteld met betrekking tot jezelf en je eigen neigingen, maar in relatie tot de anderen, voor hen, zodat de onderscheiding het eigen leven plaatst in betrekking tot de ander. Daarom wil ik eraan herinneren wat de grote vraag is: Wij verliezen in ons leven zo vaak tijd met ons af te vragen: "Maar wie ben ik?". Je kunt je afvragen wie jij bent en een heel leven erover doen met zoeken naar wie jij bent. Maar vraag je af: "Voor wie ben ik er?"¹⁵⁸ Jij bent er zeker voor God, ongetwijfeld. Maar Hij heeft gewild dat jij er ook bent voor de ander, en heeft veel kwaliteiten, neigingen, gaven en charisma's in je gelegd die niet voor jou, maar voor de ander zijn.

---

¹⁵⁷ Ibid. 172.

¹⁵⁸ Toespraak in de gebedswake ter voorbereiding van de 34ste Wereldjongerendag, Basiliek S. Maria Maggiore (8 april 2017): AAS 109 (2017), 447.

De oproep van de Vriend

287. Om je eigen roeping te onderscheiden moet je erkennen dat het de oproep van een vriend is: Jezus. Wanneer je vrienden een geschenk geeft, geef je het beste. En dat is niet noodzakelijkerwijs het duurste of het moeilijkste om te kopen, maar datgene waarvan wij weten dat het de ander blij zal maken. Een vriend heeft een zo duidelijke voorstelling hiervan dat hij de glimlach van zijn vriend, als hij zijn cadeau openmaakt, in zijn verbeelding voor zich kan zien. Dit onderscheidingsvermogen van de vriendschap is wat ik de jongeren voorhoudt als voorbeeld, als ze willen begrijpen wat de wil van God voor hun leven is.

288. Ik wil dat jullie weten dat wanneer de Heer aan ieder denkt, aan wat Hij hem zou willen geven, aan hem denkt als aan een persoonlijke vriend. En als Hij besloten heeft om je een genade te schenken, een charisma dat je je leven in volheid zal doen leven en je in een persoon verandert die nuttig is voor de ander, in iemand die een spoor nalaat in de geschiedenis, zal het zeker iets zijn dat je in je diepste innerlijk gelukkig zal maken en je meer dan iets anders op deze wereld enthousiast zal maken. Niet omdat wat Hij je gaat geven, een buitengewoon of zeldzaam charisma is, maar omdat het precies goed voor je is, op de maat van heel je leven.

289. Het geschenk van de roeping zal ongetwijfeld een veeleisend geschenk zijn. De geschenken van God zijn interactief en om ze te genieten moet je heel betrokken raken, moet je risico's nemen. Maar het zal niet de eis zijn van een plicht die door een ander van buitenaf opgelegd is, maar iets dat je zal stimuleren om te groeien en keuzes te maken, zodat dit geschenk rijpt en een gave voor anderen wordt. Wanneer de Heer een roeping opwekt, denkt Hij niet alleen aan wat je bent, maar aan alles wat jij samen met Hem en anderen zult kunnen worden.

290. De potentie van het leven en de kracht van de eigen persoonlijkheid voeden elkaar in iedere jongere en brengen hem ertoe alle grenzen te overschrijden. Onervarenheid maakt het mogelijk dat dit zeer vaak pijnlijk

verloopt, ook als dit heel snel verandert in ervaring. Het is belangrijk dit “nog niet uitgetroefde verlangen naar het oneindige”¹⁵⁹ met de onvoorwaardelijke vriendschap die Jezus ons aanbiedt, in contact te brengen. Vóór iedere wet en iedere plicht gaat het in de keuze die Jezus ons voorlegt, om een volgen, zoals dat van vrienden die elkaar volgen, elkaar zoeken en elkaar vinden uit pure vriendschap. Al het andere komt daarna en zelfs de mislukkingen van het leven kunnen een onschatbare ervaring zijn van deze vriendschap die nooit verbroken wordt.

Luisteren en begeleiding

291. Er zijn priesters, mannelijke, vrouwelijke religieuzen, leken, professionals en ook gekwalificeerde jongeren die jongeren in de onderscheiding van hun roeping kunnen begeleiden. Wanneer het ons overkomt een ander te helpen om de weg van zijn leven te onderscheiden, dan is het eerste luisteren. Dit luisteren veronderstelt drie verschillende en complementaire vormen van invoelingsvermogen of aandacht.

292. Het *eerste invoelingsvermogen* of de eerste aandacht geldt de *persoon*. Het gaat erom naar de ander te luisteren die zichzelf geeft in zijn woorden. Een teken van dit luisteren is de tijd die ik aan de ander besteed. Het is geen kwestie van kwantiteit, maar dat de ander voelt dat mijn tijd van hem is: de tijd die hij nodig heeft om tegenover mij tot uitdrukking te brengen wat hij wil. Hij moet voelen dat ik onvoorwaardelijk naar hem luister, zonder mij beledigd te voelen, zonder ergens aanstoot aan te nemen, zonder geïrriteerd te raken, zonder moe te worden. Dit luisteren is wat de Heer beoefent, wanneer Hij zich naast de leerlingen van Emmaus voegt op hun tocht en een heel stuk met hen meegaat op een weg die in de tegenovergestelde richting gaat van de juiste weg (vgl. Luc. 24, 13-35). Wanneer Jezus doet, alsof Hij verder moet gaan, omdat die twee bij hun huis zijn aangekomen, dan begrijpen zij dat Hij hun zijn tijd heeft gegeven, en op dat punt schenken zij hem hun eigen tijd door hem gastvrijheid aan

---

159 Romano Guardini, *Le età della vita*: Opera omnia IV/1, Brescia 2015, 209.

te bieden. Dit aandachtig en belangeloos luisteren wijst op de waarde die de andere persoon, afgezien van zijn ideeën en zijn levenskeuzes, voor ons heeft.

293. Het *tweede invoelingsvermogen* of de tweede aandacht bestaat in het *onderscheiden*. Het gaat erom het juiste punt te vinden waar de genade zich onderscheidt van de verleiding. Want soms zijn de dingen die door onze verbeelding gaan, alleen maar verleidingen die ons verwijderden van onze echte weg. Hier moet ik mij afvragen wat die persoon mij precies aan het vertellen is, wat hij wil dat ik begrijp van wat hem aan het overkomen is. Het zijn vragen die helpen om te begrijpen hoe de onderwerpen die de ander bewegen, in elkaar grijpen en het gewicht en het ritme van zijn gevoelens, door deze logica beïnvloed, helpen te voelen. Dit luisteren is erop gericht de heilzame woorden van de goede Geest te onderscheiden, die ons de waarheid van de Heer voorhoudt, maar ook de valkuilen van de boze geest, zijn bedrog en verleidingen. Men moet de moed, de genegenheid en de fijngevoeligheid hebben die noodzakelijk zijn om de ander de waarheid en het bedrog of de voorwendsels te helpen herkennen.

294 Het *derde invoelingsvermogen* of de derde aandacht bestaat in het luisteren naar wat de ander drijft. Het is het diepgaand luisteren naar "waar de ander werkelijk heen wil". Boven wat hij voelt en denkt in het heden en wat hij in het verleden heeft gedaan, is de aandacht gericht op wat hij zou willen zijn. Soms vereist dit dat de persoon niet zozeer kijkt naar wat hij wil, naar zijn oppervlakkige verlangens, maar naar wat de Heer het meest aangenaam is, zijn levensplan, dat tot uitdrukking komt in een neiging van het hart, die uitgaat boven de uiterlijke voorkeuren en gevoelens. Dit luisteren is aandacht voor de bedoeling die uiteindelijk het leven beslist, omdat er Iemand bestaat zoals Jezus die deze uiteindelijke bedoeling van het hart begrijpt. Daarom is Hij altijd bereid ieder te helpen om deze te herkennen en daarom is het voldoende dat iemand tegen Hem zegt: "Heer, red mij, heb medelijden met mij!".

295. Alleen dan wordt onderscheiding een instrument dat hoort bij een sterke inzet om beter de Heer te volgen.¹⁶⁰ Op deze wijze krijgt het verlangen om de eigen roeping te herkennen een hoogste intensiteit, een andere kwaliteit en een hoger niveau, dat veel beter beantwoordt aan de waardigheid van het eigen leven. Want uiteindelijk is een goede onderscheiding een weg van vrijheid, die die unieke werkelijkheid van iedere persoon aan het licht brengt, de werkelijkheid die zo van hem, zo persoonlijk is dat God alleen haar kent. Anderen kunnen noch volledig begrijpen, noch van buitenaf voorzien hoe zij zich zal ontwikkelen.

296. Wanneer op deze manier de een naar de ander luistert, moet hij daarom op een bepaald punt verdwijnen om de ander de weg te laten volgen die hij heeft ontdekt. Verdwijnen zoals de Heer uit het zicht van zijn leerlingen verdween en hen alleen liet met het branden van hun hart, dat verandert in een onweerstaanbare impuls om zich op weg te begeven (Luc. 24, 31-33). Bij hun terugkeer in de gemeenschap zullen de leerlingen van Emmaus de bevestiging krijgen dat de Heer waarlijk is verrezen (vgl. Luc. 24, 34).

297. Aangezien “tijd boven ruimte gaat”¹⁶¹, moeten wij processen op gang brengen en begeleiden, geen routes opdringen. En het betreft processen van personen die altijd uniek en vrij zijn. Daarom is het moeilijk een verzameling recepten aan te leggen, zelfs wanneer alle tekenen positief zijn, omdat het “erom gaat de positieve factoren zelf aandachtig te onderscheiden, opdat zij niet van elkaar geïsoleerd worden en met elkaar in conflict komen, verabsoluteerd worden en elkaar tegenwerken. Van de negatieve factoren moet men hetzelfde zeggen: zij moeten niet en bloc en zonder onderscheid afgewezen worden, want in elk ervan kan een of andere waarde verscholen zijn die erop wacht bevrijd te worden en tot haar volle waarheid teruggebracht te worden”.¹⁶²

---

160 Vgl. apost. exhort. *Gaudete et exsultate* (19 maart 2018), 169.

161 Apost. exhort. *Evangelii gaudium* (24 november 2013), 222; AAS 105 (2013), 1111.

162 De heilige Johannes Paulus II, postsyn. apost. exhort. *Pastores dabo vobis* (25 maart 1992), 10; AAS 84 (1992), 672.

298. Maar om anderen op deze weg te begeleiden, is het allereerst noodzakelijk dat jij erin geoefend bent om deze zelf te volgen. Maria heeft het gedaan door haar eigen vragen en moeilijkheden onder ogen te zien, toen zij zeer jong was. Moge zij jouw jeugd vernieuwen met de kracht van haar gebed en je altijd vergezellen met haar aanwezigheid als Moeder.

* * *

EN OM AF TE SLUITEN... EEN WENS

299. Beste jongeren, ik zal gelukkig zijn, als ik jullie sneller zie rennen dan hen die traag en bang zijn. Ren, “aangetrokken door dat zo geliefde Gezicht dat wij in de heilige Eucharistie aanbidden en dat wij herkennen in het vlees van onze lijdende broeder en zuster. Moge de Heilige Geest je bij deze loop voortdrijven. De Kerk heeft behoefte aan jullie elan, jullie intuïties, jullie geloof. Wij hebben er behoefte aan! En wanneer jullie zullen aankomen waar wij nog niet zijn aangekomen, wees dan zo geduldig om op ons te wachten”.¹⁶³

Loreto, bij het heiligdom van het Heilige Huis, 25 maart, Hoogfeest van de Aankondiging van de Heer, in het jaar 2019, het zevende van mijn pontificaat.

FRANCISCUS

---

163 Ontmoeting en gebed met de Italiaanse jongeren in het Circus Maximus te Rome (11 augustus 2018) : *L'Osservatore Romano*, 13-14 augustus 2018, 6.

HET BESTE VAN JEZELF GEVEN:
EEN DOCUMENT OVER HET CHRISTELIJK PERSPECTIEF
OP SPORT EN DE MENSELIJKE PERSOON,
VAN HET DICASTERIE VOOR LEKEN,
GEZIN EN LEVEN.

HOOFDSTUK EEN

DE REDENEN EN DE DOELEINDEN VAN HET DOCUMENT

Om het beste van jezelf te geven

Het beste van jezelf geven is een fundamenteel aspect van sport voor iedere sporter, die individueel of in ploegverband met alle kracht wedijvert om een eigen sportief resultaat te bereiken. Wanneer men het beste van zichzelf geeft, ervaart men de genoegdoening en de vreugde van persoonlijke verwezenlijking. Dat gebeurt in het leven zoals het gebeurt in het beleven van het christelijke geloof. Ieder zou op een dag zoals de heilige Paulus willen zeggen, “Ik heb de goede strijd gestreden, de wedloop voleind, het geloof bewaard” (2 Tim. 4, 7). Dit document wil de relatie tussen het beste van jezelf geven in de sport en het christelijk geloof dat elke dag wordt beleefd, helpen begrijpen.

I.1. De redenen van het document

De Kerk heeft als Volk van God een rijke en diepgaande ervaring met het menselijke en met grote nederigheid wil zij deze delen en ter beschikking stellen van heel de wereld van de sport. De Kerk is de wereld van de sport nabij, omdat zij wenst bij te dragen aan de opbouw en de ontwikkeling van een authentieke sport die gericht is op de ondersteuning aan de mens.

Immers, “er is werkelijk niets bij mensen te vinden dat geen weerklink vindt”¹ in de harten van de leerlingen van Christus. Sport is een universeel verschijnsel dat in onze tijd een nieuw belang heeft gekregen door in de harten van het Volk van God weerklink te vinden.

---

1 *Gaudium et spes*, nr. 1.

De Kerk heeft een visie op de persoon als eenheid van lichaam, ziel en geest en ideeën van reductionisme in de sport die aan de waardigheid van de persoon afbreuk doen, vermijdt. De Kerk interesseert zich voor sport, omdat haar de mens, heel de mens ter harte gaat en erkent dat sportieve activiteit van invloed is op de vorming van de persoon, de relaties, de spiritualiteit”.²

Dit document wil een korte presentatie bieden van de visie van de Heilige Stoel en de Kerk op sport. Kort geleden had een tendens, gedeeltelijk te wijten aan de wijze waarop de geschiedenis van de sport is geïnterpreteerd, opgeld gedaan. Er werd gedacht dat vooral in de Middeleeuwen en de eerste helft van de moderne tijd de katholieke Kerk op grond van een negatieve houding jegens de lichamelijke uitsluitend een vijandige benadering ten opzichte van de sport heeft gehad, een vijandige idee tegenover sport. Dit is in werkelijkheid een verkeerd verstaan van de katholieke houding ten opzichte van de lichamelijke die men in deze historische tijdperken heeft gehad, en verwaarloost de positieve invloeden die de katholieke traditie de sport vanuit theologisch, spiritueel en educatief standpunt heeft ingebracht door deze volledig van cultureel standpunt uit op zijn waarde te schatten.³

“De christelijke houding ten opzichte van de sport, evenals ten opzichte van de natuurlijke vermogens van de persoon, zoals wetenschap, werk, kunst, liefde, maatschappelijke en politieke inzet, is niet een houding van afwijzing of een vlucht, maar van respect, achting, eventueel van bevrijding en verheffing: in één woord, van verlossing”.⁴ In de sport is een aspect van verlossing aanwezig, wanneer het respect voor de waardigheid prioriteit heeft en de sport ten dienste staat van de groei en de integrale ontwikkeling van de persoon. Zoals paus Franciscus zegt, “is de band tussen Kerk en sport een mooie werkelijkheid die zich in de tijd heeft

---

2 Franciscus, *Toespraak tot de Italiaanse Tennisfederatie*, 8 mei 2015.

3 Vgl. D. Vanysacker, *The Catholic Church and Sport. A burgeoning territory within historical Research!*, Revue d'histoire ecclésiastique, Louvain Journal of Church History, 108 (2013), 344-356.

4 Johannes Paulus II, *Homilie ter gelegenheid van het Heilig Jaar van de sporters*, 12 april 1984.

geconsolideerd, omdat de kerkelijke gemeenschap in de sport een waardevol instrument ziet voor een integrale groei van de menselijke persoon. Sportbeoefening zet immers aan tot een gezonde overwinning van zichzelf en eigen egoïsmen, traint in een geest van opoffering en begunstigt, indien goed opgezet, loyaliteit in de intermenselijke relaties, vriendschap, het respect voor regels.⁵

De katholieke Kerk richt dit document tot alle mensen van goede wil. De Kerk wil in het bijzonder in gesprek zijn met alle personen en organisaties die zich ervoor inzetten de in de sportieve ervaring van de sport aanwezige waarden te beschermen.

Bovendien wil de Kerk dit document richten tot alle katholieke gelovigen, te beginnen bij de bisschoppen en de priesters, maar vooral tot de leken die het meest betrokken zijn bij de wereld van de sport. Het is een document dat wil spreken tot al degenen die houden van sport en haar bevorderen, of het nu sporters, leraren, trainers, ouders, personen zijn voor wie de sport een beroep of een roeping is.

Men wil bovendien deze reflecties bevorderen, denkend aan de broeders en zusters die zich al meer dan vijftig jaar inzetten voor de evangelisatie en de bevordering van de christelijke waarden door middel van de sport.⁶

Hoe zou de Kerk er geen interesse voor kunnen hebben?

In de loop van haar geschiedenis heeft de Kerk de schoonheid in de kunsten, de muziek en op vele andere terreinen van activiteiten van de persoon ondersteund. De fundamentele reden is dat schoonheid van God komt en wij daarom ook als door Hem geliefde schepselen ervan genieten. De sport biedt ons de gelegenheid om spelers te zijn die aan deze

---

5 Franciscus, *Toespraak tot de leden van het Europees Olympisch Comité*, 23 november 2013.

6 In de Verenigde Staten begonnen volgens J. Stuart Weir de sportaalmoezeniers in de beroepsweld met hun ambt onder de NFL-spelers in de eerste helft van de jaren '60 van de vorige eeuw. Bovendien schrijft hij dat John Jackson de eerste officiële aalmoezenier was van een Engelse professionele voetbalvereniging was, aangesteld in 1962. J. Stuart Weir, *Sports Chaplaincy: A Global Overview* in: *Sports Chaplaincy: Trends, Issues and Debates*, ed. by A. Parker, N.J. Watson and J.B. White, Londen 2016.

schoonheid deelnemen, of toeschouwers vol bewondering. Zo heeft de sport de macht om ons eraan te herinneren dat schoonheid een van de wegen is om God te kunnen ontmoeten.

Overigens worden het universele karakter van de ervaring van de sport, de communicatieve en symbolische kracht, de grote educatieve en vormende mogelijkheden erkend als voor de hand liggend. Sport is intussen een verschijnsel van beschaving dat ten volle een plaats heeft in de hedendaagse cultuur en stijl en keuze van leven van veel mensen doordringt. Dat brengt ons ertoe opnieuw de retorische vraag van Pius XII te stellen: "Hoe zou de Kerk er geen interesse voor kunnen hebben?".⁷

Pius XII en vervolgens Paulus VI openden in de twintigste eeuw krachtig een dialoog tussen de Kerk en de wereld van de sport en schatten daarbij de aspecten op hun juiste waarde die het christelijk leven benaderen en de idealen van de sport daarmee gemeen hebben: "Fysieke inspanning, morele kwaliteiten, liefde voor de vrede: op deze drie punten is de dialoog die de Kerk met de wereld van de sport onderhoudt, oprecht en hartelijk. Ons verlangen is dat deze steeds breder en vruchtbaarder is".⁸

Het belang van de pastoraal in de sport: een wezenlijk educatieve taak

De dialoog tussen Kerk en sport heeft een rijk geschakeerd aanbod van de pastoraal in de sport voortgebracht en blijft dit doen, vooral in de wereld van school, parochie en vereniging. Johannes Paulus II heeft dit proces ondersteund, zowel in zijn onderricht als in de keuze om voor het eerst binnen de Heilige Stoel een gebouw te openen dat aan de sport is gewijd.

"De Kerk moet vooraan staan om een pastoraal van de sport uit te werken overeenkomstig de vragen van de sporters en om vooral een sport te bevorderen die de voorwaarden schept voor een hoopvol leven".⁹ De Kerk beperkt zich er niet toe een beproefde sportbeoefening aan te moedigen, maar wil "binnen in" de sport zijn, die wordt beschouwd als een

---

7 Pius XII, *Toespraak tot de sporters van Rome*, 20 mei 1945.

8 Paulus VI, *Groet tot de leden van het Internationale Olympisch Comité*, 28 april 1966.

9 Johannes Paulus II, *Toespraak ter gelegenheid van het nationaal congres van de CEI*, 25 november 1989.

moderne Hof van de Heidenen en een areopaag waar het evangelie moet worden verkondigd.

De leer van de Kerk herinnert voortdurend aan de noodzaak om “een sport voor de persoon” te bevorderen die in staat is zin en volheid aan het leven te geven, die in staat is de persoon, zijn persoonlijke en morele, maatschappelijke, ethische en geestelijke groei integraal op juiste waarde te schatten. De interesse van de Kerk voor de sport concretiseert zich in een rijk geschakeerde en verspreide pastorale aanwezigheid met als uitgangspunt en einddoel de interesse voor het menselijke wezen.

1.2. De Kerk en de sport tot in onze tijd

De Kerk heeft vanaf de eerste jaren van haar bestaan een dialoog met de sport gehad. Het is bekend dat de heilige Paulus vergelijkingen met de sport gebruikte om aan de heidenen het christelijke leven uit te leggen. Gedurende de Middeleeuwen namen katholieke leken behalve op zondag deel aan spelen en sportactiviteiten op de feestdagen waarvan er niet weinig waren. Deze spelactiviteit vond een theologische steun in het denken van Thomas van Aquino, die schreef dat er een “deugd in de spelen” bestaat, daar de deugd met mate moet worden beoefend. Een deugdzaam iemand moest daarom niet voortdurend werken, maar had behoefte aan tijd voor spel en ontspanning. De humanistische intellectuelen van de Renaissance maakten zich evenals de eerste jezuïeten de reflecties van Thomas van Aquino over de deugd eigen door het belang naar voren te brengen dat er binnen een schooldag tijd was voor spel en ontspanning. Dat was de oorsprong van het opnemen van sport en spel in de schoolinstellingen van de westelijke wereld.¹⁰

Bovendien heeft de Kerk vanaf het begin van de moderne tijd belangstelling getoond voor het verschijnsel sport door het educatief vermogen ervan te waarderen en de vele waarden ervan te delen. De Kerk heeft zich

---

10 Vgl. P. Kelly, *Catholic perspectives on sport. From Medieval tot modern times*, Mahwah NJ 2012.

er actief voor ingezet de ontwikkeling van de sport zelf op een georganiseerde en gestructureerde wijze te bevorderen.

De moderne sport is de vrucht van de industriële revolutie en vindt in de maatschappelijke, politieke en economische veranderingen van deze tijd een vruchtbaar terrein voor verspreiding en bevestiging op wereldniveau. De sport is een vrucht van de moderniteit en heeft zich tot vaandeldrager van de moderniteit gemaakt.

Vandaag is de sport ten diepste aan het veranderen en sterke druk aan het ondergaan om te veranderen. De hoop is dat de sport de verandering niet eenvoudig weg zal ondergaan, maar weet te sturen door de principes die zo dierbaar zijn aan de antieke en moderne sport, opnieuw te ontdekken en hieraan vast te houden: een ervaring van opvoeding en ondersteuning zijn voor de mens.

In 1904 opende Pius X de deuren van het Vaticaan voor de sport door een gymnastiekmanifestatie van de jeugd gastvrijheid te verlenen. De kronieken van de tijd verborgen hun verbazing voor deze opening niet. Er is een anekdote die vertelt dat Pius X ten overstaan van de verbouwereerde vraag van een priester van de Curie: “waar zullen wij eindigen?”, geantwoord zou hebben: “mijn beste, in het paradijs!”.¹¹

Het was echter ongetwijfeld de heilige Johannes Paulus II die de inzet en de dialoog met de wereld van de sport op het hoogste niveau van de Kerk en haar hiërarchieën bracht. Na het Heilig Jaar 2000 besloot hij naar aanleiding van de ontmoeting met tachtigduizend jonge atleten die in het Olympisch Stadion van Rome bijeen waren gekomen, de Sectie Kerk en Sport in het leven te roepen. Deze heeft vanaf 2004 een christelijke visie op sport bestudeerd en bevorderd, die gericht is op de opbouw van een maatschappij steeds meer naar de maat van de persoon en op vrede en gerechtigheid en georiënteerd op de evangelisatie.

---

11 Vgl. A. Stelitano, A.M. Dieguez, Q. Bortolato, *I Papi e lo sport*, 4-5.

Niet een christelijke sport, maar een christelijke visie op sport

Toen ook sportfederaties en sportverenigingen van verklaard katholieke oorsprong met een internationaal of nationaal karakter ontstonden, was het doel niet een “christelijke”, andere, afzonderlijke of alternatieve sport in het leven te roepen, maar een manier te bieden om sport te beoefenen, volgens het christelijke idee over mens en maatschappij.

Deze aandacht heeft zeer snel een visie op sport doen rijpen. In een van haar documenten over sport schreef de Italiaanse bisschoppenconferentie dat “als er geen christelijke sport bestaat, een christelijke visie op sport integendeel volkomen gewettigd is, die zich niet ertoe beperkt hieraan universeel gedeelde ethische waarden toe te kennen, maar een eigen, innovatief en coherent perspectief naar voren brengt in de overtuiging zowel de sport als de persoon en de maatschappij een dienst te bewijzen.”¹²

“Zonder aan het specifieke karakter op enigerlei wijze afbreuk te doen of deze te ontcrachten bevrijdt de erfenis van het christelijk geloof deze activiteit van dubbelzinnigheden en ontsporingen door een volledige verwezenlijking ervan te begunstigen”.¹³ Het christendom is daarom niet een “keurmerk van ethische kwaliteit” van de sport, een erop geplakt, maar hieraan vreemd etiket. Het christendom stelt zich voor als toegevoegde waarde die in staat is de sportieve ervaring volheid te geven.

1.3 Het doel van het document

De Kerk schat de sport op zich op haar juiste waarde als een sportschool van het leven waar de deugden van matigheid, nederigheid, moed, geduld verinnerlijkt kunnen worden en men zich deze eigen kan maken, waar het mogelijk is wat mooi, goed en waar is, te ontmoeten, waar het mogelijk is te getuigen van levensvreugde. Deze ervaring kan door mensen uit naties en gemeenschappen over heel de wereld beleefd worden zonder verschil van niveau of soort van sport. En dat maakt de sport tot een modern

---

12 Italiaanse bisschoppenconferentie, *Sport e Vita cristiana*, nr. 32.

13 *Ibid.*, nr. 11.

verschijnsel van wereldwijde omvang en daarom is de Kerk er zeer in geïnteresseerd.

Zij wil de eigen stem duidelijker laten horen ten dienste van de sport en voelt zich medeverantwoordelijk voor de sport, in het beschermen ervan tegen vormen van ontarding, zoals corruptie en oneerlijkheid, manipuleren en commerciële uitbuiting, die haar dagelijks bedreigen.

“Sport is levensvreugde, spel, feest en als zodanig dient zij op haar waarde te worden geschat en misschien [...] bevrijd te worden van uitwassen van technicisme en professionalisme door het herstel van haar belangeloosheid, haar vermogen om vriendschapsbanden aan te knopen, de dialoog en het openstaan voor elkaar te begunstigen als uitdrukking van de rijkdom van het zijn, die veel waardevoller en veel meer op prijs te stellen is dan het hebben en derhalve veel hoger staat dan de harde wetten van productie en consumeren en iedere andere louter utilitaristische en hedonistische opvatting van het leven”.¹⁴ Over deze thema's zal de samenwerking tussen Kerk en sport grote vruchten dragen.

De Kerk wil ten dienste staan van allen die in de wereld van de sport werkzaam zijn, van degenen die dat beroepsmatig zijn en van wie het hun werk is, tot degenen die er als vrijwilligers bij betrokken zijn: als wedstrijdofficials, trainers, leraren, managers, ouders en sporters.

Na de redenen en doeleinden van een dialoog tussen de Kerk en de wereld van de sport in hoofdstuk 1 te hebben beschreven zal het document in hoofdstuk 2 het verschijnsel sport toelichten vanaf het begin ervan tot vandaag, daarbij reflecterend over de definitie van sport en het belang van de sport in de mondiale context. In hoofdstuk 3 zal het document verder gaan met een diepgaande antropologische reflectie over sport en in het bijzonder het belang van de persoon als eenheid van lichaam, ziel en geest. Vervolgens zal het document spreken over hoe sport een antwoord kan geven op het zoeken naar de uiteindelijke betekenis van het leven en hoe zij de vrijheid en de creativiteit van de persoon kan bevorderen. Bij het

---

¹⁴ Johannes Paulus II, *Homilie ter gelegenheid van het Heilig Jaar van de sporters*, 12 april 1984.

zoeken naar zin is het beoefenen van sport een ervaring van gerechtigheid, opoffering, vreugde, harmonie, moed, gelijkheid, respect en solidariteit. Volgens christelijk begrip is deze diepe betekenis het volle geluk dat men beleeft in de ervaring van de allesomvattende liefde en barmhartigheid van God in de relatie met Jezus Christus in de Heilige Geest en in de gemeenschap van de gelovigen.

In het volgende hoofdstuk 4 zullen enkele uitdagingen worden gepresenteerd voor het bevorderen van een juiste en volledig menselijke sport, waaronder devaluatie van het lichaam, doping, corruptie en eventuele negatieve invloeden van de toeschouwers. De Kerk deelt met de hoofdrolspelers in de sport de verantwoordelijkheid om ontsparingen en negatief gedrag te herkennen en de sport richting te geven op de weg van de ondersteuning van de mens. Ten slotte zal in hoofdstuk 5 de huidige inzet van de Kerk voor de vermenselijking van de sport in de wereld van vandaag worden gepresenteerd. Sport vertegenwoordigt op de verschillende terreinen ervan een doeltreffend instrument van opvoeding en vorming tot waarden.

Veel thema's betreffende de mogelijkheden en de uitdagingen aan de sport worden in dit document niet behandeld, maar het wil niet een uitputtende *summa* zijn van de theorie en de sportbeoefening als wel de relatie tussen sport en geloofservaring vertellen.

HOOFDSTUK TWEE

HET VERSCHIJNSEL SPORT

Sport is een universeel verschijnsel. Op iedere plaats en in elk tijdperk hebben mensen in gemeenschap geleefd en daarbij zich vermaakt met spel, bewegingsoefeningen, genoten van het vervolmaken van eigen fysieke vaardigheden en onder elkaar gewedijverd. Waarschijnlijk heeft de mens altijd al vormen van activiteit in praktijk gebracht die wij tegenwoordig als sport zouden betitelen. Uitgaande van dit scenario, kan men zeggen dat sport een antropologische constante van het menszijn is. Het woord “sport” is zeker van veel recentere datum: het komt van de oude Franse uitdrukking *desporter* of *se desporter*, dat op zijn beurt een afleiding is van het Latijnse *de(s)portare* - dat vermaak betekent. Ten slotte werd in de moderne tijd de afkorting “sport” gevormd en sindsdien wordt de term gebruikt om de veelheid activiteiten te beschrijven die zoveel personen, zowel als sporters als toeschouwers in vervoering brengen.¹⁵

Zoals reeds hiervoor is gezegd, wil de Kerk met dit document haar eigen idee over sport verduidelijken ten dienste van het sportief bewegen zelf. Daarom wil zij haar licht laten schijnen over de antropologische betekenis van de sport, de aandacht vestigen op de uitdagingen die onder ogen moeten worden gezien, en de mogelijkheden voor de pastoraal. Het is nuttig vóór dit alles de reflectie over het verschijnsel sport op zich te verdiepen door bijvoorbeeld uit te gaan van hoe sport ontstaat en wat de belangrijkste kenmerken ervan zijn. Bovendien zal het belangrijk zijn de vele relaties te begrijpen die er bestaan tussen de sport en de meest ruime maatschappelijke context waarin zij zich ontwikkelt.

---

15 P. Gummert, “Sport”, in *Brill’s New Pauly*, ed. by Hubert Cancik and Helmuth Schneider, English edition by Christine F. Salazar, Classical Tradition volumes edited.

2.1 Het ontstaan van de moderne sport

Alle culturen hebben in de geschiedenis activiteiten van spelachtige, fysieke en competitieve aard, die wij op de een of andere wijze zouden kunnen erkennen als sportactiviteiten. Sport bestaat derhalve vanaf de dageraad van de geschiedenis van de mens. Dit gezegd zijnde, Johannes Paulus II beschreef sport als “een van de verschijnselen die eigen zijn aan de moderniteit als een “teken van de tijd”, dat in staat is om nieuwe behoeften en nieuwe verwachtingen van de mensheid te interpreteren”. Sport, zo ging hij verder, “is verspreid tot in elke hoek van de wereld en overstijgt daarbij de verscheidenheid aan culturen en naties”.¹⁶ Wat de paus wilde onderstrepen, was dat sport, ook al loopt die dwars door de historische tijdperken heen, een radicale verandering had ondergaan in de laatste twee eeuwen. In de voorafgaande historische periode had de sport zich gevormd naar en aangepast aan de cultuur waartoe zij behoorde. De moderne sport is daarentegen doorgedrongen in bijna alle culturen en is daarbij over de nationale grenzen de culturele verschillen heen gegaan. Er bestaan zeker nog lokale vormen van sport en deze oogsten grote populariteit, maar hiernaast is er een type van **sport op mondiaal niveau** gegroeid dat als universele taal door bijna alle mensen kan worden begrepen. Op dit punt rijst de vraag hoe sport een verschijnsel van wereldwijde omvang is geworden.

Reeds vanaf de zestiende en zeventiende eeuw maakten veel sportactiviteiten - hoewel niet alle¹⁷ - van de westelijke wereld zich los van de culturele en religieuze context waar zij tevoren deel van uitmaakten. Dit betekent zeker niet dat sport een afzonderlijk en op zichzelf staand verschijnsel werd. In deze periode kunnen wij echter een beginsel van institutionalisering, professionalisering en vercommercialisering waarnemen.¹⁸ De groeiende autonomie van de sport bracht samen met de

---

16 Johannes Paulus II, *Homilie ter gelegenheid van het Heilig Jaar van de sporters*, 29 oktober 2000.

17 Vgl. P. Kelly, *Catholic perspectives on sport. From Medieval tot modern times*, Mahwah NJ 2012.

18 W. Behringer, *Kulturgeschichte des Sports: Vom antiken Olympia bis ins 21. Jahrhundert*, München 2011, 198-238.

herontdekking van de pedagogische idealen van het Oude Griekenland een ontwikkeling op gang in de loop waarvan fysieke activiteiten steeds belangrijker werden gevonden in het traject van de integrale opvoeding van de persoon. Een lange rode draad die verschillende pedagogen - van Jan Amos Comenius (1592-1670) via de stichter van de filantropinistische beweging Johan Bernard Basedow (1724-1790) tot aan Thomas Arnold (1795-1842) - verenigde, maakte zich dit idee van integrale opvoeding eigen en veranderde deze in de trajecten van de vorming, waarbij een groot belang werd gehecht aan de lichamelijke opvoeding.

In het algemeen kan de moderne sport herleid worden tot een dubbele oorsprong: enerzijds de competitieve spelen en wedstrijden die zich in de openbare Engelse scholen vanaf de eerste helft van de negentiende eeuw hadden ontwikkeld; anderzijds de bewegings- en gymnastiekoefeningen die binnen de pedagogische hervormingsbeweging van het filantropinisme en vervolgens in Zweden een structuur hadden gekregen. Wat de eerste stroming betreft, zou men kunnen vermelden dat de oudste spelen, wedstrijden en spelactiviteiten werden opgenomen in de didactische trajecten van de Engelse openbare scholen. Als centrale component van de publieke vorming verspreidde de sport zich geleidelijk onder alle lagen van de Britse maatschappij. Toen Groot-Brittannië een wereldmacht werd, werd zijn opvoedingssysteem overgebracht naar alle streken van het Britse rijk. Er dient echter nog gezegd te worden dat er hoe dan ook vormen van verzet waren tegen dit proces, zoals - bijvoorbeeld - de Gelic Athletic Association in Ierland.

Enige tijd hiervoor was het filantropinisme opgekomen dat invloed had op de hervorming van het Britse openbare schoolsysteem. Van de andere kant had zich dit al met een eigen dynamiek op het Europese continent en in Scandinavië verspreid. Van origine was het filantropinisme een pedagogisch ideaal dat zich beriep op een integrale opvoeding. Deze opvoedkundige benadering bevatte niet alleen lichamelijke activiteiten zoals gymnastiek, maar trachtte ook de erkenning van de gelijkheid tussen personen te bevorderen en te vormen tot democratie. Dit idee kreeg vaste

voet in Zweden, waar gymnastiek een integraal onderdeel werd van het schoolsysteem. Op dezelfde wijze was de fysieke opvoeding functioneel voor trajecten op militair en esthetisch gebied en op dat van de gezondheid. Het belang van het Zweedse systeem wordt duidelijk aangetoond in het feit dat het een bijzondere invloed had op de ontwikkeling van de vrouwensport.¹⁹

Aan het einde van de negentiende eeuw bracht Pierre de Coubertin de verschillende tradities tot een eenheid door ze samen te laten vloeien in de richting van het Olympische idee. Het doel van De Coubertin was een wereldwijd pedagogisch programma te doen ontstaan om de jongere generaties van heel de wereld op te voeden. Zijn belangrijkste doelstellingen waren op te voeden tot vrede, democratie, een cultuur van ontmoeting en het zoeken naar menselijke vervolmaking. Om het Olympische idee te verspreiden deed De Coubertin de Olympische spelen geboren (of opnieuw geboren) worden. Het oorspronkelijke doel van de Olympische spelen was niet alleen van sportieve en competitieve aard, maar ook de adel en de schoonheid van het mens zijn te vieren. Het Olympische motto, *citius, altius, fortius* (sneller, hoger, sterker) - dat De Coubertin had hernoemen van de dominicaan Henri Didon²⁰ - verwees niet alleen naar fysieke uitnemendheid, maar ook naar menselijke uitnemendheid in het algemeen. Daarom werden ook de uitingen van de kunsten, de muziek en de poëzie beschouwd als een fundamenteel onderdeel van de Spelen. In ieder geval dient eraan te worden herinnerd dat voor De Coubertin de Olympische gedachte beslist een seculiere religie was, die hij uitdrukkelijk definieerde als *religio athletae*. Zoals men gemakkelijk kan opmaken uit het hoge gehalte aan ritualisering van de openingsceremonies, evenals uit de prijsuitreikingen en de slotceremonie, onderstreept het effectieve verloop van de Spelen beslist de ambitie van religieuze aard.

De eerste editie van de Olympische Spelen van de moderne tijd vond plaats in Athene in 1896, ook al hadden er tevoren al lokale edities van de Olympische Spelen plaatsgevonden in Griekenland, Engeland en Duitsland.

---

19 *Ibid*, 257.

20 Vgl. N. Müller, "Die olympische Devise 'citius, altius, fortius' und ihr Urheber Henri Didon", in: *Wissenschaftliche Kommission des Arbeitskreises Kirche und Sport* (ed.), *Forum Kirche und Sport* 2, Düsseldorf 1996, 7-27.

Het initiatief van De Coubertin kreeg echter slechts internationale erkenning en slaagde erin succes te verwerven: vanaf dat ogenblik kenden de Olympische sporten een ongeken­de groei. In 1900 openden zich de deuren van de Olympische Spelen ook voor vrouwen. Een ander element dat het grote succes van de sport kan verklaren is zeker de komst van de massamedia in de eerste helft van de twintigste eeuw. Door film, radio, televisie werden sportevenementen gemakkelijk naar veel landen en later op wereldniveau uitgezonden. Dankzij de massamedia en internet is sport tegenwoordig een wereldwijd verschijnsel waartoe een groot gedeelte van naties en volken toegang heeft.

Hoewel in het merendeel van de gevallen de sport er niet meer naar streeft een religie te zijn of een synergetisch verband te hebben met de kunsten, de muziek of de poëzie, blijft het gevaar toch bestaan dat zij voor ideologische doeleinden kan worden geïnstrumentaliseerd. Dat komt voort uit het feit dat bij sport het lichaam streeft naar perfectie. In het bijzonder bij grote sportevenementen, zoals de Olympische Spelen of de Wereldkampioenschappen, worden sportprestaties op hoog niveau aan het grote publiek geëta­leerd. Het lichaam van de sporter met een hoge prestatie heeft een symbolische waarde die zich echter leent voor verschillende interpretaties en verschillende betekenissen. Derhalve wordt de sport - en in het bijzonder die op hoog niveau - vaak geïnstrumentaliseerd voor politieke, commerciële en ideologische doeleinden.²¹ Als enerzijds deze elasticiteit van interpretatie het **appeal** van de sport op wereldniveau begunstigt, legt zij anderzijds de gevaren bloot die verbonden zijn met de sport. Sport is een hoog expressief, maar tegelijkertijd moeilijk te controleren teken van de tijd, hetgeen een begrip ervan niet bevordert. Daarom zou zij blootgesteld kunnen worden aan ideologische of zelfs immorele of dehumaniserende instrumentalisering.²²

---

21 Vgl. D. Vansacker, "The Attitude of the Holy See toward Sport during the Interwar Periode (1939-39)", in *Catholic Historical Review* 101 (2015) 4, 794-808, zie ook D. Vansacker, "La position du Saint-Siège sur la gymnastique féminine dans L'Allemagne de l'entre-deux-guerres (1927-1928) à partir de quelques témoignages tirés des archives des nonciatures de Munich et Berlin", in *Miscellanea Pagano*.

22 Vgl. C. Hüben­thal, "Morality and Beauty: sport at the Service of the Human Person", in *Sport and Christianity: A Sign of the Times in the Light of Faith*, ed. by K. Lizy, C. Hüben­thal, D. Mieth, N. Müller, Washington DC 2012, 61-78.

Zoals enkele geleerden beweren, kan de sport worden onderworpen aan ideologische doeleinden, wanneer het speelveld zich leent voor propaganda ten gunste van de westerse en rijke landen en wanneer de sport zich, eenvoudiger gezegd ervoor leent om de bestaande machtsstructuren te versterken of het idee van een elite te bevorderen.²³ De reflectie van paus Franciscus over de globalisering biedt een bijdrage aan deze problemen van de sport op wereldniveau. Met verwijzing naar de inherente spanning tussen de wereldwijde en lokale dimensie schrijft de Heilige Vader in *Evangelii gaudium* dat “men aandacht moet schenken aan de wereldwijde dimensie om niet te vervallen tot alledaagse kleingeestigheid. Tegelijkertijd is het niet opportuun wat lokaal is, wat ons met beide benen op de grond doet staan, uit het oog te verliezen [...] Het model is niet de bol [...] waar ieder punt even ver van het middelpunt is verwijderd en er geen verschillen zijn tussen het ene punt en het andere. Het model is het veelvlak, dat het samenvloeien van alle delen weerspiegelt die daarin hun oorspronkelijkheid behouden. Zowel het pastorale handelen als het politieke handelen trachten in die veelhoek het beste van elk bijeen te brengen”.²⁴ Wat de sportevenementen met een wereldwijd karakter betreft, zoals de Olympische Spelen, zouden deze zelf nog doeltreffender hun missie om werkelijk wereldwijd te zijn en het beste van ieder land te laten ontmoeten tot uitdrukking brengen, als meer niet westerse landen beter op hun waarde geschat zouden worden bij de keuze van de plaats van de spelen of bij de erkenning van de Olympische disciplines binnen het internationale Olympisch Comité een groter gewicht zouden hebben.

2.2. Wat is sport?

Lang hebben sportfilosofen getracht een voor de sport passende definitie te vinden. Dat is geen gemakkelijke taak, omdat tot vandaag er geen algemeen gedeelde definitie is. Bovendien moet men zeggen dat sport een verschijnsel is dat onderworpen is aan historische veranderingen. Wat men

---

23 Vgl. H. Reid, *Introduction to the Philosophy of Sport*, Lanham MA 2010, 180-185.

24 Franciscus, *Evangelii gaudium*, nrs. 234, 236.

vandaag als sport beschouwt, zou dat morgen niet meer kunnen zijn en omgekeerd. Zo zal het ingewikkeld zijn een definitie van sport te vinden. Dat betekent echter niet dat er niet enkele algemene elementen gevonden kunnen worden die universeel aan sport worden toegeschreven.

Op de eerste plaats is het begrip sport verbonden met het **menselijk lichaam in beweging**. Weliswaar zijn er activiteiten die gerekend worden tot sportactiviteiten en niet voorzien in lichaamsbeweging, maar in het algemeen wordt sport vereenzelvigd met een activiteit van personen die individueel of in groepsverband met hun eigen lichaam lichaams- of bewegingsoefeningen doen.

Op de tweede plaats moet er worden herinnerd aan het feit dat sport een **spel** is. Dat betekent dat sport geen activiteit is die functioneel of nuttig is om een extern doel te bereiken, maar het doel ervan wordt in zichzelf gevonden. Als interne doeleinden kunnen bijvoorbeeld genoemd worden het zoeken naar de volmaaktheid van een technische handeling, de verbetering van een eigen prestatie of het overtreffen van het resultaat van een tegenstander, het goed spelen als ploeg om een wedstrijd te winnen. Men kan niet ontkennen dat de moderne sport, in het bijzonder de beroepssport, onderworpen is aan externe doeleinden, zoals bijvoorbeeld om luister te verlenen aan de natie, de suprematie van een politiek systeem te laten zien of, eenvoudiger gezegd, om geld te verdienen. Als deze externe doeleinden echter de interne doeleinden van de sport zouden overheersen, zou men niet meer kunnen spreken van spel, maar van werk. Overigens zou de performances van de beroepssporters nooit een niveau van uitmuntendheid kunnen bereiken, als er naast de dimensie van professionalisme die van spel niet was.

Op de derde plaats wordt er voor de sport een systeem van regels vastgesteld. De aan sportactiviteit eigen doeleinden kunnen derhalve niet op welke manier dan ook worden bereikt, maar het is noodzakelijk zich te houden aan de regels van het spel. In het algemeen zijn de regels ervoor bestemd om het bereiken van een resultaat moeilijker te maken. Bij het

zwemmen kan een atleet bijvoorbeeld de afstand van de honderd meter niet afleggen door een motorboot te gebruiken of langs de rand van het bad te lopen, maar is hij verplicht in het water zonder instrumenten te zwemmen en in een bepaalde stijl te zwemmen, bijvoorbeeld de vrije slag of de vlinderslag. De striktheid van de regels kan zeker gevarieerd worden al naar gelang het niveau van de wedstrijd. Een amateursporter die drie keer per week een bepaalde afstand loopt, zal zich waarschijnlijk alleen als regel stellen niet langzamer dan de vorige keer te lopen, terwijl een wedstrijd van beroepssporters op hoog niveau aan een systeem van regels is gebonden door ingewikkelde reglementen, waarvan het respecteren door gekwalificeerde juryleden, scheidsrechters en teams van specialisten wordt gemonitord. Een sport zonder regels is praktisch onvoorstelbaar.

Een vierde element dat de sport kenmerkt, is **competitie**. Men zou kunnen tegenwerpen dat een amateursporter die sporadisch en alleen maar voor zijn plezier of persoonlijk vermaak traint, niet betrokken is bij een competitie. Dat is in werkelijkheid niet helemaal waar, omdat ook hij wedijvert met zichzelf en probeert zijn eigen handelen of prestatie ten opzichte van het verleden te verbeteren en een bepaalde afstand van lopen, zwemmen of klimmen binnen een te voren gestelde tijdslimiet af te leggen, enz. Hoe dan ook, in het merendeel van de gevallen is het competitieve aspect in de sport veel meer ontwikkeld, zodat men kan concluderen dat competitie een fundamenteel kenmerk van de sport is.

Het laatste element van sport houdt verband met de voorafgaande: als gestructureerde competitie en met vastgelegde regels waarborgt sport **gelijke kansen** voor deelname. Het zou zinloos zijn een wedstrijd, zowel individueel als in teamverband, te hebben waarbij de uitgangsvoorwaarden voor de tegenstanders duidelijk ongelijk zijn. Daarom worden sportwedstrijden over het algemeen onderscheiden naar soort, niveau van prestatie, leeftijds- en gewichtscategorie, graden van handicap enzovoort.

Deze vijf elementen bij elkaar optellend, zouden wij kunnen zeggen dat sport een fysieke activiteit in beweging is, individueel of in teamver-

band, met het karakter van een spel en van competitie, gebonden aan een systeem van regels waarbij, op basis van dezelfde kansen een prestatie geleverd wordt, die met soortgelijke prestaties van anderen wordt vergeleken. Zoals reeds hiervoor vermeld, wil deze definitie van sport niet uitputtend zijn, daar zij talrijke aspecten van nuances laat zien.²⁵ Desondanks kan dit voldoende zijn voor het doel van dit document.

Maar er is nog iets anders aan toe te voegen. Zoals wij al hebben uitgelegd, is sport niet alleen een op zichzelf staande activiteit, maar heeft zij ook een externe dimensie. Al met al kan ook wie niet direct sport beoefent, er van buitenaf in geïnteresseerd zijn, deze becommentariëren, er een groot liefhebber van zijn, er zijn vermaak in vinden of zich eraan ergeren en op deze activiteit op verschillende manieren commentaar leveren. Hernemend wat reeds is gezegd, is het menselijk lichaam een symbool dat zich leent voor verschillende interpretaties. Na de dimensie van spel, het belang van de regels en de competitie te hebben uitgelegd is het noodzakelijk deze veelheid aan interpretaties van sport te verdiepen. In zekere zin kan sportieve competitie worden beschouwd als het vertellen van een verhaal tussen twee of meer rivalen die met elkaar strijden om een denkbeeldige en virtuele prijs te verkrijgen zonder door een vitale of een puur concrete of utilitaristische motivatie gedreven te worden. De specifieke regels van de wedstrijd respecterend, spannen de rivalen zich in om het beste van zichzelf te geven. Voorbijgaand aan de afzonderlijke persoonlijke beweegredenen, voeren de strijdende partijen een esthetische en artistieke voorstelling op die begrijpelijk is voor allen, ook voor externe toeschouwers, en waarbij allen in staat zijn hoofdrolspelers te zijn bij het geven van het niveau van eigen lezing en interpretatie. Evenals bij kunstwerken heeft ook het verhaal van de sport geen duidelijke, onderscheiden, eenduidige inhoud en staat daarom open voor verschillende en ook tegengestelde toekenning van betekenis of interpretaties.

---

25 In een dergelijke lijn gebruikte de sporthistoricus Allen Guttmann een dubbel onderscheid om sport te definiëren. Hij ging uit van de algemene categorie van spel (*play*) om vervolgens sport te determineren als een georganiseerd spel (*game*) met een competitief karakter (*contest*), van het fysieke type (*sport*). Zie A. Guttmann, *A Whole New Ball Game: An Interpretation of American Sports*, Chapel Hill-Londen 1988.

Om deze overweging over het begrip sport af te sluiten, kunnen wij nu stellen dat sport enerzijds een soort op zichzelf staande wereld is, waarin de dimensie van spel naar voren komt, die, abstract gezien, geen externe doeleinden op zich nastreeft. Anderzijds heeft het “sportsysteem” een uiterlijke kant die zich aan wie van buitenaf ernaar kijkt, voordoet als een hoog expressief verhaal, maar zonder een eensluidende en duidelijke inhoud, zodat zij zich leent voor verschillende vormen van interpretatie en oordeel. Dit is de veelvuldigheid aan interpretaties die de sport zo fascinerend maakt voor de volken van heel de wereld, maar die haar tegelijkertijd blootstelt aan functionele en ideologische vormen van instrumentalisering die niet daartoe behoren.

2.3 De contexten van de sport

Over sport valt er nog veel te zeggen, daar zij niet bestaat zonder een georganiseerde context. Op de eerste plaats moeten wij aan sport denken als aan een vorm van maatschappelijke organisatie die begint met een groep kinderen met wie is afgesproken op een namiddag op de binnenplaats om te voetballen of te basketballen. Dit, een afspraak op een bepaald uur op een precieze plaats, is een begin van organisatie. Zoals gebeurt bij de meer geavanceerde vormen van sportieve activiteiten, moet de training worden voorbereid, moeten de wedstrijden worden geprogrammeerd, de speelvelden worden gevonden en onderhouden, de verplaatsing van atleten en materiaal worden gepland, de scheidsrechters worden bijeengeroepen, de resultaten van de wedstrijden worden bekrachtigd enzovoort. Voor een groot sportevenement moet er voorzien worden in een systeem van sportieve gerechtigheid, een dopingcontrole, voorbereidingen. Dat is de taak van de sportorganisaties, zoals sportverenigingen, nationale en internationale organisaties. In het algemeen is het geheel van deze gegevens ook bekend als sportsysteem.

Het spreekt vanzelf dat een sportsysteem niet in staat is alle noodzakelijke middelen te genereren die noodzakelijk zijn om zichzelf te onderhou-

den. Om de boven opgesomde activiteiten mogelijk te maken heeft een sportsysteem externe weldoeners nodig - bijvoorbeeld vrijwilligers die worden gesteund door openbare instellingen, privé-financiering (giften of sponsoring) en in het bijzonder van gebruikers die kaartjes, merchandise-artikelen of een abonnement op sportprogramma's op televisie kopen. Alleen zo is een sportsysteem in staat de middelen te vinden die noodzakelijk zijn om in stand te worden gehouden. Deze structurele afhankelijkheid van het sportsysteem verklaart waarom dit laatste voortdurend een beeld van de sport moet bevorderen dat aantrekkelijk is voor degenen die er extern aan bijdragen. Het sportsysteem moet met andere woorden ervoor zorgen dat het beeld van de sport altijd in staat is mogelijke weldoeners aan te trekken, opdat hun bijdragen het systeem onderhouden of bevorderen. Dit heeft onmiddellijk ten gevolge dat het sportsysteem "wordt verkocht" als een aanbod dat in staat is zich van keer tot keer aan te passen aan de verschillende belangen van mogelijke weldoeners. Zo verandert de sport in een product dat belooft aan de belangen van verschillende personen, groepen of instellingen te beantwoorden. Dit is de reden waarom een sportsysteem zo gemakkelijk en snel bereid is zich te voegen naar ideologische, politieke en economische doeleinden die vreemd zijn aan de waarden van de sport zelf, omdat het anders niet in staat zou zijn de voor eigen overleven noodzakelijke middelen veilig te stellen.

Juist omdat de sport, zoals wij hebben gezien, een expressief verhaal is met een inhoud waaraan men veel betekenissen kan geven, heeft een sportsysteem over het algemeen een vermogen ontwikkeld om dit aspect van sport te gebruiken om externe middelen te vinden, daarbij mogelijke weldoeners inzettend, die de sport gebruiken om eigen belanghebbende boodschappen te communiceren. Dit ziet men bijvoorbeeld in **partnerships** met commerciële en publicitaire firma's, waarvan zowel de sporters als de sportorganisaties profiteren. In dit geval wordt sport een kanaal om boodschappen van het economische type over te brengen.

De boven beschreven structurele afhankelijkheid van het sportsysteem is niet noodzakelijkerwijs een negatief aspect, daar sport doeleinden kan

nastreven die ethisch acceptabel of ook diep menselijk zijn. Bijvoorbeeld, als de publieke instellingen het sportsysteem willen financieren, omdat dit de gezondheid van de burgers belooft te verbeteren of een integrale opvoeding van de jongere generaties bevordert, dan mag men zeker niet zeggen dat een sportsysteem er verkeerd aan doet sport te presenteren als een activiteit die deze doeleinden nastreeft. Anderzijds is het evenzeer duidelijk dat deze structurele afhankelijkheid van een sportsysteem aanzienlijke risico's met zich meebrengt. Als men bijvoorbeeld een grote hoeveelheid middelen kan genereren door het sportsysteem te laten afhangen van economische of van ideologische systemen, dan zal de neiging tot afhankelijkheid sterk zijn, ook als de oogmerken die men dient, ethisch twijfelachtig of onmenselijk zijn. Dat zal in Hoofdstuk 4 gedetailleerder worden uitgediept.

HOOFDSTUK DRIE

SPORT VOOR DE MENS

3.1 Lichaam, ziel en geest

In historische studies wordt de katholieke houding ten opzichte van lichamelijkheid vaak gestigmatiseerd en als ten diepste negatief bestempeld, maar in werkelijkheid heeft de theologische en geestelijke traditie van het katholicisme erop gewezen dat de materiële wereld (en alles wat bestaat) goed is als schepping van God en dat een persoon een eenheid is van lichaam, ziel en geest. De theologen van de eerste eeuwen en van de Middeleeuwen hielden zich immers bezig met het bekritisieren van de gnostici en de manicheeën, in het bijzonder omdat deze groeperingen de materiële wereld en het menselijk lichaam met de duivel in verband brachten. Een van de punten van kritiek van de christelijke auteurs was dat de gnostici en de manicheeën de joodse geschriften binnen de christelijke geschriften niet accepteerden en daarom de passage in Genesis niet accepteerden waar staat dat God bij de schepping van de wereld en de mens zei dat alles “zeer goed was”. Deze groeperingen maakten integendeel ingewikkelde mythologische theorieën over de oorsprong van de materiële wereld, daarbij deze in verband brengend met een “fout” of een “boos beginsel”.

Dit is de reden waarom zij de materiële wereld en het menselijk lichaam beschouwden als tegengesteld aan hetgeen volledig geestelijk is. In 1979 sprak de heilige Johannes Paulus II de Italiaanse en Argentijnse voetballers juist over deze controverse: “Het is de moeite waard wat dit betreft eraan te herinneren dat reeds de christelijke denkers van de eerste eeuwen zich vastbesloten verzetten tegen bepaalde ideologieën die toen in de mode waren en die gekenmerkt werden door een duidelijke depreciatie

van het lichamelijke, die in naam van een verkeerd begrepen verheerlijking van de geest werd doorgevoerd: in het kielzog van Bijbelse gegevens bevestigden zij daarentegen krachtig een idee van de eenheid van de mens”.²⁶

Dit idee van de eenheid van de menselijke persoon wordt in de Schriften en door de theologen zowel als eenheid van lichaam, ziel en geest als eenheid van lichaam en ziel tot uitdrukking gebracht. Het begrijpen van deze eenheid van de persoon had ten gevolge dat er vorm werd gegeven aan de christelijke houding ten opzichte van de sport. In de lijn van Johannes Paulus II kijkt de Kerk met achting naar de sport, daar zij “alles” op zijn waarde schat “wat constructief bijdraagt aan een harmonische en integrale ontwikkeling van de persoon als ziel en lichaam. Zij bemoedigt derhalve alles wat ernaar streeft het menselijk lichaam op te voeden, te ontwikkelen en te versterken, opdat het een betere dienst bewijst aan het bereiken van een persoonlijke rijping”.²⁷

Het begrijpen van deze eenheid van de persoon is ook het fundament van de leer van de Kerk die stelt dat er een geestelijke dimensie in de sport bestaat. De heilige Johannes Paulus II beschrijft de sport immers als “een vorm van gymnastiek van lichaam en ziel”.²⁸ Hij zegt het zo: “De sportactiviteit belicht niet alleen de rijke fysieke mogelijkheden van de mens, maar ook zijn intellectuele en geestelijke mogelijkheden. Het is geen puur fysiek vermogen en musculaire doeltreffendheid, maar het heeft ook een ziel en moet zijn integrale gezicht laten zien”.²⁹

---

26 Johannes Paulus II, *Toespraak tot de sporters van de nationale voetbalteams van Italië en Argentinië*, 25 mei 1979.

27 Idem, *Toespraak tot het Italiaanse Nationale Olympisch Comité*, 20 december 1979.

28 Idem, *Toespraak tot de delegatie van managers en spelers van het Italiaanse voetbalteam “A.C. Milan”*, 12 mei 1979.

29 Idem, *Toespraak tot de deelnemers aan het internationale congres “Nel tempo del Giubileo: il volto e l'anima dello “sport”*, 28 oktober 2000.

3.2 Vrijheid, regels, creativiteit en samenwerking

Vrijheid is een gave van God voor de mens, die de grootheid van zijn natuur openbaart. Geschapen naar Gods beeld en de gelijkenis, zijn mannen en vrouwen geroepen deel te nemen aan de goddelijke schepping. Vrijheid is echter verbonden met verantwoordelijkheid, daar de vrije keuzes van ieder een impact hebben op de intermenselijke relaties, op de gemeenschap en in sommige gevallen op de hele schepping.

Vandaag geloven velen dat vrijheid is zonder enige beperking doen wat men wil. Deze wijze van denken scheidt vrijheid van verantwoordelijkheid en kan ook het besef verminderen van de gevolgen van de handelingen van de mens. Sport herinnert ons er daarentegen aan dat ware vrijheid ook verantwoordelijkheid moet zijn.

Tegenwoordig maakt de technologie het de mensen in veel delen van de wereld mogelijk in extreme mate onmiddellijk toegang te hebben tot zeer veel mogelijkheden. In deze context kunnen mensen gemakkelijk de behoefte uit het oog verliezen om zich in te zetten en op te offeren om een doel te bereiken. Wie daarentegen deze deugden in de sport niet ontwikkelt, zal er evenmin in slagen continuïteit in het beoefenen van de sport zelf te hebben en daarom zal hij de vooraf gestelde doeleinde niet bereiken. Hier wordt de christelijke reflectie over vrijheid toegepast op de sport door het feit dat vrijheid het de mensen mogelijk maakt met onderscheiding keuzes te maken en offers te brengen, ook wanneer deze vragen om door de “nauwe deur” te gaan.³⁰

Bovendien boezemen ons in de “wegwerpcultuur”, waaraan paus Franciscus vaak herinnert, verplichtingen op de lange termijn angst in. Sport leert ons wat dat betreft dat het de moeite waard is langdurige uitdagingen aan te gaan. Het is de moeite waard om te trainen en constant te proberen om beter te worden, want het hoogste goed kan alleen bereikt worden, wanneer de mensen hen nastreven, zonder te vluchten voor onzekerheden en uitdagingen die nu eenmaal horen bij verantwoordelijkheden. Boven-

---

30 Vgl. Mat. 7, 13-14.

dien helpen verdere problemen, zoals tegenspoed en het weerstand bieden aan de verleiding vals te spelen, het karakter te versterken door vasthoudendheid en zelfcontrole.

De lijfspreuk van het Olympisch Comité, *citius, altius, fortius* (sneller, hoger, sterker),³¹ brengt dit ideaal van vasthoudendheid in herinnering. In zekere zin lijkt het christelijk leven meer op een marathon dan op een wedstrijd in snelheid. Er zijn veel etappes, waarvan enkele moeilijk zijn te winnen.

Waarom lopen mensen dan de marathon? Gedeeltelijk moeten zij liefhebbers zijn van een uitdaging. Zich stap voor stap, kilometer voor kilometer verbeteren wekt een gevoel op van voldoening dat genoeg bij competitie voegt. Gregorius van Nazianze en andere Kerkvaders dachten over het christelijk leven als over een spel. Paus Franciscus heeft zich over het thema in dezelfde bewoordingen uitgelaten door de categorie van het spel te verbinden met de christelijke vreugde.³²

Ieder brengt de talenten in praktijk die hij heeft gekregen in de alledaagsheid van het leven, waarvan ook de sport deel uitmaakt. Kennis genomen hebbend van het geheel van regels van iedere sport en de door de trainers gedicteerde strategieën en speltactieken brengt iedere sportman de eigen vrijheid en creativiteit in om de gestelde doelen te bereiken binnen de vaste parameters. Zo getuigen de sporten van de deugd van de gerechtigheid als gehoorzaamheid aan het respect voor de regels. En om het respect voor de gerechtigheid te waarborgen zijn er de scheidsrechters, jury's en inspecteurs en in de laatste jaren technologische hulpmiddelen. Zonder regels zou de zin van spel en competitie teniet gedaan worden. Als bij het voetbalspel bijvoorbeeld de bal niet volledig over de doellijn is gegaan, dan is het geen goal. Een kleine millimeter maakt een enorm verschil. In sommige gevallen helpen de regels begrijpen dat gerechtigheid

---

31 Verspreid door Pierre de Coubertin, stichter van de moderne Olympische Spelen, vanaf het einde van de negentiende eeuw.

32 Franciscus, *Groet aan de deelnemers aan het IV Congres, georganiseerd door Scholas Occurrentes*, 5 februari 2015.

niet iets louter subjectiefs is, maar dat zij een objectieve dimensie heeft, ook wanneer zij wordt ervaren in de vormen van spel.

Tegengesteld aan hetgeen men kan denken, beperken regels bij de sport de creativiteit niet, maar stimuleren ze deze. Om resultaat te bereiken en zich daarbij aan de regels te houden moet de sporter zeer creatief zijn. Hij moet de tegenstander proberen te verrassen met innovatieve technieken en strategieën. Om deze reden worden creatieve sportmensen ook het meest gewaardeerd.

Iets dergelijks gebeurt ook met de vrijheid. De regels die op hun beurt de vrucht zijn van de creativiteit van wie een sport heeft uitgevonden, worden objectief op het ogenblik waarop zij worden geaccepteerd. Deze objectiviteit maakt de subjectiviteit van iedere individuele sporter niet ongedaan, maar helpt hem veeleer in de praktijk van de eigen sport zich in vrijheid te verbeteren. Regels zijn duidelijk en bepaald, maar het respect ervoor maakt de sporter vrijer en creatiever.

De mensen scheppen de regels die de verschillende sporten vormen en worden het daarover eens. Deze regels zorgen ervoor dat de sport iets wordt dat op zichzelf staat ten opzichte van de andere activiteiten van het dagelijks leven. De geleerden hebben opgemerkt dat een van de aspecten van de essentiële regels van een sport is dat ze een logica van belangeloosheid hebben. Zoals reeds is gezegd in het voorafgaande hoofdstuk, heeft iedere sport eigen doeleinden om te bereiken. Bij golf is bijvoorbeeld het doel de bal in de hole te krijgen met voor achttien holes het minste aantal mogelijke slagen. Het reglement van golf voorziet echter in het beste aantal punten waardoor het mogelijk is dit te doen, het verbiedt de meest efficiënte wijze om dit te doen, namelijk te voet te naderen en de bal in de hole te laten vallen. Het introduceert belangeloos uitdagingen en moeilijkheden die het bereiken van het doel nog gecompliceerder maken. Iedere speler moet van een golfterrein gebruik maken, op een van tevoren vastgestelde afstand van iedere hole beginnen en waterplassen en zandholtes vermijden. De deelnemers accepteren de essentiële regels van golf, in zoverre zij

zich vermaken in het spelen en trachten de uitdaging onder ogen te zien die het spel zelf biedt. De kern van deze overweging is dat sporten noodzakelijk zijn voor het bestaan; wij vinden ze uit en nemen er vrij aan deel, omdat wij ze graag beoefenen. Op de een of andere wijze maken de sporten deel uit van het rijk van de belangeloosheid.

Sport is derhalve gebaseerd op een eerste uitgangspunt: samenwerking en overeenstemming over de essentiële regels. Er zijn verschillende manieren waarop de deelnemers samen werken om ervoor te zorgen dat een sportevenement tot stand komt. Samenwerking gaat immers vooraf aan en is de basis van competitie. In deze zin is sport het tegengestelde van oorlog, die uitbreekt, wanneer mensen geloven dat samenwerking niet meer mogelijk is en wanneer het gaat ontbreken aan overeenstemming over de fundamentele regels. Bij sport is de tegenstander iemand die deelneemt aan de door regels vastgelegde context en niet een vijand die vernietigd moet worden. Het is immers de tegenwoordigheid van een tegenstander die het beste van een sporter naar boven doet komen en daarom kan de ervaring aangenaam en boeiend zijn. De term **competitie** herinnert nu juist hieraan, komend van twee Latijnse woorden “com” (**met**) en “petere” (**doen met kracht**). De deelnemers aan een wedstrijd “spannen zich samen in” om het beste te geven. De vele voorbeelden van sporters die elkaar de hand geven en elkaar omarmen of die socialiseren en ogenblikken van samen eten delen na een intense wedstrijd, hebben ons veel te leren over dit aspect.

En zo zien wij hoe sport de persoon helpt groeien, omdat hij in staat wordt gesteld een omgeving te scheppen waarin vrijheid en verantwoordelijkheid, creativiteit en respect voor de regels, vermaak en ernst samenleven en elkaar wederzijds beïnvloeden. Deze omgeving loopt via een geest van samenwerking en wederzijdse begeleiding en ontwikkelt daarbij de aanleg en het karakter van de personen.

Fair play

In de laatste decennia is er een groeiend besef geweest van de behoefte aan fair play in de sport, bijvoorbeeld dat het spel “netjes” is. De sporters komen fair play niet alleen na, wanneer ze formeel de regels respecteren, maar ook wanneer ze de gerechtigheid in acht nemen ten opzichte van de eigen tegenstander, zodat iedere tegenstander zich vrij in het spel kan inzetten. Een ding is de regels van het spel respecteren om te vermijden dat men door de scheidsrechter wordt gestraft of gediskwalificeerd voor een overtreding van het reglement. Iets anders is oplettend te zijn en de tegenstander en zijn vrijheid te respecteren onafhankelijk van welke reglementaire consequentie dan ook. Dit te doen brengt met zich mee dat men geen verborgen strategieën gebruikt zoals **doping**, om zich een ongeoorloofd voordeel te verschaffen ten opzichte van de tegenstander. Een sportactiviteit “moet een onvermijdelijke gelegenheid zijn om de menselijke en christelijke deugden in praktijk te brengen van solidariteit, loyaliteit, correct gedrag en respect voor anderen, voor hen die moeten worden gezien als een wedstrijddeelnemer en niet als een tegenstander of rivaal”.³³ Zo kan sport naar iets hogers streven door boven het doel van de overwinning uit te gaan, door te zoeken naar de ontwikkeling van de persoon binnen een gemeenschap die bestaat uit ploeggenoten en tegenstanders.

Fair play maakt het de sport mogelijk voor heel de samenleving een gelegenheid te worden voor de opvoeding door uit te gaan van de deugden die in de sport aanwezig zijn, zoals volharding, gerechtigheid en goede manieren, om er maar enkele te noemen waarop paus Benedictus wees: “Aan u, beste sporters, komt de niet minder betekenisvolle taak in de maatschappij toe om aan deze houdingen en overtuigingen een gezicht en gestalte te geven, niet alleen in de sportactiviteit, maar ook in een werkelijke inzet op het terrein van het gezin, de cultuur en de godsdienst. En dat blijkt in het bijzonder voor jongeren een geweldige hulp te zijn, gezien de maatschappelijke veranderingen, het steeds meer verspreide verlies van

---

33 Johannes Paulus II, *Toespraak tot het nationale voetbalelftal van Mexico*, 3 februari 1984.

waarden en de groeiende desoriëntatie”.³⁴ In deze zin hebben sporters de taak “opvoeders” te zijn, “daar sport effectief vele verheven waarden kan bijbrengen, zoals loyaliteit, vriendschap en teamgeest”.³⁵

3.3 Individualisme en team

Iets heel typisch voor de wereld van de sport zijn de hechte relaties die tot stand komen tussen een individuele sporter en een team. Bij teamsporten zoals voetbal, rugby, volleybal en basketbal is dit bijzonder evident. Maar ook bij individuele sport zoals tennis en zwemmen zijn er altijd vormen van teamwork.

Tegenwoordig is een individualistische mentaliteit wijd verbreid. Soms lijken individuele belangen te prevaleren boven het algemeen welzijn. Sport is een school van teamgeest die ieder helpt egoïsme te overwinnen. Hier is de individualiteit van iedere sporter verbonden met het team, dat eensgezind werkt om te streven naar een gemeenschappelijk doel.

Paus Franciscus zei, toen hij tot de jongeren sprak ter gelegenheid van de zeventigste verjaardag van de stichting van het Italiaans Sportcentrum: “Ik wens jullie ook toe dat jullie het plezier, de schoonheid ervaren van het spel in teamverband, dat heel belangrijk is voor het leven. Nee tegen het individualisme! Nee tegen het spelen voor zichzelf. In mijn land zeggen wij tegen een speler, wanneer hij dat doet: ‘Maar deze wil de bal voor zichzelf opeten!’ Nee, dit is individualisme: eet de bal niet voor jezelf op, speel als een ploeg, als een team. Behoren tot een sportvereniging wil zeggen iedere vorm van egoïsme en isolement afwijzen, het is een gelegenheid om anderen te ontmoeten en bij hen te zijn, om elkaar te helpen, om te wedijveren met respect voor elkaar en te groeien in broederschap”.³⁶

---

34 Benedictus XVI, *Toespraak tot de nationale Oostenrijkse Alpineski-ploeg*, 6 oktober 2007. van Oostenrijk,

35 Johannes Paulus II, *Boodschap aan de leden van de FIFA*, 11 december 2000.

36 Franciscus, *Toespraak tot de deelnemers aan de ontmoeting voor de zeventigste verjaardag van de stichting van het Italiaans Sportcentrum*, 7 juni 2014.

Iedere component van het team is uniek en levert op een bijzondere wijze een bijdrage aan de groep. De individuen zijn niet verloren gegaan in de hoop, omdat ieder in zijn eigen bijzonderheid wordt gewaardeerd. Ieder heeft een uniek en specifiek belang dat het hele team sterker maakt. Een groot team wordt gevormd door grote afzonderlijke persoonlijkheden, die niet alleen, maar samen spelen.

Een voetbalteam kan bijvoorbeeld bestaan uit de beste middenvelders van de wereld, maar zal geen groot team zijn, als het geen keeper, verdedigers, aanvallers en ook geen trainer, geen coach, geen fysiotherapeut enz. Bij sport worden de gaven en talenten van ieder individu ten dienste gesteld van het team.

3.4 Opoffering

Aan mensen die een sportactiviteit bedrijven, is het begrip opoffering bekend. De sporter moet zich verder dan het niveau van de prestatie of het type activiteit waar men zich mee bezighoudt in teamverband of individueel onderwerpen aan een discipline en zich concentreren op de opgave die ten einde moet worden gebracht, als hij de noodzakelijke bevoegdheden en vermogens wil leren en verwerven. Dit resultaat bereiken betekent vaak een voortdurend en gestructureerd trainingsprogramma volgen. Dit gebeurt op de beste manier, wanneer de sportbeoefenaar het accepteert deel te zijn van een plan dat een zeker niveau van hardheid, zelfverloochening en nederigheid met zich meebrengt. Dit, omdat leren en zich verbeteren in de sport altijd een confrontatie met nederlaag, frustratie en uitdaging met zich meebrengt. Beroepssporters ervaren vaak deze psychologische, fysieke en geestelijke uitdagingen als een integraal onderdeel van de eigen carrière in de sport; nog indrukwekkender is dat amateursporters en beginners bereid zijn deze eisen, hoewel op een minder intensief niveau, te accepteren om beter te worden in hetgeen hen in vervoering brengt.³⁷ De amateursportbeoefenaars die trainen voor de halve marathon

---

37 Vgl. J. Parry, S. Robinson, N. Watson and M. Nesti, *Sport and Spirituality: An introduction*, Londen 2007.

voor een goed doel, een golfspeler met een zware handicap die traint om de eigen slagen te verbeteren, de speler van walking football (wandervoetbal) die probeert het grootste aantal goals voor het eigen team te maken, begrijpt door de ervaring in het veld dat deze kleine opofferingen zin hebben, als ze worden gedaan uit hartstocht voor de sport. Hoewel zijn woorden gericht zijn tot de deelnemers aan de Olympische Spelen, heeft de heilige Johannes Paulus II naar voren gebracht dat de waarde van de opoffering in de sport voor alle sporters zonder onderscheid van prestatieniveau geldt: “Bij de recente Olympische Spelen van Sydney hebben wij de verrichtingen van grote sporters bewonderd die om die resultaten te bereiken zich jaren, iedere dag, hebben opgeofferd. Dat is de logica van de sport, vooral van de Olympische sport; en het is ook de logica van het leven: zonder offers worden er geen belangrijke en evenmin authentieke resultaten behaald”.³⁸

De ervaring van opoffering in de sport kan de sporters helpen het eigen karakter op een bijzondere wijze te vormen. Zij kunnen de deugden van moed en nederigheid, volharding en kracht ontwikkelen. Bij sport kan de gemeenschappelijke ervaring van opoffering de gelovigen ook helpen dieper hun eigen zending als kinderen van God te begrijpen. Een gebedsleven onderhouden, voortdurend tot de sacramenten naderen, werken voor het algemeen welzijn zijn vaak daden die geplaveid zijn met hindernissen en moeilijkheden. Wij kunnen deze uitdagingen te boven komen met een constante volharding en zelfdiscipline en met de genade die wij van God krijgen. “Streng discipline en zelfbeheersing, voorzichtigheid, een geest van opoffering en toewijding”,³⁹ vertegenwoordigen volgens de heilige Johannes Paulus II geestelijke, fysieke en psychologische kwaliteiten die door veel sporten worden gevormd. De zowel geestelijke als fysieke stimulansen en uitdagingen van de sport, kunnen helpen de geest en de zelfachting te versterken. Een katholieke verklaring van de antropologische waarde van sport en opoffering wortelt in het dagelijkse leven van iedere sporter: zij zijn zich ervan bewust dat opoffering en lijden een transformerende kracht hebben.

---

38 Johannes Paulus II, *Homilie ter gelegenheid van het Heilig Jaar van de sporters*, 29 oktober 2000

39 Idem, *Boodschap aan de gedelegeerden van de Italiaanse Alpineclub*, 26 april 1986.

Opoffering is een zeer bekend en in de wereld van de sport gebruikt woord. Ook de Kerk gebruikt deze term en vaak op een zeer directe en specifieke wijze. Zij weet dat de liefde van God en voor de naaste ons leven iets kost. De taak van een christen is opofferingen en lijden, hoe groot of klein ook, te accepteren en te verdragen en met de steun van Gods genade te strijden voor het rijk in het aardse leven en in de wereld die zal komen. Met deze overtuiging wordt het eenvoudiger te begrijpen wat de heilige Paulus bedoelde, toen hij vroeg zich erop voor te bereiden “de goede strijd te strijden” (Tim. 6, 12). Alle edele opofferingen die wij doen, zijn belangrijk in een christelijk leven, ook wanneer zij een ogenschijnlijk onbetekend terrein van menselijke activiteit, zoals de sport, betreffen.

3.5 Vreugde

Vanaf de tijd van het Internationale Handvest van de Lichamelijke Opvoeding, van de Lichamelijke Activiteit en van de Sport van 1978 is sport beoefenen een recht voor allen geworden, niet alleen voor jonge, gezonde of niet gehandicapte personen. Onafhankelijk van het feit dat sport wordt beoefend door kinderen, ouderen of mensen met een handicap, brengt zij allen vreugde die haar vrij beoefenen, wat het niveau van het spel ook is.

Als deelnemers maken sporters frustratie en ook onbehagen door de herhaalde nederlagen mee die zij in hun traject van zoeken naar verfijning en verbetering van de eigen sportdiscipline tegenkomen, mee. Als zij daarentegen op een hoog prestatieniveau zijn, moeten zij harde en strenge voorbereidingsprogramma's volgen. De vreugde die men ervaart bij het bedrijven van sport, gaat vaak samen met en komt voort uit de zwaarste moeilijkheden en uitdagingen. Wij zien dat er op de wereld veel mensen zijn die alleen maar aan sport doen om het genoegen van lichaamsbeweging, de mogelijkheid andere mensen te leren kennen, om nieuwe vaardigheden te leren of om een zin van behoren tot een gemeenschap te ervaren. De vreugde in deze gevallen is de vrucht van hetgeen leuk is of in

vervoering brengt. Tenslotte is vreugde een op liefde gebaseerde gave en dat is waar voor alle sporten.⁴⁰ Deze band tussen vreugde en liefde voor de sport staat het ons toe de relatie tussen God, liefde en vreugde in onze dagelijkse spiritualiteit beter te begrijpen.

Het feit dat voor het merendeel van de mensen sport niet wordt beoefend om een reden van nut zoals geld of succes, maakt haar tot een nog interessanter verschijnsel. De ogenblikken van vreugde in de sport gaan voor beroepssporters echter gewoonlijk gepaard met allerlei lijden en opofferingen en het gevolg van grote fysieke en mentale inspanningen. Dat leert ons dat authentieke, diepe en duurzame vreugde vaak naar boven komt, wanneer wij ons met heel onze persoon inzetten voor iets dat ons in vervoering brengt. Deze vervoering kan gericht zijn op het sportieve handelen op zich of de ploeggenoten in de diepgaande relaties die worden opgebouwd in het navolgen van een gemeenschappelijk doel. Als met hartstocht en liefde voor de sport of ploeggenoten verbonden vreugde een werkelijkheid is die psychologen in verband brengen met de beste performances en de drijfveer is die sporters ertoe drijft voortdurend opnieuw deel te nemen, dan kan dit een goede manier zijn voor trainers en verantwoordelijken voor de sport de overeenkomst tussen sportbeoefening en geloofsleven te tonen.

Wat dit betreft, is het belangrijk te herinneren aan de parabel van Jezus over de in de akker verborgen schat om het Rijk Gods te verklaren. Jezus onderstreept dat de mens die de schat heeft gevonden, “vol vreugde” alles wat hij heeft, verkoopt om die akker te kopen (Mat. 13, 44). Zo betekent ook voor ons Jezus volgen en verkondigen dat het Rijk Gods nabij is, vol vreugde handelen, omdat wij de overvloed hebben ervaren van de liefde en de genade van God die dit rijk kenmerken. Wanneer men Jezus volgt en werkt om Gods Rijk op te bouwen, komt men moeilijkheden en ongemak tegen en worden wij uitgenodigd ons kruis op ons te nemen. De beproevingen en het lijden kunnen echter onze vreugde niet uitwissen. De dood kan dat evenmin. Na tot zijn leerlingen gezegd te hebben dat zoals de Vader Hem heeft liefgehad, Hij hen heeft liefgehad, nodigt Jezus hen uit in zijn

---

40 Vgl. J. Pieper, *About Love*, Chicago 1974.

liefde te blijven en zegt Hij tegen hen: “Dit zeg Ik u, opdat mijn vreugde in u moge zijn en uw vreugde volkomen moge worden” (Joh. 15, 11). “Zo zijt ook gij nu wel bedroefd, maar wanneer Ik u zal weerzien, zal uw hart zich verheugen en uw vreugde zal niemand u kunnen ontnemen” (Joh. 16, 22).

“De vreugde van het evangelie vervult het hart en het hele leven van hen die Jezus ontmoeten”.⁴¹ Paus Franciscus brengt de centrale betekenis van de vreugde in het leven van een gelovige naar voren als een gave die met allen gedeeld moet worden. Op dezelfde wijze heeft sport alleen zin, zolang als zij ruimte maakt voor vreugde die met anderen gedeeld wordt. Het gaat er niet om opofferingen en lijden die in de training en het bedrijven van sport aanwezig zijn, te ontkennen, maar in laatste instantie is sport geroepen om een drager van vreugde te zijn voor allen die haar beoefenen en voor alle hartstochtelijke toeschouwers die haar over de hele wereld volgen.

3.6 Harmonie

Een harmonieuze ontwikkeling van een persoon moet altijd een prioriteit zijn van allen die een verantwoordelijkheid hebben in de wereld van de sport, of het nu trainers, instructeurs of leidinggevenden zijn. Het woord harmonie verwijst naar evenwicht en welzijn en is fundamenteel, wil men het ware geluk beleven. Er zijn veel krachten in de huidige wereld die ons ertoe brengen deze belangrijke deugd van de harmonie op te geven om in één dimensie gerichte en onevenwichtige modellen te omarmen. Men hoeft maar te denken aan de vercommercialisering van sommige sporten, de buitensporige afhankelijkheid van wetenschappelijke modellen die losgekoppeld zijn van ethische bekommernissen om maar enkele verontrustende voorbeelden te geven. Wanneer men een sport bevordert waarbij het lichaam tot een object is gereduceerd of de persoon als handelswaar wordt gezien, loopt men het risico personen en heel de gemeenschap grote schade toe te brengen.

---

41 Franciscus, *Evangelii gaudium*, nr. 1.

Anderzijds wordt een harmonische ontwikkeling van de persoon in zijn fysieke, maatschappelijke en geestelijke dimensies van oudsher erkend als een bijdrage aan de psychologische gezondheid en het welzijn van de persoon. Er zijn reeds positieve resultaten waar “veel personen de noodzaak voelen om gepaste vormen van lichaamstraining te vinden die helpen om een gezond evenwicht tussen geest en lichaam te vinden”.⁴² In verband hiermee zijn er de laatste jaren veel nieuwe vormen van sport en verschillende modellen van competitie ontstaan als antwoord op de existentiële behoefte aan een grotere harmonie tussen geest en lichaam. Ook het Tweede Vaticaans Concilie benadrukte dat sport voor het doel van een harmonieuze opbouw van een gemeenschap “een hulpmiddel” kan bieden “om broederlijke verhoudingen tussen de mensen van alle standen en volkeren of van diverse rassen tot stand te brengen”.⁴³

In kringen waar mensen niet meer als door God geliefde schepselen worden gezien, wordt het belang van de geestelijke vorming van de persoon vaak verwaarloosd. Harmonie brengt evenwicht met zich mee en dit is op zijn beurt verbonden met het hele leven van de persoon, van de morele, fysieke, maatschappelijke tot de psychologische sfeer. Sport is een van de concrete contexten waarin de persoon zijn eigen integrale ontwikkeling kan zoeken.

Paradoxaal genoeg kunnen wij, door de uitoefening van activiteiten, die schijnbaar alleen maar te maken hebben met de fysieke dimensie – zoals de sport – groeien in onze geestelijke kennis en zien hoe wij, wanneer wij deze dimensie van ons wezen afwijzen, onze groei, gezondheid en welzijn zelf ondermijnen. De neiging om de geestelijke component te negeren of deze eenvoudig terug te brengen tot de psychologische sfeer (zoals in een groot deel van de huidige wereld gebeurt) is vandaag normaal en kan in het bijzonder schadelijk zijn voor de jongeren en voor hen die zonder geestelijke en religieuze vorming zijn. De Kerk biedt ons in haar wijsheid een zeer noodzakelijke en overtuigende visie in dezen. Wij zijn geroepen onze

---

42 Johannes Paulus II, *Toespraak tot de deelnemers aan het wereldkampioenschap atletiek van Rome*, 2 september 1987.

43 *Gaudium et spes*, nr. 61.

sport te beleven in de Geest en met de Geest, daar, zoals de heilige Johannes Paulus II zei: “U bent echte sporters, als u zich voorbereidt door voortdurend de geestelijke dimensies van uw persoon in te zetten voor een harmonieuze ontwikkeling van alle menselijke talenten”.⁴⁴

3.7 Moed

De Kerk heeft met Thomas van Aquino geleerd dat moed de middenweg is tussen lafheid en roekeloosheid. En de Kerk heeft benadrukt dat een moedige daad altijd verbonden is met moraliteit. Dit, omdat om moedig te zijn het eerder nuttig is om het juiste, het goede te doen in plaats van zijn toevlucht te nemen tot een uitweg of een gemakkelijker weg. In de sport heeft dit ten diepste te maken met **fair play** en met de geest van het spel. Deze laatste zin betekent spelen met respect voor de tegenstander, de tradities van de sport, de regels en de reglementen, ook wanneer wij niet gecontroleerd of gezien worden. Wanneer spelers een goede sportiviteit tonen, zullen zij uitstijgen boven het specifieke spelreglement en altijd en hoe dan ook respect voor de tegenstander waarborgen.

Het begrip moed kan ook worden geïnterpreteerd als een geheel persoonlijke keuze. Het is niet mogelijk iemand moedig te doen worden, ook niet waar trainers en opvoeders eraan kunnen bijdragen deze deugd te stimuleren met hun handelen. Men zou immers kunnen uitleggen dat men moed veel meer voor, gedurende en na een nederlaag of verlies ziet. Verder blijven spelen, ook wanneer er geen enkele mogelijkheid voor een overwinning meer is voor je ploeg, het juiste te doen vanuit ethisch of fysiek standpunt bezien, wanneer men op een lelijke wijze een partij aan het verliezen is, het team bij elkaar houden, wanneer men zich verliezers voelt, het zijn allemaal gelegenheden die laten zien hoe de sport vol gedragingen van grote moed is.

---

⁴⁴ Johannes Paulus II, *Toespraak tot de deelnemers aan het wereldkampioenschap atletiek van Rome*, 2 september 1987.

3.8 Gelijkheid en respect

Iedere persoon is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis en heeft het recht het eigen leven met waardigheid te leven en met respect behandeld te worden. Allen hebben hetzelfde recht om veel dimensies van de cultuur en de sport te ervaren en te genieten. Ieder heeft het recht de eigen individuele capaciteiten met respect voor de eigen beperkingen te bevorderen.

Deze gelijkheid van rechten voor ieder individu betekent echter niet homogeniteit en eenvormigheid. Integendeel, het betekent respect voor de verschillen en de diversiteit van de menselijke omstandigheden inzake geslacht, leeftijd, culturele herkomst en tradities. Dit wordt op overeenkomstige wijze toegepast op de sector van de sport. Het is begrijpelijk dat er specifieke verschillen zijn in sportprestaties die toe te schrijven zijn aan de leeftijd, of dat in het merendeel van de disciplines mannen en vrouwen niet met elkaar wedijveren. Personen die duidelijk fysieke basiscapaciteiten hebben die van het gemiddelde verschillen, bijvoorbeeld op grond van een handicap, moeten anders beoordeeld en gewaardeerd worden.

Met alle aandacht voor de veelheid aan omstandigheden, talenten en bekwaamheden moeten de verschillende categorieën van **performance** niet leiden tot verborgen classificeringen of hiërarchieën in de score of tot ondoorzichtige beperkingen voor deelname. Dat zou het idee van een menselijke familie als primaire eenheid te niet doen. Wat de apostel Paulus aan de christelijke gemeenschap als spiegel van het lichaam van Christus vraagt, zou in de sport moeten worden ervaren: “Het oog kan niet tot de hand zeggen: ‘ik heb je niet nodig,’ en evenmin het hoofd tot de voeten: ‘ik heb je niet nodig’. Nog sterker, juist die delen van het lichaam die het zwakst schijnen te zijn, zijn onmisbaar [...] Wanneer één lid lijdt, delen alle ledematen in het lijden; wordt één lid geëerd, alle delen in de vreugde. Wel nu, gij zijt het lichaam van Christus, en ieder van u is een lid van dit lichaam”.⁴⁵

---

45 1 Kor. 12, 21-27.

Sport is een activiteit die de gelijkheid onder de mensen kan en moet bevorderen. “De Kerk beschouwt [...] de sport als een educatief instrument, wanneer zij verheven menselijke en geestelijke idealen bevordert en wanneer zij op een integrale wijze de jongeren vormt voor waarden als loyaliteit, volharding, vriendschap, solidariteit en vrede”.⁴⁶ Sport is een sector van onze maatschappij die de ontmoeting bevordert van heel de mensheid en vormen van socio-economische, racistische, culturele en religieuze discriminatie kan overwinnen.

Alle personen zijn gelijk in waardigheid, geschapen als zij zijn naar Gods beeld en gelijkenis. Wij zijn broeders en zusters die afstammen van dezelfde Schepper. Onze wereld wordt echter nog steeds geconfronteerd met diepgaande vormen van ongelijkheid en het is de taak van de christenen deze situaties aan het licht te brengen. Sport kan proberen de gelijkheid te bevorderen, omdat “zonder gelijkheid van mogelijkheden de verschillende vormen van agressie en oorlog een vruchtbare bodem vinden die vroeg of laat een uitbarsting zal veroorzaken”.⁴⁷

Er zijn veel voorbeelden van hoe sport erin slaagt toestanden van maatschappelijke cohesie en gelijkheid tussen mensen te creëren. Veel populaire sporten hebben campagnes voor een sensibilisering gehouden tegen racisme en hebben vrede, solidariteit en inclusie bevordert. “Sport kan volken en culturen verenigen in een geest van vriendschap. Sport is een teken dat vrede mogelijk is”.⁴⁸

---

46 Johannes Paulus II, *Boodschap aan de delegatie van “Real Madrid Club de Fútbol”*, 16 september 2002.

47 Franciscus, *Evangelii gaudium*, nr. 59.

48 Benedictus XVI, *Angelus*, 8 juli 2007.

3.9 Solidariteit

De boodschap van de Kerk laat ons zien dat er een diepe band tussen solidariteit en algemeen welzijn bestaat, tussen solidariteit en universele bestemming van de goederen, tussen solidariteit en gelijkheid onder de volken, tussen solidariteit en vrede in de wereld.⁴⁹

Solidariteit binnen een sportteam is de eenheid die tot stand komt tussen kameraden die samen strijden om het gemeenschappelijke doel te bereiken. Een dergelijke ervaring zorgt ervoor dat alle componenten een gevoel van persoonlijke aandacht en achting beleven. Solidariteit in christelijke zin gaat echter verder dan de leden van een eigen team. Zij kan ook de rivaal op het veld insluiten die er niet in slaagt zonder hulp op te staan. Hier zijn ondersteuning en solidariteit nodig om zich niet af te sluiten, als de nederlaag van de ander de eigen nederlaag is of het resultaat van een ongelukkige opeenvolging van gebeurtenissen

Sporters, vooral de beroemdste, hebben een onvermijdelijke maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het is belangrijk dat zij een steeds groter besef hebben van de eigen verantwoordelijkheid op het terrein van de solidariteit en dat dit maatschappelijk bekend is. “U, spelers, bent de vertegenwoordigers van een sportactiviteit die ieder weekend zeer veel mensen in de stadions bij elkaar brengt en waarvoor de middelen van maatschappelijke communicatie veel ruimte maken. Daarom hebt u een bijzondere verantwoordelijkheid”⁵⁰.

Paus Franciscus heeft de sporters uitgenodigd zich “met de anderen en met God” in te zetten, “waarbij u het beste van uzelf geeft, het leven besteedt aan wat werkelijk waarde heeft en voor altijd duurt. Stelt u talenten ten dienste van de ontmoeting tussen personen, van de vriendschap en de inclusie”.⁵¹

---

49 Vgl. *Compendium van de Sociale Leer van de Kerk*, 194.

50 Johannes Paulus II, *Boodschap aan de delegatie van “Fútbol Club Barcelona”*, 14 mei 1999.

51 Franciscus, *Toespraak tot de Italiaanse Tennisfederatie*, 8 mei 2015.

De heilige Johannes Paulus II spoorde de sporters aan om “de opbouw van een meer broederlijke en solidaire wereld te bevorderen door bij te dragen aan het overwinnen van situaties van wederzijds onbegrip tussen individuen en volken”.⁵²

Sport moet altijd hand in hand gaan met solidariteit, in zoverre sport geroepen is om de maatschappij te verlichten met haar waarden, in het bijzonder het bevorderen van de eenheid tussen volken, rassen, godsdiensten en culturen en zo te helpen om veel vormen van verdeeldheid die onze wereld vandaag nog ondergaat, te overwinnen.⁵³

3.10 Sport maakt ontvankelijk voor het zoeken naar de ultieme betekenis van het leven

Sport brengt de spanning tussen kracht en broosheid naar voren, beide ervaringen die noodzakelijkerwijs behoren tot het menselijk bestaan. Sport is een rijk waarbinnen de mens authentiek de eigen talenten, de eigen creativiteit naar voren kan laten komen, maar tegelijkertijd de ervaring van beperking en eindigheid kan beleven, en bovendien kan ervaren dat succes niet verzekerd is.

Zoals aan het begin van het hoofdstuk is uitgelegd, is sport een gebied dat de waarheid en de zin van de vrijheid van de mens kan openbaren. “Vrijheid - zo zegt paus Franciscus - is iets geweldigs, maar wij kunnen haar verliezen”.⁵⁴ Sport respecteert de vrijheid van de persoon, daar zij binnen de door specifieke regels getrokken lijnen creativiteit niet hindert, wat meer is, zij stimuleert deze. Zo verliest men de ervaring vrij zichzelf te zijn niet.

---

52 Johannes Paulus II, *Toespraak tot de delegatie van “A.S. Roma”*, 30 november 2000.

53 Franciscus, *Toespraak tot de leden van het Europees Olympisch Comité*, 23 november 2013.

54 Idem, *Amoris laetitia*, nr. 267.

De intrinsieke relatie tussen individuele vrijheid en het accepteren van regels laat bovendien zien dat de mens erop gericht is in gemeenschap met anderen te leven. De mens is nooit een geïsoleerde entiteit, maar “sociaal en zonder band met anderen kan hij niet leven noch zijn talenten ontplooiën.”⁵⁵ Een sportclub en de aanwezigheid van toeschouwers laat duidelijk de relatie tussen individuen en gemeenschap zien. Bovendien kan een individuele sport evenmin beoefend worden zonder de bijdrage van veel andere personen. Daarom kan sport dienen als voorbeeld om te tonen hoe de mens zich kan verwezenlijken door een ervaring van gemeenschap.

Ten slotte is in onze tijd sport misschien het meest evocatieve voorbeeld van de eenheid tussen lichaam en ziel. Er dient te worden onderstreept dat een eenzijdige interpretatie van bovengenoemde ervaringen leidt tot een verkeerd begrip van de mens. Door bijvoorbeeld de aandacht alleen maar op de kracht te richten, zou het kunnen lijken dat de mens selfsupporting is. Een eenzijdige opvatting over vrijheid leidt tot het idee van een onverantwoordelijk zelf dat alleen maar eigen regels volgt. Op dezelfde wijze zou een buitensporige benadrukking ten opzichte van de dimensie van gemeenschap, ertoe kunnen leiden de waardigheid van de persoon te onderschatten. En ten slotte zou men door de eenheid van lichaam en ziel te verwerpen ertoe komen of het lichaam volledig te devalueren of te vervallen in een werelds materialisme. Derhalve moet er om de menselijke natuur ten volle te begrijpen met alle dimensies rekening worden gehouden.

Samenvattend kunnen wij zeggen dat bij een sportieve ervaring de mens in het bijzonder de spanning tussen kracht en broosheid ervaart, de vrijheid om zich te onderwerpen aan algemene regels die een gemeenschappelijke beoefening vormen, de op gemeenschap gerichte individualiteit en de eenheid van lichaam en ziel. Bovendien is het door sport mogelijk schoonheid te ervaren. Zoals Hans Urs von Balthasar heeft onderstreept, is het esthetisch vermogen van de mens ook een beslissende eigenschap die het zoeken naar de ultieme betekenis van het bestaan stimuleert.⁵⁶ Als wij dit

---

55 *Gaudium et spes*, nr. 12.

56 Vgl. H.U. Gumbrecht, *In Praise of Athletic Beauty*, Cambridge 2006.

integrale antropologische idee toepassen, zou sport derhalve een buitengewoon terrein kunnen worden waar de persoon fundamentele waarheden over zichzelf en de ultieme betekenis van het eigen bestaan ervaart.

De ultieme betekenis vanuit christelijk standpunt

De mens vindt zijn diepste waarheid in het zijn naar Gods beeld en gelijkenis, zoals Hij ons heeft geschapen (Gen. 1, 27). Hoewel sport in zich het zoeken naar een bepaald soort geluk draagt, door het Tweede Vaticaans Concilie beschreven als “een volledig, vrij en menswaardig leven, waarbij zij alles wat de huidige wereld hun zo overvloedig kan bieden aan zichzelf dienstbaar willen maken”,⁵⁷ is het ook waar dat de mens geschapen is voor een nog groter geluk. Dit geluk wordt mogelijk gemaakt door de belangeloze gave van de genade van God. Het is belangrijk te specificeren dat de genade van God niet hetgeen menselijk is, vernietigt, maar veeleer “de natuur ervan vervolmaakt”⁵⁸ of ons verheft tot de gemeenschap met God, die Vader, Zoon en Heilige Geest en in de gemeenschap met de anderen is.

Een van de belangrijkste wijzen waarop wij de genade van God ervaren, is zijn barmhartigheid. Zoals paus Franciscus voortdurend in zijn pontificaat in herinnering heeft gebracht en in het bijzonder in het Heilig Jaar van de Barmhartigheid, wordt God nooit moe ons te vergeven. God heeft ons onvoorwaardelijk lief. Ook wanneer wij fouten maken of zondigen, God heeft geduld met ons en biedt ons zijn vergeving en een tweede kans aan. De vergeving van God geneest - zoals onze wederzijdse vergeving - ons en herstelt Gods beeld en gelijkenis in ons. Zoals de heilige Paulus in zijn brief aan de Kolossenzen schrijft: “En beliegt elkaar niet meer. Legt de oude mens met zijn gedragingen af, bekleedt u met de nieuwe mens, die op weg is naar het ware inzicht, zich vernieuwend naar het beeld van zijn schepper” (Kol. 9-10). En verder nog in zijn tweede brief aan de Corinthiërs: “Ons allen is het gegeven met onverhuld gelaat de glorie van de Heer te aanschouwen en herschapen te worden tot steeds heerlijker gelijkenis met Hem; zo werkt de Heer die Geest is” (2 Kor. 3, 18). Als het traject van

---

57 *Gaudium et spes*, nr. 9.

58 Thomas van Aquino, *Summa Theologica*, I, q. 1, a.8, ad 2.

verlossing betekent dat wij vernieuwd en veranderd zullen worden naar het beeld en de gelijkenis van God, die Vader, Zoon en Heilige Geest is, betekent dit begrijpen dat wij in wezen relationele wezens zijn en dat wij gemaakt zijn voor de gemeenschap met God en de ander.

HOOFDSTUK VIER

DE UITDAGINGEN IN HET LICHT VAN HET EVANGELIE

4.1 Een menselijke en juiste sport

Wij hebben het al gehad over de betekenisaspecten wat de sport betreft, evenals over de rol ervan in het zoeken naar goedheid en waarheid. Evenals alle menselijke werkelijkheden kan sport echter ook worden gebruikt tegen de waardigheid van de mens en de rechten van de persoon. Daarom wil de Kerk haar eigen stem laten horen, wanneer zij ziet dat de waardigheid en het geluk van de persoon met voeten worden getreden.

Het bevorderen van de menselijke waarden in de sport

De huidige ontwikkelingen in de sport moeten worden beoordeeld op grond van de mate van erkenning van de waardigheid van de persoon en van de adequaatheid van het betoonde respect voor anderen, alle schepsels en het milieu. Bovendien erkent de Kerk het belang van de vreugde bij de deelname aan een sportactiviteit en van een loyaal samenleven onder de mensen. Wanneer de regels van de sport op internationaal niveau worden vastgelegd, moeten de sporters van verschillende culturen, naties en religies kunnen genieten van een gedeelde ervaring van een loyale en vreugdevolle competitie die de eenheid van de menselijke familie kan helpen bevorderen.

Door het beoefenen van sport kunnen personen de eigen lichamelijkeheid op een eenvoudige en positieve wijze ervaren. Wanneer sporters in teamverband spelen, kunnen zij begrijpen dat de mooiste ervaringen die zijn waarbij een sterke band tussen spelers tot stand komt en men goed samen speelt.

Kritiek op ontsporingen

Uitgaande van dit perspectief moet een reeks verschijnselen en ontwikkelingen kritisch worden beoordeeld. Dit is niet minder op de sport dan op andere gebieden van het maatschappelijk leven van toepassing. De Sociale Leer van de Kerk herinnert de mensen die zich met politiek, economie of wetenschap bezighouden, eraan zich af te vragen of hun handelingen ten dienste staan van de mens en een juiste maatschappelijke orde. Ook mensen die zich met sport bezighouden, zouden zich deze vraag moeten stellen.

De intense hoedanigheid van de ervaringen in de sport is de basis van de aantrekkingskracht ervan. Juist door de kracht ervan is sport echter ook blootgesteld aan het ontsporen in vormen van politieke praktijken die niet ten dienste van de mens staan. Dit heeft zowel betrekking op degenen die sport beoefenen, als op toeschouwers en supporters. Het grote belang dat de sport voor veel mensen inneemt, kan haar reduceren tot een instrument om belangen, politieke lijnen en vormen van machtsvertoon over te brengen voor een blind zoeken naar financieel gewin of om nationalistische drijfveren te steunen. Zo worden de autonomie van de sport en de innerlijke waarden ervan bedreigd. De belangen die niet die van de sport zijn, maar veeleer politiek, economisch, op de media gericht zijn, geven uiteindelijk de dynamiek ervan en ook de ervaringen van de sporters zelf richting. Sport is een deel van een complexe en veelvormige maatschappij en neemt deel aan de dynamiek ervan: daarom moet zij met nog meer aandacht er voor waken de eigen autonomie niet prijs te geven. Sprekend tot een delegatie van voetballers van Italiaanse profclubs, herinnerde paus Franciscus met vreugde aan de uitstapjes die met zijn familie werden gemaakt naar het voetbalstadion en aan de feestelijke sfeer van die dagen, en hij zei tegen spelers en managers: “Ik zou graag willen wensen dat voetbal en iedere andere populaire sport de dimensie van feest terugkrijgt. Tegenwoordig is voetbal vanwege de reclame, de televisie enzovoorts big business geworden. Maar de economische factor moet niet prevaleren boven de sportieve, omdat het alles dreigt te vergiftigen, zowel op internationaal en nationaal als lokaal niveau”.⁵⁹

---

59 Franciscus, *Toespraak tot de voetbalelftallen Fiorentina e Napoli en tot de delegatie van de FIGC en de Voetballiga van de eerste divisie*, 2 mei 2014.

Wanneer sport wordt beoefend om “koste wat het kost” te winnen, dan wordt de sport zelf bedreigd. Wanneer zij zich alleen maar concentreert op sportief succes, hetzij om persoonlijke, politieke of economische redenen, reduceert zij de rechten en het welzijn van de deelnemers tot een marginale rol. Wat de relatie met de lichamelijke betreft, beïnvloedt het verlangen de prestaties steeds meer en tot elke prijs te verbeteren de gedragingen en leidt tot ernstige gevolgen. Het criterium op grond waarvan iedere keuze niet meer wordt beoordeeld naar de maat van de waardigheid van de mens, maar veeleer naar die van de doeltreffendheid, kan risico's met zich meebrengen voor de eigen gezondheid en die van de teamgenoten. De waardigheid en de rechten van de mens mogen nooit willekeurig worden onderworpen aan andere belangen. Het is niet acceptabel dat sporters worden beschouwd als koopwaar. Zoals paus Franciscus tegen de leden van het Europese Olympisch Comité heeft gezegd: “Wanneer er naar de sport alleen maar wordt gekeken volgens economische parameters of die van het behalen van de overwinning tot elke prijs, loopt men het risico de sporters te reduceren tot pure handel waaruit voordeel valt te halen. De sporters zelf komen in een mechanisme terecht dat hen meesleept, zij verliezen de ware zin van hun activiteit, de vreugde te spelen die hen als kinderen heeft aangetrokken en die hen gedreven heeft tot zoveel ware offers en heeft aangezet om kampioenen te worden”.⁶⁰

De algemene rechten om in waardigheid en vrijheid te leven zouden in de sport beschermd moeten worden. Zij moeten in het bijzonder gewaarborgd worden voor de armen en de zwakken, vooral voor de kinderen die er recht op hebben in hun eigen fysieke integriteit te worden beschermd. Situaties van misbruik van kinderen, of het nu fysiek, seksueel of emotioneel is, door trainers, instructeurs of andere volwassenen, zijn een belediging van jonge schepsels, gemaakt naar Gods beeld en gelijkenis, en daarom rechtstreeks een belediging van God. Instellingen die sportprogramma's voor jongeren financieren, die op hoog niveau inclusief, zouden met de hulp van deskundigen richtlijnen voor programma's moeten ontwikkelen die de veiligheid van de kinderen garanderen.

---

60 Franciscus, *Toespraak tot de leden van het Europees Olympisch Comité*, 23 november 2013.

Ook de sporters hebben het recht zich te verenigen en de eigen belangen te vertegenwoordigen. Zij mogen niet gehinderd worden zich als burgers vrij en naar eigen geweten uit te drukken. Zij moeten worden behandeld als personen met alle erkende rechten. Ieder vorm van discriminatie op grond van maatschappelijke of nationale afkomst, geslacht, bevolkingsgroep, ras, fysieke constitutie of godsdienst, mogen in de sport niet geaccepteerd worden. De sport moet echter ook verder gaan dan het onmiddellijke sportieve gebeuren en zich verantwoordelijk voelen voor hetgeen in de context ervan gebeurt. Veel mensen zijn betrokken bij de voorbereiding en het organiseren van sportmanifestaties en hun legitieme belangen en levensomstandigheden moeten worden gerespecteerd.

4.2. Gedeelde verantwoordelijkheid voor een goede sport

Sport is een veelvormige werkelijkheid. Critici van de sport zouden noch geheel argwanend moeten staan tegenover dit verschijnsel, noch naïef moeten zijn in het bejubelen van de positieve aspecten ervan. Het is bovendien belangrijk om te weten te onderscheiden wat de werkelijke verantwoordelijkheden van iedere organisatie en ieder bureau op het gebied van sport zijn. Degenen die aan sport doen, of de sporters hebben niet alleen de verantwoordelijkheid voor wat er gebeurt, maar ook veel anderen zijn verantwoordelijk, zoals gezinnen, trainers en assistenten, artsen, managers, toeschouwers en personen die betrokken zijn bij andere terreinen van de sport met inbegrip van wetenschappers, leiders op politiek en economisch vlak, vertegenwoordigers van de media.

Toeschouwers en supporters nemen rechtstreeks of via de media deel aan sportmanifestaties, hebben een eigen hoeveelheid gedeelde verantwoordelijkheid bij de evenementen. Zij kunnen hun eigen respect betonen voor de spelers van beide ploegen en hun afkeuring laten blijken voor onsportief gedrag. Fair play is ook noodzakelijk ten opzichte van toeschouwers die de tegenpartij ondersteunen. Iedere vorm van denigreren of geweld in een sportieve context moet worden veroordeeld en de verantwoordelijken in de

sport moeten er alles aan doen de daders te vinden Er zijn bijvoorbeeld goede voorbeelden van hoe geweld op het terrein van de sport moet worden aangepakt. Sommige profclubs in Europa en ook elders trainen bijvoorbeeld vrijwilligers die met de supporters samenwerken om anti sportief en ook gewelddadig gedrag van supporters op te sporen, wat de laatste jaren steeds veelvuldiger voorkomt bij voetbalwedstrijden. Hier mag de verantwoordelijkheid door de sportwereld niet worden afgeschoven op andere instellingen.

Veel mensen beoefenen sport in een natuurlijke omgeving. Helaas laat de sportactiviteit deze omgevingen niet onaangetaast. Het heeft een invloed op het milieu, die vaak voor de lange termijn is. Daarom hebben sporters en financiers van sportevenementen verder een verantwoordelijkheid voor de schepping. De verantwoordelijkheid komt op veel schouders neer: niet alleen op ieder die sport bedrijft en moet overwegen welke kosten voor het milieu verbonden zijn met de eigen sportactiviteit, ook wie de belangrijkste sportevenementen financiert, moet de houdbaarheid van het evenement vanuit het belang van het milieu overwegen.

Bovendien moet er bij sporten waarbij dieren zijn betrokken, op gelet worden dat hun behandeling moreel gepast is en dat zij niet worden beschouwd als louter objecten.

De Kerk benadrukt de verantwoordelijkheid van iedere persoon in de wereld van de sport en doet een beroep op ieder geweten om zoveel mogelijk een menselijke en eerlijke sport te bevorderen. Het zou echter niet correct zijn de last van de verantwoordelijkheid voor een goede en eerlijke sport alleen maar op de schouders te leggen van de sporters afzonderlijk. Men dient ook te letten op de maatschappelijke organen die onze wijze van denken en handelen beïnvloeden. "Dit is het geheel van instellingen en praktijken die de mensen als reeds bestaand aantreffen of creëren op nationaal en internationaal niveau en die richtlijnen geven voor het economisch, maatschappelijk en politiek leven of dit organiseren".⁶¹ Deze struc-

---

61 Congregatie voor de Geloofsleer, instructie over de christelijke leer en de bevrijding "De waarheid maakt ons vrij, 22 maart 1986.

turen hebben een zo sterke overredingskracht dat het zeer moeilijk is trouw te blijven aan de waarden binnen de sport. Overigens zijn deze structuren geen onontkoombaar lot. “Zij hangen altijd af van de verantwoordelijkheid van de persoon, die ze kan veranderen en niet van een vermeend historisch determinisme”.⁶² Daarom bestaan zij binnen de doeleinden van onze verantwoordelijkheid. Het maatschappelijk belang van de verschillende sportorganisaties op regionaal, nationaal en internationaal niveau is enorm en zo moet ook de morele verantwoordelijkheid ervan zijn. Zij moeten ten dienste staan van de waarden binnen de sport en van het welzijn van de persoon.

4.3 Vier specifieke uitdagingen voor de ontwikkeling

Er zijn vier uitdagingen voor de sport van onze tijd die de Kerk als bijzonder serieus beschouwt en waarover dit document tracht te informeren. Zij kunnen worden begrepen als het resultaat van een ongecontroleerd gericht zijn op succes en van de immense economische en politieke belangen die zich rond sportwedstrijden hebben ontwikkeld. De vele personen die betrokken zijn bij sportevenementen - sporters, toeschouwers, business managers, politici - zetten aan tot steeds betere sportieve performances en een overwinning tot iedere prijs, zodat de reeds buitensporige druk op de sporters nog groter wordt met als resultaat dat dezen alle mogelijke wegen zoeken om de prestaties, ook op moreel twijfelachtige wijzen, te verbeteren.

Afbreuk doen aan het lichaam

Als enerzijds sport een positieve ervaring kan zijn om de eigen lichamelijke te beleven, kan het ook een context zijn waarbinnen het menselijk lichaam wordt gereduceerd tot object of een alleen maar materieel leven. Zoals een speler van Amerikaans voetbal als commentaar heeft gegeven, toen de eigen carrière voorbij was: “Ik heb mij paradoxaal gerealiseerd hoe ik verdrongen en uit mijn geheugen gewist had dat ik mijn lichaam was. Ik

---

62 *Ibid.*

kende mijn lichaam zo grondig mogelijk, maar ik heb het gebruikt en ik dacht erover als een machine, iets dat ik goed moest smeren, goed moest voeden, goed moest onderhouden om een specifiek werk te doen”.⁶³

Wanneer jongeren gevormd worden om het eigen lichaam op deze wijze te zien, lopen zij het risico vervreemd te raken van eigen gevoelens, omdat zij hun eigen vermogen tot intimiteit, een belangrijk element in de ontwikkeling bij de groei van een jonge volwassene, op het spel zetten⁶⁴. Dit alles heeft een negatieve invloed op hun vermogen om hun affectieve relatie, de gave en genade van het huwelijksleven zowel fysiek als gevoelsmatig te sturen.

Ouders, trainers en sportverenigingen zijn dikwijls betrokken bij dit proces van “automatisering” van de sporters, omdat zij erin geïnteresseerd zijn zich te verzekeren van succes en aan de verwachtingen van medailles, records, studiebeurzen, contracten voor sponsoring en rijkdom te voldoen. Aberraties van dit type kan men vinden bij de wedstrijden op hoog niveau van jeugdsport. Het wordt steeds normaler voor een kind in de handen van ouders, trainers en managers gelaten te worden die alleen maar geïnteresseerd zijn in eenzijdige specialisatie van één talent. Zoals het lichaam van een kind echter niet in staat is een heel jaar van training in een sport te verdragen, leidt deze vroegtijdige specialisatie te vaak tot ongelukken door overbelasting. In het geval van elitesportsters is het prototype van een ideaal lichaam in de loop der jaren veranderd door als model dat van een prepuberaal tenger lichaam voor te houden. Dat heeft in enkele contexten ertoe geleid zeer jonge meisjes gedurende alle dagen van de week en een buitensporig aantal uren te trainen. De meisjes hebben in deze omstandigheden vaak het vurig verlangen om zo mager te blijven, dat zij in vergelijking met het gemiddelde van de vrouwelijke bevolking in veel hogere percentages eetstoornissen hebben ontwikkeld. Dit voorbeeld laat het belang zien van de rol van de ouders van de jonge sporters in alle sporten. Ouders hebben de verantwoordelijkheid om hun kinderen te tonen dat zij worden bemind om wat zij zijn en niet om hun successen, voorkomen of fysieke vermogens.

---

63 Vgl. D. Meggysey, *Out of Their League*, Berkeley CA 1970, 231.

64 Vgl. E. Erikson, *Identity and the Life Cycle*, New York 1980.

Sporten die onvermijdelijk schade aan het menselijk lichaam veroorzaken, kunnen ethisch niet worden goedgekeurd. Slechts recent hebben wij enkele sporten leren kennen waarvan de beoefening schadelijke effecten heeft op het lichaam, de hersenen inbegrepen, en het is van wezenlijk belang dat in deze gevallen alle maatschappelijk betrokkenen een standpunt innemen en de waardigheid van de mens en zijn welzijn op de eerste plaats laten komen.

Doping

Het probleem van de *doping* schaadt het fundamentele begrip van de sport. Ongelukkigwijze wordt deze vandaag zowel door sporters afzonderlijk als door teams en ook door staten in praktijk gebracht. *Doping* versterkt een reeks gecompliceerde morele problematieken, daar zij niet beantwoordt aan de waarden van gezondheid en loyaal spel. Zij is een zeer duidelijk voorbeeld van hoe de mentaliteit van de overwinning “tegen elke prijs” de sport bedorven heeft door haar brengen tot een schending van de essentiële regels ervan. Bij dit proces is de “structuur van het spel” verbroken en zijn de waarden binnen de sport die afhankelijk zijn van het accepteren van de regels, verloren gegaan. In deze gevallen telt de macht van wie met alle mogelijke en voorstelbare middelen de eigen prestaties tracht te verbeteren, meer dan de vermogens van de sporter of de training. Het lichaam van de sporter wordt gedegradeerd tot object dat onderworpen is aan de doeltreffendheid van een medicijn. In sommige sporten die mechanische middelen (wielrennen, motorsport, formule 1) gebruiken, wordt *fair play* ondermijnd door fraude en mechanische *doping*. Deze fraude kan door de individuele sporter of door een uitgebreidere groep met de hulp van monteurs in praktijk worden gebracht en gestimuleerd of ook op grote schaal worden gemanipuleerd door financiers.

Om lichamelijke en mechanische *doping* te bestrijden en *fair play* bij sportwedstrijden te ondersteunen is het niet voldoende een beroep te doen op de individuele moraal van de sporters. Het probleem van *doping* kan niet alleen de individuele sporter worden aangerekend, hoezeer hij ook te bekritisieren is. Het is een complexer probleem. Het is de verantwoordelijk-

heid van de sportorganisaties vaste regels en fundamentele voorwaarden van organisatie te creëren om sporters te steunen en te motiveren in hun verantwoordelijkheid en elke verleiding tot *doping* te verminderen. In een geglobaliseerde wereld zoals de sport hebben concrete en gecoördineerde internationale krachtsinspanningen nut. Andere betrokkenen die een bijzondere invloed hebben op de sport, zoals de media, de financiën en de politiek, zouden erbij betrokken moeten worden.

Ook de toeschouwers moeten voor ogen houden hoe hun voortdurende verwachtingen van de verbetering van de *performances* en het verlangen naar een super spectaculair maken van de sportevenementen de sportbeoefenaars ertoe brengen *doping* te gebruiken of gebruik te maken van mechanische *doping*.

Corruptie

Corruptie kan niet minder dan *doping* de sport naar de ondergang leiden. Zij misbruikt de betekenis van competitie van spelers en toeschouwers, die opzettelijk worden opgelicht en bedrogen. Corruptie betreft niet alleen een sportevenement afzonderlijk, maar is een plaag die zich ook kan verspreiden in politiek op het terrein van de sport. De keuzes betreffende de sportwereld worden intussen gemaakt door partijen, niet vanwege kennis van de sport, maar vanwege belangen van financiële of politieke aard. Even afkeurenswaardig is elk type van corruptie dat weddenschappen in de sportwereld betreft. Als talloze sporters of liefhebbers alleen maar worden bedrogen, zodat een kleine groep zich overmatig kan verrijken, bedreigt ook dat de integriteit van de sport. Evenals in het geval van *doping* moeten alle in sport geïnteresseerde betrokkenen dit beseft hebben, evenals de sportorganisaties die concrete en transparante regels toepassen om te vermijden dat de regels van de sport met voeten worden getreden.

Supporters en toeschouwers

Het publiek kijkt en vormt gedurende de sportactiviteiten en de wedstrijden als één geheel de supporter, als was het één lichaam. Dit gedeelde gevoel dat niet aan generaties, geslacht, ras, geloof gebonden is, is een

fantastische bron van vreugde en schoonheid. De supporters zijn één gemeenschap, hetzij hun ploeg wint, hetzij ze verliest. Zij steunen de eigen spelers en respecteren zowel de spelers en supporters van de tegenstander als de scheidsrechters met wederzijdse *fair play*. Er zijn ogenblikken, manifestaties en houdingen die ons bewust maken van de vreugde, de kracht en de betekenis van een harmonieuze en evenwichtige sport. De rol van het publiek in de sport kan echter dubbelzinnig zijn. In sommige gevallen beledigen de toeschouwers de spelers van de tegenstander, hun supporters en de scheidsrechters. Dit gedrag kan ontaarden in zowel verbaal (met koren vol haat) als fysiek geweld. Gevechten tussen supporterslegioenen verbreken het *fair play* dat zou moeten heersen gedurende iedere sportmanifestatie. Een zich buitensporig identificeren met een sporter of een ploeg kan verder de spanning tussen groepen van verschillende culturen, nationaliteiten of godsdiensten doen toenemen. Soms kan een supporter de sport ook gebruiken om op te hitsen tot racisme of extremistische ideologieën. Toeschouwers die geen respect hebben voor sporters, vallen hen soms ook fysiek aan of blijven hen beledigen en denigreren. In geval van basissporten komt dit gebrek aan respect voor sporters soms ook van de kant van supporters die tot hun eigen legioen horen. Ploegen, sportverenigingen en sportfederaties hebben zowel op de scholen als in de professionele sport en de topsport de verantwoordelijkheid te garanderen dat het gedrag van de toeschouwers de waardigheid van alle personen respecteert die deelnemen aan een sportevenement of dit bijwonen.

HOOFSTUK VIJF

DE SLEUTELROL VAN DE KERK

Het document heeft tot nu toe getracht de sport, de betekenis en de verschillende dimensies ervan, zoals die binnen het christelijke idee over mens en maatschappij worden gezien, te analyseren en op waarde te schatten. Er is zowel aandacht besteed aan de grote gelegenheden en mogelijkheden die sport biedt, als aan de bedreigingen en uitdagingen waarvoor zij ons stelt.

De Kerk is als volk van God verbonden met en oprecht geïnteresseerd in sport, als een van de menselijke werkelijkheden van onze tijd. Natuurlijk voelt de Kerk de verantwoordelijkheid om alles te doen wat in haar vermogen ligt om te garanderen dat sport op een menselijke en redelijke wijze wordt bevorderd.

“De pastoraal van de sport vormt een noodzakelijk ogenblik en een integraal deel van de gewone pastoraal van de gemeenschap. Dan wordt het onmiddellijk duidelijk hoe het eerste en primaire doel van de Kerk niet het scheppen of ter beschikking stellen van structuren voor sportactiviteiten kan zijn; veeleer is het een inzet om zin, waarde en perspectief te geven aan de sportbeoefening als menselijk, persoonlijk en maatschappelijk feit⁶⁵.

5.1 De Kerk is thuis in de sport

Zoals reeds naar voren gebracht in Hoofdstuk 1, heeft de Kerk empathie gekregen met de moderne sport, vanaf het begin van de twintigste eeuw ervoor kiezend in deze context een rol te spelen door zich actief en als hoofdrolspeler in te zetten.

---

65 Italiaanse bisschoppenconferentie, *Sport e Vita Cristiana*, nr. 43.

Een verantwoordelijke aanwezigheid

De Kerk vlucht niet voor de medeverantwoordelijkheid om de sport te bevorderen en zich met de bestemming ervan bezig te houden. Juist hierom wenst de Kerk in gesprek te gaan met de verschillende sportorganisaties en -instellingen om een proces van vermenselijking van de hedendaagse sport te ondersteunen. Zij tracht de sportbeoefening, het systeem en de processen ervan te verbeteren door een **partnership** in samenwerking met deze betrokkenen. De Kerk wil bovendien een visie op waarden en morele principes ter beschikking stellen die kan helpen om de problemen aan te pakken die de sportwereld teisteren zoals **doping**, corruptie, het supportersgeweld en ongebreidelde vercommercialisering die afbreuk doet aan de ziel van de sport.

De Kerk heeft een georganiseerde en institutionele aanwezigheid in het sportsysteem die het haar mogelijk maakt een christelijk idee over sport op verschillende wijzen en op meer niveaus te bevorderen. Binnen de eigen georganiseerde structuren heeft de Heilige Stoel verschillende sectoren die geïnteresseerd zijn in het verschijnsel sport met als taak haar vanuit institutioneel, pastoraal en cultureel standpunt te volgen en te bevorderen.

In verschillende landen werken de bisschoppenconferenties nauw samen met de nationale en internationale sportverenigingen voor een bevordering van de activiteiten. In sommige landen bestaan er sinds meer dan een eeuw kerkelijke sportverenigingen en sportclubs die volledig zijn betrokken bij sportevenementen van lokale en nationale aard. Deze organisaties zijn in staat zowel op nationaal als internationaal niveau sportgroepen bijeen te brengen, ze on line te zetten en te coördineren. Als toevoeging aan het apostolaat van veel leken zijn er talloze priesters die betrokken zijn bij parochiële sportgroepen, amateur sportverenigingen of hun dienst verlenen als aalmoezenier in professionele sportverenigingen of bij de Olympische Spelen.

Een Kerk die eropuit gaat

Sport is een terrein waarop men concreet op de uitnodiging kan ingaan om een Kerk te zijn die eropuit gaat, zonder muren of grenzen, maar met pleinen en veldhospitelen.

Veel meer dan andere contexten kan sport onderdrukte of gemarginaliseerde personen, immigranten, oorspronkelijke bewoners, armen, machtigen en rijken, allen die eenzelfde interesse en soms zelfs dezelfde speelruimte delen, erbij betrekken. Voor de Kerk doet een dergelijke werkelijkheid zich voor als een gelegenheid om mensen elkaar te laten ontmoeten die uit verschillende contexten en zeer verschillende levensomstandigheden afkomstig zijn. Als de Kerk enerzijds ieder persoonlijk wil verwelkomen, stelt zij zich anderzijds open voor de wereld. Zoals paus Franciscus heeft gezegd, “is de weg van de Kerk nu juist die om te treden buiten de eigen omheining om hen die ver weg zijn, in de wezenlijke “randgebieden” van het bestaan te gaan zoeken. [...] om niet alleen met evangelische moed degenen die aan onze deur kloppen, op te nemen en te integreren, maar ook eropuit te gaan, om zonder vooroordelen en vrees op zoek te gaan naar hen die veraf zijn en hun belangeloos te tonen wat wij belangeloos hebben ontvangen”⁶⁶.

Een moderne Hof van de Heidenen

In veel delen van de wereld bestaat al de traditie de lokalen van de Kerk open te stellen voor de jongeren – die vaak juist voor activiteiten van sport en spel bijeenkomen. In de multiculturele context van vandaag worden dergelijke ruimtes plaatsen die het scheppen van serene uitwisselingen tussen gemeenschappen, culturen en godsdiensten vergemakkelijken. Zoals al beklemtoond is, acht de Kerk deze dynamiek van grote waarde, die de zin van eenheid van de menselijke familie kan bevorderen. Deze plaatsen kunnen bovendien, om de woorden van paus Benedictus XVI te gebruiken, een dialoog mogelijk maken met hen “voor wie de godsdienst iets vreemds is, aan wie God onbekend is en die echter niet eenvoudigweg zonder God zouden willen zijn, maar tot Hem minstens als Onbekende

---

66 Franciscus, *Homilie in de mis met de nieuwe kardinalen*, 15 februari 2015.

zouden willen naderen”.⁶⁷ Hij spreekt over de zending van de Kerk naar deze mensen: “Ik denk dat de Kerk ook vandaag een soort “Hof van de Heidenen” zou moeten openen, waar de mensen zich op de een of andere manier kunnen vastklampen aan God zonder Hem te kennen en voordat zij de toegang hebben gevonden tot zijn mysterie, in de dienst waaraan heel het leven van de Kerk staat”.⁶⁸

De Kerk heeft veel mogelijkheden om zich in te zetten in de sportieve werkelijkheid van vandaag, mogelijkheden die des te belangrijker zijn naarmate ze in overeenstemming zijn met de uitgebreidere zending van de Kerk zelf.

5.2 De Sport is thuis in de Kerk

De visie van het leergezag op sport heeft zich geconcretiseerd in actief pastoraal aanbod dat in wezen vorm krijgt in een educatieve verplichting jegens de mens en die, op haar beurt, resulteert in een maatschappelijke verplichting jegens de gemeenschap.

De sport als educatieve ervaring

De mens, geschapen naar Gods beeld en gelijkenis, is belangrijker dan de sport. De mens bestaat niet in dienst van de sport, maar sport moet integraal ten dienste van de mens staan voor zijn integrale ontwikkeling.

Zoals reeds gezegd, is de mens een eenheid van lichaam, ziel en geest: dat betekent dat de fysieke ervaring van het spel en de sport de andere dimensies van de persoon, ziel en geest, erbij betreft en ook beïnvloedt. Om deze reden maakt sport deel uit van de integrale opvoeding van de persoon. Paus Franciscus heeft aangemoedigd om spel en sport te beschouwen als gelegenheden voor een algeheel traject voor de vorming van de mens, een traject dat hoofd, hart en handen erbij betreft, dat wil zeggen wat men denkt, wat men voelt en wat men doet. Volgens de Heilige Vader

---

⁶⁷ Benedictus XVI, *Toespraak tot de Romeinse Curie*, 21 december 2009.

⁶⁸ *Ibid.*

is de formele opvoeding vandaag te veel te blijven steken in een “intellectualistisch technicisme” en een “taal van het hoofd”.⁶⁹ Hij moedigt aan zich open te stellen voor trajecten van een niet formele opvoeding, zoals bijvoorbeeld de sport, en deze te accepteren. Zoals hij heeft gezegd “is er”, wanneer men alleen maar opgesloten is in starre trajecten van formeel onderwijs en formele opvoeding, “geen humanisme en waar geen humanisme is, kan Christus niet binnenkomen!”.⁷⁰

Sport en katholieke opvoeding

Hoe kan de Kerk beginnen met de lichamelijke activiteit en de sport te integreren binnen de eigen organische structuur? Hoe kan de visie van de Kerk op sport de bisschoppenconferenties, de bisdommen en de parochies bereiken? Dat zou misschien kunnen beginnen met het duidelijk instellen van een apostolaat voor de sport. Dit apostolaat zou de inzet van de Kerk voor de mens door de sport duidelijk zichtbaar maken en helpen de verschillende organen van de Kerk voor een daadwerkelijke inzet voor de sport on line te zetten.

Vanaf het begin van het christendom kwam de sport naar voren als een doeltreffende metafoor van het christelijke leven: de apostel, de heilige Paulus aarzelde niet de sport toe te voegen aan de menselijke waarden door deze te gebruiken als een gelegenheid en mogelijkheid om met de mensen van zijn tijd een gesprek aan te gaan. Dit maakt het ons mogelijk te stellen dat de sport, het spel en andere spelactiviteiten ertoe bijdragen, dat jongeren kunnen komen tot een dieper begrip van de Schriften, het onderricht van de Kerk of de sacramenten.

Wanneer sport wordt beleefd met respect voor de waardigheid van de mens en vrij is van de belangen van de economie, de media of de politiek, dan kan zij een voorbeeld worden voor het leven. “Wanneer dat zo is”, heeft paus Franciscus gezegd, “overstijgt sport het niveau van de pure lichamelijke en brengt ons in de arena van de geest en zelfs van het

---

69 Franciscus, *Toespraak tot de deelnemers aan het Wereldcongres “Educare oggi e domani: Una passione che si rinnova”*, 21 november 2015.

70 *Ibid.*

mysterie”.⁷¹ Om christelijk op te voeden moeten wij mensen brengen tot de menselijke waarden in alle dimensies van de werkelijkheid, met inbegrip van de transcendentie. Dit is de diepe zin van de sport: op kunnen voeden tot de volheid van het leven en tot het zich openstellen voor de transcendentie.

Sport is ook een manier om jongeren te laten naderen tot de kardinale deugden van de voorzichtigheid, de rechtvaardigheid, de sterkte en de matigheid en hen bij het nastreven hiervan te begeleiden.

Sport om een cultuur van ontmoeting en vrede te genereren

In een wereld waarin er een overvloed is aan migraties, nationalismen en individuele identiteiten, trachten steeds meer mensen met moeite samen te leven met verschillende culturen of tradities die anders zijn dan die van henzelf. Er worden voortdurend grenzen en scheidingslijnen getrokken en vervolgens weer opnieuw getrokken. In deze context is het gepast eraan te herinneren dat sport een van de weinige werkelijkheden is die in staat zijn de grenzen tussen godsdiensten en culturen te overstijgen. De oproep van de universele Kerk om te werken voor de eenheid van heel de mensheid krijgt een bijzonder belang, wanneer men deze bekijkt in de context van de sport. In deze zin gaat de katholiciteit hand in hand met de geest van de sport. In de wereld van de sport kan de Kerk een betekenisvolle rol spelen door te helpen om bruggen te bouwen, om deuren te openen en gemeenschappelijke acties te bevorderen en zo de maatschappij als “zuurdesem” te doordringen.

Sport als werk van barmhartigheid

Sport kan ook een grote gelegenheid zijn om mensen nabij te komen die in omstandigheden van marginalisering of armoede leven. Er zijn veel internationale sportinstellingen, privé-organisaties en non profit instellingen die sport bevorderen als een gelegenheid om jongeren en kinderen die in een risicovolle omgeving leven met geweld en pesten, drugsgebruik en

---

71 Franciscus tot de deelnemers aan het Congres “*Sport at the Service of Humanity*”, 5 oktober 2016.

drugshandel, erbij te betrekken. Veel christelijke gemeenschappen in heel de wereld houden zich al bezig met projecten en initiatieven die het beoefenen van sport, training en evenementen bevorderen, juist als een hefboom om de jongeren te beschermen tegen drugs en geweld.

Sport scheidt een cultuur van inclusie

Daar sport voor de mens kostbare waarden in zich draagt, zou ieder die haar wil beoefenen, dit moeten kunnen doen. Dit geldt in het bijzonder voor arme mensen of behoeftige kinderen, personen met een lichamelijke of geestelijke handicap, personen zonder verblijf of vluchtelingen. Bovendien zijn in veel delen van de wereld meisjes en vrouwen uitgesloten van het recht sportactiviteiten te beoefenen. Ieder kan profiteren van de uitbreiding van de mogelijkheden tot deelname in de sport. Wanneer bijvoorbeeld topsporters kijken naar de sport die door personen met een handicap wordt beoefend, zouden zij moeten bedenken, waar het in de sport werkelijk om gaat: de vreugde van deelnemen en wedijveren met respect voor zijn tegenstander en voor zichzelf. Bepaalde voorbeelden helpen allen opnieuw zich weer te richten op een sport met een menselijk makend vermogen.⁷²

De ontwikkeling van de paralympische activiteiten en de **Special Olympics** is een zichtbaar teken van hoe sport een grote kans kan zijn voor inclusie en hoezeer zij in staat kan zijn zin te geven aan het leven en een teken kan zijn van hoop. Op dezelfde wijze vormen ook het bestaan van het eerste Olympische Team van Vluchtelingen in 2016, evenals dat van de Homeless World Cup belangrijke initiatieven die doen begrijpen hoe het goede dat de sport voortbrengt, zich ook kan uitbreiden naar de mensen die zijn geëvacueerd of die leven in omstandigheden van ongemak en armoede door hun gelegenheid te bieden erbij betrokken te worden.

72 N.J. Watson, A. Parker (eds.), *Sports, Religion and Disability*, New York 2015.

5.3 De terreinen van de pastoraal van de sport

De inzet van de Kerk is zich ervoor in te spannen dat sport een ervaring blijft die in staat is zin en waarde te geven aan het leven van mensen, op welk niveau zij ook wordt bevorderd of beoefend en in welke context of op welke plaats zij ook wordt georganiseerd. Sport moet altijd gericht zijn op de integrale vorming van de persoon, op een verbetering van de maatschappelijke omstandigheden en de opbouw van betekenisvolle intermenselijke relaties. Dat is nu waarom de pastorale zorg voor de sport geschikt is voor vele terreinen en in veel contexten kan worden bevorderd.

De ouders als eerste opvoeders

Ouders zijn vaak de eersten die hun kinderen onderrichten op het terrein van het geloof en de sport. Ook al leren ouders hun kinderen niet direct hoe men met baseball werpt, zij schrijven minstens hun kinderen in bij een amateurploeg en moedigen hen zo aan om zich te meten met een ploeg in wedstrijdverband of brengen hen naar trainingen en wedstrijden. Zij zijn vaak onder het publiek om hun kinderen in het veld aan te moedigen. Allemaal voorbeelden die ons tonen hoe sport in veel gevallen een bron van een relatie tussen ouder en kind kan zijn. Deze band maakt het ouders mogelijk hun kinderen de in de sport aanwezige deugden en waarden te leren. Ook al kan sport enerzijds het risico lopen een gezin te verdelen of de heiligheid van de zondag als de dag des Heren te verminderen, zij kan een gezin ook helpen om met andere gezinnen het vieren van de zondag te beleven, niet alleen in de liturgie, maar ook in het leven van de gemeenschap. Dat betekent niet dat er 's zondags geen sportontmoetingen gehouden moeten worden, maar dat deze evenementen niet de deelname van de gezinnen aan de mis zouden moeten belemmeren en veeleer een gezinsleven in een dimensie van gemeenschap zouden moeten bevorderen..

Parochies en kerkelijke recreatieruimtes voor kinderen of jeugdcentra
“Het is mooi, wanneer er in een parochie een sportgroep is en als er geen sportgroep in een parochie is, ontbreekt er iets”.⁷³ Deze sportgroep moet

---

⁷³ Franciscus, *Toespraak tot de deelnemers aan de ontmoeting voor de zeventigste verjaardag van de oprichting van het Italiaans Sportcentrum*, 7 juni 2014.

echter opgezet zijn op een wijze die overeenkomst met de doelstellingen van de parochie en moet hecht verankerd zijn in een educatief en pastoraal plan. Een parochiële sportgroep is ook een gelegenheid voor de jongeren om leeftijdgenoten te ontmoeten voor afspraken op diocesaan of nationaal niveau. Bovendien zouden de parochies niet alleen voor jongeren, maar ook voor ouderen sportactiviteiten kunnen en moeten bevorderen.

Iedere gezonde en echte menselijke werkelijkheid heeft in laatste instantie tot doel zich te weerspiegelen in de Kerk. De Kerk zou gelijke tred moeten houden met de wereld van de sport, de tekenen van de tijd ervan ook op dit terrein moeten lezen. Priesters zouden goed op de hoogte moeten zijn van de ontwikkelingen in en over de wereld van de hedendaagse sport, vooral omdat zij van invloed zijn op het leven van de jongeren, en wanneer dat opportuun is, in staat moeten zijn tijdens de homilie sport en geloof met elkaar te verbinden.

Scholen en universiteiten

De scholen en universiteiten zijn de ideale plaatsen om het idee van een sport die gericht is op opvoeding, inclusie en menselijke ontwikkeling, te bevorderen. Ouders en gezinnen spelen een belangrijke rol in dialoog met leraren en schoolleiding bij het vorm geven aan de sportactiviteit op school, zodat die gericht is op de integrale ontwikkeling van de studenten. In veel landen hebben de universiteiten reeds de taak op zich genomen de sport te bestuderen. Colleges en onderzoekprogramma's die gericht zijn op de opvoeding, vormen en kwalificeren toekomstige trainers, sportmanagers, sportartsen en voorzitters. Deze omgeving biedt een belangrijke gelegenheid voor de Kerk om in gesprek te gaan met degenen die een bijzondere educatieve verantwoordelijkheid hebben ten opzichte van de sporters van vandaag en morgen en die invloed kunnen uitoefenen op de ontwikkeling van een sport ten dienste van de mens en de opbouw van een betere maatschappij.

Amateur sportclubs en sportverenigingen

Trainers en managers in de sport hebben een grote invloed ten opzichte van de eigen sporters, daarom maakt pastoraal en educatief handelen een verbond met hen noodzakelijk. Als enerzijds de specifieke natuur van het door sportclubs en sportverenigingen verrichte werk moet worden erkend, is het anderzijds hoe dan ook wezenlijk naar een dialoog met hen te zoeken, in het bijzonder over thema's van pedagogische en culturele planning.

Professionele sport

Sport op hoog en professioneel niveau is een werkelijkheid met een internationaal karakter die spelers, toeschouwers en supporters, sportverenigingen, media, marketingbureaus en ook regeringsinstanties omvat. Het is een verschijnsel met een grote communicatieve impact, dat in staat is om niet alleen op jongeren en sportliefhebbers invloed te hebben, maar ook de stijl van leven van heel de gemeenschap te bepalen.

Om deze redenen moet de Kerk de ontwikkeling van specifieke competenties blijven verdiepen en goed voorbereide sportaalmoezeniers of raadgevers blijven vormen die helpen bij de pastorale en geestelijke zorg voor de trainers en sporters die deelnemen aan internationale sportevenementen zoals de Olympische Spelen of de Wereldkampioenschappen.

De Kerk zou specifieke pastorale programma's moeten ontwikkelen voor de begeleiding van spelers en sporters, van wie velen een grote invloed hebben op de wereld van de sport en ook verder. Een deel van deze begeleiding is deze sporters te helpen niet de diepe betekenis van sportbeoefening uit het oog te verliezen. "Deze professionele dimensie mag nooit de aanvankelijke roeping van een sporter of een ploeg terzijde laten: **amateur**⁷⁴ zijn . Ook al is een sporter beroeps, wanneer hij deze dimensie van 'amateur' koestert, doet hij de maatschappij goed, bouwt hij, te beginnen bij de waarden van belangeloosheid, kameraadschap, schoonheid, aan

---

⁷⁴ *Amateur* wordt hier verstaan in de zin van een sporter die uit louter passie en niet alleen voor geld deelneemt aan sport.

het algemeen welzijn".⁷⁵ De Kerk zou deze sporters op hun persoonlijke weg moeten begeleiden door hen te steunen in het begrijpen en ontwikkelen van de verantwoordelijkheid die zij hebben als ambassadeurs van menselijkheid.

De pastorale begeleiding en de geestelijke zorg moeten ook na de sportieve carrière van een sporter verder gaan. Wij hebben maar al te vaak spelers en sporters op hoog niveau gezien die aan het einde van het beoefenen van hun sportieve ervaring in een depressie of een gevoel van leegte zijn terechtgekomen om soms zelfs weg te zinken in een spiraal van alcoholisme en drugs. Een project van gestructureerde begeleiding kan deze mensen helpen om misschien voor de eerste keer buiten de sport de eigen identiteit terug te vinden. In de diepste zin komt hun identiteit en waarde van het geschapen zijn naar het beeld en de gelijkenis van God, die hen blijft roepen, ook al is dat op nieuwe wijzen. De pastorale zorg voor sporters helpt, wanneer hun carrière ten einde is, derhalve om te begrijpen hoe weer de ontvangen talenten en gaven ook in het vervolg van hun leven in te zetten.

Vandaag vormen toeschouwers een aanzienlijk deel van de professionele sportwereld. Verspreid over de hele wereld draaien de supportersclubs, de **platforms** on line en de **merchandise** om de toeschouwers. Supporters beleven sportieve hartstocht vaak in absolute termen, iets dat leidt tot buitensporigheden en vormen van ontaarding. De Kerk kan samen met de leiders van de andere godsdiensten helpen om de sport in het juiste perspectief te zien. Als spel en sport enerzijds positieve dingen zijn om met hartstocht en vreugde te volgen, zijn ze anderzijds niet het belangrijkste in het leven.

De media als brug

De media zijn een van de belangrijkste gesprekspartners van de Kerk, wanneer het om sport gaat. Het zijn de media - en in het bijzonder de social media - die het beeld van de sport in de ogen van het grote publiek

---

⁷⁵ Franciscus, *Toespraak tot de delegaties van de nationale voetbalelftallen van Italië en Argentinië*, 13 augustus 2013.

vormen. De Kerk kan daarom met haar immense platform van **social media** een belangrijke rol spelen door in contact te treden met het publiek en de sportcommentatoren.

Het is verplicht dat de Kerk op een betekenisvolle wijze haar eigen stem laat horen over gebeurtenissen en problemen in de wereld van de sport. De gelovigen zijn zich er immers zelden van bewust dat de Kerk een positieve mening over de sport accepteert en heeft. Die verklaringen zullen op de lange termijn helpen om de jongere generaties nader tot de Kerk te brengen.

Specialistische wetenschappen

De Kerk zou ook open moeten staan voor een dialoog met hen die werken op de terreinen van de sportwetenschap en de sportgeneeskunde. Uit deze confrontatie kan de Kerk een brede kennis halen over de werkelijkheid van de hedendaagse sport om zo bevoegde en zorgvuldige reflecties voor te houden. Deze dialectiek zou het vooral mogelijk moeten maken uit te diepen op welke wijze de sportbeoefening en de hieraan grenzende context richting te geven, opdat zij aan een lichaamscultuur beantwoordt ten dienste van de hele persoon. De dialoog van de Kerk met de andere wetenschappen, zoals de mens- en sociale wetenschappen, kunnen belangrijke ideeën aan de hand doen over sport en de wijzen waarop zij een weldoende activiteit voor de duur van het hele leven kan worden.

Nieuwe plaatsen voor sport

Ook fitnesscentra en parken zijn plaatsen waar het mogelijk is met jongeren, volwassenen en ouderen in contact te komen die geïnteresseerd zijn in een wellness cultuur en openstaan voor een interpretatie van het leven van het holistische type, van de eenheid tussen lichaam, ziel en geest.

Naast de traditionele plaatsen voor sport dient er aandacht te worden besteed aan informele plaatsen waar mensen, in het bijzonder jongeren die georganiseerde en gestructureerde contexten afwijzen, nieuwe vormen van straatsport beoefenen.

Het risico van deze omgevingen is dat de sport in eenzaamheid wordt beoefend en zo individualistische vormen begunstigt, waarbij er geen enkel educatief of maatschappelijk aanbod is. Bovendien is het even dringend noodzakelijk vormen van een dialoog met de sportmedia en de elektronische sporten te activeren.

5.4 De zorg voor hen die pastoraal werkzaam zijn in de sport

Er kan geen pastoraal van de sport bestaan zonder een educatieve strategie. Dit brengt de actieve betrokkenheid met zich mee van allen die op verschillende wijzen ervoor hebben gekozen hun dienst aan de Kerk door middel van de sport aan te bieden. De Kerk heeft behoefte aan opvoeders en niet aan werknemers. De pastoraal van de sport mag geen improviseren zijn, maar heeft goed voorbereide en gemotiveerde personen nodig om het educatieve doeleinde van de sport opnieuw te ontdekken en om zich in te zetten ten dienste van een christelijke visie op de sport.

De opvoeders in de sport

In de sport spelen trainers, scheidsrechters, leraren en managers een fundamentele rol bij het richting geven aan het gedrag van sporters en spelers. Een op hen gerichte geestelijke en pastorale vorming duldt geen uitstel om zo sport op maat te bevorderen. Velen van hen zijn immers voortdurend op zoek naar het beste, meest complete en samenhangende project voor hun spelers.

De Kerk dient zich open te stellen voor een confrontatie met de bureaus voor vorming in de sportwereld door met hen samen te werken en trajecten van vorming te bevorderen betreffende de pastorale aspecten van de sport. Een pastoraal traject maakt materiaal, interacties tussen personen, hoog gespecialiseerde *workshops* voor trainers noodzakelijk die leiding op geestelijk en kerkelijk niveau inschakelen en die hen erop voorbereiden getuigen te zijn om “de Heer Jezus met woord en daad te verkondigen, dat wil zeggen instrument te worden van zijn tegenwoordigheid en handelen in de wereld”.⁷⁶

---

⁷⁶ Congregatie voor de Geloofsleer. *Doctrinaire notitie over enkele aspecten van de evangelisatie*, nr. 2, 3 december 2007.

Gezinnen en ouders

De dialoog met het gezin en in het bijzonder met de ouders is een fundamenteel aspect bij het bevorderen van een organische en essentiële pastoraal die in hoofdzaak is gericht op kinderen en jongeren. Het is belangrijk dat gezinnen de educatieve en pastorale doeleinden kennen en delen. Dat betekent niet dat het sportieve aanbod een activiteit van het confessionele type moet zijn, maar het mag zeker niet, gezien vanuit het standpunt over waarden, neutraal zijn. Daarom is het onontbeerlijk ogenblikken van ontmoeting en discussie met ouders aan te bieden, om hen vertrouwd te maken met de doeleinden van het geboden traject en de educatieve keuzes, hen tot deelname te bewegen en hen ervan bewust te maken, dat de rol van de trainer en de sportmanager gerespecteerd moet worden.

Vrijwilligers

De wereld van de sport is gegroeid en heeft zich ontwikkeld dankzij de strategische bijdrage van vrijwilligers. Het vrijwilliger zijn speelt een fundamentele rol die verder gaat dan de sfeer van technische en organisatorische competenties. Het houdt door de keuzes en het getuigenis de cultuur van de gave en de stijl van de belangeloosheid levend. Vrijwilligers helpen de sport om gericht te blijven op de dienst aan de ander zonder zich alleen maar te focussen op de economische en organisatorische dimensie. Deze personen hebben behoefte aan ondersteuning om te groeien, een sterke motivatie te behouden en zich zo goed mogelijk te voegen in de organisatiestructuur van de sport.

Priesters en Godgewijde personen

De pastorale aanwezigheid van priesters en Godgewijde personen in de wereld van de sport dient ertoe om de educatieve planning te ondersteunen en de sporters geestelijk te begeleiden. Deze rol kan niet op een abstracte en "intellectuele" wijze, los van het leven van alledag, worden vervuld. Sport is een gastvrije wereld, maar vraagt om pastorale figuren die aandachtig en respectvol aanwezig zijn en die zich bewust zijn van de dynamiek, de rol en de specifieke competenties, in de organisatiestructuur van de sport.

Het is belangrijk dat de pastoraal van de sport is opgenomen in de trajecten van de vorming van hen die zich erop voorbereiden priester te worden, en het zou nuttig zijn dat zij de gelegenheid hebben in de jaren van de studie en voorbereiding op de seminaries sportactiviteiten te beoefenen. Op veel seminaries in de wereld beoefent men ook in structurele en goed georganiseerde vorm reeds sportactiviteiten.

5.5 Enkele fundamentele elementen voor een pastoraal project door middel van sport

De schoonheid van de sport ten dienste van de opvoeding

Sport is een pastoraal goed en vereist kwalitatief bevorderd te worden. De sport heeft eigen regels, een eigen specificiteit, een eigen schoonheid en moet worden bevorderd door de beste technische en organisatorische kwaliteit te garanderen. De schoonheid van de sportieve handeling, de kwaliteit van het technisch onderricht en de organisatorische doeltreffendheid zijn echter niet de ultieme doeleinden.

Sport is in staat sterke hartstochten en emoties te genereren, maar de taak van het pastorale handelen is niet te blijven steken bij het emotionele niveau, maar naar consequenties op de lange termijn te zoeken die op een duurzame wijze van invloed kunnen zijn op het leven van iedere dag. De pastorale taak van de sport is verwelkomen, begeleiden, richting geven en redenen voor hoop en waarheid te bieden. Het is een weg die niet eindigt bij een evenement, maar die continuïteit en dagelijkse aanwezigheid vereist.

Sport om het opvoedkundig pact opnieuw op te bouwen

“Wij zullen de wereld niet veranderen, als wij de opvoeding niet veranderen”.⁷⁷ Om doeltreffend te zijn moet een project van de pastoraal van de sport een netwerk zijn tussen opvoedende instanties, op de eerste

---

⁷⁷ Franciscus, *Toespraak tot de deelnemers aan de IV ontmoeting van Scholas Occurrentes*, 5 februari 2015.

plaats te beginnen bij het gezin, de school en de openbare instellingen. Als wij richting willen geven aan de educatieve processen, is het niet mogelijk te werken met “hokjes”. “Men kan educatieve verantwoordelijkheid niet delegeren. Het is nuttig de inspanningen voor de opvoeding te reïntegreren door te bouwen aan een nieuwe overeenkomst betreffende de opvoeding. Alleen met een verbond tussen allen die bij de opvoeding betrokken zijn, zal het mogelijk zijn de opvoeding te veranderen”.⁷⁸ In dit net zou de Kerk in nauw contact en met wederzijds respect moeten werken met de bevoegde autoriteiten om de eigen culturele visie op sport te bevorderen ten dienste van de persoon, een bemind en door God naar zijn beeld en gelijkenis geschapen schepsel.

Sport ten dienste van de mensheid

De heilige Johannes Paulus II herinnerde aan de “relativiteit van de sport ten opzichte van het primaatschap van de persoon, opdat de ondersteunende waarde van de sport in het scheppingsplan van God wordt onderstreept. Daarom moet ook sport gezien worden in de dynamiek van de dienst en niet in die van het profijt. Als men de doeleinden van vermenselijking voor ogen houdt, kan men niet anders dan de onontbeerlijke taak gewaarworden om de sport steeds meer te veranderen in een instrument van verheffing van de mens tot het bovennatuurlijke doel waartoe hij is geroepen”.⁷⁹

Dit betekent dat een pastoraal project de persoon in het middelpunt moet plaatsen als een bewonderenswaardige eenheid van lichaam, ziel en geest. Sport moet worden bevorderd en beoefend met het grootste respect voor de persoon en gericht zijn op de integrale groei ervan. Een sporter mag niet louter worden gereduceerd tot een instrument dat wordt gebruikt om sportieve resultaten te bereiken, die tegenwoordig te zeer zijn verbonden met economische en politieke doeleinden.

---

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ Johannes Paulus II, *Toespraak tot de deelnemers aan het Nationale Congres van de Italiaanse bisschoppenconferentie*, 25 november 1989.

Het spel aan de basis van de sport

Sport is een subcategorie van spel, en spelen is de basis van sport op ieder niveau. Zoals paus Franciscus zegt, is het belangrijk dat “sport een spel blijft! Alleen als zij een spel blijft, doet zij lichaam en geest goed”.⁸⁰ Het is bijzonder belangrijk dat sport een spel blijft voor de jongeren in een educatieve context. Nadenkend over welke weg de opvoeding vandaag zou moeten inslaan, heeft paus Franciscus gezegd dat “men moet zoeken naar hetgeen aan de persoon, de fundamentele gezondheid, het spelvermogen, het creatieve vermogen van het spel een basis geeft. Het boek *Wijsheid* zegt dat God speelde, dat Gods wijsheid speelde. Het spel herontdekken als educatieve weg, als educatieve uitdrukking. Dan is opvoeding niet alleen maar informatie, het is creativiteit in het spel. Die speldimensie die ons samen doet groeien in creativiteit en werk”.⁸¹

Teamwork tegen individualisme

In dit document is al benadrukt dat wie sport beoefent, “de smaak, de schoonheid van het spel in ploegverband kan gewaarworden, wat zeer belangrijk is voor het leven”.⁸² Tot een sportgroep behoren betekent iedere vorm van individualisme, egoïsme en maatschappelijk isolement afwijzen en “gelegenheid” bieden “om anderen te ontmoeten en bij hen te zijn om elkaar te helpen, om te wedijveren met respect voor elkaar en te groeien in broederschap”.⁸³ De sportieve ervaring bevordert onmiddellijk een dynamiek van vriendschap en samen leven die, als ze wordt ontwikkeld en op haar waarde wordt geschat, over de grenzen van het veld heen kan gaan en een gelegenheid kan worden om belangrijke en duurzame relaties op te bouwen.

---

80 Franciscus tot de *deelnemers aan de ontmoeting voor de zeventigste verjaardag van de stichting van het Italiaans sportcentrum*, 7 juni 2014.

81 Idem, *Toespraak tot de deelnemers aan de IV ontmoeting van Scholas Occurrentes*, 5 februari 2015.

82 Idem, *Toespraak tot deelnemers aan de ontmoeting voor de zeventigste verjaardag van de stichting van het Italiaans Sportcentrum*, 7 juni 2014.

83 *Ibid.*

Sport is voor allen

Sport brengt empathie voort en brengt personen bij elkaar uit ieder traject van het leven door een cultuur van ontmoeting te genereren. Zij moet de “wegwerpcultuur” ontvluchten en toegankelijk, verwelkomend en inclusief zijn. Sport moet bovendien de integratie van personen met een handicap garanderen. “Dat allen spelen, niet alleen de besten, maar allen met de gaven en de beperkingen die ieder heeft, wat meer is, door de meest benadeelden te bevoorrechten, zoals Jezus deed”.⁸⁴ Op deze manier “wordt de sportieve activiteit een authentieke dienst aan de groei van de gemeenschap”.⁸⁵

Een ecologische visie op de sport

Het tijdperk dat wij doormaken, is niet eenvoudigweg een tijdperk van veranderingen, maar het is de verandering van een tijdperk, een verandering die wordt versneld door een technologische en digitale revolutie. De huidige jongere generaties worden ten diepste beïnvloed door deze veranderingen en ook de sport zelf wordt erdoor getroffen. De aanwezigheid van *e-sport* (elektronische sport) en nieuwe vormen van *doping*, die voortkomen uit een technologische ontwikkeling en nieuwe ontdekkingen op medisch gebied, zijn alleen maar het topje van de ijsberg van een verschijnsel dat steeds dieper in de sport aan het doordringen is.

Hoewel de technologische en digitale revolutie de mensheid grote voordelen brengt en het juist is dit te erkennen, heeft het heersende technocratische paradigma ook zorgwekkende effecten. Volgens paus Franciscus zijn er duidelijk veel negatieve symptomen te zien, zoals “milieuaantasting, angst, verlies van de zin van het leven en van het samen leven”.⁸⁶

In deze context kan sport tegen de stroom ingaan, in zoverre zij ervoor zorgt dat jongeren die soms ook uit verschillende levensomstandigheden afkomstig zijn, oog in oog tegenover elkaar komen te staan. Terwijl zij in

---

⁸⁴ *Ibid.*

⁸⁵ Johannes Paulus II, *Toespraak tot de delegatie van “Juventus”*, 23 maart 1991.

⁸⁶ Franciscus, *Laudato si'*, nrs. 107, 108, 110.

ploegverband spelen, dat wil zeggen, terwijl zij zich inzetten voor iets dat voor hen een zeer serieuze zaak is, leren zij hoe zij concreet de dynamiek van een conflict tussen hen het hoofd moeten bieden. Zij hebben ook de mogelijkheid personen van andere groepen van hun gemeenschap, van hun land of de wereld sportief te ontmoeten en zo hun horizon van persoonlijke kennissen te verbreden. Dergelijke ervaringen helpen de jongeren begrijpen dat zij deel uitmaken van een werkelijkheid die groter is dan zij zich konden voorstellen en een ervaring mee te maken die een zin en een doel aan hun leven kan geven.

SLOT

Sport is een terrein waarop veel jongeren en niet alleen zij, afkomstig uit verschillende culturen en godsdiensten, leren het beste van zichzelf te geven. Dit soort ervaringen kunnen een “signaal van transcendentie”⁸⁷ zijn. Dit document heeft naar voren gebracht hoe de ervaring van de sport - bestaande uit vreugde, ontmoeting met de verschillen en de opbouw van de gemeenschap, groei in deugden en zelfoverwinning - ons iets kan leren over de mens en zijn bestemming.

In zijn toespraak tot het Italiaans Sportcentrum in 2014 heeft paus Franciscus zijn toehoorders aangespoord en hij spoort ook ons vandaag nog aan om het beste van zichzelf te geven, niet alleen in de sport, maar in heel ons leven: “En juist omdat u sporters bent, nodig ik u uit niet alleen te spelen, zoals u al doet, maar er is iets meer: zet u in in het leven zoals in de sport. Speel een rol bij het zoeken naar het goede, in Kerk en maatschappij, zonder angst, met moed en enthousiasme. Speel een rol met de anderen en met God in; stel u niet tevreden met een middelmatig “gelijkspel”, geef het beste van uzelf door het leven te besteden aan hetgeen werkelijk waarde heeft en duurt voor eeuwig”.⁸⁸

---

⁸⁷ Vgl. P.L. Berger, *A Rumour of Angels: Modern Society and the Rediscovery of the Supernatural*, New York 1969.

⁸⁸ Franciscus, *Toespraak tot de deelnemers aan de ontmoeting voor de zeventigste verjaardag van de stichting van het Italiaans Sportcentrum*, 7 juni 2014.

TREFWOORDENLIJST CHRISTUS VIVIT

Trefwoord	Alinea
Barmhartigheid / barmhartig(e)	12, 76, 101, 123, 163, 168, 173, 177, 198, 217 (voetnoot)
Begeleid / begeleiding / begeleider	12, 30, 45(2x), 75, 92, 99, 101, 170, 185, 94, 203, 230, 239, 242(4x) 243, 244(2x), 245(2x), 246(10x), 247(2x), 282, 291, 297, 198(2x)
Bemind(e), bemin(t), beminnen, welbeminde, liefhebben(de)	17(2x), 25(2x). 79, 83, 100, 112, 114(3x), 115, 118, 120(3x), 121, 122, 129, 145, 153, 161, 165, 183, 200, 226, 248, 261,
Bijbel	16, 117, 145, 189, 273
Blij(e), verblijd, vreugde(n) blijdschap, gelukkig, vreugdevol, blijheid, blijmoedig, geluk(kig)	16, 25, 29, 32, 46, 52, 56(2x), 60, 62, 63, 100, 101, 107, 114(3x), 115, 119, 121, 126(2x), 130, 131, 132, 134, 135, 139, 143, 145(2x), 147, 148(voetnoot), 153, 158, 161, 167(5x), 177, 180, 183(2x), 197, 200, 205, 212, 214, 218, 220, 221, 224(2x), 227(4x), 246, 263, 272, 285, 287, 288, 299
Naastenliefde, broederliefde, liefhebben, liefheeft, liefgehad	48, 79, 100, 114(3x), 115, 118, 121, 153, 161(2x), 165, 167(2x), 168(2x), 171, 174, 183, 200, 215, 225, 261, 263, 264, 280
Liefde, lief	12, 13(2x), 34, 36, 50(2x), 55, 57(2x), 60, 62, 112, 114(9x), 115, 116(8x), 117, 118(3x), 119, 120, 130, 131, 132(3x), 138(2x), 140, 147, 148(2x), 149, 152, 153(3x), 159, 163(3x), 164(3x), 167, 168, 177, 183, 187, 194, 197(2x), 198, 200, 211(2x), 212, 213, 214, 215, 216, 235, 246, 250(3x), 251(3x), 259, 260, 261(3x), 262, 265, 266
Verliefd, geliefde	28, 108, 114(2x), 122, 132(5x), 175, 218, 275, 299

Christen(en) christendom, christelijk(e)	1, 3, 40, 59, 69(2x), 77, 129(2x), 149, 156(3x), 174, 212, 214, 221, 225, 232(2x), 233, 246, 249, 260, 269
Communicatie, communiceren, gecommuniceerd	84, 86(2x), 87, 88, 90, 105(3x), 129, 176, 190, 195, 205, 239, 273
Cultuur(en) cultus, culturele,	16, 68, 69, 78, 79, 80(2x), 86, 89, 90(2x), 92, 93(2x), 96, 169(2x) (voetnoot), 180, 182, 183, 184, 185(2x), 186, 187, 200, 202, 208, 216, 222, 223(4x), 226, 232, 247, 264(3x), 282
(on)Deugd(en) deugzaam	50, 109, 158, 227, 265, 282
Dialogoog	38, 87, 98, 117(2x), 158, 208, 222, 250, 265, 196(voetnoot)
Digitaal	86(2x), 87, 88(2x), 89, 90(2x), 104
Doctrine, doctrinair(e)	40, 212(2x), 213, 225
Eenheid	155, 156, 207
Evangelie, boodschap, kerygma	17, 18, 19, 22, 24, 25, 27, 28, 31, 32, 34(voetnoot), 35, 38, 41(2x), 43, 62(voetnoot), 63, 100, 101, 104, 105, 111, 129, 130, 131, 134(2x), 149, 153, 161, 175(3x), 176, 177(2x), 186, 192, 195(2x), 199, 200(2x), 205, 210, 211, 213, 214(2x), 222, 232, 235
Gebed, (aan)bidden	36, 45(voetnoot), 47, 57, 155(3x), 161, 178(voetnoot), 182, 214, 218, 221, 224(4x), 228, 277, 283, 284, 298, 299(2x)(voetnoot)
Geloof, geloven	3(2x), 4(2x), 11, 12, 35(2x), 37, 41, 46, 51, 53, 54, 55, 59, 61, 72, 77, 80, 91, 102, 118, 123, 124, 141, 156, 159, 164(3x), 165(voetnoot), 168, 170, 173, 176, 178, 184, 191, 210, 211, 219, 220, 221, 224, 225, 226, 234, 235, 238, 240, 244, 246, 264(3x), 299
Gemeenschap, gemeenschapsleven, gemeenschappelijk	29, 30, 40, 65, 77, 93(3x), 103, 110(2x), 149, 152, 153, 164(2x), 166, 167(2x), 169, 172, 183(2x), 184, 191, 196, 202(2x), 204, 213, 215, 216, 220(3x), 221, 231(2x), 237(2x), 243(2x), 244, 247, 296

Geweten(loze), gewetensonderzoek	89, 92, 98, 281(2x) 282
Gezin(nen)	24, 28, 29, 30(2x), 64, 74, 90, 93(2x), 168, 169, 183(2x), 216, 217, 232, 240, 242(4x), 258, 259, 262(2x), 263(2x)
Huwelijk	78, 173, 212, 242(2x), 260, 261, 264(2x), 265, 266, 267
Heiligheid	3, 50(3x), 56, 63, 107, 158, 162, 221, 246, 248, 249(2x)
Internet	87, 88, 158
Jeugd	1, 9, 10(2x), 13(2x), 15, 16, 17(6x), 19(2x), 22, 23(2x), 24(3x), 27(2x), 28, 30, 31, 32(3x), 34(2x), 37, 41, 48, 49, 50, 66, 68(2x), 71, 79(2x), 80, 102, 103, 108, 133, 134(3x), 135(3x), 136(2x), 137, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 156, 159(2x), 160(6x), 161, 166(2x), 167, 180, 182, 183, 184, 202, 268, 270(2x), 298
Pastoraal, pastoraat	30, 202(2x), 203(3x), 204, 206, 208, 209, 214(2x), 215, 218, 221(3x), 226, 230(3x), 231, 232, 234(2x), 236(2x), 239, 240(2x), 242(3x), 254
Kennis	64, 87, 158, 172, 203, 222, 223
Kerk	93X
Kind, kinderen	12, 15, 24, 47, 48, 57, 64, 72, 74, 75, 76(5x), 93, 114(3x), 136, 140(2x), 164, 183, 194(3x), 196, 198, 216(3x), 221, 225, 262
Kruis, kruizen, gekruisigd	23, 83, 118, 119(3x), 121, 123, 157, 162, 183, 231
Leek, leken (gelovigen)	55, 59, 95, 99, 168(2x), 206, 244, 246, 291
Luisteren	8, 38, 41(2x), 65(2x), 86, 95, 98, 158, 165, 195, 204, 237, 240, 244(2x), 246, 256, 284(2x), 291(3x), 292(4x), 293, 294(3x)

Maatschappij (en) / maatschappelijk	40, 64, 69, 72(2x), 74, 75(2x), 76, 78, 93, 94, 95, 96(2x), 105, 140, 141, 168(4x), 169(3x), 170(3x), 174, 183, 187, 191, 202, 216, 219, 221, 222, 231, 238, 247, 255, 270, 271(2x), 285(2x)
Migratie / migranten	90, 91(3x), 92(4x), 93, 94(3x)
Milieu / klimaat	228(2x), 91
Misbruik	42, 72, 76, 92, 95(2x), 96, 98(5x)
Missionair / missionarissen	54, 175, 177, 178, 222, 238, 239(3x), 240, 253, 254
Onderscheid(en) / onderscheiding	3, 69, 103, 140, 165, 170, 175, 180, 246, 250(2x), 225, 258, 268, 272(2x), 276, 278(2x), 279(2x), 280, 281, 283(2x), 284, 286, 287(2x), 291(2x), 293(3x), 295(2x), 297(2x)
Ontmoet(en) / ontmoeting	30, 34, 49, 87(2x), 89, 92, 93, 94, 96(voetnoot), 102(voetnoot), 122(voetnoot), 129(2x), 132, 149, 150, 153, 158(voetnoot), 164, 169, 183, 199(3x), 204, 212(3x), 213, 214, 218(2x), 222, 223(voetnoot), 224, 234, 237, 251, 259, 260(voetnoot), 264(voetnoot)269, 299(voetnoot)
Ouderen / grootouders / opa / oma / bejaard	16(2x), 171, 181, 183, 187(2x), 188(3x), 191, 192(2x), 193(3x), 194(3x), 195(2x), 196(4x), 197, 198(2x), 199, 201, 216(2x), 262
Ouders	15, 26, 29(2x), 93, 114, 187, 194, 216, 262
Priester(s), priesterambt, priesterschap	95, 98, 99, 100(2x), 244, 246, 274, 257, 276, 291
Religie, religieus, religieuze	31, 69, 74, 90, 91, 93, 95, 185, 221, 235, 245, 247, 262, 274, 276, 291
Respect / respecteren	16(2x), 40, 79, 98, 103, 113, 116, 161, 188, 229, 236, 242, 246
Seksualiteit / seks / seksuele	40, 42, 72, 78, 81(4x), 88, 90, 96, 98, 261(3x), 265

Sociale netwerk(en) / media	87, 88(2x), 195, 210, 214, 216, 241
Solidair / solidariteit	75, 170, 183
Synode(vaders)	4(2x), 22, 40, 42, 49, 65, 68(4x), 70, 72, 80(voetnoot), 85, 90, 94, 97, 98(voetnoot) 99(2x), 170, 185, 187, 210, 208(2x), 122(voetnoot), 234, 236, 244(2x), 245, 262, 270
Verantwoording, verantwoordelijk(heid)	64, 97, 98, 136, 138, 147, 170, 206(2x), 233, 243, 245, 262, 264, 271
Verkondig(ing), verkondigt, verkondigde	32(2x), 38, 51, 100, 111, 176, 177, 200, 210(2x), 214, 218, 237
Vergeven, vergeving, verzoening, verzoenen, vergeeft	13, 36, 59, 116, 119, 121(2x), 165(3x), 167, 217(3x), 229(2x), 246
Volwassen(e), volwassenen	8, 14, 23, 24, 29, 50, 64, 66, 79, 80(3x), 135, 139(2x), 159, 160(3x), 201(2x), 204, 242, 262, 268(3x)
Vorming, gevormd	97, 204, 212, 213, 214(2x), 215, 223(2x), 225, 227, 245(2x), 246(2x), 254, 258, 270, 281, 282
Vriend(en), vriendschap	29, 31, 34, 36, 83, 118, 126(2x), 126(2x), 129, 139, 150(2x), 150(2x), 151(5x), 152(3x), 152(3x), 153 (6x), 154, 155, 156, 161, 169(3x), 177, 178, 183, 218, 219(2x), 239, 248, 250(5x), 251, 268, 287(6x), 288, 290(4x)
Vrijheid	80, 98, 113, 116(2x), 122(2x), 153, 184, 210, 242, 246, 284, 295
Waarheid	34, 41, 89, 112, 118, 124, 175, 234, 293(2x), 297
Zend(ing)	8, 10(2x), 23, 24, 25(2x), 27, 30(3x), 44, 95, 138, 177(2x), 178, 210, 239, 240, 241, 250, 254(2x), 275
Zonden	51, 95, 101(2x), 119, 120, 123, 282

Christus vivit

Christus vivit, Christus leeft. 'Hij is onze hoop en de mooiste jeugd van deze wereld. Alles wat Hij aanraakt, wordt jong, wordt nieuw, vult zich met leven. Daarom zijn de eerste woorden die ik tot iedere christelijke jongere wil richten: Hij leeft en wil dat jij leeft!' Zo begint paus Franciscus zijn exhortatie naar aanleiding van de synode over Jongeren, het geloof en de onderscheiding van de roeping die in oktober 2018 werd gehouden in Rome.

Ook belangrijk voor jongeren en voor iedereen met belangstelling voor sport is het document *Dare il meglio di sé, Het beste van jezelf geven*, van het dicasterie voor Leken, Gezin en leven. Hierin wordt een katholiek perspectief gegeven op sport in relatie tot de menselijke persoon, met aandacht voor de positieve aspecten van sport maar ook voor de risico's en negatieve kanten daarvan.

Twee teksten die met name voor jongeren en werkers in het jongerenpastoraat van belang zijn, nu samengebracht in deze uitgave van Kerkelijke Documentatie.

NUR 707

9 789493 161047

SRKK / Adveniat

